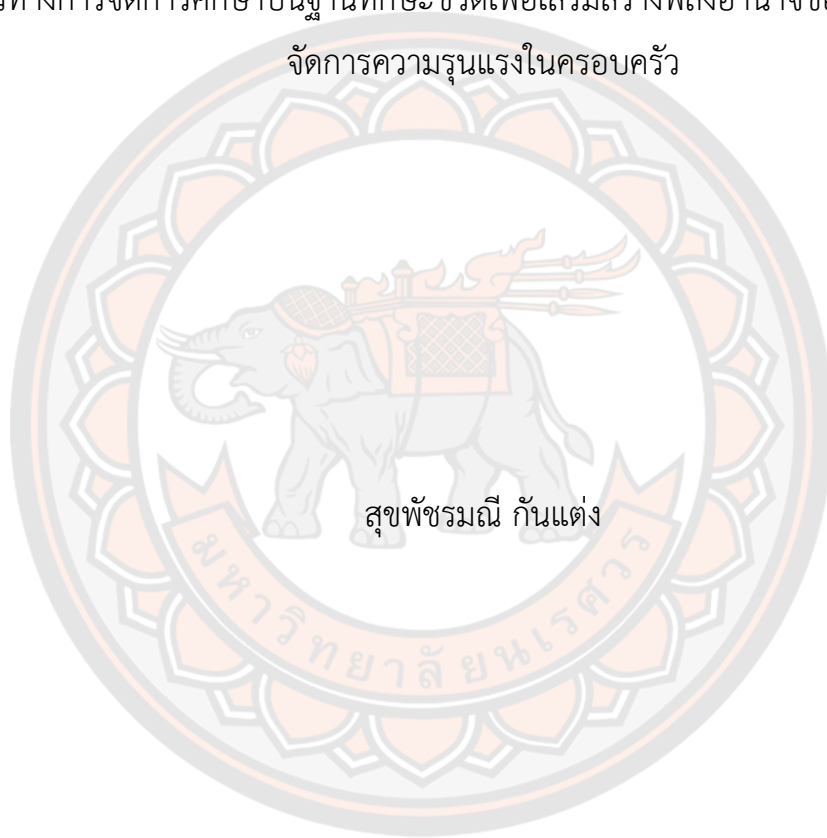

แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการ
จัดการความรุนแรงในครอบครัว

สุขพัชรมณี กันแต่่ง

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุซฐึบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการ
จัดการความรุนแรงในครอบครัว

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุขฎิบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง "แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิง
ในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว"

ของ สุขพัชรมณี กันแดง

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(ดร.ภักดีกุล รัตนา)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังฉรา ศรีพันธ์)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิดดา ภูหงษ์ทอง)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟ้ารุ่ง มีอัคร)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.กรองกาญจน์ ชูทิพย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว
ผู้วิจัย	สุพพัชรมณี กันแต่่ง
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ด. พัฒนศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565
คำสำคัญ	แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต, เสริมสร้างพลังอำนาจ, ความรุนแรงในครอบครัว, ผู้หญิง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก 2) เพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งเป็นวิธีหลักในการศึกษา โดยการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกนั้น มีผู้หญิงถูกระบาดความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ ความรุนแรงด้านร่างกาย เช่นเดียวกับช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ที่จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวอยู่บ้านพร้อมกันมากขึ้น และบางครอบครัวประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจหรือตกงาน ทำให้ไม่สามารถออกไปทำงานหาเลี้ยงชีพได้ตามปกติ จึงเกิดความเครียดภายในครอบครัวมากขึ้น ส่งผลให้กระทำความรุนแรงกับคนในครอบครัว ซึ่งสาเหตุของการเกิดความรุนแรงในครอบครัว ส่วนใหญ่มาจากการดื่มสุรา ดิตสารเสพติด หรือใช้สารเสพติดมาเป็นระยะเวลานาน ส่วนประเภทความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น คือ ความรุนแรงทางด้านร่างกาย ความรุนแรงทางจิตใจ ความรุนแรงทางเพศ ความรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจและความรุนแรงทางสังคม เมื่อผู้หญิงได้รับความรุนแรงในครอบครัวมา จะส่งผลกระทบต่อทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้ผู้หญิงมีสภาพจิตใจแย่ เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน มีความหวาดกลัววิตกกังวล และไม่มั่นใจในตนเอง บางคนสะสมความเครียดมาเป็นระยะเวลานาน จนกลายเป็นโรคซึมเศร้า และใช้วิธีการจัดการความรุนแรงโดยเริ่มจากการพูดคุยเล่าเรื่องราวที่ตนเองได้รับความ

รุนแรงให้คนที่เชื่อใจฟังและยินดีรับฟังก่อนให้มั่นใจว่าจะได้รับความช่วยเหลือและตนเองหรือคนในครอบครัวจะปลอดภัย แล้วจึงขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ และเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรง ผู้หญิงจะใช้วิธีการหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญหน้า และพยายามออกมาจากสถานการณ์นั้นก่อน นอกจากนี้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิงจะเริ่มต้นจากตนเองก่อน คือ การทำให้ผู้หญิงรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง เสริมความเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อผู้หญิงมีสภาพจิตใจแข็งแกร่งเห็นคุณค่าในตนเองแล้ว ผู้หญิงจะกล้าออกมาจากวงจรความรุนแรงหรือกล้าที่จะยืนด้วยลำแข้งของตนเอง สามารถดูแลตนเองได้ และไม่ตกอยู่ในภาวะพึ่งพิงสามี

2. ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ประกอบด้วย การศึกษาทั้ง 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งทักษะที่ใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหา (Problem-solving) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิง ในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยมีองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอน ผู้เรียน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบนี้เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ช่วยเปลี่ยนแปลงความคิด ค่านิยม ทักษะคติ เจตคติของคนเกี่ยวกับบทบาทชายหญิง และการกระทำความรุนแรงต่อสตรี การเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้หญิง และผู้หญิงสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้

Title	LIFE-SKILL BASED EDUCATION GUIDELINE FOR WOMEN'S EMPOWERMENT TO DEAL WITH FAMILY VIOLENCE
Author	Sukpatcharamanee Kantang
Advisor	Assistant Professor Atchara Sriphan, Ph.D.
Academic Paper	Ed.D. Dissertation in Development Education - (Type 2.1), Naresuan University, 2022
Keywords	Life-Skill Based Education Guideline, Empowerment, Domestic Violence, Women

ABSTRACT

The research aims to 1) study of the current situation of domestic violence against women in Phitsanulok Province. 2) Create and present life-skills based education to empower women in manage domestic violence in Phitsanulok Province. This research is a qualitative research which was the main method of study by studying documents, In -depth interview and Focus Group Discussion.

1. The results show that the current state of domestic violence against women in Phitsanulok Province is Every year there is an increase in the number of women victims of domestic violence and the trend is increasing. The most common form of domestic violence is physical violence. As well as during the COVID-19 epidemic situation where the number of domestic violence incidents is on the rise as more family members are in the house together. Some families are facing economic problems or unemployment. They cannot work outside to earn a living normally. Therefore, the pressure inside the family is greater resulting in violence against family members. The main causes of domestic violence are most of them come from drinking alcohol, drug addiction, or using drugs for a long time. The types of domestic violence are physical violence, psychological violence, sexual violence, economic violence and social violence. When a woman experiences domestic violence, it has both physical and psychological effects. makes women mentally depressed Suffering pain Fear, anxiety, and low self-esteem. Some people accumulate stress for a long

time until they become depression. Women use an approach to managing violence that starts by talking to someone who is willing to listen and tell them about their own violence, to make sure they get help and that they or their family members are safe. and then asked for help from various agencies. when in a violent situation, women avoid confrontation and try to get out of the situation first. In addition, improving the quality of life of women starts from themselves first, which is to make women feel their self-worth. boost confidence and self-esteem. When a woman has a strong mentality and self-esteem, she will dare to step out of the cycle of violence or dare to stand up. She can take care of herself and is not dependent on her husband.

2. The results showed that life-skills based education to empower women in managing domestic violence in 3 educational system, namely, Formal education, Non-formal education and Informal education. Skills used in educational management include problem-solving, self-esteem and self-awareness to empower women in manage domestic violence. There are elements in learning management, namely: learning management goals, Contents in learning management, instructor, learner, learning management process, learning materials, learning activities and measurement and evaluation. All three education management systems focus on learners. It helps to change ideas, values, attitudes, attitudes of people about male and female roles and acts of violence against women. empowerment for women and able to manage domestic violence.

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้อุทิศสละเวลาอันมีค่ามาเป็นที่ปรึกษา พร้อมให้คำแนะนำ ตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์และทรงคุณค่า

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลในการทำวิจัยทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อมูลและรายละเอียดในการสร้างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้ง ผู้ผลิตหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ข้าพเจ้าได้นำมาศึกษาและต่อยอดทางวิชาการในวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณกัลยาณมิตรของผู้วิจัยทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยตลอดมา

ขอบพระคุณทุก ๆ ท่าน ที่มีส่วนในการช่วยเหลือทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สำเร็จไปด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามได้ทั้งหมด ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณตนเองที่อดทน ไม่ยอมแพ้ และต่อสู้กับอุปสรรคทั้งหลายในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สำเร็จลุล่วง

เหนือสิ่งอื่นใด ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ของผู้วิจัย ที่ให้กำลังใจ และให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน อย่างดีที่สุดเสมอมา

ขอบคุณน้องสโนว์กับน้องจำปูน เพื่อนแมวที่เป็นกำลังใจและเฝ้ามองผู้วิจัยตั้งแต่เริ่มทำวิทยานิพนธ์ จนบัดนี้ได้สำเร็จลุล่วง

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแต่ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อทุกท่านที่ต้องการศึกษาในเรื่องความรุนแรงในครอบครัว และเป็นประโยชน์ต่อผู้หญิงทุกท่านที่สนใจไม่มากก็น้อย

สุขพัชรมณี กันแตง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
ประกาศศุญปกรณ์.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	8
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของงานวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา.....	17
แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต (Life Skills Based Education).....	34
แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว.....	40
แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence).....	50

แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิง	79
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรุนแรงในครอบครัวและการสนับสนุนทางสังคม	85
แนวคิดการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา	89
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	93
ช่องว่างงานวิจัย (Gap of Reach).....	95
กรอบแนวคิดของการวิจัย	96
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	97
วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 คือ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก.....	97
วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 คือ เพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก.....	102
การตรวจสอบข้อมูล.....	104
แผนการดำเนินงานการวิจัย.....	104
จริยธรรมการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง.....	106
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	108
วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก	108
วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก.....	129
บทที่ 5 บทสรุป	177

สรุปผลการวิจัย..... 178

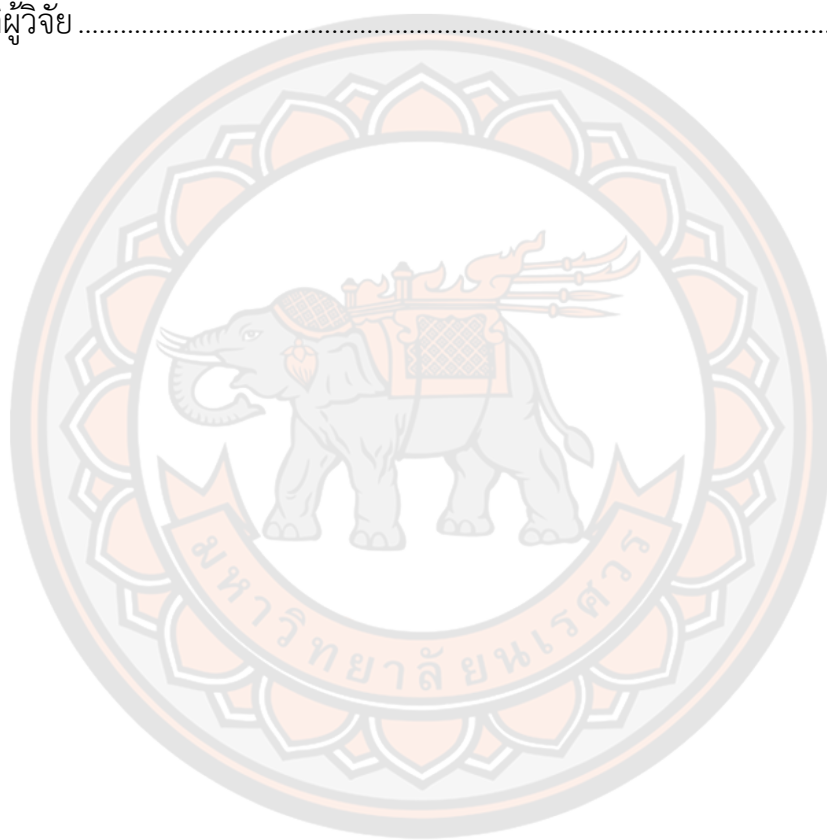
อภิปรายผลการวิจัย..... 189

ข้อเสนอแนะ 195

บรรณานุกรม..... 196

ภาคผนวก..... 207

ประวัติผู้วิจัย 220

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 แสดงระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย	11
ตาราง 2 แสดงจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทย	56
ตาราง 3 แสดงประเภทเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทย	57
ตาราง 4 แสดงประเภทความรุนแรงในครอบครัว.....	58
ตาราง 5 แสดงคดีที่เกิดจากความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัด พิษณุโลก โดยแยกประเภทความผิดอาญา.....	59
ตาราง 6 แสดงข้อมูลจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว จำแนกตามปีที่เกิดเหตุ ปี พ.ศ. 2561-2564 ของจังหวัดพิษณุโลก	61
ตาราง 7 แสดงจำนวนผู้หญิงที่มารับคำขอปรึกษาเกี่ยวกับการได้รับความรุนแรงใน ครอบครัว แยกรายอำเภอในจังหวัดพิษณุโลก.....	62
ตาราง 8 แสดงจำนวนผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวจำแนกตามปัจจัยกระตุ้นให้ เกิดความรุนแรงที่มารับบริการของศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข ในปี 2561.....	64
ตาราง 9 แสดงสาเหตุของการถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นกับผู้หญิงใน ประเทศไทย.....	72
ตาราง 10 แสดงจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงที่จำแนกความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและ ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว.....	73
ตาราง 11 แสดงข้อมูลของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้ง 4 กลุ่ม ใน วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1	99

ตาราง 12 แสดงข้อมูลของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้ง 2 กลุ่ม ใน วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2	103
ตาราง 13 แสดงแผนการดำเนินงานวิจัย	105
ตาราง 14 แสดงสรุปสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงใน จังหวัดพิษณุโลก	127
ตาราง 15 แสดงร่างแนวทางในการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลัง อำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก	131
ตาราง 16 แสดงแนวทางทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจ ของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก	159

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย	96
ภาพ 2 แสดงวิธีการดำเนินการดำเนินงานแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	107

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กลายเป็นปัญหาที่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกสังคม ศาสนา เชื้อชาติ และทุกฐานะทางเศรษฐกิจ จนในปัจจุบันได้กลายมาเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีแนวโน้มทางสังคม วัฒนธรรม และครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยในการหล่อเลี้ยงให้อยู่ความสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคมไทยมาอย่างยาวนาน และยังคงเกิดปรากฏการณ์อีกมากมายที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวที่นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น พร้อมทั้งเกิดความรุนแรงหลากหลายรูปแบบที่ซับซ้อนจนยากต่อการป้องกันและแก้ไข อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจ และชีวิตของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ทั้งนี้ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวยังคงต้องการความร่วมมือจากทุกหน่วยงานมาเพื่อหาสาเหตุและหาแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อจะทำให้ทราบถึงปัญหาและสามารถหาวิธีป้องกันหรือจัดการกับความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม (เกษตรชัย และหิมา, และเก็ดถาว บุญปราการ, 2559; สุกิจ อยู่ในธรรม, 2561)

ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มาตรการหนึ่งที่รัฐบาลหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยบังคับใช้เพื่อป้องกันและยับยั้งการแพร่ระบาดของโรค คือ การออกมาตรการล็อกดาวน์ให้ประชาชนกักตัวอยู่บ้าน ปิดสถานที่เสี่ยงต่อการแพร่เชื้อ ทั้งสถานที่ทำงาน สถานศึกษา ทุกระดับ รวมทั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก แต่เมื่อบ้านไม่ใช่สถานที่ปลอดภัยสำหรับทุกคน การอยู่บ้านหยุดเชื้อเพื่อชาติ จึงกลายเป็นฝันร้ายที่เพิ่มระดับความรุนแรงและความถี่ขึ้นหลายเท่าสำหรับผู้หญิงหลาย ๆ คนทั่วโลก (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2563) ซึ่งปัญหานี้เกิดขึ้นทั่วโลกในหลายประเทศ มีตัวเลขรายงานความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว (Domestic violence) และเกิดการหย่าร้างที่เพิ่มสูงขึ้นในหลายประเทศ เริ่มตั้งแต่ประเทศจีน ซึ่งเป็นประเทศแรกที่สั่งปิดเมืองให้คนกักตัวที่บ้าน ในเมืองหนึ่งของประเทศจีนตำรวจได้รับเรื่องร้องเรียนความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวเพิ่มขึ้นเป็น 3 เท่า และเมืองต้าโจว มณฑลเสฉวน ในประเทศจีน มีคู่สามีภรรยาที่เดินทางมาจดทะเบียนหย่าแล้วมากกว่า 300 คู่ ในช่วง 3 สัปดาห์ ตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ซึ่งสาเหตุของการหย่าร้างที่มากขึ้นอาจเป็นเพราะการใช้เวลาอยู่ด้วยกันที่บ้านมากเกินไปในช่วงโรคระบาดโควิด-19 จึงทำให้เกิดความไม่เข้าใจ ทะเลาะเบาะแว้งกันมากขึ้น ส่วนประเทศอังกฤษมีคนโทรเข้าสายด่วนเพื่อขอความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 49 และยังพบว่าผู้หญิง จำนวน 14 คน และเด็กอีก จำนวน 2 คน ถูกฆ่าเสียชีวิต หลังประกาศล็อกดาวน์ได้ราว 3 สัปดาห์ (สุดารัตน์ พรหมสีใหม่, 2563) เช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศส

มีรายงานเกี่ยวกับความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 30 ในช่วงที่มีการลือคาวาน์ประเทศ ซึ่งโดยปกติฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีอัตราความรุนแรงในครอบครัวสูงที่สุดในกลุ่มยุโรป ในทุกปีมีผู้หญิงประมาณ 219,000 คน ที่ถูกใช้ความรุนแรงทั้งทางร่างกายและทางเพศจากคูรักรักหรืออดีตคูรักรัก แต่มีเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น ที่มีการรายงานโดยในทุก ๆ 3 วัน จะพบว่าผู้หญิงถูกฆ่าโดยคูรักรัก จำนวน 1 คน (มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล, 2563)

ในขณะที่ประเทศไทยในช่วงสถานการณ์โควิด-19 สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC: United Nations Office on Drugs and Crime) รายงานว่าพบความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 66 (กรมสุขภาพจิต, 2563) และข้อมูลจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) รายงานว่ามีจำนวนผู้โทรศัพท์เข้ามาสายด่วนศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1300 ในเดือนมีนาคม 2563 มีทั้งสิ้น 154 ราย เพิ่มขึ้นจากเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ที่มีจำนวน 144 ราย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจากข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์ที่มูลนิธิหญิงชายก้าวไกลได้รวบรวมพบว่า กรณีชาวสามี อายุ 53 ปี ชวนเพื่อนมานั่งสังสรรค์ดื่มเหล้าบริเวณหน้าบ้านตั้งแต่เย็นกระทั่งตีภรรยา อายุ 39 ปี ด้วยความเป็นห่วงเพราะรู้สึกช่วงนี้เกิดโรคโควิด-19 ระบาดอย่างรุนแรง จึงเดินออกไปเรียกให้สามีเข้าบ้าน เลยทำให้เกิดการทะเลาะกันและลงไม้ลงมือทำร้ายกันจนสามีเสียชีวิต รวมถึงจากการให้คำปรึกษาของมูลนิธิหญิงชายก้าวไกล พบกรณีสามี อายุ 27 ปี ภรรยา อายุ 32 ปี ทั้งสองอยู่ด้วยกันประมาณ 9 เดือน สามีมีปัญหาความหึงหวงภรรยา ดุด่าและทำร้ายร่างกายภรรยา ด้วยการตบตีถึง 9 ครั้ง ซึ่งระหว่างทางมาส่งภรรยาทำงาน สามีจะตบตีเธอบนรถตลอดทาง เธอจึงตัดสินใจปรึกษาหัวหน้างานเพื่อตัดสินใจจะเลิกกับสามี เธอไม่กล้ากลับไปห้องพัก เพราะกลัวสามีจะทำร้ายอีก และเธอต้องการกลับไปบ้านที่ต่างจังหวัด แต่ในช่วงภาวะโรคโควิด-19 ระบาด จึงทำให้เธอไม่มีเงินมากพอที่จะใช้จ่ายในการเดินทางและประกอบกับไม่มีรถโดยสารให้เดินทางกลับบ้านได้จากหลายกรณีข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าการปลุกฝังผู้หญิงและผู้ชายที่ต่างก็นำมาสู่ปัญหาความรุนแรงในบ้านที่เรื้อรังและทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ซึ่งในช่วงโรคโควิด-19 ระบาด ทุกคนต้องอาศัยอยู่ในบ้านร่วมกัน ผู้ชายหลายคนไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ในการเข้าสังคมเพื่อนที่ต้องดื่มสังสรรค์ทั้งในบ้านและนอกบ้าน การเที่ยวกลางคืนหรือการเล่นพนัน ส่งผลให้สถิติการติดเชื้อโรคโควิด-19 ระบาดของผู้ชายมีจำนวนมากกว่าผู้หญิง (มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล, 2563)

นอกจากนี้ รายงานขององค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ทำการสำรวจปัญหาความรุนแรงต่อสตรี พบว่าผู้หญิง 1 ใน 3 ทั่วโลกหรือเกือบ 1 พันล้านคนนั้นมีประสบการณ์การได้รับความรุนแรงซึ่งผู้หญิงทั่วโลกที่ได้รับความรุนแรงจากสามีหรือคนรักนั้นมีจำนวนมากถึงร้อยละ 70 และอีกร้อยละ 35 นั้นได้รับความรุนแรงจากบุคคลอื่น ๆ โดยส่วนใหญ่ได้รับความรุนแรงทางเพศและทางร่างกาย (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2564) สถานการณ์ความรุนแรง

ต่อสตรีในปัจจุบันยังเกิดขึ้นทุกวันและที่สำคัญระดับการได้รับความรุนแรงนั้นมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations) รายงานว่าประเทศไทยติดอันดับคดีความรุนแรงต่อสตรีเป็นอันดับ 1 ใน 10 ของโลกอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแม้สังคมไทยจะก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 แล้ว แต่ค่านิยม ทักษะคิด และความเชื่อเก่า ๆ ที่ว่าผู้ชายเป็นใหญ่ยังคงเกิดขึ้นในสังคม จึงทำให้เชื่อมโยงกับทัศนคติที่ว่าความรุนแรงเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องภายในครอบครัวนั้นยังไม่หมดไป และยังมีความรุนแรงที่เริ่มเกิดขึ้นในกลุ่มเด็กที่อายุน้อยลงเรื่อย ๆ ที่มาจากการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีได้ง่าย และทำให้เกิดการเลียนแบบการใช้ความรุนแรง (กรมสุขภาพจิต, 2564) เมื่อมองสถานการณ์ความรุนแรงต่อสตรีในสังคมไทยในระดับสากล พบว่าในปี 2556 องค์กรด้านสตรีของสหประชาชาติ (UN WOMEN) ได้จัดอันดับประเทศไทยไว้ในลำดับที่ 36 ของประเทศที่มีการใช้ความรุนแรงทางด้านร่างกายต่อสตรี จากจำนวนประเทศที่ได้รับรายงานทั้งสิ้น 75 ประเทศ และยังจัดอันดับประเทศไทยไว้ในลำดับที่ 7 จาก 71 ประเทศที่มีการกระทำความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2558)

จากการรายงานสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่าเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2561 จำนวน 1,078 เหตุการณ์ ปี 2562 จำนวน 1,233 เหตุการณ์ ปี 2563 จำนวน 1,407 เหตุการณ์ และปี 2564 จำนวน 1,628 เหตุการณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทยนั้นไม่ได้ลดลงเลย และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี (ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565) และจากข้อมูลการเฝ้าระวังความรุนแรงในผู้หญิงระหว่างปี 2562 - 2564 ระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บ (Injury Surveillance: IS) ในโรงพยาบาล 51 แห่งทั่วประเทศของกองป้องกันการบาดเจ็บ กรมควบคุมโรค พบว่า ผู้หญิงได้รับบาดเจ็บรุนแรงจากการถูกทำร้ายกว่าปีละ 8,577 ราย โดยถูกกระทำความรุนแรงทางร่างกายมากที่สุด ร้อยละ 60 ซึ่งถูกทำร้ายเป็นบริเวณบ้าน ร้อยละ 63.4 และเป็นบ้านผู้เจ็บเองกว่าร้อยละ 79.7 (สำนักสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ, 2565) ซึ่งส่วนใหญ่ผู้กระทำความรุนแรงต่อผู้หญิง คือ สามี/คนรัก/แฟน ร้อยละ 52.68 รองลงมา คือ บิดา ร้อยละ 29.79 ปู่/ตา ร้อยละ 4.47 และบิดาเลี้ยง ร้อยละ 3.94 ตามลำดับ (ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ที่กระทำความรุนแรงต่อสตรีส่วนใหญ่นั้นเป็นแฟน สามี คู่รักหรือคู่สมรส และบุคคลใกล้ชิดกับผู้หญิงเป็นส่วนมาก และด้วยโอกาส สถานการณ์ และสภาพแวดล้อม จึงทำให้เอื้ออำนวยต่อการกระทำความรุนแรงต่อสตรี และจากวิถีคิดที่ปลูกฝังกันมาว่าผู้ชายต้องเป็นใหญ่ เป็นเจ้าของผู้หญิง จึงทำให้ผู้ชายคิดว่าตัวเองเหนือกว่า และระบบการศึกษาไม่สอนเรื่องสิทธิความเท่าเทียมกันของหญิงและชาย ซึ่งในปัจจุบัน

มีการนำเสนอข่าวสาร เรื่องราวการข่มขืน การใช้ความรุนแรงในครอบครัว จึงเป็นยิ่งตอกย้ำความคิดที่ว่าผู้ชายต้องเป็นใหญ่

ปัญหาความรุนแรงในประเทศไทยไม่ใช่ปัญหาที่เพิ่งเกิดขึ้น แต่เป็นปัญหาที่มีมานาน และคนในสังคมอาจจะเพิกเฉยต่อความรุนแรงเหล่านี้ โดยมองว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว ไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว โดยยังพบว่าร้อยละ 94.9 ของผู้พบเห็นความรุนแรงเลือกที่จะนั่งเฉยและไม่เข้าไปช่วยเหลือ ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ถือว่าเป็นสัญญาณอันตรายที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้กระทำความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นผู้ชายที่ยังมีวิถีคิดและทัศนคติแบบชายเป็นใหญ่ ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีคิด แสดงออกความรุนแรงผ่านพฤติกรรมหึงหวงและบันดลโทสะ และยังเป็นการผลิตซ้ำวาทกรรม “ชายเป็นใหญ่” ที่ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนและซ่อนเร้น เช่น การมองเรื่องครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว สามีภรรยาทะเลาะกันเป็นเรื่องลึนกับพี่น้อง อย่าแกล้งทำหยาเสียเลย เมื่อเขาคืนดีกันเราจะเป็นหมา เป็นต้น จึงส่งผลให้คนในสังคมไม่ยอมเข้าไปช่วยเหลือผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงและไม่กล้าเข้าไปช่วยเหลือ เลยทำให้ปัญหาทวิความรุนแรงมากขึ้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2558) และจากรายงานภาพรวมความรุนแรงในครอบครัวประจำปี 2560 ของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว พบว่า **ภาคเหนือ เป็นอันดับ 2** ของประเทศที่มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัว (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560)

การใช้ “ความรุนแรง” เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งคนส่วนใหญ่มักนึกถึงภาพเหตุการณ์ความรุนแรงต่อในครอบครัวว่าเป็นเหตุการณ์การทำร้ายร่างกายหรือการข่มขืน แต่ในความเป็นจริงแล้วปัญหาความรุนแรงต่อในครอบครัวไม่ได้มีแค่เฉพาะการทำร้ายร่างกายเท่านั้น ยังพบว่ามีการใช้ความรุนแรงอีกหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ **ความรุนแรงทางด้านร่างกาย** เช่น การทุบตีทำร้ายร่างกาย ตบ ต่อย ปาสิ่งของ และการใช้อาวุธ เป็นต้น **ความรุนแรงทางด้านจิตใจ** เช่น การใช้คำพูดหรือภาษาพูดที่หยาบคาย กิริยาท่าทางหรือการกระทำที่เป็นการดูถูก ดูหมิ่น เหยียดหยาม ต่ำว่าให้อับอาย การกลั่นแกล้ง ทรมานให้เจ็บช้ำน้ำใจ การบังคับ ข่มขู่ กักขัง ควบคุม ไม่ให้แสดงความคิดเห็น การหึงหวง การเลือกปฏิบัติ การเอาไรต์เอาเปรียบ การตัดดวงผลประโยชน์ การถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเอาใจใส่เลี้ยงดู เป็นต้น **ความรุนแรงทางเพศ** เช่น การข่มขู่ คุกคาม การถูกละเมิดทางเพศ การพูดเรื่องลามกอนาจาร การแอบดู การจับต้องของสงวน การบังคับให้เปลื้องผ้า รวมไปถึงการกักขัง หน่วงเหนี่ยว อิศรภาพ และบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2558) **ความรุนแรงทางด้านสังคม** เช่น การปล่อยปละละเลยไม่ให้ความสำคัญหรือความสนใจ การขัดขวางความก้าวหน้า การจำกัดสิทธิทางสังคม การห้ามมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน และการจำกัดบริเวณ เป็นต้น และ **ความรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจ** เช่น การควบคุมและยึดครองทรัพย์สินต่าง ๆ ของครอบครัว รวมทั้งการจำกัดค่าใช้จ่าย เป็นต้น (จะเด็จ เชาวน์วิไล, ม.ป.ป.)

ความรุนแรงต่อสตรีสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกระดับของสังคมและเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ ทั้งสาเหตุด้านตัวบุคคล ด้านครอบครัว ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยในด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัวนั้นมีสาเหตุส่วนใหญ่ที่เกิดจากความหึงหวง การนอกใจ และขาดการพูดคุยกัน หรือหากมีการพูดคุยกัน ก็มักจะมีการใช้อารมณ์หรือใช้คำพูดที่ทำร้ายจิตใจร่วมด้วย จนนำไปสู่การกระทำความรุนแรงในที่สุด นอกจากการตีเครื่องตีม แอลกอฮอล์หรือการใช้สารเสพติด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เข้ามากระตุ้นให้ผู้ชายขาดสติ ขาดความยับยั้งชั่งใจ จึงก่อให้เกิดสถานการณ์ความรุนแรงมากขึ้นอีกด้วย (อังคณา ช่วยคำชู, 2555) และอีกสาเหตุของการกระทำความรุนแรงต่อสตรีนั้นมาจากลักษณะนิสัยส่วนตัวของผู้กระทำความรุนแรงที่ได้รับการหล่อหลอมมาจากครอบครัว เช่น นิสัยที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก เลียนแบบพ่อแม่ที่ชอบใช้ความรุนแรง หรือได้รับแบบอย่างมาจากหนังสือ โทรทัศน์ หรือสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่องผิดชอบชั่วดี ครอบครัวขาดความอบอุ่น หรืออาจเจ็บป่วยด้วยโรคบางอย่าง จึงทำให้ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ เช่น โรคจิต โรคประสาท เป็นต้น ซึ่งปัญหาความรุนแรงส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงกับปัญหาครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสถาบันหลักของสังคม และในขณะที่ปัญหาครอบครัวก็มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาทางจิตด้วย ในด้านสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดการกระทำ ความรุนแรงนั้นมาจากความใกล้ชิดและโอกาสเอื้ออำนวย และสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำ ความรุนแรงในด้านเศรษฐกิจนั้น ได้แก่ ปัญหาความยากจน การว่างงาน เป็นต้น (กรมกิจการสตรี และสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562) และนอกจากนี้ ในด้านทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมของสังคมไทยที่ปลูกฝังในเรื่องของผู้ชายจะต้องเป็นผู้นำและมีอำนาจที่เหนือกว่าผู้หญิง ซึ่งสังคมเองก็ถูกปลูกฝังให้มองว่าเรื่องความรุนแรงเป็นเรื่องธรรมดาของคู่รัก ปลูกฝังให้ผู้หญิงต้องอดทนและมองปัญหาครอบครัวว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของสามีภรรยา จึงทำให้ผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงมักจะต้องอดทนอดกลั้น ไม่กล้าที่จะเล่าหรือปรึกษากับคนรอบข้าง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2558)

เมื่อผู้หญิงได้รับความรุนแรงหรือถูกกระทำความรุนแรง ย่อมส่งผลกระทบต่อความบาดเจ็บทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้หญิงตกอยู่ในสภาพที่หวาดกลัว ทุกข์ทรมานทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ยิ่งเวลาผ่านไปนานสถานการณ์จะยิ่งเลวร้ายลงไปเรื่อย ๆ ถึงแม้ว่าจะพยายามขอความช่วยเหลือจากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง และคนใกล้ชิด ซึ่งเป็นสิ่งแรกที่ผู้หญิงส่วนใหญ่นึกถึงและมองว่าจะสามารถช่วยเหลือได้และให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำที่ดีได้ แต่โดยทั่วไปคนส่วนใหญ่จะมองว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องภายในครอบครัวหรือเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว จึงทำให้เป็นการสนับสนุนผู้ชายให้ผู้ชายกระทำความรุนแรงและมองสิ่งที่ทำลงไปเป็นความชอบธรรม และเป็นวิธีที่สามารถควบคุมผู้หญิงได้ ซึ่งมีผู้หญิงหลายคนพยายามหลบหนีจากความรุนแรงที่ได้รับ แต่ก็มี การติดตาม ชมชู้ โดยเฉพาะการชมชู้ว่าจะทำร้ายลูก พ่อแม่ หรือบุคคลอันเป็นที่รักและห่วงใย จึงทำให้

ผู้หญิงไม่สามารถหลบหนีได้ และในบางกรณีผู้หญิงถูกข่มขู่ คุกคาม จนถึงขั้นเอาชีวิต และมีการใช้อาวุธข่มขู่ ซึ่งทำให้ผู้หญิงบางคนรู้สึกว่ตนเองนั้นตกอยู่ในสถานการณ์อันตราย และอาจถูกสามีหรือคนรักทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บสาหัส พิการ หรือถึงขั้นเสียชีวิตได้ ผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงหรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงเหล่านี้ จึงได้รับความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน และความบอบซ้ำที่ยากเกินจะเยียวยาได้ (นภาพรณี หะวานนท์, 2555)

การแก้ไขปัญหาคความรุนแรงต่อสตรีต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาคม และรวมไปถึงการปรับเปลี่ยนทัศนคติของตัวบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้ตัวผู้หญิงมีความเข้าใจที่ถูกต้องว่าเรื่องความรุนแรงต่อสตรีไม่ได้เป็นความผิดของผู้หญิง (หทัยรัตน์ มาประณีต, 2554) โดยการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงให้กล้าที่จะพูด และบอกกล่าวถึงปัญหาคความรุนแรงที่ถูกกระทำต่อคนรอบข้าง และการเข้าไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน มูลนิธิหรือองค์กรเพื่อสตรี เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคไม่ให้เกิดความรุนแรงจนถึงขั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องเสียชีวิต รวมถึงการปรับเปลี่ยนความคิดทัศนคติ ค่านิยม เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมให้ผู้ชายมีความเคารพให้เกียรติ ยอมรับฟังความคิดเห็นต่อกัน โดยเน้นการสร้างให้คนในสังคมเกิดความเข้าใจถึงรากเหง้าของปัญหา ตระหนักถึงคุณค่าและเคารพซึ่งกันและกัน ตามหลักสิทธิมนุษยชนที่เป็นสิทธิพื้นฐานของคนทุกคน รวมทั้งสร้างเสริมพลังและศักยภาพของผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงให้มีสถานะหรืออำนาจที่ต่อยกว่าให้ได้รับโอกาส และได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม เพื่อทำให้มีพื้นที่ยืนในสังคมมากขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างความเสมอภาค และเป็นวิธีการขจัดปัญหาคความรุนแรงที่ต้นเหตุ (สุวรรณณี หาญมุสิกวัฒน์กูร และคณะ, 2555)

การแก้ไขปัญหาคความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวนั้น ล้วนมีรากเหง้ามาจากความไม่รู้ การปลูกฝังมาผิด ๆ โดยเฉพาะบทบาทของโรงเรียน จะด้วยครูไม่สอนหรือสอนผิด ๆ จะด้วยหลักสูตรการศึกษาไม่มีเนื้อหาหรือมีเนื้อหาผิด ๆ ทำให้เกิดทัศนคติชายเป็นใหญ่ จึงเป็นสิ่งที่ต้องแก้ไขตั้งแต่ต้น ซึ่งแบบเรียนในปัจจุบันมีเนื้อหาที่กดทับเป็นอุปสรรคต่อความเสมอภาคระหว่างเพศ ใช้อำนาจเหนือครอบครัว นำไปสู่ความก้าวร้าวและเกิดความรุนแรงได้ในที่สุด จากการศึกษาของมูลนิธิหญิงชายก้าวไกล พบว่า เนื้อหาหนังสือเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561-2563 มีเนื้อหาในหนังสือเรียน สะท้อนความแตกต่างของผู้ชายอยู่เหนือผู้หญิงอย่างชัดเจน แบบเรียนไม่ส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ เนื่องจากเนื้อหาในแบบเรียนระดับประถมศึกษานั้นมีเนื้อหาที่แสดงถึงความแตกต่างกันระหว่างเพศด้านอารมณ์ เพศชายจะมีลักษณะนิสัยที่ชอบเล่นกีฬา ใช้พลังกำลังที่ทำท่าย ส่วนเพศหญิงจะทำกิจกรรมที่ใช้พลังกำลังน้อย เช่น เล่นขายของ ทำอาหาร และเล่นตุ๊กตา และยังมีเนื้อหาที่แสดงถึงความแตกต่างด้านบทบาทหน้าที่ในลักษณะที่เพศชายเป็นผู้นำครอบครัวต้องหารายได้เลี้ยงครอบครัว

ส่วนเพศหญิงต้องดูแลความสะอาดในบ้าน ช่วยเก็บออมและหารายได้เลี้ยงครอบครัว ทำอาหารให้ทุกคนรับประทาน อีกทั้งเนื้อหาในเรื่องของความแตกต่างด้านพฤติกรรมทางเพศที่นำไปสู่การล่วงละเมิดทางเพศนั้น มีเนื้อหาที่อธิบายว่าการแต่งกายล่อแหลม ยั่วอารมณ์ทางเพศของเพศหญิง อาจทำให้เพศชายเกิดอารมณ์ความต้องการทางเพศ จึงทำให้พยายามที่จะหาโอกาสล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งเนื้อหาในหนังสือได้บอกวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหา คือ ผู้หญิงต้องรู้จักรักษากวสวงตัว แต่งกายไม่รัดรูป ไม่เปิดเผยเนื้อตัวมากเกินไป ระมัดระวังตนเองไม่ปล่อยตัวปล่อยใจตามอารมณ์ นอกจากนี้ การใช้ภาพประกอบในหนังสือเรียน ยังผูกขาดให้ผู้หญิงเป็นบทบาทของแม่ ดูแลลูก ทำงานบ้าน ใช้ชีวิตในบ้าน ส่วนผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว ทำงานนอกบ้าน ใช้ชีวิตนอกบ้าน หารายได้ เป็นต้น (ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง, 2563)

การที่แบบเรียนมีเนื้อหาที่นำเสนอในลักษณะโลกนี้มีแค่หญิงกับชาย ผู้หญิงต้องเป็นผู้หญิงที่ดี รักษากวสวงตัว สุภาพอ่อนหวานน่ารัก ทำงานบ้าน เป็นภรรยาเป็นแม่ ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้ทำให้สุดท้ายแล้วจะกลายเป็นกีดกันทำให้ผู้หญิงไม่มีทางเลือกมากในชีวิต ทำให้เยาวชนหญิงเติบโตอย่างไรคุณภาพ เพราะมองไม่เห็นทางเลือกอื่น ซึ่งเนื้อหาในแบบเรียนนี้เป็นแนวคิดที่เน้นการเปรียบเทียบ อำนาจครอบงำกำกับอยู่เบื้องหลังระหว่างเพศ ทำให้อีกเพศหนึ่งนั้นสยบยอม ส่วนอีกฝ่ายกลายเป็นคนที่มีความแข็งแกร่ง ดุดัน กตขี้ ไม่รับฟัง เพราะใช้อำนาจในฐานะที่ถูกปลูกฝังให้เป็นผู้นำ สุดท้ายจะผลิตเยาวชนไม่ให้ยอมรับในความแตกต่าง ไม่ยืดหยุ่นไม่ปรับตัว ไม่ยอมรับความหลากหลาย ใช้อำนาจเหนือครอบงำ ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง มักจะเป็นคนพิพากษาสิ่งต่าง ๆ ในสังคม นอกจากวิธีคิดแบบนี้จะไม่เหลือพื้นที่ให้กับเพศสภาพแล้ว ความหลากหลายอื่น ๆ ก็จะถูกขจัด และสร้างความร้าวฉานรุนแรงได้ (สำนักข่าวไทย, 2563) แบบเรียนถือเป็นสิ่งที่หล่อหลอมอุดมการณ์ วิธีคิดของคนในสังคม แบบเรียนเป็นอย่างไรผู้เรียนก็จะมีโลกทัศน์อย่างนั้น แบบเรียนยังเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคนหากอะไรที่ไม่อยู่ในตำรา สิ่งนั้นอาจไม่ได้รับการยอมรับและได้รับผลกระทบ ดังนั้น จึงควรเลิกทำแบบเรียนที่ยัดคนลงกรอบในเรื่องเพศ เลิกกำหนดว่าเพศไหนต้องทำอะไรถึงจะดี เปลี่ยนมานำเสนอทุกเพศเท่าเทียมกันในแบบเรียน มีศักดิ์ศรีและคุณค่า ให้อิสระแต่ละคนสามารถนำคุณค่าของแต่ละเพศมาเป็นฐานคิดและสามารถใช้ได้ อีกทั้งยังเป็นการกระโดดจากกรอบในเรื่องของเพศอีกด้วย (ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง, 2563)

“ความรุนแรงในครอบครัว” จึงถือเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอีกปัญหาหนึ่งในหลาย ๆ ปัญหาของสังคมไทย และอาจเป็นที่มาของปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย เนื่องความรุนแรงในครอบครัวย่อมส่งผลให้คนในสังคมได้ใช้ความก้าวร้าวหรือความรุนแรง เมื่อได้ประสบกับปัญหาในด้านต่าง ๆ ของครอบครัว จึงไม่อาจที่จะปฏิเสธได้ว่าครอบครัวคือรากฐานที่สำคัญของสังคม และในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เกิดผลกระทบหลายประการ เช่น สิทธิในการศึกษาซึ่งจะต้องได้รับการคุ้มครอง แม้ในกรณีที่โรงเรียนต้องปิด โดยอาจสนับสนุนให้มีการเรียนผ่านทางออนไลน์ และ

ผู้หญิงอาจได้รับผลกระทบในสัดส่วนที่มากกว่า เนื่องจากเมื่อต้องอยู่บ้านหลายคนอาจถูกคาดหวังให้ทำงานดูแลที่บ้านเพิ่มขึ้น เป็นต้น ความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่ใช่เรื่องเฉพาะของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นปัญหาที่เราทุกคนในสังคมต้องช่วยกัน จึงไม่ใช่การที่ผู้หญิงต้องปกป้องตนเองได้เท่านั้น อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต้องหันมาให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุด้วยการให้การศึกษเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของสตรี ส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ สร้างความเข้าใจและปรับฐานคิดให้ผู้ชายเรียนรู้ในการเคารพ ให้เกียรติ และสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้หญิงในเพศสภาพของความเป็นมนุษย์ที่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

ดังนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบัน สาเหตุ ลักษณะ ผลกระทบ และวิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว อีกทั้งสร้างแนวทางการจัดการศึกษานานาชาติทุกชะชีวิตมาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวไปใช้กับทั้ง 3 ระบบการศึกษา ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และนำแนวทางการจัดการศึกษานานาชาติทุกชะชีวิตมาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวไปเผยแพร่สู่สาธารณชน นอกจากนี้ ยังนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการป้องกันหรือลดความรุนแรงในครอบครัวได้ในอนาคต

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกเป็นอย่างไร
2. แนวทางการจัดการศึกษานานาชาติทุกชะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก ในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลกเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษานานาชาติทุกชะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิง ในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในด้านพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก เนื้อหา และระยะเวลา โดยกำหนดตามแต่ละวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาที่จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากพิษณุโลกเป็นจังหวัดมีความรุนแรงทางด้านร่างกายต่อผู้หญิงเป็นจำนวนมากติดอันดับ 1 ใน 5 ของภาพรวมในประเทศไทย (สำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552)

ผู้วิจัยได้แบ่งพื้นที่ในการศึกษาตามรูปแบบการจัดการศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาในระบบ ศึกษาที่โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก

1.2 การศึกษานอกระบบ ศึกษาที่บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก

1.3 การศึกษาตามอัธยาศัย ศึกษาที่สมาคมสตรีศรีสองแคว

2. ขอบเขตผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

2.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก ในการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 3 คน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านสตรี จำนวน 1 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง จำนวน 1 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มการศึกษาในระบบ ศึกษาที่โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูฝ่ายปกครอง ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา

กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มการศึกษานอกระบบ ศึกษาที่บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 1 คน ประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์

กลุ่มที่ 4 คือ กลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัย ศึกษาที่สมาคมสตรีศรีสองแคว จำนวน 2 คน ประกอบด้วย นายกสมาคมและสมาชิกของสมาคม

2.2 สร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก ในการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 3 คน ได้แก่
 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านสตรี จำนวน 1 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรี
 จำนวน 1 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มการศึกษาทั้ง 3 ระบบ ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ
 การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลกลุ่มการศึกษาทั้ง 3 ระบบ คือ ตัวแทน
 จากระบบการศึกษาละ 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 6 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดประเด็นที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

**3.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง
 ในจังหวัดพิษณุโลก** ในด้านต่างๆ ดังนี้

3.1.1 สภาพปัจจุบันและปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง
 ในประเทศไทยและในจังหวัดพิษณุโลก

3.1.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง

3.1.3 สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

3.1.4 ประเภทของความรุนแรงในครอบครัว

3.1.5 ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว

3.1.6 วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

3.1.7 สถานการณ์โควิด-19 กับความรุนแรงในครอบครัว

**3.2 สร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้าง
 พลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก** ทั้ง 3 ระบบ
 ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งทักษะที่ใช้
 ในการดำเนินการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหา (Problem-solving) เพื่อเสริมสร้าง
 พลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem)
 เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว และการตระหนักรู้
 ในตนเอง (Self-Awareness) เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรง
 ในครอบครัว

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาดำเนินการเป็นระยะ
 เวลา 1 ปี สามารถแสดงเป็นตารางได้ ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย

กิจกรรม/ขั้นตอน การดำเนินงาน	เดือน												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1. วางแผนการวิจัยรวบรวมข้อมูล และดำเนินงานตามขั้นตอน จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์													
2. ทำการศึกษาในวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 คือ ศึกษาสภาพปัจจุบัน ของปัญหาความรุนแรง ในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง ในจังหวัดพิษณุโลก													
3. ทำการศึกษาในวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 คือ สร้างและนำเสนอ แนวทางการจัดการศึกษาบนฐาน ทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลัง อำนาจของผู้หญิงในการป้องกัน ปัญหาความรุนแรงครอบครัว ในจังหวัดพิษณุโลก													
4. บันทึกข้อมูลที่ได้รับรวบรวม มา สรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อสร้างแนวทางการจัด การศึกษาบนฐานชีวิตเพื่อ เสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิง ในการจัดการความรุนแรงใน ครอบครัว													
5. สรุปผลการวิจัยและจัดทำ รายงานฉบับสมบูรณ์													
6. จัดทำบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารระดับชาติ													

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมใด ๆ ที่เป็นการควบคุม บังคับ ช่มชู้ อันเป็นผลทำให้เกิดการทำร้ายทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางเพศ ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม จึงก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้หญิงในครอบครัว ทั้งเกิดขึ้นกับผู้หญิงผู้เป็นภรรยา คู่สมรส คู่รัก หรือ เด็กผู้หญิง บุตรสาว และญาติเพศหญิงในครอบครัว เป็นต้น ประกอบด้วย

1. **ความรุนแรงทางร่างกาย** หมายถึง การใช้กำลัง ภัยขู่ หรืออุปกรณ์ใด ๆ เป็นอาวุธทำร้ายร่างกาย จนทำให้ผู้หญิงได้รับบาดเจ็บต่อร่างกาย ซึ่งจะกระทำในลักษณะการผลัก ตบ เตะ ชก ต่อย ถีบ ตี ลาก ขว้างปาสิ่งของ กระทบก รัตคอ ปีบคอ ซ้อม ใช้ไฟจี้ เป็นต้น ส่งผลให้ผู้หญิงได้รับบาดเจ็บ อาจถึงขั้นพิการหรือเสียชีวิตและการฆาตกรรม

2. **ความรุนแรงทางจิตใจ** หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่ส่งผลให้ผู้หญิงได้รับความกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจหรือความเสียหาย และเสียเสรีภาพ ซึ่งจะกระทำในลักษณะบังคับควบคุมจิตใจ ทำให้รู้สึกอับอาย รู้สึกด้อยค่า หรือลดคุณค่าของความเป็นมนุษย์ลง การพูดประชดประชัน ตำว่าด้วยถ้อยคำ หยาบคาย ตะคอก ตวาด ช่มชู้ ทำให้อับอายขายหน้า ประณามว่าชั่วช้า เป็นต้น

3. **ความรุนแรงทางเพศ** หมายถึง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่ล่วงเกินละเมิดสิทธิทางเพศ เอารัดเอาเปรียบใช้กำลังบังคับช่มชู้ โดยที่ผู้หญิงไม่ยินยอมหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้ผู้หญิงเป็นฝ่ายเสียหาย ซึ่งกระทำในลักษณะคุกคามทางเพศ ล่วงละเมิดทางเพศ ทั้งไม่มีการสัมผัสหรือสัมผัส โดยไม่มีสอดใส่ พยายามขืนใจ ปลุกปล้ำเพื่อจะร่วมเพศ อนาจาร รุมโทรม ช่มขืน การจับต้องของสงวน การบังคับให้เปลื้องผ้า การบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น ส่งผลกระทบให้ผู้หญิงได้รับความเสียหายทั้งร่างกายและจิตใจ

4. **ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ** หมายถึง การที่ผู้หญิงถูกควบคุมและยึดครองทรัพย์สินต่าง ๆ รวมถึงการจำกัดค่าใช้จ่าย ในลักษณะถูกควบคุมหรือจำกัดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และถูกทำให้ไม่สามารถไปประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ เป็นต้น

5. **ความรุนแรงทางสังคม** หมายถึง การที่ผู้หญิงถูกปล่อยปละละเลย ไม่ให้ความสำคัญหรือความสนใจ โดนขัดขวางความก้าวหน้า และจำกัดสิทธิทางสังคม ซึ่งกระทำในลักษณะปล่อยปละละเลย ไม่ให้ความสำคัญหรือความสนใจ ขัดขวางความก้าวหน้า ถูกก่อกวนในการทำงาน จำกัดสิทธิทางสังคมที่พึงมี ทำให้โดดเดี่ยวไม่คบหรือพบปะกับบุคคลอื่น

การศึกษานวชนฐานทักษะชีวิต หมายถึง รูปแบบการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้หญิงให้มีศักยภาพในการแก้ไขและจัดการกับความรุนแรงในครอบครัว เช่น การศึกษานวชนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวด้านร่างกาย การศึกษานวชนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

ด้านจิตใจ การศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวทางเพศ การศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวด้านเศรษฐกิจ และการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวด้านสังคม

แนวทางการจัดการศึกษา หมายถึง ทางปฏิบัติที่วางไว้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้หญิงในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม คุณธรรม ค่านิยม ความคิด ทศนคติ และการประพฤติปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นให้ผู้หญิงมีความรู้ ความสามารถ และศักยภาพในการจัดการและการแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้ ซึ่งในงานวิจัยนี้จะนำเสนอแนวทางในการจัดการศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น

การศึกษาในระบบเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง ทางปฏิบัติที่วางไว้เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา การวัดผลและประเมินผลอย่างชัดเจน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เช่น สอดแทรกในการเรียนการสอนในห้องเรียน หรือแทรกในรายวิชา กิจกรรมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และกิจกรรมโฮมรูมกับการจัดการและดูแลนักเรียนเป็นกลุ่ม เป็นต้น

การศึกษานอกระบบเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง ทางปฏิบัติที่วางไว้เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นการศึกษาที่มีลักษณะยืดหยุ่นในกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา การวัดและประเมินผล โดยมีเนื้อหาและหลักสูตรต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้หญิงทุกช่วงวัย รวมทั้งนักศึกษา เยาวชนนอกโรงเรียน และนักให้คำปรึกษา เช่น หลักสูตร/คอร์สที่เสริมสร้างพลังอำนาจและสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตผู้หญิง หรือกิจกรรมพัฒนาทักษะเมื่อผู้หญิงประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น

การศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง ทางปฏิบัติที่วางไว้เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวที่ให้ผู้หญิงสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความพร้อม ศักยภาพ และโอกาส โดยสามารถศึกษาจากสื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะให้ความรู้ทางออนไลน์ หรือการใช้ระบบ ICT ที่เหมาะสมกับบริบทในการเรียนรู้ หรือนำสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line Official Account Facebook มาใช้ในการนำเสนอ หรือจัดทำแคมเปญรณรงค์ เป็นต้น

การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิง หมายถึง กระบวนการเสริมสร้างให้ผู้หญิงตระหนักว่าตนเองมีคุณค่า มีความรู้ มีความสามารถ และมีความเข้มแข็งที่มีอยู่ภายในตนเองออกมาจัดการ และการแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดในครอบครัวไม่ว่าจะเกิดจากทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ทางเพศ ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม เป็นต้น

การจัดการความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง วิธีการรับมือกับความรุนแรงในครอบครัวของผู้หญิงที่ใช้จัดการกับผู้ที่มีกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิง ได้แก่ การหลีกเลี่ยง หลบหลีก หลีกหนี ต่อรอง ต่อต้าน และหาทางออกกับความรุนแรงที่ได้รับ ในลักษณะที่ตนเองสามารถช่วยเหลือ ป้องกัน หลีกเลี่ยง หลบหลีก ปฏิเสธ หรือหาทางให้หลุดพ้นได้รับความรุนแรงในครอบครัวทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ทางเพศ ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้หญิงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกในปัจจุบัน จนนำไปสู่การจัดการความรุนแรงในครอบครัว
2. ผู้หญิงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อนำไปประยุกต์ในการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงไทยในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว
3. ผู้หญิงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ไปใช้กับทั้ง 3 ระบบการศึกษา ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ นอกกระบบการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการอธิบายและเป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา (Conceptual Design)

- 1.1 นิยามการจัดการศึกษา
- 1.2 แนวคิดการจัดการศึกษา
- 1.3 จุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 1.4 หลักการจัดการศึกษา
- 1.5 วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา
- 1.6 องค์ประกอบของการจัดการศึกษา
- 1.7 ลักษณะแนวทางการศึกษา
- 1.8 เป้าหมายของการจัดการศึกษา
- 1.9 ความสำคัญของการศึกษาต่อสตรี

2. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษามบนฐานทักษะชีวิต

- 2.1 นิยามการศึกษามบนฐานทักษะชีวิต
- 2.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษามบนฐานทักษะชีวิต
- 2.3 องค์ประกอบของการศึกษามบนฐานทักษะชีวิต
- 2.4 ประโยชน์ของการศึกษามบนฐานทักษะชีวิต

3. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของสตรีในการป้องกันปัญหา

ความรุนแรงในครอบครัว

- 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาในระบบ (Formal Education)
- 3.2 การจัดการศึกษาในระบบ
- 3.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษาในระบบ
- 3.4 เป้าหมายของการจัดการศึกษาในระบบ
- 3.5 องค์ประกอบของการจัดการศึกษาในระบบ
- 3.6 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ (Non-formal Education)

- 3.7 หลักการของการศึกษานอกระบบ
- 3.8 เป้าหมายของการศึกษานอกระบบ
- 3.9 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education)
- 3.10 หลักการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย
- 3.11 ลักษณะของการศึกษาตามอัธยาศัย
- 3.12 เป้าหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย

4. แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

- 4.1 นิยามความรุนแรงในครอบครัว
- 4.2 ลักษณะความรุนแรงในครอบครัว
- 4.3 สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว
- 4.4 ปัจจัยในการกระตุ้นให้เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว
- 4.5 สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว
- 4.6 ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว
- 4.7 ผลกระทบความรุนแรงในครอบครัว
- 4.8 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550
- 4.9 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

5. แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจของสตรีและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิง

- 5.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจของสตรี (Empowerment)
- 5.2 แนวคิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิง (Gender Relations)

6. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรุนแรงในครอบครัวและการสนับสนุนทางสังคม

- 6.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการในความรุนแรงในครอบครัว
- 6.2 แนวคิดเกี่ยวกับสนับสนุนทางสังคม (Social Support)

7. แนวคิดการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 7.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
- 7.2 งานวิจัยในประเทศ

9. ช่องว่างการวิจัย (Gap of research)

10. กรอบแนวคิดของการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

1. นิยามการจัดการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมมีผู้ที่ให้ความหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปรัชญา เวสารัชช์ (2545) ได้ให้ความหมายของคำว่า การจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพมนุษย์อย่างเป็นระบบในทุกด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม ความคิด การประพฤติปฏิบัติ ฯลฯ ซึ่งคาดหวังว่าคนที่มีคุณภาพนี้ จะทำให้สังคมมีความสุขและเจริญก้าวหน้าทันโลก แข่งขันกับสังคมอื่นในเวทีระหว่างประเทศได้ คนในสังคมมีความสุข มีความสามารถประกอบอาชีพการงานอย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์

การจัดการศึกษามีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา หรือตามอธยาศัย ย่อมขึ้นกับความเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันไป เนื่องจากการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ ดังนั้น การจัดการศึกษา จึงจำเป็นต้องดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกาและวิธีการ ดำเนินการ มีทรัพยากรต่าง ๆ สนับสนุน และต้องมีกระบวนการ ประเมินผลการจัดการศึกษาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้ด้วย ทั้งนี้ ผลผลิตของการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ที่ได้รับการศึกษา ส่วนผลลัพธ์หรือผลสะท้อนสุดท้าย คือ การมีพลเมืองที่มีคุณภาพ และสังคม มีสภาพที่พึงประสงค์

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2561) ได้พิจารณาการศึกษาในวงกว้างครอบคลุมถึงกระบวนการต่าง ๆ ของสังคมที่จะถ่ายทอดแนวคิด ความเชื่อ ระบบพฤติกรรม ตลอดจนศิลปกรรมต่าง ๆ อันรวมเรียกว่า วัฒนธรรมนั้นจากชนหนึ่งไปสู่อีกชนหนึ่ง การศึกษาในแนวนี้ เรียกว่า การศึกษาในฐานะเป็นกระบวนการสังคมประกิต (Education as a socialization process) ซึ่งเกิดขึ้นในทุกสถาบันทุกระดับชีวิตของบุคคล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การศึกษาในฐานะเป็นกระบวนการสังคมประกิต (Education as a socialization process) เป็นกระบวนการเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคมหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การมีอิทธิพลต่อกันระหว่างบุคคลกับเพื่อสมาชิกอื่นในสังคม ซึ่งมีผลให้บุคคลหรือสมาชิกในสังคมยอมรับและปรับตนเองให้เข้ากับรูปแบบอันเป็นที่ยอมรับของสังคม ผลที่เกิดขึ้นก็คือการก่อตัวของบุคลิกภาพสมาชิกในสังคมตามแนวทางของวัฒนธรรมที่สมาชิกนั้นสังกัดอยู่ ปัญหาสำคัญจึงอยู่ที่บุคลิกภาพที่ต้องการจะสร้างขึ้นในสมาชิกใหม่หรือเด็กนั้นเป็นอย่างไร บางสังคมมุ่งให้คนเสียสละเพื่อสังคม บางสังคมให้คนมุ่งแต่ความสะดวกสบาย บางสังคมมุ่งให้คนต่อสู้เอาจริงเอาจัง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้

เป็นพื้นฐานเบื้องต้นของสังคมปะกิตที่แต่ละสังคมควรมีการพิจารณาไตร่ตรองถกเถียงกันอย่างละเอียดก่อน ถึงจะจัดกระบวนการให้มีการเรียนรู้ในสังคมขึ้น

บุคลิกภาพที่พึงปรารถนา ปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพที่พึงปรารถนานั้นเป็นเรื่องใหญ่ และเป็นเรื่องสำคัญที่ควรจะได้มีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง และควรจะมีความเห็นพ้องต้องกันของคนในสังคม โดยปกติบุคลิกภาพเหล่านี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของแต่ละสังคม สังคมใดที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย การพิจารณาในเรื่องบุคลิกภาพและค่านิยมก็ไม่จำเป็นมากนัก แต่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง การพิจารณาหรือประเมินบุคลิกภาพควรเป็นสิ่งสำคัญ

ในสังคมไทยได้มีการพูดถึงบุคลิกภาพหรืออีกความหมายหนึ่ง คือ ค่านิยมที่ต้องการกัน อยู่เสมอและมักจะพบว่า คนไทยนิยมความสะอาดสบาย ชอบทำอะไรง่าย ๆ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ไม่อดทนที่จะทำอะไรให้ดีเลิศ “ในสังคมไทยมีแนวโน้มที่จะปลูกฝังเด็กให้ระมัดระวังไม่ให้มุ่งหวัง เกินตัว” ชอบความเป็นอิสระ ชอบทำงานคนเดียว บุคลิกภาพเหล่านี้ล้วนเป็นกระบวนการของสังคม มีส่วนสร้างขึ้นอย่างมาก

อิงเคิลส์ (Inkeles) ได้กล่าวถึง ลักษณะของคนที่มีความทันสมัย (Modern Man) จำนวน 12 ข้อ (สุมิตร สุวรรณ, 2554) ได้แก่

1. เปิดประสบการณ์ใหม่ระดับบุคคล
2. มีความพร้อมยอมรับการเปลี่ยนแปลงระดับสังคม
3. ยอมรับความหลากหลายที่ต่างออกไป แต่ไม่ขาดจุดยืนของตัวเอง
4. เมื่อสงสัยอะไรต้องแสวงหาข่าวสารหรือความจริงให้ได้
5. มองอนาคตและปัจจุบันมากกว่าอดีต
6. มนุษย์สามารถเอาชนะธรรมชาติได้
7. มีการวางแผนที่ดี
8. มีความเชื่อมั่นว่าจะทำได้
9. ให้คุณค่าด้านทักษะทางเทคนิค ถ้าความรู้มากขึ้นค่าตอบแทนก็จะสูงขึ้น
10. ให้คุณค่าการศึกษาแบบทางการหรือการเข้าโรงเรียน
11. เคารพเกียรติของผู้อื่น
12. เป็นคนที่มีเหตุผล

ลักษณะทั้ง 12 ประการนี้ นับว่าน่าสนใจสำหรับสังคมสมัยใหม่ แต่มีหลายอย่างที่ตรงข้ามกับนิสัยของคนไทยเรา สิ่งที่เราควรแก่การสนใจ คือ เราจะสามารถประยุกต์บุคลิกภาพใหม่และเก่า เข้ากันได้อย่างไรบ้าง ใครควรที่จะมีส่วนร่วมในการกำหนดบ้าง และควรกำหนดออกมาในรูปแบบ

หรือแนวทางใด สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ท้าทายนักวิชาการ นักการศึกษาไทย ผู้นำ และชาวบ้านไทยอย่างมากในปัจจุบันและในอนาคต

การเรียนรู้พฤติกรรมของสังคม

กระบวนการที่สังคมถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม หรือสิ่งอื่น ๆ ให้กับสมาชิกของสังคมนั้น ถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่ง (Social Learning) เป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ สะสมปรับปรุงกันเรื่อย ๆ มา ไม่เป็นระบบระเบียบ และขั้นตอนที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามวิธีการหลัก ๆ แบ่งได้ 3 วิธี คือ

1. การชี้ให้เห็นความต่าง กระบวนการเรียนรู้ในสังคมกระบวนการแรกและเป็นกระบวนการที่สำคัญ คือ การเรียนรู้ความแตกต่างในสังคม ผู้ให้การเรียนรู้ในสังคมนับแต่ พ่อ แม่ ครู ผู้ปกครอง ญาติผู้ใหญ่ หรือหัวหน้างาน ฯลฯ จะทำหน้าที่ชี้ให้เด็กหรือสมาชิกใหม่ของสังคมให้เห็นความแตกต่างของบุคคลและกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมอยู่เสมอ ในขณะเดียวกันก็อธิบายถึงบทบาทและการกระทำที่เด็กหรือสมาชิกใหม่ของสังคมจะต้องปฏิบัติเมื่อเข้ามาอยู่ในสังคมนั้น ๆ การชี้หรือการอธิบายนั้นโดยทั่วไปจะกล่าวถึงเหตุผลด้วยเสมอ เพราะเหตุผลจะช่วยให้การชี้ให้เห็นความแตกต่างมีความสมบูรณ์ขึ้น การชี้ให้เห็นความต่างนี้ บางครั้งก็ดำเนินการไปพร้อมกับการทำตัวอย่างให้ดูหรือให้เด็กได้ฝึกฝนทำบ่อย ๆ เช่น การฝึกฝน การพาเด็กไปในงานต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้พฤติกรรมของสังคมที่ดี

2. การให้คุณให้โทษ เพื่อให้การพฤติกรรมของสังคมเป็นไปอย่างได้ผล สังคมจึงมักจะมีมาตรการการให้คุณให้โทษมาประกอบการเรียนรู้ในสังคมด้วยเสมอ สังคมต้องการให้มีสมาชิกใหม่หรือคนในสังคมทำอย่างใดมากก็มักจะมีรางวัลให้กับการดำเนินงานนั้น ๆ เช่น พ่อแม่ให้รางวัลที่ทำถูกหรือทำดี ครูอาจารย์ชมเชยลูกศิษย์ที่ขยันและเรียนดี เป็นต้น ในขณะเดียวกันก็จะมีมาตรการลงโทษผู้ที่ทำไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้อง และทำความเดือดร้อนให้กับคนในสังคมด้วยพร้อมกันไป เพื่อไม่ให้คนคนนั้นทำกิจกรรมนั้นอีกต่อไป ทุกสังคม ทุกองค์กร จะมีมาตรการการลงโทษลดหลั่นกันไปเสมอ

การให้รางวัลและการลงโทษนี้ไม่ควรทำซ้ำซากและบ่อยครั้งจนเกินไป เพราะจะได้ผลไม่เต็มที่นัก เด็กที่ถูกลงโทษบ่อยจะชินต่อการลงโทษ นักเรียนที่ได้ยินแต่การชมเชยจะเห็นว่าการชมเชยไม่สำคัญ การให้รางวัลหรือการลงโทษจึงควรทำให้เหมาะสมทุกครั้ง

3. การควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ในข้อนี้แตกต่างจากการลงโทษในข้อก่อนที่ว่า พฤติกรรมเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่ผิดควรค่าแก่การลงโทษแต่เป็นสิ่งที่ผิดควรแก่การลงโทษ แต่เป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาของคนที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบองค์การหรือทางสังคม เช่น การเดินขบวนของนักศึกษา การแสดงความคิดเห็นคัดค้านของกลุ่มการเมืองตรงข้าม การเกเรของเด็กที่เรียนไม่รู้เรื่อง เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ไม่ใช่ความผิดเพราะเป็นความเห็นต่างกัน เป็นสิทธิที่ทุกคนพึงมี เป็นความไม่พร้อมของเด็ก สิ่งที่สังคมจะทำ คือ พยายามควบคุมพฤติกรรมเหล่านี้ไม่ให้กว้างขวางขึ้นไปอีก ในขณะเดียวกันควรหาทางสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจให้หันมาทำในสิ่งที่เหมาะสมกับภาวะหรือเหตุการณ์ในช่วงนั้น (Emotional Support)

ข้อจำกัดของพฤติกรรมในลักษณะนี้ คือ สังคม โดยเฉพาะพ่อแม่ หัวหน้างาน ผู้ปกครอง ฯลฯ มักจะหาเหตุผลโทษกับพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาเหล่านี้ ทั้ง ๆ ที่พฤติกรรมเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งผิด เพียงแต่ไม่เป็นที่สบอารมณ์ของพ่อแม่ ผู้ปกครองเท่านั้น

4. หน่วยของสังคมประภค

การศึกษาในรูปแบบของสังคมประภคนี้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและในทุกสถานที่ สมาชิกแต่ละคนก็ช่วยในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน กลุ่มบุคคลหรือสถาบันต่าง ๆ ในสังคมจะทำหน้าที่ในการให้การศึกษาในรูปแบบของสังคมประภคอย่างมาก

หน่วยแรกเป็นแหล่งของการเรียนรู้ในสังคม คือ ครอบครัว นับแต่การเรียนรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ แบบแผนพฤติกรรม ตลอดจนอุปนิสัยใจคอ หลังจากนั้นกลุ่มเพื่อนบ้าน ญาติ หรือคนสนิท จะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เรื่องราวของสังคมอย่างสำคัญเช่นกัน พ้นจากหน่วยที่ใกล้ตัวเด็กแล้ว ก็ถึงโรงเรียน และชุมชนโดยรอบด้าน ซึ่งจะมีผลและอิทธิพลในการสร้างและส่งเสริมการเรียนรู้ ค่านิยม และความเชื่อต่าง ๆ เช่นเดียวกับบ้านเช่นกัน นอกจากนี้ สมาคม กลุ่ม หรือการรวมตัวของ กลุ่มชนในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งสื่อมวลชนทุกประเภทต่างมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมของคน ในสังคมเช่นกัน

การศึกษาในฐานะเป็นกระบวนการสังคมประภคนั้น บทบาทของปรัชญาการศึกษา จะมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของปรัชญาชีวิตหรือปรัชญาการเมืองมากกว่า เมื่อคนในสังคม ให้ความหมายให้คุณค่ากับชีวิตอย่างไร ก็จะกำหนดแนวประภคสังคมไปตามนั้น แต่ปรัชญาชีวิตนั้น จะมากำหนดแนวทางของการศึกษาในฐานะสถาบันทางสังคม

ดังนั้น การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีองค์ประกอบหลากหลายประการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนาในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ การจัดการศึกษาจึงเป็นความจำเป็น ที่ทุกประเทศต้องดำเนินการ เพื่อยกระดับคุณภาพประชากรและเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ ในการแข่งขันระหว่างประเทศ

2. แนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design)

แนวคิดของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้ยึด หลักการ เป้าหมาย และ แนวคิด ดังต่อไปนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

หลักการจัดการศึกษา

1. หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ ประชาชนทุกคน ทุกช่วงวัย โดยเริ่มตั้งแต่เด็กปฐมวัย วัยเรียน วัยทำงาน และผู้สูงอายุ ซึ่งมีโอกาส ในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้พัฒนาตามความพร้อมและความสามารถให้บรรลุขีดสูงสุด มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการดำรงชีวิต และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ รวมทั้ง มีสมรรถนะในการทำงานเพื่อการประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจ สอดคล้องกับ

ความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อันจะนำไปพัฒนาดตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

2. หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนกลุ่มปกติหรือ กลุ่มด้อยโอกาสที่มีความยากลำบากและขาดโอกาส เนื่องด้วยสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งรัฐต้องดูแลจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา สนับสนุนผู้เรียนกลุ่มนี้ให้ได้รับการศึกษาตามศักยภาพและความพร้อมอย่างเท่าเทียม

3. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงชีวิตและการประพฤติปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างพอเพียง เท่าทันและเป็นสุข การศึกษาจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้มีทักษะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก โดยยึดหลักความพอประมาณ ที่เป็นความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีการตัดสินใจที่มีเหตุผล ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

4. หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคน เป็นพันธกิจที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน เนื่องจากรัฐต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการจัดการศึกษาที่ต้องครอบคลุมทุกช่วงวัย ทุกระดับการศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมายด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย สนองความต้องการและความจำเป็นของแต่ละบุคคล และสนองยุทธศาสตร์ชาติและความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐจึงต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษา

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs 2030)

เป็นเป้าหมายที่ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติจำนวน 193 ประเทศ ได้ลงมติรับรองในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2558 โดยจะใช้เป็นวาระแห่งการพัฒนาของโลกในอีก 15 ปีข้างหน้า (ค.ศ. 2016-2030) มีทั้งหมด 17 เป้าหมาย โดยเป้าหมายด้านการศึกษา คือ เป้าหมายที่ 4 สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all) ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่ม People (มิติด้านสังคม) ที่ว่าด้วยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้คน โดยมีเป้าประสงค์ที่ 4.7 สร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมไปถึง

การศึกษาสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุขและไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองของโลกและความนิยมในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและในความร่วมมือของวัฒนธรรมต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในปี 2573 (องค์การสหประชาชาติ ประเทศไทย, 2558)

ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการพิจารณาภายใต้เป้าหมายที่ 4 ร่วมกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สรุปเป็น (ร่าง) ข้อเสนอตัวชี้วัด ทดแทน (proxy) ในส่วนของประเทศไทย จำนวน 17 ตัวชี้วัด จำแนกเป็นตัวชี้วัดหลัก ซึ่งในเป้าประสงค์ที่ 4.7 ใช้ตัวชี้วัดหลักตามที่ UN กำหนด 1 ตัวชี้วัด มีรายละเอียด ดังนี้

มีการดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก และการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงความเสมอภาคทางเพศและสิทธิมนุษยชน ซึ่งถูกให้ความสำคัญทุกระดับ ในนโยบายการศึกษาของประเทศ หลักสูตร การศึกษาของครู และการประเมินผลนักเรียน

ดังนั้น เป้าหมายนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพในราคาที่เหมาะสมอย่างเท่าเทียมกัน และขจัดความไม่เสมอภาคทางเพศและความเหลื่อมล้ำ ด้วยความมุ่งหมายที่จะประสบความสำเร็จในการเข้าถึงหลักสากลเพื่อการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างมีคุณภาพ

1. ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) อาทิ คุณภาพของคนทุกช่วงวัยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

2. ยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย ดังกล่าว กรอบยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าวครอบคลุมนโยบายการพัฒนาประเทศไทยสู่อุตสาหกรรม 4.0 การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (Growth & Competitiveness) การสร้างโอกาสบนความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม (Inclusive Growth) และการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ดังนั้น แนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design) นำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 มาเป็นกรอบและทิศทางในการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งหลักสูตรในปัจจุบันจะต้องออกแบบเพื่อสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ และตอบสนองความต้องการของคนได้

ในส่วนของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของชาติไว้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542)

1. แนวทางในการจัดการศึกษา (มาตรา 22)

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคน สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และในส่วนของกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

2. รูปแบบการจัดการศึกษา (มาตรา 23)

การจัดการศึกษา ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมตามแต่ละระดับชั้นการศึกษา

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ของหลักสูตร (มาตรา 28)

ในการจัดทำกระบวนการเรียนรู้ให้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนตามความเหมาะสมในแต่ละระดับ โดยการมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ รวมทั้งฝึกทักษะ กระบวนการคิด และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และให้มีการให้ฝึกปฏิบัติ รวมทั้ง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคมเข้าไป

4. การสนับสนุนจากสถานศึกษา (มาตรา 30)

สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

ดังนั้น แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยเน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม

3. จุดมุ่งหมายของการศึกษา

สมหมาย ปวะบุตร (2558) ได้อธิบายถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ว่า คือ เป้าหมายหรืออุดมการณ์ที่ตั้งไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และเป็นแนวทางนำไปสู่ความสำเร็จและความปรารถนาที่ต้องการการกระทำต่าง ๆ ซึ่งต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะได้ไปถึงเป้าหมายที่วางไว้ โดยการศึกษา มีความสำคัญต่อบุคคล สังคม ประเทศชาติและต่อโลกเป็นอย่างยิ่ง จุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ดีและชัดเจนจะชี้นำการศึกษาไปสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญาและสังคม เพื่อเป็นพลโลกอย่างมีคุณภาพ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยจุดมุ่งหมายของการศึกษาเน้นในการพัฒนาบุคคลใน 4 ด้าน ดังนี้

3.1 พัฒนาด้านปัญญา บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงเป็นผู้มีปัญญา คือ รู้จักแยกแยะ ผิดชอบ ชั่วดี รู้จักเหตุผล รู้จักการแก้ไขปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และใฝ่การเรียนรู้ เพื่อความก้าวหน้าทางด้านความรู้และวิทยาการต่าง ๆ

3.2 พัฒนาด้านจิตใจ บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงต้องรู้จักฝึกฝนจิตใจของตนเอง ให้เจริญงอกงาม มีความละเอียดต่อการทำความผิด และรู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตน ให้อยู่ในกรอบความถูกต้องดีงาม

3.3 พัฒนาด้านร่างกาย บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงมีร่างกายที่เจริญเติบโตเหมาะสม กับวัยและรู้จักดูแลในเรื่องของสุขอนามัยของตนเองและสมาชิกในครอบครัว และสามารถพัฒนา สมรรถภาพทางร่างกายให้เหมาะสมกับการงานและอาชีพ

3.4 พัฒนาด้านสังคม บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงมีพฤติกรรมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน และการอยู่ร่วมกันในครอบครัว องค์กร และสังคม รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยไม่เห็นแก่ตัว มีความตระหนักและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบที่พึงมีต่อผู้อื่น ต่อสังคม และต่อมวลมนุษยชาติ

4. หลักการจัดการศึกษา

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 6 มีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

โดยยึดหลักตามมาตรา 8 ในการจัดการศึกษา ดังนี้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542)

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ตามมาตรา 9 ให้ยึดหลัก ดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา
4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542)

นอกจากนี้ สถาบันพระปกเกล้า (2562) ได้อธิบายหลักการจัดการศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ข้อ ดังนี้

1. ต้องยึดหลักการศึกษาดลอดชีวิต และให้สังคมมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาและพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนอย่างต่อเนื่อง
2. จัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และทั่วถึงให้แก่เด็กในท้องถิ่น โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 12 ปี (ตามที่ปรากฏในมาตรา 54 วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2560)
3. ต้องจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่บกพร่องทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้รวมถึงบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ให้มีสิทธิและโอกาสรับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึง ความสามารถของบุคคลผู้นั้น
4. ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรง ชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
5. ต้องมีกระบวนการเรียนรู้/ปลูกฝังจิตสำนึกที่รัฐไทยเห็นควรให้มีในตัวประชาชนชาวไทย

ดังนั้น หลักในการจัดการศึกษาจึงต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยเป็นการศึกษาดลอดชีวิต สำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

5. วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ดังต่อไปนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

1. เป็นพลเมืองดี เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทวิถีของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ
2. การศึกษามีคุณภาพ เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

3. สังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสังคมไทยในสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคีและร่วมมือผลักดันกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. ลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง

ในขณะที่การจัดการศึกษามุ่งเป้าหมายระยะยาวสำหรับการพัฒนาของแต่ละบุคคล และการพัฒนาสังคม แต่การจัดการศึกษาโดยทั่วไปย่อมมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งบรรลุหลายประการ ได้แก่ (ปรัชญา เวสารัชช์ 2545)

1. ให้บริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ โดยถ่ายทอดหรือปลูกฝังเนื้อหาความรู้ความเข้าใจที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ที่ได้รับการศึกษาวางตัวได้เหมาะสมในสังคม และมีความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดความสนใจหรือตามโอกาสของแต่ละคนได้ สถานศึกษาส่วนใหญ่ที่เรียกว่า โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศูนย์การเรียน สถานศึกษาปฐมวัย ทำหน้าที่ เป็นผู้ให้บริการทางการศึกษา

2. เตรียมเด็กก่อนวัยเรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ และจัดให้เด็กในวัยเรียนได้รับการศึกษาเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองต่อเนื่อง โดยส่งเสริมเกื้อหนุนให้เด็กก่อนวัยเรียนขั้นพื้นฐาน ได้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย เซาว์นปัญญา ความสนใจ ที่เหมาะสม มีความพร้อมในการศึกษาระดับสูงขึ้นไป การจัดการส่วนนี้โดยทั่วไปเป็นความร่วมมือระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครอง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น ส่วนเด็กในวัยเรียนทุกระดับจะได้รับการศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการเตรียมตัวระดับพื้นฐาน และเพื่อมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพการงานต่อไป

3. ให้โอกาสทางการศึกษา โดยเข้าถึงผู้รับบริการที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาดังปกติที่มีอยู่หลากหลาย การจัดการศึกษาในลักษณะนี้มุ่งไปที่ผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีฐานะยากจน ผู้ที่พลาดโอกาสได้รับการศึกษาในบางช่วงของชีวิต ผู้ที่มีปัญหาทางร่างกาย จิตใจหรือสติปัญญา การจัดการศึกษาเช่นนี้มักดำเนินการโดยสถานศึกษาเฉพาะด้าน เช่น โรงเรียนสอนคนตาบอด โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ หรือโดยวิธีการอื่นนอกกรอบและตามอัธยาศัย เช่น ศูนย์การเรียนรู้การศึกษาในระบบทางไกล เป็นต้น

4. ตอบสนองความต้องการทางการศึกษาระดับสูงในเชิงคุณภาพ วัตถุประสงค์ข้อนี้มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสได้พัฒนาความรู้ ความสามารถเฉพาะด้าน เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจดำเนินการโดยสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการวิเคราะห์วิจัยระดับสูง มุ่งคิดค้นเนื้อหาสาระที่แปลกใหม่จากเดิม นอกจากนี้ยังรวมถึงการฝึกอบรมเฉพาะทาง เช่น ด้านการเกษตร การอุตสาหกรรม

วิทยาศาสตร์ สุขภาพ เป็นต้น มักดำเนินการในรูปแบบการประชุมสัมมนา การฝึกอบรม การดูงาน และการฝึกปฏิบัติเฉพาะ ฯลฯ

5. พัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลให้เต็มตามความสามารถและตอบสนองวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาข้อนี้ เน้นการพัฒนามนุษย์ในลักษณะบูรณาการคือ ให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญาคุณธรรม ความคิดความสำนึก ความรับผิดชอบ ฯลฯ ซึ่งตามปกติควรเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา แต่หากสถานศึกษาไม่สามารถดูแลให้ครบถ้วนได้ ก็ต้องจัดส่วนเสริมเติมในลักษณะการฝึกอบรมเฉพาะการแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนปกติหรือการใช้สื่อต่าง ๆ ช่วยเสริม วัตถุประสงค์ส่วนนี้ยังรวมไปถึงการพัฒนาทักษะและคุณภาพของผู้ที่ทำงานแล้วหรือผู้ที่ผ่านการศึกษิตตามกระบวนการปกติให้สามารถติดตามความรู้ใหม่ ๆ และวิทยาการที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นตัววัดความสามารถในการจัดการศึกษา จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องกำหนดเกณฑ์จากวัตถุประสงค์ที่ระบุ และก็จะต้องได้รับการประเมินจากเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดด้วย

6. องค์ประกอบของการจัดการศึกษา

ปรัชญา เวสารัชช (2545) ได้แบ่งองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษา ออกเป็น 9 องค์ประกอบ ประกอบด้วย

6.1 **สาระเนื้อหาในการศึกษา** ในกรณีที่มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ผู้จัดการศึกษามักจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระ หลักสูตรเหล่านี้อาจเป็นหลักสูตรกลางที่ใช้สำหรับการศึกษาแต่ละระดับ แต่ขณะเดียวกันก็ควรเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ด้วยเนื้อหาสาระในการศึกษานั้นควรทันสมัย

6.2 **ต่อเหตุการณ์** เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ครูต้องทบทวนเนื้อหาสาระที่ตนสอนเพื่อปรับแก้ไขให้ถูกต้องทันสมัย และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน หากเห็นว่าเนื้อหาผิดพลาดหรือล้าสมัยควรแจ้งผู้บริหารให้ทราบ

6.3 **ครูผู้สอนหรือผู้ให้การเรียนรู้** ผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ได้แก่ ครูและอาจารย์ ซึ่งถือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง บุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการศึกษาอบรมมาทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับครูและอาจารย์ คือ ต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการติดตามเรียนรู้เนื้อหาวิชาการวิชาชีพใหม่ๆ และวิทยาการด้านการเรียนการสอน ตลอดเวลา บางกรณีต้องมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ด้วยอนึ่งครูและอาจารย์ต้องพัฒนาความสามารถในการประยุกต์สาระเนื้อหาและองค์ความรู้ใหม่ให้ เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

6.4 สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น อาคารสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ กระดาน เขียน หนังสือ แบบเรียน สมุด ดินสอ ตลอดจนอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่มีราคาแพงทั้งหลาย เช่น อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์เหล่านี้ สื่อและอุปกรณ์เหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลให้สิ่งเหล่านี้มีอย่างเพียงพอให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ และใช้สื่อเหล่านี้เป็นส่วนช่วยให้เกิดการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ครูที่มีคุณภาพต้องสามารถผลิตและพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การศึกษาสำหรับการสอนของตนด้วย

6.5 รูปแบบวิธีการเรียนการสอน การศึกษายุคใหม่นั้นมีความแตกต่างไปจากการศึกษายุคก่อนซึ่งเน้นที่ตัวครู ระบบการศึกษายุคใหม่เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน ดังนั้น รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่จึงแตกต่างไปจากเดิม จึงเกิดคำว่า “ปฏิรูปการเรียนรู้” ซึ่งนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การระดมความคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนำชมนอกสถานที่เรียน และการใช้อุปกรณ์เครื่องมือ ซึ่งรูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ นี้ ผู้สอนพึงระมัดระวังเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่ม และจำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ประกอบกับการทำความเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนของตน

6.6 ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ในการจัดการศึกษายังมีผู้ที่รับผิดชอบที่อาจไม่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรงอีกหลากหลาย ได้แก่ ผู้บริหาร ซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาที่ตนรับผิดชอบให้เป็นไปโดยเรียบร้อย นำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการและยังจำเป็นต้องมีบุคลากรทางการศึกษาอื่นรวมด้วย

6.7 เงินทุนสนับสนุน การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนอาจเป็นรัฐบาลในฐานะผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ชุมชน เป็นต้น เงินทุนเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดผลตามเป้าหมาย

6.8 สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม การจัดการศึกษาในระบบที่ยังต้องอาศัยชั้นเรียนยังเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น อาคารสถานที่ ห้องเรียน และบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาจึงเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ ถึงแม้จะมีการจัดการศึกษาโดยใช้สื่อทางไกลก็ตาม ก็ยังต้องมีสถานที่สำหรับการบริหารจัดการ การผลิตและถ่ายทอดสื่อ หรือการทำงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่ยังต้องใช้อาคารเป็นสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอน สิ่งที่ผู้บริหารและผู้จัดการศึกษาต้องสนใจดูแล คือ ความเพียงพอ เหมาะสม ปลอดภัย และการมีบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้ ส่วนครูก็ต้องรับผิดชอบในการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม หากจำเป็นต้องใช้งบประมาณปรับปรุง ก็ควรแจ้งผู้บริหารให้ช่วยดำเนินการ

6.9 ผู้เรียน ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา เพราะผู้เรียน คือ ผู้รับการศึกษาและเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้

และพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจึงครอบคลุมขั้นตอนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ การให้การศึกษาอบรม การประเมิน และการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง

ดังนั้น องค์ประกอบของการจัดการศึกษา จึงไม่ได้จำกัดวงแคบเฉพาะในสถานที่ แต่มุ่งเน้นไปที่ตัวผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ โดยมีปรัชญาพื้นฐานสำคัญคือ “ทุกคนต้องเป็นส่วนสำคัญของการจัดการศึกษาและการศึกษาต้องจัดสำหรับคนทุกคน”

7. ลักษณะแนวการจัดการศึกษา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถจัดการศึกษาภายในท้องถิ่นได้ 2 ลักษณะ ด้วยกัน (สถาบันพระปกเกล้า, 2562) ได้แก่

การจัดการศึกษาในระบบ ประกอบด้วย

1. **การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน** ซึ่งมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่าจะต้องจัดให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และไม่เก็บค่าใช้จ่ายเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 12 ปี สำหรับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่แบ่งตามกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับ และประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 มีอยู่ด้วยกัน 3 ระดับ ได้แก่

1.1 การศึกษาก่อนประถมศึกษา ที่จัดให้เด็กอายุ 3-6 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิก ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

1.2 การศึกษาระดับประถมศึกษา ใช้เวลาตามเกณฑ์ปกติ 6 ปี มุ่งเน้นพัฒนาการด้านความรู้ความสามารถ รวมถึงคุณธรรม จริยธรรม

1.3 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็นระดับมัธยมต้น 3 ปี เพื่อให้มีความรู้ ความต้องการ ความสนใจ และสร้างความถนัดแก่ผู้เรียน และมัธยมปลาย 3 ปี เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ โดยในระดับมัธยมปลายนี้จะแบ่งได้เป็นประเภทสามัญและประเภทอาชีพศึกษา

2. **การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา** เป็นการศึกษาหลังการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็นระดับต่ำกว่าปริญญา ครอบคลุมการศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหรืออนุปริญญา และระดับปริญญา

การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่เปิดให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส

โดยสถานศึกษาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะใช้จัดการศึกษาข้างต้น มี 2 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่

1. จัดตั้งสถานศึกษาขึ้นเองหรือขยาย หรือเปลี่ยนแปลงประเภทการศึกษา โดยจะต้องจัดการศึกษาในระดับและประเภทที่มีความพร้อม ความเหมาะสม และสนองความต้องการในท้องถิ่น

2. ถ่ายโอนสถานศึกษาที่มีอยู่แล้วจากกระทรวงศึกษาธิการ

ส่วนการจัดการศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 3 มาตรา 15 กำหนดไว้มี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงานการสอน และจะส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดได้ทั้ง 3 รูปแบบ

ดังนั้น ลักษณะแนวทางการจัดการศึกษาไม่ว่าจะจัดการศึกษา 2 รูปแบบหรือ 3 รูปแบบล้วนเป็นวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาในด้านชีวิตและสังคมได้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

8. เป้าหมายของการจัดการศึกษา

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาในระยะ 20 ปี ไว้ 5 ด้าน ประกอบด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

8.1 ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access)

8.1.1 เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย

8.1.2 ประชากรทุกคนมีโอกาสได้รับบริการทางการศึกษาตั้งแต่ปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าที่มีคุณภาพและมาตรฐาน

8.1.3 ประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่ตอบสนองความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ

8.1.4 ประชากรสูงวัยได้เรียนรู้ฝึกฝนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะเพื่อการทำงานหรือการมีชีวิตหลังวัยทำงานอย่างมีคุณค่าและเป็นสุข

8.2 ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม (Equity)

ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งกลุ่มปกติผู้มีความสามารถพิเศษ ผู้มีความบกพร่องด้านต่าง ๆ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีภูมิหลังทางสังคมหรือฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ได้รับโอกาสและการบริการทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม

8.3 ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถและเต็มตามศักยภาพ (Quality)

ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะของแต่ละบุคคลให้ไปได้ไกลที่สุดเท่าที่ศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคลพึงมีภายใต้ระบบเศรษฐกิจสังคมฐานความรู้สังคมแห่งปัญญา และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

8.4 ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency)

หน่วยงาน สถานศึกษาและสถาบันการศึกษาทุกแห่งสามารถบริหารจัดการและจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล จัดให้มีระบบการจัดสรรและใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่ก่อประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้บรรลุศักยภาพและขีดความสามารถของตน และส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพและความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทุนและร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะสถานประกอบการ สถาบันและองค์กรต่าง ๆ ในสังคม และผู้เรียน ผ่านมาตรการทางการเงินและการคลังที่เหมาะสม

8.5 ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy)

ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน สสนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการทำงานของกำลังคนในประเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน สังคม และประเทศ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี และยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ที่จะนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการศึกษาที่สร้างความมั่นคงในชีวิตของประชาชนสังคมและประเทศชาติและการสร้างเสริมการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

9. ความสำคัญของการศึกษาต่อผู้หญิง

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดความเสมอภาคทางเพศและเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่สตรี ซึ่งการศึกษามีความสัมพันธ์โดยตรงกับอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง และสุขภาพของคน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิง เนื่องจากการศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดโอกาสในการทำงานของผู้หญิง รายได้ สุขภาพ และการควบคุมเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์ เป็นต้น (วรรณภา โพร้น้อย, 2548)

การที่ผู้หญิงมักถูกระทำ ความรุนแรงหรือถูกปฏิบัติอย่างไม่ยุติธรรมนั้น เกิดขึ้นทุกเวลา และทุกสถานที่ ในประเทศอาเซียน พบว่ามีปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับสตรี และความเหลื่อมล้ำทางเพศ บางประเทศระดับของปัญหาจะเกิดขึ้นมาก และบางประเทศระดับของการเกิดปัญหามีน้อย แม้ว่าที่ผ่านมามีความพยายามแก้ไขปัญหาในหลาย ๆ อย่างแล้ว แต่ความเหลื่อมล้ำก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่ และจากข้อมูลรายงานการวิจัยของศูนย์สาธารณสุขประโยชน์และประชาสังคม พบว่าในหนังสือเรียนของประเทศไทยจะมีการนำเสนอเนื้อหาจำนวนมากที่ผู้ชายจะเป็นผู้นำ โดยยืนถือไมค์โครโฟน ผู้ชายใส่เสื้อกาวน์เป็นหมอ ส่วนผู้หญิงมีหน้าที่แค่เป็นผู้ช่วย เป็นเลขา ผู้หญิงใส่ชุดเป็นพยาบาล ซึ่งเป็นการถ่ายทอดโดยไม่รู้ตัว นอกจากนี้ มุมมองของครูที่มีวิธีปฏิบัติต่อเด็กนักเรียน เช่น การให้โอกาสเป็นผู้นำ เล่นกีฬา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลทั้งนั้น การแข่งกีฬาทำให้คนกล้าสู้ กล้าที่จะเผชิญปัญหา แต่โรงเรียนไทยถ้าเป็นโรงเรียนสหศึกษา พบว่าผู้หญิงจะตีปึงปอง เป็นกองเชียร์ ส่วนสนามกีฬาส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ของเด็กผู้ชาย เป็นต้น (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2562)

ดังนั้น การสอนเรื่องความเท่าเทียมกันของชายหญิง จึงต้องเริ่มต้นจากโรงเรียน สถาบันครอบครัว โดยเริ่มปลูกฝังค่านิยมกับเด็กตั้งแต่วัยเล็กสุด โดยให้แนวคิดเริ่มจากระดับอนุบาลและประถมที่ต้องตระหนักถึงปัญหาค่านิยมเกี่ยวกับผู้หญิงที่แฝงอยู่ในบทเรียนเสียใหม่และแนวปฏิบัติในสถานศึกษาต่าง ๆ แบบผิด ๆ มาในอดีต และชี้ให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำทางเพศเป็นปัญหาระดับโลกที่ต้องแก้ไขให้ถูกต้อง

ในกรณีที่ผู้หญิงถูกระทำ ความรุนแรงไม่ว่าจะเกิดจากความรุนแรงในครอบครัวหรือความรุนแรงจากบุคคลอื่น ๆ การศึกษาจะเป็นตัวช่วยในการป้องกันหรือสามารถจัดการกับปัญหาความรุนแรงได้ และยังสามารถเอาชนะความมืดมืดทางสังคมและการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง อีกทั้งยังสามารถเปลี่ยนแปลงสภาพและอัตลักษณ์ของผู้หญิงให้ดีขึ้นกว่าเดิมเมื่อแรกเกิด ยังทำให้ผู้หญิงสามารถมีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะในชุมชนได้อย่างเต็มที่ เปิดโอกาสใหม่ ๆ ให้แก่ผู้หญิง และทำให้ผู้หญิงมีทางเลือกในชีวิตมากยิ่งขึ้น การศึกษาจึงเป็นอาวุธที่สำคัญในการต่อสู้กับความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับบทบาทชายหญิง และทัศนคติการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง (วรรณภา โพร้น้อย, 2548)

ในปัจจุบันผู้หญิงก็ยังไม่ได้รับการยกย่องตามที่ควรจะเป็น สืบเนื่องจากค่านิยมและแนวปฏิบัติดังกล่าว คนส่วนใหญ่ในโลกถูกสอนมาตั้งแต่เกิด ให้มองค่านิยมแบบดั้งเดิมต่อผู้หญิงเป็นเรื่องปกติ จนทำให้ถูกหล่อหลอมให้ยอมรับและเชื่อโดยปราศจากเงื่อนไข โดยไม่เคยตั้งคำถามว่ามันเป็นเรื่องถูกต้องและเป็นธรรมหรือไม่ ในเรื่องความเสมอภาคทางเพศ ตัวอย่างเช่น ตำแหน่งผู้บริหาร ทั้งในภาครัฐกิจเอกชน ภาครัฐ ฝ่ายการเมืองของทุก ๆ ประเทศ มักพบว่าผู้หญิงก็จะมีส่วนร่วมในตำแหน่งดังกล่าวน้อยมาก โดยเฉพาะตำแหน่งผู้บริหารระดับสูง แต่จะมีโอกาสเป็นผู้บริหารระดับกลาง

มากกว่ารวมถึงค่าตอบแทนในหน้าที่การงานของผู้หญิง ก็จะได้ค่าตอบแทนน้อยกว่า แม้แต่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว อย่างเช่น สหรัฐอเมริกา หรืออังกฤษ โดยผู้หญิงจะได้รับเงินเดือนน้อยกว่าผู้ชาย ในตำแหน่งที่คล้ายกัน ขณะเดียวกันผู้หญิงนอกจากต้องทำงานแล้ว ยังต้องดูแลลูก จึงเป็นสิ่งที่ฝรั่งเขาบอกว่า Double Burden หรือผู้หญิงมีภาระสองด้าน หรือมีภาระสองเท่า แต่ผู้หญิงไทยอาจจะต้องทำงานมากกว่านั้นหลายเท่า เพราะต้องดูแลเครือญาติ และเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2562)

ในทัศนะของเพลโต (Plato) นั้น มนุษย์ทั้งชายและหญิงเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ หากได้รับการเรียนรู้และการฝึกฝน เพลโต เชื่อว่า การศึกษาที่ดีที่สุดคือการศึกษานั่นพัฒนากายและวิญญาณ ไม่ใช่การศึกษาที่ถูกออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะความฉลาดของมนุษย์เท่านั้น ทั้งนี้เพราะมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง คือ สมาชิกที่สำคัญของสังคม คนทั้งสองกลุ่มจึงควรได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน สังคมจึงจะสามารถเดินหน้าต่อไปได้อย่างมั่นคง วิธีการที่ดีที่สุดที่เพลโตนำมาใช้ในการเข้าถึงเพื่อเปิดโอกาสให้สตรีได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับชาย ข้อยืนยันนี้จะเห็นได้จากรายวิชาต่าง ๆ (รุ่งนิภา เหลียง, 2561)

จากการโสเครตีส (Socrates) ได้สนทนาแนวคิดเรื่อง สังคมอุดมคติของตนกับไกลคอน (Glaucou) เพื่อแสดงมโนทัศน์เกี่ยวกับโอกาสในการศึกษาผ่านงานนิพนธ์โดยอาศัยตัวละครในเรื่อง เป็นกระบอกเสียงในการอธิบายแนวคิดของตน ตัวอย่างบทสนทนาที่ปรากฏให้เห็น ซึ่งเป็นการสนทนา ระหว่างโสเครตีสกับไกลคอน (Glaucou) สามารถสรุปความได้ดังนี้

“สตรีก็เป็นเช่นบุรุษ ชายมิได้มากกว่าหญิง ทุกคนที่ถือกำเนิดขึ้นมา ล้วนเท่ากัน หากต้องการให้บุรุษและสตรีมีความสามารถในการทำงานเหมือนกันได้ การศึกษาอบรมต้องให้มีแบบเดียวกัน ต้องสอนอย่างเดียวกัน การตัดสินใจใครเหมาะสมที่จะฝึกหรือเรียนรู้ อะไรนั้นเกณฑ์ตัดสินไม่ใช่การวัดจากความเป็นเพศสภาวะที่เป็นสตรีหรือบุรุษ การมองว่าสตรีมีหน้าที่ในการตั้งครุภีให้กำเนิดบุตรยังไม่ใช่อำนาจที่ถือว่าผู้หญิงต่างจากผู้ชาย”

ข้อยืนยันที่พบจากบทสนทนานี้แสดงให้เห็นว่าตามทัศนะของเพลโตนั้น ไม่ว่าจะป็นด้านการศึกษาหรือการทำงาน ผู้ชายหรือผู้หญิงควรได้รับโอกาสนี้อย่างเท่าเทียมกัน กล่าวโดยสรุปได้ว่าการอภิปรายในหัวข้อข้างต้น แสดงให้เห็นถึงเกณฑ์การประเมินที่สามารถยอมรับได้ว่า หากพิจารณาถึงความสมเหตุสมผล จากข้อสนับสนุนในบริบทด้านธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ รวมทั้งมโนทัศน์ด้านการศึกษาจากหลักการวิธีการและจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพลโตได้เปิดโอกาสให้สตรีเข้ารับการศึกษานี้เท่าเทียมกับผู้ชาย โดยยืนยันได้จากหลักการการศึกษาที่เพลโตได้ชี้ให้เห็นว่าการมีหลักการศึกษานี้ตั้งอยู่บนฐานความเชื่อว่า มนุษย์ประกอบด้วยกายและวิญญาณนั้น ความหมายของการศึกษาที่แท้จริง จึงไม่ใช่การหาความรู้ที่มีอยู่เพื่อการประกอบอาชีพ แต่การศึกษาที่ดีควรพัฒนามนุษย์อย่างสมดุล โดยอาศัยวิธีการ คือ การให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาการเรียนรู้อาณาวิชา

ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและวิญญาณ เมื่อความหมายของการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนามนุษย์ให้ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยยกระดับพฤติกรรมของบุคคลขึ้น และการผลิตสมาชิกที่พึงประสงค์ให้แก่สังคมได้นั้น ไม่อาจทุ่มเทให้กับผู้ชายเพียงอย่างเดียว เพราะสังคมจะดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงล้วนมาจากทั้งชายและหญิง สตรีจึงควรได้รับโอกาสในการศึกษาเช่นเดียวกับผู้ชายตามทัศนะของเพลโต (รุ่งนิภา เหลียง, 2561)

ในปัจจุบันสังคมมีความตระหนักต่อการจัดการเลือกปฏิบัติทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในสังคมทุกคน และยังช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง ดังนั้น การศึกษาจึงถูกมองว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิผลในการสร้างพลังอำนาจแก่ผู้หญิง

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การศึกษามีความสำคัญต่อทุกคนในสังคม ดังนั้น การศึกษาจึงควรเป็นกระบวนการที่ช่วยเปลี่ยนแปลงความคิด ค่านิยม ทัศนคติ เจตคติของคนเกี่ยวกับบทบาทชายหญิง และการกระทำความรุนแรงต่อสตรี แต่การที่ผู้หญิงตกอยู่ในภาวะที่เสียเปรียบผู้ชายในด้านการศึกษา จะส่งผลให้ผู้หญิงตกอยู่ว่วงวนของความยากจน ภาวะพึ่งพิงผู้ชาย ความรุนแรง และไม่สามารถควบคุมหรือตัดสินใจเรื่องสำคัญในชีวิตของตนเองได้ เช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับคนในครอบครัว และอนามัยเจริญพันธุ์ เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต (Life Skills Based Education)

1. นิยามการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต

การศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเป็นรากฐานของสัญญาการสอนพิเศษที่มีรากฐานมาจาก Life Skills Based Education (LSBE) หมายถึง กระบวนการโต้ตอบของการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้และพัฒนาทัศนคติ และทักษะที่สนับสนุนการปรับใช้พฤติกรรมที่ดี (Society for Public Health Education, n.d.)

สถาบันยกระดับการเรียนรู้ (Learning Liftoff, 2018) ได้ให้ความหมายของการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต (Life Skills Based Education) หมายถึง ส่วนประกอบสำคัญหรือกรอบที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนกับปัญหาและสถานการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริง เรียกอีกอย่างว่า “Soft Skills” หรือทักษะด้านอารมณ์และการบริหารจัดการความคิด ซึ่งในบริบทของวิชาชีพความสามารถในการคิดเชิงนามธรรมและการเข้าหาถึงปัญหาจากหลายมุมมอง เพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหาในทางปฏิบัติและทักษะในการสื่อสารอย่างชัดเจน มีประสิทธิผลและมีความสำคัญพอ ๆ กับความรู้ทางเทคนิคในสาขาใดสาขาหนึ่งหรือทางวิชาการ

Khabar (2019) ได้ให้ความหมายของการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต (Life Skills Based Education) หมายถึง การศึกษาที่ใช้ทักษะชีวิตอย่างมืออาชีพ ช่วยให้สามารถบรรลุศักยภาพสูงสุดและเตรียมความพร้อมสำหรับความท้าทายในชีวิตประจำวัน เป็นความสามารถในการคิดเชิงนามธรรม

และเข้าถึงปัญหาจากหลายมุมมอง เพื่อหาแนวทางแก้ไขที่ใช้ได้จริง นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะชีวิตเช่นการไตร่ตรองตนเองการแก้ปัญหาการคิดวิเคราะห์และทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2020) ได้ให้ความหมายของการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต (Life Skills Based Education) หมายถึง การศึกษาที่เน้นเนื้อหาเฉพาะเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งคำนี้หมายถึง วิธีการสอนที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนความรู้ทัศนคติและทักษะชีวิตทางจิตสังคมที่จำเป็น เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

อัจฉรา ศรีพันธ์ (2561) ได้ให้ความหมายของคำว่า การศึกษาบนฐานทักษะชีวิต (Life Skills Based Education) หมายถึง รูปแบบของการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังทักษะชีวิตส่วนตัว เช่น การสะท้อนตนเอง การคิดวิพากษ์ การแก้ไขปัญหา และทักษะระหว่างบุคคล

ในทั่วโลก การศึกษาบนฐานทักษะชีวิต (Life Skills Based Education) ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยให้สตรี เด็กและเยาวชน ที่ตกอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงหรือทำร้ายต่อการได้รับความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น การสอนทั้งหมดจึงจับคู่ทักษะชีวิตกับทักษะทางวิชาการในการแนะนำและเสริมสร้าง ได้แก่

1. ทักษะชีวิต เช่น การสื่อสารวินัยในตนเอง แรงจูงใจในตนเอง และองค์กร และการวางแผน

2. ทักษะการเรียนรู้

3. ทักษะการอ่าน

4. ทักษะการเขียน

5. ความเข้าใจ

6. กลยุทธ์การทำข้อสอบ

7. ความมั่นใจ

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้กำหนดการศึกษานบนฐานทักษะชีวิตไว้ว่า ความสามารถสำหรับพฤติกรรมที่ปรับตัวและเชิงบวกที่ช่วยให้แต่ละบุคคลสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความต้องการและความท้าทายในชีวิตประจำวัน ซึ่งแบ่งประเภทของการศึกษานบนฐานทักษะชีวิตออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (Ravindra Prajapati, Bosky Sharma, & Dharmendra Sharma, 2017)

1. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ/ทักษะการตัดสินใจ รวมถึงการตัดสินใจทักษะการทำ/แก้ปัญหาและทักษะการรวบรวมข้อมูล เฉพาะบุคคลยังต้องมีทักษะในการประเมินผลในอนาคตของการกระทำในปัจจุบัน และการกระทำของผู้อื่น พวกเขาจำเป็นต้องสามารถกำหนดแนวทางแก้ไขทางเลือกและเพื่อวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของคุณค่าของตนเองและคุณค่าของคนรอบข้าง

2. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล/การสื่อสาร รวมถึงการพูดและไม่ใช้คำพูด การสื่อสารการฟังอย่างกระตือรือร้นและความสามารถในการแสดงความรู้สึกและให้ฟีดข้อมูลกลับ

นอกจากนี้ ในหมวดนี้คือทักษะการเจรจาต่อรอง การปฏิเสธและทักษะการกล้าแสดงออกส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการจัดการความขัดแย้งของบุคคล เอาใจใส่ซึ่งกันเป็นความสามารถในการฟังและเข้าใจความต้องการของผู้อื่น นอกจากนี้ยังเป็นทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่สำคัญ การทำงานเป็นทีมและความสามารถในการร่วมมือรวมถึงการแสดงความเคารพต่อคนรอบข้าง การพัฒนาของชุดทักษะนี้ ทำให้วัยรุ่นเป็นที่ยอมรับในสังคม ทักษะเหล่านี้ส่งผลให้การยอมรับบรรทัดฐานทางสังคมที่เป็นรากฐานสำหรับพฤติกรรมทางสังคมของผู้ใหญ่

3. ทักษะการเผชิญปัญหาและการจัดการตนเอง หมายถึง ทักษะในการเพิ่มพื้นที่ภายในของควบคุมเพื่อให้แต่ละคนเชื่อว่าพวกเขาสามารถสร้างความแตกต่างในโลกได้ และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง การเห็นคุณค่าในตนเองการรับรู้ตนเองทักษะการประเมินตนเองและความสามารถในการเป้าหมายที่ตั้งไว้ก็เป็นส่วนหนึ่งของทักษะการจัดการตนเองประเภททั่วไป ความโกรธความเศร้าโศกและความวิตกกังวลต้องได้รับการจัดการและแต่ละคนเรียนรู้ที่จะรับมือกับความสูญเสียหรือการบาดเจ็บ การจัดการความเครียดและเวลาเป็นกุญแจสำคัญเช่นเดียวกับการคิดเชิงบวกและการผ่อนคลายเทคนิค

2. จุดมุ่งหมายของการศึกษาพื้นฐานทักษะชีวิต

ในการเตรียมผู้เรียนให้มีฐานทักษะชีวิต การศึกษาพื้นฐานทักษะชีวิตมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน ดังต่อไปนี้ (UNICEF, 1997)

1. เพื่อสุขภาพที่ดี
2. การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
3. ฝึกฝนพฤติกรรมที่ดี
4. ตระหนักและหลีกเลี่ยงสถานการณ์และพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อสุขภาพ

ดังนั้น การศึกษาพื้นฐานทักษะชีวิต จึงไม่ได้สอนทักษะการแยกตัว แต่เป็นส่วนสำคัญของโปรแกรมหรือหลักสูตรการศึกษาที่หลากหลาย เช่น

1. การป้องกันการเข้ายาเสพติด
2. การป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น
3. การศึกษาโรคเอดส์
4. ปกป้องเยาวชนจากการล่วงละเมิด
5. การศึกษาสันติภาพ
6. โครงการป้องกันการฆ่าตัวตาย
7. โครงการสำหรับเยาวชนที่เปราะบาง เช่น เด็กเร่ร่อนเด็กกำพร้า เป็นต้น

ทักษะที่ระบุไว้ข้างต้น สามารถถ่ายโอนไปยังสถานการณ์และประเด็นต่าง ๆ มากมาย การเชื่อมโยงทักษะเหล่านี้กับความรู้ที่มีอยู่จะช่วยให้ผู้เรียนกลายเป็นบุคคลที่มีความมั่นใจ และมีความสามารถ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้

Vanakumar (2020) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตในการเตรียมผู้เรียน ดังนี้

1. การเลือกออกกำลังกายที่เป็นประโยชน์
2. การตัดสินใจอย่างมีความรู้
3. การฝึกพฤติกรรมที่ดีงาม
4. การตระหนักถึงพฤติกรรมและหลีกเลี่ยงสถานการณ์สุขภาพที่ผันผวน

ดังนั้น การศึกษาบนฐานทักษะชีวิต จึงไม่ได้เป็นการฝึกความสามารถในแยกตัว แต่เป็นส่วนที่จำเป็นของความหลากหลายแพ็คเกจการเรียนการสอน เช่น

1. สันติศึกษา
2. โครงการป้องกันการฆ่าตัวตาย
3. การป้องกันการใช้อาเสพติด
4. การป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น
5. การศึกษาโรคเอดส์
6. ปกป้องเด็กจากการถูกล่วงละเมิด
7. โครงการสำหรับเยาวชนที่มีแนวโน้มจะกลายเป็นเด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า ฯลฯ

3. ความสำคัญของการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต

การศึกษาบนฐานทักษะชีวิตช่วยสร้างสังคมด้วยจุดประกายความคิดสร้างสรรค์ ใช้ทัศนคติในการแก้ไขปัญหาที่มีความสำคัญ วิธีการตั้งคำถามบุคคลที่มีเหตุผลการตัดสินใจ การสร้างศักยภาพความเป็นกันเองมากเกินไป การพูดคุยแลกเปลี่ยนที่เป็นประโยชน์และความสามารถของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความเห็นอกเห็นใจในการปรับตัวในสังคม ความสามารถทั้งหมดนี้ คือ รากฐานของวิถีชีวิตที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมในการดำรงอยู่ความสามารถจากการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่ไปด้วยความรู้ในตำราความสามารถในการสอนและทักษะชีวิตทางสังคม สร้างโอกาสในการปลูกฝังความสามารถในชีวิตที่สำคัญสำหรับการดำเนินงานอย่างถูกต้องในโลกของงานและตอบสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีความสำคัญดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนหลีกเลี่ยงพฤติกรรมป้องกันและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง การคุมครองเหล่านี้ เรียกว่าโรคติดต่อการติดเชื้อและเอชไอวี /เอดส์ การใช้อายในทางที่ผิด การบาดเจ็บ การทำร้ายร่างกาย จิตใจและทางเพศ การถูกกดขี่ ข่มเหง จากคู่ครอง คู่ชีวิตหรือใครก็ตาม

2. การปรับความรู้ ทักษะ และความคิดของผู้เรียน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน

3. วิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการจัดการศึกษานี้ เนื่องจากในโปรแกรมการศึกษานี้มีการจัดระบบ เพื่อให้บรรลุทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนแต่ละคน ด้วยเหตุนี้ การฝึกอบรมครูที่เหมาะสมเพื่อให้การศึกษานี้เป็นสิ่งที่จำเป็น

4. ทักษะชีวิตสามารถรับรู้ แสดงออกอย่างความแม่นยำ สามารถทำได้โดยการปฏิบัติตาม และการปฏิบัติสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ สิ่งเหล่านี้สำเร็จได้ผ่านการศึกษาที่มุ่งเน้นชีวิต

5. การศึกษานี้มีความอ่อนไหวทางเพศ สิทธิและอายุที่เหมาะสม สิ่งนี้สร้างสถานการณ์ให้ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงต้องเผชิญกับปัญหา การตอบสนองส่วนตัวและสังคม การศึกษานี้จัดทำขึ้นบนพื้นฐานของสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชน

6. การศึกษานี้ช่วยให้การศึกษามีคุณภาพโดยปรับปรุงระบบการศึกษา การพัฒนาการศึกษา โดยใช้ทักษะชีวิตผ่านความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน โดยการเพิ่มความตั้งใจของนักเรียน ที่มีต่อโรงเรียนเพิ่มอัตราการเข้าเรียนและลดอัตราการออก การศึกษานี้พัฒนาพัฒนาการโดยรวมของนักเรียนและสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาพัฒนาคนที่มีสุขภาพดีมีทักษะมีจริยธรรม และมีความเท่าเทียมกัน สิ่งเหล่านี้ คือ ตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา

นอกจากนี้ การศึกษาบนฐานทักษะชีวิตยังช่วยสร้างสังคมที่มีอุปกรณ์ครบ ครันด้วย จุดประกายความคิดสร้างสรรค์ทัศนคติในการแก้ปัญหาที่มีความสำคัญวิธีการตั้งคำถามบุคคลที่มีเหตุผล การตัดสินใจ -การสร้างศักยภาพความเป็นกันเองมากเกินไป การแลกเปลี่ยนทางวาจาที่เป็นประโยชน์ และความสามารถของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความเห็นอกเห็นใจในการปรับตัวในสังคม ความสามารถทั้งหมดนี้คือรากฐานของวิถีชีวิตที่ประสบความสำเร็จดังนั้นนักเรียน/เยาวชนจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมในการดำรงอยู่ความสามารถจากการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่ไปด้วยความรู้ ในตำราความสามารถในการสอนและทักษะทางสังคม ชีวิตการฝึกทักษะสร้างโอกาสในการปลูกฝัง ความสามารถในชีวิตที่สำคัญสำหรับการดำเนินงานอย่างถูกต้องในโลกของงานและตอบสนอง ความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ความสามารถในชีวิตช่วยให้เยาวชนเดินทางจากไปอย่างมีประสิทธิภาพวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ ผ่านการปรับปรุงสุขภาพของทักษะทางสังคมและอารมณ์ ช่วยในการปรับปรุงความสามารถทางสังคม และทักษะการแก้ปัญหาซึ่งจะช่วยให้เยาวชนมีรูปร่างเอกลักษณ์ของตนเอง ช่วยชี้แนะผู้บริหาร และข้อเสียของสถานการณ์ดังนั้นทำตัวเป็นคนกลางในการแก้ไขปัญหา เป็นการส่งเสริมบรรทัดฐาน ทางสังคมที่ดี ซึ่งส่งผลกระทบต่อบริการสุขภาพวัยรุ่นวิทยาลัยและครอบครัว ช่วยให้เด็กแยก ความแตกต่างระหว่างการฟังและการฟังจึงทำให้การปรับปรุงน้อยลงความเข้าใจผิดหรือการสื่อสาร ที่ผิดเกี่ยวกับปัญหา เช่น ยาเสพติด โรคพิษสุราเรื้อรัง เป็นต้น และส่งเสริมการปรับปรุงความตื่น ที่ยอดเยี่ยม และสอนการควบคุมความโกรธ

4. ประโยชน์ของการศึกษابนฐานทักษะชีวิต

องค์การอนามัยโลก ได้ระบุประโยชน์ของการศึกษابนฐานทักษะชีวิต ไว้หลากหลายด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (UNICEF, 1997)

4.1 ประโยชน์ต่อสุขภาพ

4.1.1 การศึกษابนฐานทักษะชีวิต ได้กล่าวถึงการผสมผสานของปัจจัยทางจิตใจ และสังคม (เช่น จิตสังคม) ที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพ

4.1.2 การดำเนินการศึกษابนฐานทักษะชีวิตในโรงเรียนสามารถตอบสนองความต้องการของเด็กทุกคน

4.1.3 การส่งเสริมทักษะส่วนบุคคลและสังคมเป็นสิ่งสำคัญของมาตรการส่งเสริมสุขภาพที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของแต่ละบุคคลในการส่งเสริมสุขภาพของตนเองและสุขภาพของผู้อื่นและของชุมชน

4.2 ประโยชน์ทางการศึกษา

การศึกษابนฐานทักษะชีวิต มีวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งอาจส่งผลดี ดังนี้

4.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน

4.2.2 ความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ของวัยรุ่น

4.2.3 ความพึงพอใจในงานของครู

4.2.4 อัตราการออกกลางคันและการขาดเรียน

4.2.5 การศึกษابนฐานทักษะชีวิตมีผลกระทบต่อการเรียนรู้วิชาการ เช่น การแนะนำวิธีการโต้ตอบ

4.2.6 มีข้อบ่งชี้ว่าการศึกษาทักษะบนฐานทักษะชีวิต สามารถส่งผลดีต่อผลการเรียน เมื่อผู้เรียนรู้สึกว่าเขามีส่วนร่วมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของพวกเขา พวกเขาก็มีส่วนร่วมมากขึ้นและเรียนรู้เพิ่มเติม

4.3 ประโยชน์ทางสังคม

การศึกษابนฐานทักษะชีวิตสามารถส่งเสริมพฤติกรรมที่สนับสนุนสังคมได้มากขึ้น และส่งผลให้วัยรุ่นมีการกระทำผิดน้อยลง

4.4 ประโยชน์ทางวัฒนธรรม

4.4.1 การศึกษابนฐานทักษะชีวิต ช่วยชี้แจงความต้องการของคนหนุ่มสาวที่กำลังเติบโตในสังคมสมัยใหม่

4.4.2 การศึกษาด้านทักษะชีวิตมีคุณค่าอย่างยิ่ง สำหรับเยาวชนที่เติบโตในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

4.5 ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

การศึกษาด้านทักษะชีวิตและทักษะที่ได้รับการส่งเสริมเป็นหนึ่งในสิ่งที่เป็นนายจ้างให้ความสำคัญมากที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาในระบบ (Formal Education)

มาตรา 15 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของการศึกษาในระบบ หมายถึง การศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตรระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

2. การจัดการศึกษาในระบบ

การจัดการศึกษาในระบบของประเทศไทยมีหลากหลาย รูปแบบตามความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้แก่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

2.1 การศึกษาในชั้นเรียนปกติ (Mainstream Education) ประกอบด้วย การศึกษาสายสามัญและการศึกษาสายอาชีพหรืออาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนทั่วไป โดยจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนปกติทั่วไป และผู้เรียนต้องเข้าเรียนเต็มเวลาตามที่หลักสูตรกำหนด

2.2 การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ นักเรียนที่บกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ ที่ศึกษาในโรงเรียนหรือศูนย์การศึกษาพิเศษ และโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วม และนักเรียนด้อยโอกาสที่ศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

2.3 การศึกษาสำหรับสงฆ์และการศึกษาที่จัดโดยสถาบันศาสนา

2.4 การศึกษาเฉพาะทางที่จัดโดยหน่วยงานอื่นนอกเหนือจากกระทรวงศึกษาธิการ

2.5 การศึกษานานาชาติที่ใช้ภาษาอื่นเป็นสื่อการเรียน การสอน (ส่วนใหญ่จะเป็นภาษาอังกฤษ)

3. วัตถุประสงค์ของการศึกษาในระบบ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้สร้างวัตถุประสงค์ของการศึกษาในระบบ มีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546)

3.1 ถ่ายทอดหรือปลูกฝัง เนื้อหา ความรู้ ความเข้าใจที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้ได้รับการศึกษา วางตัวได้เหมาะสมในสังคม และมีความสามารถประกอบอาชีพตามความถนัด ความสนใจ หรือ ตามโอกาสของแต่ละบุคคล

3.2 เตรียมเด็กก่อนวัยเรียน ให้มีความพร้อมในการเรียนรู้และจัดให้เด็กในวัยเรียน ได้รับการศึกษาเพื่อเรียนรู้ และพัฒนาตนเองต่อเนื่องเพื่อให้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย เซวรณ์ปัญญา ความสนใจที่เหมาะสมมีความพร้อมในการศึกษาระดับสูงขึ้นไป

3.3 เพื่อพัฒนาเด็กในวัยเรียนทุกระดับให้ได้รับการศึกษา เพื่อประโยชน์สำหรับการเตรียมตัวระดับพื้นฐาน และเพื่อมีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพการงานต่อไป

3.4 ตอบสนองความต้องการทางการศึกษาระดับสูงในเชิงคุณภาพ มุ่งส่งเสริมให้ ประชาชนมีโอกาสได้พัฒนาความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจดำเนินการโดยสถาบันอุดมศึกษา ที่เน้นการวิเคราะห์ วิจัยระดับสูง มุ่งคิดค้นเนื้อหาสาระ ที่แปลกใหม่จากเดิม นอกจากนี้ยังรวมถึงการฝึกอบรมเฉพาะทางเช่น ด้านการเกษตร การอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นต้น

3.5 พัฒนาศักยภาพของบุคคลเต็มความสามารถและตอบสนองวิสัยทัศน์ในการพัฒนา ประเทศ เน้นพัฒนากลุ่มเป้าหมายในลักษณะบูรณาการ คือ มีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกด้าน ทั้งทาง ร่างกาย สติปัญญาคุณธรรม ความคิด ความสำนึก ความรับผิดชอบ ฯลฯ ซึ่งตามปกติเป็นหน้าที่ของ สถานศึกษา และอาจจัดเสริมเติมในลักษณะฝึกอบรมเฉพาะหรือแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนปกติ

4. เป้าหมายของการจัดการศึกษาในระบบ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้สร้างเป้าหมายของการจัดการศึกษาในระบบ มีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546)

4.1 **เด็กก่อนวัยเรียน** เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการเตรียมความพร้อมเพื่อส่งเสริม ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้แก่ กิจกรรมการเคลื่อนไหวตามจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นต้น

4.2 **บุคคลในวัยเรียน** เป็นการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายดังต่อไปนี้

4.2.1 **การศึกษาขั้นพื้นฐาน** ซึ่งได้แก่ การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมักใช้เวลาประมาณสิบสองปีเป็นส่วนใหญ่ ในช่วงปลาย ของการศึกษาเยาวชนที่สนใจสายอาชีพแทนที่จะศึกษาสายสามัญ ก็อาจเลือกเข้าเรียนในสถานศึกษา สายอาชีพได้ ซึ่งได้แก่ โรงเรียนอาชีวศึกษา ประเภทต่าง ๆ

4.2.2 **การศึกษาระดับอุดมศึกษา** เมื่อสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนที่มุ่ง ศึกษาต่อก็อาจเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งรวมสถาบันอุดมศึกษาสายอาชีพต่ำกว่าปริญญาด้วย

5. องค์ประกอบของการจัดการศึกษาในระบบ

องค์ประกอบของการจัดการศึกษา มีดังต่อไปนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546)

5.1 สารเนื้อหาในการศึกษา การจัดการศึกษาในระบบ จะจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนด เนื้อหาสาระหลักสูตรในหลักสูตรกลางแต่ละระดับขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่ง สามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ด้วย โดยมีเนื้อหาสาระที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ ต้องทบทวนเนื้อหาสาระ เพื่อปรับแก้ไขให้ถูกต้องทันสมัย และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน

5.2 ครู ครูผู้สอน หรือผู้ให้การเรียนรู้ ผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้แก่ ครู และอาจารย์ ซึ่งถือเป็นผู้ประกอบอาชีพชั้นสูง บุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการอบรมทั้งในด้านเนื้อหา และวิธีการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา เช่น อาคารสถานที่ โต๊ะเก้าอี้ กระดานเขียน หนังสือ แบบเรียน สมุด ดินสอ ตลอดจนทั้งอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่มีราคาแพงทั้งหลาย เช่น อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น สื่อและอุปกรณ์เหล่านี้เป็นส่วนประกอบ ที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา

5.4 รูปแบบวิธีการเรียนการสอน การศึกษาในระบบยุคปฏิรูปการศึกษา เน้นความสำคัญ ที่ตัวผู้เรียน รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งมีกระบวนการเรียนการสอน ที่หลากหลาย เช่น การระดมความคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนำชมนอกสถานที่เรียน และการใช้อุปกรณ์เครื่องมือประกอบ เป็นต้น

5.4 สถานศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม การจัดการศึกษาในระบบ ยังต้องอาศัย ชั้นเรียนยังเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นอาคารสถานที่ห้องเรียน และบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งจะต้องจัดบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้

5.5 ผู้เรียน ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา เพราะผู้เรียนคือผู้รับการศึกษาและเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้ และพฤติกรรมของผู้เรียน เป็นดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจึงครอบคลุม ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนตั้งแต่การเตรียมความพร้อม สำหรับการเรียนรู้ การให้การศึกษา อบรมการประเมินและการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง

ดังนั้น การศึกษาในระบบ (Formal Education) จึงเป็นการศึกษาที่มีรูปแบบและระบบ แบบแผนชัดเจน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ หลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดผล และการประเมินผลที่แน่นอน ซึ่งการศึกษาในระบบของไทยประกอบไปด้วยการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาในชั้นอุดมศึกษา โดยการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถูกแบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ คือ ระดับก่อน

ประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย ยังถูกแบ่งเป็นประเภทสามัญศึกษาและประเภทอาชีวศึกษา อีกด้วย สำหรับในการศึกษาขั้นอุดมศึกษานั้น แบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ คือ ต่ำกว่าปริญญาตรีปริญญาตรี ประกาศนียบัตรบัณฑิต ปริญญาโท และปริญญาเอก

6. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ (Non-formal Education)

การศึกษานอกระบบหรือ Non-formal Education (NFE) เกิดขึ้นครั้งแรกใน ปี ค.ศ. 1967 ในการประชุมของ UNESCO เรื่อง The World Educational Crisis ซึ่งได้นิยามการศึกษานอกระบบ หมายถึง “การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ แต่นอกกรอบของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติโดยมุ่งบริการให้คนกลุ่มต่าง ๆ ของประชากร ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเด็ก” โดยเน้นการเรียนรู้ (Learning) แต่ในปัจจุบันการศึกษานอกระบบ คือ กระบวนการจัดการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งที่เป็นทัศนคติ ทักษะ และความรู้ ซึ่งทำได้ยืดหยุ่นกว่าการเรียนในระบบโรงเรียนทั่วไป สมรรถนะที่เกิดจากการศึกษานอกระบบ มีตั้งแต่ทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ไข ความขัดแย้ง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหา ร่วมกัน การสร้างความเชื่อมั่น ความรับผิดชอบและความมีวินัย การศึกษานอกระบบยุคใหม่ จึงเน้นการเรียนรู้และสมรรถนะ (Learning and Competency) (จรรยาพร ธรณินทร์, 2550 อ้างถึงใน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551)

มาตรา 15 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบ หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบ หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2557) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบ หมายถึง การศึกษาที่จัดให้กับประชาชน ทุกเพศทุกวัย ไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์หรือความสนใจ โดยมีจุดมุ่งหมาย ที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านพื้นฐาน ทักษะในการประกอบอาชีพ และทักษะที่จำเป็นสำหรับความรู้ด้านอื่น ๆ เป็นฐาน

ในการดำรงชีวิต การจัดการศึกษานอกระบบ มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขความสำเร็จ การศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตร จะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการ ของผู้เรียน ตัวอย่างเช่น การสอนผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือให้อ่านออกเขียนได้และเข้าใจหน้าที่พลเมือง

กระทรวงศึกษาธิการและการจ้างงาน รัฐบาลมอลตา (Ministry for Education and Employment, Government of Malta, 2020) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบ หมายถึง การเรียนรู้ที่ได้รับเพิ่มเติมหรือการเรียนรู้แบบทางการ ในบางกรณีมีโครงสร้างตามการเตรียมการ ด้านการศึกษาและการฝึกอบรม แต่ยืดหยุ่นกว่า โดยปกติจะเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมของชุมชน สถานที่ทำงาน และผ่านกิจกรรมขององค์กรภาคประชาสังคม โดยผ่านกระบวนการยอมรับการตรวจสอบ และการรับรองการศึกษานอกระบบ สามารถนำไปสู่คุณสมบัติและการยอมรับอื่น ๆ ได้ด้วย

7. หลักการของการศึกษานอกระบบ

ในมาตรา 6 พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ให้ยึดหลักการของการศึกษานอกระบบ ดังต่อไปนี้ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551, 2551)

1. ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั่วถึง เป็นธรรม และมีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน
2. การกระจายอำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

ส่วนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้กำหนด หลักการของการศึกษานอกระบบไว้ ดังนี้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย, 2551)

1. เน้นความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาการกระจายโอกาสทางการศึกษา ให้ครอบคลุมและทั่วถึง
2. ส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความยืดหยุ่นในเรื่องกฎเกณฑ์ ระเบียบต่าง ๆ
3. จัดการศึกษาให้สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายให้เรียนรู้ในสิ่งที่สัมพันธ์กับชีวิต
4. จัดการศึกษาหลากหลายรูปแบบคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้สอนมีได้จำกัดเฉพาะครู อาจจะเป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานหรือจากท้องถิ่น

8. เป้าหมายของการศึกษานอกระบบ

ในมาตรา 7 พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายของการศึกษานอกระบบ ดังต่อไปนี้ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551, 2551)

8.1 ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคนและสังคมที่ใช้ความรู้และภูมิปัญญาเป็นฐานในการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง และคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ตามแนวทางการพัฒนาประเทศ

8.2 ภาศึเครือข่ายเกิดแรงจูงใจและมีความพร้อมในการมีส่วนร่วม เพื่อจัดกิจกรรมการศึกษา

9. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education)

มาตรา 15 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อมสื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็ นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

คมกฤช จันทร์ขจร (2551) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กระบวนการจัดการที่หลากหลายที่นำไปสู่การเรียนรู้จากสภาพแวดล้อม สถานการณ์ปัจจัยเกื้อหนุน สื่อ แหล่งการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการจัดกระบวนการ ให้ความรู้และประสบการณ์ที่ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2557) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากประสบการณ์ การทำงาน บุคคล ครอบครัว สื่อมวลชน ชุมชน แหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะที่สำคัญ คือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน ไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มี สถานศึกษาที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้

สามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต ตัวอย่างเช่น เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับภาษา และคำศัพท์ต่าง ๆ จากโทรทัศน์จากพ่อแม่

เลิศชาย ปานมุข (2558) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา (2561) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่ให้ได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพ โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ผ่านวิถีชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม ได้อย่างต่อเนื่องตลอด

10. หลักการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้กำหนดหลักการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้สนองแก่กลุ่มเป้าหมาย ทุกเพศและวัย ตามความสนใจและความต้องการ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551)

1. จัดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต
2. จัดโดยวิธีหลากหลายโดยใช้สื่อต่าง ๆ
3. จัดให้ยืดหยุ่น โดยไม่มีตรูรูปแบบใด ๆ
4. จัดให้ทันต่อเหตุการณ์
5. จัดได้ทุกกาลเทศะ
6. จัดบรรยากาศ สถานการณ์และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในส่วนของ วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา (2561) ได้อธิบายหลักการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

1. หลักความสัมพันธ์กับธรรมชาติ การจัดการศึกษาหลักการนี้มุ่งชี้ให้เห็นว่าในการจัดการจัดการศึกษาต้องจัดให้เป็นไปตามธรรมชาติ กล่าวคือ สภาพของธรรมชาติมี 4 คุณลักษณะ 4 ประการ ที่สำคัญ คือ ธรรมชาติมีความหลากหลาย ธรรมชาติมีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ธรรมชาติมีการจัดการตัวเองได้ และธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง คือ ในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น ต้องจัดให้ครอบคลุมและหลากหลายอย่างทั่วถึง โดยในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นต้องมีความหลากหลายรูปแบบ จัดให้มีความสัมพันธ์กัน ผู้จัดการศึกษาเข้าไปจัดการน้อยที่สุด และจะต้องปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา

2. หลักการต้นทุนของชุมชน การจัดการดำเนินงานการศึกษาตามอัธยาศัยหลักการนี้มุ่งชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษานั้นให้ยึดชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ โดยเฉพาะเรื่องของสภาพแวดล้อม

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว สามารถนำมาใช้ประโยชน์สูงสุด ซึ่งในหลักการนี้จะมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ

2.1 ทุนระบบนิเวศน์ (ทรัพยากร) การศึกษาตามอัธยาศัยจะช่วยรักษาระบบนี้ไว้ให้คงอยู่ได้ ระบบนิเวศน์ หมายถึง ทรัพยากรของเราที่มีอยู่ ซึ่งปัจจุบันได้หายไปเกือบหมดแล้ว ดิบกไม่สัก หรือแม้แต่ินทานที่เคยพูดกัน เรื่องเทพารักษ์กับคนตัดต้นไม้ เหล่านี้จะทำให้เกิดการเรียนรู้เป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในอดีตมีความหมาย คนได้กินยอดไม้เป็นอาหาร นั่นแปลว่า ต้องปลูกเลี้ยงต้นไม้ให้เจริญเติบโตจึงจะมียอดไม้เป็นต้นไม้เป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันเรากินผักกาดขาว ผักคะน้ากลายเป็นต้องตัดต้นไม้ เพื่อทำร่องปลูกผัก

2.2 ทุนสังคมและวัฒนธรรม ระบบการศึกษาของเราได้รับมาจากที่อื่น การศึกษาในห้องเรียนเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมมาจากฝรั่ง เช่น ใครมาไม่ทันเวลา ตรงเวลา จะถูกทำโทษ เวลาของเราเป็นเช้า สาย บ่าย ค่ำ จริง ๆ คนไทยเป็นคนตรงต่อเวลา นิดทีไรก็เจอทุกที ในต่างจังหวัดยังมีทุนเหล่านี้อยู่ เช่น พ่อตายยังมีน้องช่วยเลี้ยงดู และส่งเสริมต่อครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย มีการเลี้ยงดู ถ่ายทอดต่าง ๆ กัน สังคมปัจจุบันอ่อนแอลง เพราะแบบนี้ถูกทำนายเราไปยกย่องวัฒนธรรมอื่น ๆ จนวัฒนธรรมของเราหายไป

2.3 ทุนสติปัญญา ระบบนี้ดึงคนออกจากชุมชน โดยคนที่เรียนหนังสือได้ต้องออกมาเรียนต่อ ทำงานอยู่ไม่ได้ ในชุมชนต้องเข้าสู่ชนบท จึงเหลือแต่คนเรียนไม่เก่ง ผู้ชายบวชอยู่วัด บางคนทำไร่ ทำนา ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญปลูกข้าวให้กิน แต่เป็นคนที่ถูกทิ้งแล้ว ถ้ามีการเรียนรู้ตามอัธยาศัยในชุมชน ชุมชนก็โตขึ้นที่ผ่านมา กศน. ไปสอน เพื่อเอาคนเข้าสู่เมือง เช่น ทำขนมเค้ก ในสมัยโบราณคนในชุมชนจะปลูกพืชแต่ละครั้งคิด 2 เรื่อง อยากรู้อะไร และปลูกได้หรือไม่ ปัจจุบันภูมิปัญญาหายหมด ไม่ได้หมายความว่าในระบบไม่สำคัญ แต่สำคัญบางเรื่อง เช่น ในวงการอุตสาหกรรมในระบบยังจำเป็นตามพระราชดำริของการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งเป็นเรื่องของการศึกษาตามอัธยาศัยทั้งสิ้น

2.4 ทุนเศรษฐกิจ เมื่อเอาเงินซึ่งเป็นทุนเงินตราลงในชุมชน ต้องสามารถทำให้ทุนทั้ง 3 ด้าน ที่กล่าวนั้นขึ้นมาให้ได้ มิใช่เอาไปเพื่อเป็นทุนเศรษฐกิจจะล้มทั้งหมด

ในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นให้ยึดเอาชุมชนเป็นฐานในการจัดการ ภายได้หลักการที่ว่าชุมชนทุกแห่งมีต้นทุนเดิมอยู่แล้วทั้ง 4 ประการ โดยเฉพาะในการจัดการตามหลักการดังกล่าวนี้ จะมุ่งเน้นชี้ให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนที่จะเกิดจากการจัดการศึกษา

1. หลักการเชื่อมโยงและต่อเนื่อง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้กำหนดการศึกษาไว้ 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาอัธยาศัย ซึ่งในการดำเนินงานนั้น ตามหลักการนี้ที่สำคัญคือ ให้เอา **“คน”** มาเป็นตัวตั้งในการดำเนินงาน เพราะคนทุกคน บางคน หรือเฉพาะคนจะต้องผ่านการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ หรือ 2 รูปแบบ หรือหนึ่งรูปแบบแล้วแต่โอกาสของแต่ละคน แต่ทั้งนี้ทุกคนจะต้องผ่านการศึกษาตาม

อัยยาศัยทั้งนั้น นั่นคือการจัดการศึกษากับการเทียบโอนเป็นสิ่งจำเป็น และสถานศึกษาจะต้องจัดการทั้งเชิงรับและเชิงรุกให้กับคนทุกคนในชุมชน ภายใต้หลักการบูรณาการโครงการสร้างของเนื้อหาสาระและวิธีการเรียนรู้ที่สอดคล้อง เป็นไปตามความแตกต่างของแต่ละบุคคลที่จะได้เรียนรู้ ทั้งวิชาการ วิชาชีพ วิชาที่ชอบ และวิชาชีวิต

2. หลักความสะดวกและเข้าได้ง่าย การจัดการศึกษาตามอัยยาศัยตามหลักการนี้ต้องการที่จะให้ “คน” ได้รับการศึกษาเพื่อสนองความต้องการอย่างครอบคลุมทุกช่วงอายุของคนและทุกวิชาการ วิชาชีพ วิชาชีวิต นั่นคือ ในการจัดการศึกษาตามหลักการนี้เน้นให้เห็นว่าการศึกษาเป็นการเปิดโอกาสให้กับคนได้เรียนรู้ตามวิถีชีวิตของเขาเอง ดังนั้น ไม่ควรกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาตามอัยยาศัย แต่ควรเน้นความเป็นธรรมชาติ ความถูกต้อง และความถูกต้องในการเข้าถึงการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ยึดหลักในการจัดการศึกษาตามอัยยาศัย ดังนี้

1. การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย
2. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย ทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่วนที่นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อการศึกษา
3. การจัดกรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน

11. ลักษณะของการศึกษาตามอัยยาศัย

จากการศึกษางานเขียนของ Mahoney (2001 อ้างถึงใน วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา, 2561) สามารถสรุปลักษณะของการศึกษาตามอัยยาศัย ดังนี้

11.1 การศึกษาตามอัยยาศัยเป็นรูปแบบการศึกษาที่ไม่สามารถอธิบายได้ชัดเจน (Non Form) ไม่สามารถจับต้องหรือมองเห็นเหมือนการศึกษาในระบบที่มีโรงเรียนเป็นตัวแทนระบบ แต่รู้ว่ามีอยู่ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต เป็นที่รู้จักกันว่าเป็นการเรียนรู้ตามอัยยาศัยหรือการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการหรือการเรียนรู้ตามวิถีชีวิต

11.2 การศึกษาตามอัยยาศัยเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมมีหลายสถานการณ์ จึงมีหลายวัตถุประสงค์และไม่จำเป็นต้องเพื่อการศึกษาเท่านั้น เช่น มูลนิธิปวีณาเพื่อเด็กและสตรีให้ความช่วยเหลือผู้หญิงที่ถูกทำร้ายร่างกาย ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ทั้งทางกฎหมายและตามสืบค้น เป็นต้น

11.3 การศึกษาตามอัยยาศัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระบบอื่น ๆ อย่างแยกไม่ออกให้ชัดเจนได้ กล่าวคือ บุคคลสามารถใช้การศึกษาตามอัยยาศัยไประหว่างการเรียนในระบบพร้อม ๆ กันด้วย แต่ทั้งนี้ต้องมีการจัดระบบการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาอัยยาศัยกับการศึกษารูปแบบอื่น ๆ เพื่อป้องกัน

ผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากขั้นตอนการเลือกนำจุดเด่นของการศึกษาตามอัธยาศัยมาใช้ในบริบทของอีกรูปแบบของการศึกษา เช่น การจัดทำศนศึกษา การท่องเที่ยวแบบต่าง ๆ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ด้วย

11.4 การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่มีรูปแบบหลากหลายและใช้วิธีการที่ไม่เป็นทางการ (Multi Forms) ต่าง ๆ ได้ไม่จำกัด

11.5 การศึกษาตามอัธยาศัยไม่จำเป็นต้องมีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน และไม่มีการสอน ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานที่แน่นอนเรียนที่ไหนก็ได้ ลักษณะการเรียนส่วนใหญ่เป็นการเรียนเพื่อความรู้และนันทนาการ อีกทั้งยังไม่จำกัดเวลาเรียน

11.6 การศึกษาตามอัธยาศัยมีเรื่องกำหนดเวลาเรียนรู้ที่เป็นตัวแปรและควบคุมได้น้อยมาก เพราะการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการปล่อยอิสระตามอัธยาศัย ดังนั้น การประเมินผลจึงอยู่ที่ผู้เรียนเองเช่นกัน ผู้เรียนอาจไม่รู้ตัว แต่ผลการเรียนสั่งสมได้ จนมีการนำไปใช้ จึงเกิดการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งก็อาจไม่ได้ใช้ก็ได้

11.7 การศึกษาตามอัธยาศัยมีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต (Life Orientation) เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลที่สัมผัส หรือมีปฏิริยาต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ตั้งแต่การเลี้ยงดูกันในครอบครัว การทำงาน และการสร้างหอประสบการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละวัน

11.8 การศึกษาตามอัธยาศัยมีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเฉพาะ (Specific) อาจเกิดได้ซ้ำ แต่อาจเกิดได้ซ้ำ แต่อาจไม่เกิดซ้ำที่มีผลเหมือนเดิมทุกประการ

11.9 การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการอุบัติเหตุขึ้น อาจเป็นการตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ไม่สามารถคาดหมายล่วงหน้าได้ (Accidental and Unpredictable) ไม่สามารถระบุลักษณะบ่งชี้ถึงผลการเรียนที่เหมือนกันได้ทุกส่วน และทุกครั้งบางครั้งอาจไม่มีผลใด ๆ เกิดขึ้น

11.10 การศึกษาตามอัธยาศัยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในลักษณะที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้และความหมายจากปัจจัยเอื้อในการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

11.11 การศึกษาตามอัธยาศัยมีลักษณะของการอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมเป็นการไม่ผูกพันแต่เต็มใจที่จะเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ การต่อรอง การสื่อความหมาย และการเคารพในความคิดซึ่งกันและกัน เพื่อร่วมทำกิจกรรมกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เกิดขึ้นง่าย ๆ ต้องผ่านการฝึก และมีปัจจัยอื่น ๆ มาช่วย เช่น เพื่อน คนสนิท คนรู้จัก ความคุ้นเคย การยอมรับระหว่างกันและกันด้วย

11.12 การศึกษาตามอัธยาศัยสามารถเรียนได้ตลอดเวลา จึงเกิดได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา และทุกสถานการณ์ ซึ่งการเรียนรู้ อาจเกิดหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้เรียนจะสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างไร

11.13 การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยต่อเนื่องไปตลอดชีวิต เพราะเป็นการศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการดำเนินชีวิต บุคคลทุกคนจึงสามารถเข้าออกและสัมผัสการศึกษาตามอัธยาศัยได้ตลอดทั้งชีวิต ดังที่มีคำกล่าวว่าการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นกระบวนการจากการอุบัติขึ้นของชีวิตจนสิ้นอายุขัย (From womb to tomb)

ดังนั้น การศึกษาตามอัธยาศัยจึงมีลักษณะที่สำคัญ คือ ไม่มีระบบ ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการสอบ มีหรือไม่มีสถานศึกษาที่แน่นอนที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ ลักษณะการเรียนส่วนใหญ่เป็นการเรียนเพื่อความรู้และนันทนาการ อีกทั้งยังไม่จำกัดเวลาเรียน จึงทำให้สามารถเรียนได้ตลอดเวลาและสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต แต่เน้นคนเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการจัดกิจกรรม

12. เป้าหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย

ในมาตรา 8 พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายของการศึกษาอัธยาศัยในเรื่องดังต่อไปนี้ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551, 2551)

12.1 ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

12.2 ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิต ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

12.3 ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และเทียบโอนผลการเรียนกับการศึกษา ในระบบและการศึกษานอกระบบ

แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence)

1. นิยามความรุนแรงในครอบครัว

จากการทบทวนวรรณกรรมมีผู้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 (2550) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง การกระทำใด ๆ โดยมีมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำ ผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

มณัญญา เกตุแก้ว (2557) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง พฤติกรรมในการล่วงละเมิด ช่มชู้ และทำร้ายบุคคลในครอบครัวและจิตใจ โดยการใช้อาวุธ หรือใช้กำลังในการบังคับ รวมถึงการใช้วาจาต่อเสียด หยาบคาย เยาะเย้ย ถากถาง หรือกระแทกแตกตั้น

ว่าที่ร้อยตรีหญิงสุภาวดี น้อยมณี (2558) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ ของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับ หรือใช้อำนาจครอบงำผิดครองธรรมให้บุคคล ในครอบครัวต้อง กระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำ โดยประมาท

พูนสุข มาศรีสรสรรค์ (2554) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง ความกดดันทางจิตใจจากองค์ประกอบต่าง ๆ ทำให้เกิดการประทุษร้ายร่างกาย ของคู่กรณี ร่วมกับการใช้ความรุนแรงทางคำพูด และอาการก้าวร้าว อันทำให้เกิดความบอบช้ำทาง ร่างกายและจิตใจ ซึ่งรวมเป็นความรุนแรงทางกาย ทางวาจาและทางใจ

ทิวา ณ นคร (2547) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เป็นความรุนแรงอันเกิดจากเหตุแห่งคามแตกต่างทางเพศ เป็นผลให้เกิดการทำร้ายร่างกาย ทางเพศหรือทางจิตใจ และเกิดความทุกข์ทรมานแก่ผู้หญิง รวมทั้ง ชูเชิญ คุณคาม กิดกันเสรีภาพ ทั้งในที่สาธารณะและในชีวิต

นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ (2546) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง การใช้ความรุนแรงระหว่างบุคคลที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน หรือ การกระทำของบุคคลต่อสมาชิกของครอบครัว โดยการทำร้ายร่างกาย การตบตีการบังคับจิตใจ จำกัด บริเวณไม่ให้คบหาบุคคลอื่น ไม่ให้มีอิสระและไม่ให้มีสังคมกับผู้อื่น รวมทั้งการกระทำรุนแรงต่อจิตใจ การดูหมิ่น การใช้วาจารุนแรงไม่ให้เกียรติในการวิจัยนี้ความรุนแรงในครอบครัวหมายถึง รวมถึง การใช้ ความรุนแรงต่อผู้หญิงในชีวิตคู่ ซึ่งเป็นการกระทำความรุนแรงระหว่างสามีภรรยา ด้านร่างกาย ด้านเพศ และการทำร้ายด้านจิตใจ ตลอดจนการบีบบังคับทางเศรษฐกิจและสังคมต่อภรรยา

องค์กรการกุศลเพื่อสตรีของประเทศอังกฤษ (Women's Aid Federation of England, 2019) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง เหตุการณ์ หรือรูปแบบของเหตุการณ์ที่มีการควบคุม บีบบังคับ ช่มชู้ ทำให้เสื่อมเสียและมีพฤติกรรมรุนแรง รวมถึงถูกกระทำความรุนแรงทางเพศ ซึ่งส่วนใหญ่เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นโดยคู่รักหรือคู่สมรส รวมถึงสมาชิกในครอบครัวหรือผู้ดูแลด้วย

Smith, & Segal (2019) ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง การกระทำหรือการล่วงละเมิดภายในบ้าน รวมถึงความพยายามใด ๆ ของบุคคลหนึ่งในความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดหรือแต่งงานแล้ว เพื่อครอบงำและควบคุมอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อให้ได้มาและควบคุมทุกอย่าง ผู้ที่กระทำความรุนแรงจะใช้ความกลัวความผิด ความอับอายและการข่มขู่ เพื่อให้ผู้ถูกระทำตกต่ำและทำให้อยู่ใต้อำนาจของเขา ซึ่งความรุนแรงในครอบครัวสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ไม่เลือกปฏิบัติ ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นภายในความสัมพันธ์ต่างเพศและในความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกัน เกิดขึ้นในทุกช่วงอายุภูมิหลังทางชาติพันธุ์และระดับเศรษฐกิจ

ศูนย์ความยุติธรรมในครอบครัว (The Center for Family Justice, 2020) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง รูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมที่บีบบังคับควบคุม ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่คุกคามชีวิต ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้คน โดยไม่คำนึงถึงเพศ อายุ รสนิยมทางเพศ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา สถานะทางสังคมและสถานะการย้ายถิ่นฐาน เป็นต้น

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, n.d.) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) หมายถึง การกระทำทางร่างกาย ทางเพศ ทางอารมณ์ ทางเศรษฐกิจและทางจิตใจ ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมใด ๆ ที่ทำให้ตกใจ ถูกข่มขู่หรือข่มขู่ ทำให้อับอาย ถูกตำหนิ ถูกทำร้ายหรือทำให้บาดเจ็บ โดยความรุนแรงในครอบครัวส่งผลกระทบต่อผู้คนทุกภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคมและระดับการศึกษา

จากนิยามดังกล่าวข้างต้น ความรุนแรงในครอบครัวเป็นการกระทำให้เกิดอันตรายต่อสตรี โดยการทำร้ายร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ รวมถึงการบีบบังคับทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้สตรีเกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2. ลักษณะความรุนแรงในครอบครัว

วิซุลดา มาตันบุญ (2556) ได้กล่าวถึงลักษณะความรุนแรงในครอบครัว มีหลายประเภททั้งที่เป็นความรุนแรงที่ผู้หญิงเป็นผู้กระทำและผู้ถูกระทำ ซึ่งพฤติกรรมความรุนแรงแฝงอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้หญิง ความรุนแรงเกิดขึ้นในทุกมิติของชีวิตผู้หญิงทั้งการเห็นความรุนแรงในบ้าน ถูกกระทำความรุนแรงในบ้าน เห็นหรือถูกระทำความรุนแรงนอกบ้าน ระหว่างไปทำงาน ไปเรียนรอบ ๆ สถานที่ทำงานหรือสถานศึกษา ในกลุ่มเพื่อนบ้าน รถเมล์ งานวัดงานบุญ จนสิ่งเหล่านี้ถูกรับรู้ว่าเป็นสิ่งธรรมดาที่มีทั้งความรุนแรงทางวาจา การข่มขู่ ริดไถ การมีพฤติกรรมรังแกลั่นแกล้งผู้อื่น การตบตี ต่อย เตะ ผลัก ทำร้ายร่างกาย ทั้งระหว่างบุคคลและภายในกลุ่ม การกลั่นแกล้งและการกระทำความรุนแรงทางเพศ ซึ่งสถานที่ของการกระทำความรุนแรงเกิดขึ้นได้ ทั้งในบ้านของผู้หญิงเอง บ้านญาติ บ้านของผู้กระทำความรุนแรง วัด สถานที่ทำงาน สถานศึกษา และสถานที่ที่ผู้หญิงไม่คิดว่าจะอันตรายต่อเอง

นอกจากนี้ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ยังสามารถแบ่งออกได้ 5 ประการ ดังนี้ (บุญเสริม หุตะแพทย์, 2545 อ้างถึงใน ชลาศัย กันมินทร์, 2562)

1. การทำร้ายร่างกาย เป็นการทำร้ายโดยใช้กำลัง เช่น ตบ ตี เตะ ต่อย รวมถึงการใช้อาวุธ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต

2. การทำร้ายจิตใจ เป็นการทำร้ายโดยใช้คำพูด ใช้คำพูดที่หยาบคาย ดูถูกเหยียดหยาม ทำให้ผู้ถูกกระทำได้รับความอับอาย เสียหาย ขาดความเชื่อมั่น และการนับถือตนเอง ส่งผลเสียทางด้านจิตใจ

3. การใช้ความรุนแรงทางสังคม เป็นการปล่อยปละละเลย ไม่ให้ความสนใจ ไม่ให้ความสำคัญขัดขวาง ความก้าวหน้า จำกัดสิทธิที่พึงมีทางสังคม เช่น การมีปฏิสัมพันธ์กับญาติพี่น้องหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว

4. การใช้ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ เป็นการควบคุมและยึดทรัพย์สินต่าง ๆ การจำกัดค่าใช้จ่าย รวมทั้งการไม่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในครอบครัว

5. การทารุณกรรมทางเพศ เป็นการกระทำล่วงเกินทางเพศในลักษณะการอนาจาร ข่มขืนกระทำชำเรา บังคับให้มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ยินยอม รวมทั้งการบังคับให้ขายบริการทางเพศ

ในส่วนของลักษณะการได้รับความรุนแรงที่มีต่อสตรีในครอบครัว ผู้วิจัยจึงได้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ความรุนแรงทางร่างกาย (Physical violence) หมายถึง การใช้กำลังอวัยวะหรืออุปกรณ์ใด ๆ เป็นอาวุธทำร้ายร่างกายจนทำให้ผู้หญิงได้รับบาดเจ็บต่อร่างกาย อาจถึงขั้นพิการหรือเสียชีวิตและการฆาตกรรม ซึ่งจะกระทำในลักษณะการผลัก ตบ เตะ ชกต่อย ถีบ ตี ลาก ขว้างปา สิ่งของ กระแทก รัดคอ บีบคอ ซ้อม ใช้ไฟจี้ ขู่ว่าจะใช้อาวุธทำร้ายหรือลงมือใช้อาวุธทำร้าย เช่น ขว้างมีดใส่ เอาบุหรี่ปัดตามร่างกาย ทิ่มแทง ล่ามโซ่ตรวน เอาน้ำร้อนราด เตาเร็ดนาบ สาดด้วยน้ำกรด เอาไม้แขวนเสื้อตี โกงผม ตัดขนตา เอามีดกรีดหน้าให้เสียโฉม ดึงผมหรือกระชากผม เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ยกตัวอย่างกรณีของผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงทางร่างกาย จากข่าวไทยรัฐออนไลน์ รายงานว่า น.ส.ก้อย (นามสมมติ) อายุ 25 ปี เป็นคนจังหวัดชลบุรี ถูกสามี คือ นายชัย (นามสมมติ) อายุ 26 ปี ตบตี ทำร้ายร่างกายเป็นประจำ น.ส.ก้อย ทนความรุนแรงไม่ไหว จึงขอหย่าแยกทางกับสามี แต่ยังคงโดนตามทำร้ายจนอาการสาหัส โดยนายชัย ผู้เป็นสามีได้ใช้มีดคัตเตอร์กรีดที่ใบหน้า มือ และแขน เป็นแผลเหวอะ ทำให้ น.ส.ก้อย ต้องเย็บแผลรวมถึง 91 เข็ม ซึ่งเหตุเกิดขณะนั่งซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์รับจ้างไปที่ว่าการอำเภอ เพื่อไปหย่าขาดจากกัน หลังจากเกิดเหตุ น.ส.ก้อย ได้แจ้งความกับตำรวจแล้ว แต่คดีไม่มีความคืบหน้าเลย (ไทยรัฐออนไลน์, 2563)

2. ความรุนแรงทางจิตใจ (Psychological Violence) หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตาม ที่ส่งผลให้ผู้หญิงได้รับความกระทบกระเทือนด้านจิตใจหรือความเสียใจและเสียสิทธิเสรีภาพ เช่น การใช้คำพูดทำร้ายให้เกิดความเสียใจอยู่เป็นประจำซ้ำ ๆ ซาก ๆ การทอดทิ้ง การดูถูก การทะเลาะ โหมเหี้ยมหยามหรือดูต่ำการกักขังหน่วงเหนี่ยวและการจำกัดสิทธิเสรีภาพทางการงานหรือทรัพย์สินส่วนตัว เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ยกตัวอย่างกรณีของผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงทางจิตใจ เช่น สามี ตีตบตีเสียดแทง เล่นการพนัน เที้ยวและเปลี่ยนคู่นอนบ่อย ภรรยากลัวจะติดโรค แต่ก็ถูกบังคับขืนใจให้ร่วมหลับนอนด้วย ภรรยาอยากเลิกและหย่าขาดจากกับสามี จึงได้ไปบอกกับแม่ของตน แม่ตนได้แต่บอกว่า ช่างมันเถอะ ให้อดทน เราเป็นลูกผู้หญิง ให้นึกถึงลูกเข้าไว้ จึงทำให้ภรรยา รู้สึกเสียใจ และก้าวก๊ว้นผืนทนที่จะใช้ชีวิตอยู่กับสามี เป็นต้น (ทิวา ณ นคร, 2547)

3. ความรุนแรงทางเพศ (Sexual violence) หมายถึง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ล่วงเกินละเมิดสิทธิทางเพศ เอารัดเอาเปรียบ ใช้กำลังบังคับ ข่มขู่ โดยที่ผู้หญิงไม่ยินยอมหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ทำให้ผู้หญิงเป็นฝ่ายเสียหาย ซึ่งส่งผลให้ผู้หญิงได้รับความเสียหายทั้งร่างกายและจิตใจ เช่น การถูกข่มขืน อนาคต ถูกลวนลาม รุมโทรม ทารุณกรรมทางเพศ ถูกบังคับให้มีความสัมพันธ์ทางเพศ และถูกบังคับค้าประเวณี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ยกตัวอย่างกรณีของผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงทางเพศจากข่าว มติชนออนไลน์ ที่รายงานข่าวว่า ปู่ข่มขืนหลานสาวแท้ ๆ วัย 11 ปี นักเรียนชั้น ป.5 จนตั้งครรภ์ นอกมดลูก ทำให้หลานสาวมีอาการแพ้นักจนทำให้เสียชีวิต โดยผู้เป็นแม่เล่าว่าอาการเจ็บป่วยและเสียชีวิตของลูกสาวครั้งนี้ มีสาเหตุมาจากถูกปู่แท้ ๆ วัย 66 ปี ของเด็กข่มขืนจนตั้งครรภ์นอกมดลูก และได้รับความบอบช้ำทางร่างกายและจิตใจ ตนเริ่มเห็นความผิดปกติของลูกสาวมีอาการซึมเศร้า และบ่นว่าเจ็บอวัยวะเพศ จึงพยายามสอบถามลูกสาวเลยทราบว่าลูกสาวถูกปู่แท้ ๆ ข่มขืน 2 ครั้ง ขณะที่ไปเล่นที่บ้านปู่ ในหมู่บ้านเดียวกัน ต่อมาลูกสาวมีอาการแพ้และอาเจียน ตนจึงได้พาไปรักษาที่หมอคlinikและโรงพยาบาลหลายครั้งแล้ว แต่อาการไม่ดีขึ้น ก่อนที่ลูกสาวจะอาการทรุดหนักและเสียชีวิตลง (มติชนออนไลน์, 2564)

4. ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ (Economic violence) หมายถึง การถูกควบคุมและยึดครองทรัพย์สินต่าง ๆ ของครอบครัวรวมถึงการจำกัดค่าใช้จ่าย ผู้หญิงถูกก่อกวนการทำงานหรือถูกทำให้ไม่สามารถไปประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ เช่น การควบคุม ยึดครอง จำกัดวงเงิน เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ยกตัวอย่างกรณีของผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงทางเศรษฐกิจ จากข่าวไทยรัฐออนไลน์ รายงานว่า น.ส.เอ (นามสมมติ) อายุ 35 ปี อาชีพขายเสื้อผ้า ถูกสามีทำร้ายร่างกาย โดยใช้เข็มขัดรัดคอ กระทั่งที่อวัยวะเพศ ใช้นิ้วล้วงเข้าไปในอวัยวะเพศ ดึง จิก จนเลือดออก กระทั่งหน้าอกถึงหัวนม จนเป็นแผล กระทั่งไปทั่วร่างกายจนเข้าไปทั้งตัว และบังคับให้ขายบริการทางเพศ

เพื่อนำเงินมาเลี้ยงดูสามี โดยก่อนหน้านี้นามีจะหาเรื่องทะเลาะ ด่าทอ ถึงขั้นทำร้ายร่างกายมาโดยตลอด จนล่าสุดเงินไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว น.ส.เอ ต้องถูกบังคับไปขายบริการทางเพศเป็นครั้งคราว โดยทุกครั้งสามีจะเป็นคนขับรถไปส่งตามจุดต่าง ๆ และหากวันไหนสามีไม่พอใจก็จะด่า ทำร้าย น.ส.เอ ถูกสามีทำร้ายร่างกายมาประมาณ 50-60 ครั้ง แต่ครั้งนี้ถูกทำร้ายหนักที่สุด ทำร้ายมา 4 วันติด โดยไม่ให้ออกไปไหนสามวันทั้งคืน เมื่อมีอาการตอนไหนก็จะทำร้ายตลอด จนร่างกายบอบช้ำ และลุกไม่ขึ้น จึงวอนขอให้สามีพาไปส่งโรงพยาบาล แต่สามีไม่ยอมพาไป และด่าอีกว่า ยังไม่ตาย น.ส.เอ คิดว่าหากอยู่ต่อไปคงต้องตาย จึงออกอุบายให้สามีออกไปซื้อส้มตำมาให้กิน จากนั้นจึงใช้จิ้งหะที่เขาเผลอบ หยิบกระเป๋ามาได้รับหลบหนีออกมาจากห้องทันที โดยรองเท้าก็ไม่ได้ใส่ เมื่อหนีออกมาได้ จึงไปขอความช่วยเหลือจากชาวบ้านใกล้เคียง เป็นต้น (ไทยรัฐออนไลน์, 2564)

5. ความรุนแรงทางสังคม (Social violence) หมายถึง การที่ผู้หญิงถูกล่อลวงปลอบลละเลย ไม่ให้ความสำคัญหรือความสนใจ โดนขัดขวางความก้าวหน้าและจำกัดสิทธิทางสังคม เช่น การห้ามให้มีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง การจำกัดพื้นที่ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ยกตัวอย่างกรณีของผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงทางสังคม จากสำนักข่าวเดอะกราฟได้รายงานข่าวอีกหนึ่งเรื่องราวชีวิตคู่ที่ลงเอยด้วยโศกนาฏกรรมที่ไม่น่าเกิดขึ้น เมื่อนายจอห์น มาติน ชายนักดนตรีดับเบิลเบส ชาวอเมริกัน วัย 48 ปี ได้ก่อเหตุทำร้าย นางนาตาเลีย สเตล นักเปียโนตั้งผู้เป็นภรรยา วัย 38 ปี จนเสียชีวิตในบ้านพัก ด้วยเหตุผลที่อิจฉาภรรยาที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานมากกว่าตนเอง และตลอดเวลาที่ผ่านมานายจอห์นมีอาการหงุดหงิดทุกครั้ง ที่นางนาตาเลียออกจากบ้านไปสังสรรค์โดยไม่มีเขาไปด้วย ทั้งยังอิจฉาที่เธอมีงานแสดงเข้ามาเสมอ ขณะที่เขานั้นไม่มี ทั้งคู่ยังมีปากเสียงกันเสมอโดยเฉพาะเรื่องการเงิน จนกระทั่งมีการลงไม้ลงมือกัน ก่อนหน้านี้ จนกระทั่งคืนเกิดเหตุนายจอห์นได้กลับบ้านในอาการเมาและพุ่งเข้าทำร้ายนางนาตาเลีย ขณะที่เพื่อนคนหนึ่งที่อยู่ในเหตุการณ์ได้รับวิ่งออกไปขอความช่วยเหลือ แต่สุดท้ายก็ไม่ทันการ นาตาเลีย ได้เสียชีวิตไปก่อน เป็นต้น (โพสต์ทูเดย์, 2559)

จากแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะความรุนแรงที่มีต่อสตรีในครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความรุนแรงทางร่างกาย ความรุนแรงทางจิตใจ ความรุนแรงทางเพศ ความรุนแรงทางเศรษฐกิจและความรุนแรงทางสังคม จะเห็นได้ว่าลักษณะความรุนแรงต่อสตรีในครอบครัว มักจะถือกันว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาและเป็นสิ่งที่สามีอาจทำกับภรรยาได้ตลอดเวลา เพราะด้วยความเชื่อที่ว่าผู้ชายต้องเป็นผู้นำครอบครัวผู้ชายเป็นเพศที่แข็งแรงเข้มแข็งกว่าผู้หญิง จะต้องเชื่อฟังทำตามที่ผู้ชายสั่งและสามีเป็นเจ้าของชีวิตของภรรยามีสิทธิที่จะดูด่าว่ากล่าวทำร้ายทุบตี กักขัง หรือบังคับให้ร่วมหลับนอนด้วยได้ ภรรยาจึงตกอยู่ในภาวะที่ถูกกดขี่ข่มขู่และจำนน และด้วยสภาพแวดล้อมหรือบริบททางสังคม ก็อาจเป็นตัวที่บีบบังคับให้ผู้หญิงไม่สามารถที่จะต่อสู้ หรือ

ชัดเจนได้ จึงทำให้ผู้หญิงอยู่ในฐานะที่ลำบากไม่กล้าบอกเล่าให้ใครฟัง แม้การกระทำความรุนแรงนั้น จะส่งผลให้ผู้หญิงมีผลต่อสภาพจิตใจและร่างกายก็ตาม

3. สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว

3.1 เหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทย

จากข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวนั้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูลทางสถิติ จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทย จากศูนย์ปฏิบัติการ เพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทย

ปีที่เกิดเหตุ	จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทย (เหตุการณ์)
2561	1,078
2562	1,233
2563	1,407
2564	1,628
รวม	5,969

ที่มา: ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565

จากตาราง 2 พบว่า จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2561 จำนวน 1,078 เหตุการณ์ ปี 2562 จำนวน 1,233 เหตุการณ์ ปี 2563 จำนวน 1,407 เหตุการณ์ และปี 2564 จำนวน 1,628 เหตุการณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทยที่จำนวนเหตุการณ์ที่เพิ่มขึ้นทุกปี

3.2 ประเภทเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทย

จากการศึกษาข้อมูลจากศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จำแนกประเภทเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทย ดังนี้ ทำร้ายร่างกาย ดุด่า/ดูถูก หยาบคาย/

ตะคอก/ประจาน/ชู/บังคับ กักขัง/หน่วงเหนี่ยว การละเลย/ทอดทิ้ง ช่มชู้ อนาคต และล่อลวง
ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูล ดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงประเภทเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทย

ประเภทเหตุการณ์ความรุนแรง ในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง	ปีที่เกิดเหตุการณ์ (คน)			
	2561	2562	2563	2564
ทำร้ายร่างกาย	885	989	1,085	1,226
ดุด่า/ตู่ตัก	272	377	355	435
หยาบคาย/ตะคอก/ประจาน/ชู/บังคับ	210	284	291	375
กักขัง/หน่วงเหนี่ยว	33	44	41	60
การละเลย/ทอดทิ้ง	45	65	51	45
ช่มชู้	45	57	64	57
อนาคต	16	20	32	31
ล่อลวง	7	13	4	7
ไม่ระบุ	15	12	15	24
รวมทั้งสิ้น	1,528	1,861	1,938	2,260

ที่มา: ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565

จากตาราง 3 พบว่า ประเภทเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2561 จำนวน 1,528 คน ปี 2562 จำนวน 1,861 คน ปี 2563 จำนวน 1,938 คน และปี 2564 จำนวน 2,260 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเภทเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทยเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี โดยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงใน 3 ลำดับแรก **ส่วนใหญ่** เป็นการที่ผู้หญิงถูกทำร้ายร่างกาย รองลงมา คือ การถูกดุด่า/ตู่ตัก และการโดนตะคอกใส่ ถูกประจาน/ชู/บังคับ และกระทำการหยาบคายใส่ เป็นต้น

3.3 ประเภทความรุนแรงในครอบครัว

ในปัจจุบันสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวยังมีแนวโน้มที่สูงขึ้นและยังเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสตรีอย่างมาก ซึ่งความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับสตรีนั้น สามารถเกิดขึ้นได้หลายประเภท ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูลทางสถิติของประเภทความรุนแรงในครอบครัว จากศูนย์

ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงประเภทความรุนแรงในครอบครัว

ประเภทความรุนแรงในครอบครัว	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564
ความรุนแรงทางร่างกาย	891	1,003	1,103	1,236
ความรุนแรงทางจิตใจ	538	672	733	919
ความรุนแรงทางสังคม	12	87	99	154
ความรุนแรงทางเพศ	62	73	81	77
อื่น ๆ	21	17	23	24
ไม่ระบุ	2	2	4	3
รวม	1,598	1,854	2,043	2,413

ที่มา: ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565

จากตาราง 4 จะเห็นได้ว่าในประเภทความรุนแรงในครอบครัวที่ผู้หญิงเป็นผู้ถูกกระทำ ความรุนแรง เพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ปี ตั้งแต่ปี 2562 - ปี 2564 และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น การใช้ความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากสถาบันครอบครัว มีความใกล้ชิดและสำคัญกับสมาชิกทุกคนมากที่สุด

คดีที่เกิดจากความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก โดยแยกประเภทความผิดอาญา

จากข้อมูลของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดพิษณุโลก มีคดีที่เกิดจากความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก โดยแยกประเภทความผิดอาญา ดังนี้ ซีวิต ร่างกาย เพศ และอื่นๆ (ยาเสพติด) ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูล ดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงคดีที่เกิดจากความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก
โดยแยกประเภทความผิดอาญา

ความผิดอาญา	ปี 2563 (1 ต.ค. 2562 - 30 ก.ย. 2563)			ปี 2564 (1 ต.ค. 2563 - 20 พ.ค. 2564)		
	ผู้เสียหาย	จำเลย	รวมทั้งหมด	ผู้เสียหาย	จำเลย	รวมทั้งหมด
ชีวิต	17	0	17	14	1	15
ร่างกาย	35	0	35	35	0	35
เพศ	43	1	44	35	0	35
อื่น ๆ (ยาเสพติด)	0	4	4	0	0	36
รวม	95	5	100	97	1	98

ที่มา: สำนักงานยุติธรรมจังหวัดพิษณุโลก, 2564

จากตาราง 5 พบว่า มีคดีที่เกิดจากความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก ใน ปี 2563 (1 ต.ค. 2562 - 30 ก.ย. 2563) มีผู้เสียหาย จำนวน 95 คน จำเลย 5 คน และปี 2564 (1 ต.ค. 2563 - 20 พ.ค. 2564) มีผู้เสียหาย จำนวน 97 คน จำเลย 1 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีคดีที่เกิดจากความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกเพิ่มขึ้นทุกปี

3.4 สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวในช่วงโรคระบาดโควิด-19

ในช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 สหประชาชาติรายงานว่า ตั้งแต่เกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 สตรีทั่วโลกรวมถึงเด็กหญิงต้องเจอกับความรุนแรงในทุกรูปแบบ ขณะที่ในบางพื้นที่พบว่า กรณีความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้เพิ่มขึ้นถึง 5 เท่า จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่โลกจะต้องร่วมมือกันเพื่อปกป้องประชากรสตรีในทุกช่วงอายุ เมื่อปีที่ผ่านมา พ.ศ. 2563 พบว่า มีสตรีและเด็กหญิงราว 243 ล้านคนทั่วโลก ที่เจอกับความรุนแรงทางด้านร่างกายและการล่วงละเมิดทางเพศจากคนในครอบครัว ขณะที่ในปี 2563 รายงานการเพิ่มขึ้นของความรุนแรงในครอบครัว การแต่งงานในเด็ก การล่วงละเมิดทางเพศ ความรุนแรงทางเพศ และการระรานทางไซเบอร์เพิ่มขึ้นอย่างมาก (มติชนออนไลน์, 2563)

จากการสำรวจของสมาคมจิตแพทย์อเมริกา (American Psychiatry Association) พบว่า คู่รักในสหรัฐอเมริกามีความสุขมากขึ้นในช่วงสัปดาห์แรกของการล็อกดาวน์ แต่เมื่อเวลาผ่านไปเกิน 1 เดือน พวกเขากลับรู้สึกเครียด กัดดัน และเริ่มคิดว่าความสัมพันธ์ของพวกเขาจะไม่รอด ชาวอเมริกัน ร้อยละ 12 ยอมรับว่าพวกเขามีปากเสียงกับคู่รักมากขึ้น และในสหราชอาณาจักรและประเทศตุรกีพบสถิติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) และการขอความช่วยเหลือจากถูกกระทำความรุนแรงผ่านทางโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตเพิ่มสูงขึ้นในช่วงสถานการณ์โรคระบาด

โควิด-19 สำหรับในประเทศจีน ซึ่งเป็นประเทศแรกของการลือคตาวนอย่างเข้มงวด พบว่า สถิติการหย่าร้างเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในเดือนมีนาคมพบจำนวนคู่สมรสที่ยื่นเรื่องขอหย่าร้างในเมืองซีอาน (Xi'an) และต้าโจว (Dazhou) เพิ่มสูงมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น เมืองเซียงไฮ้ก็มีจำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับการหย่าร้างเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 25 (ศูนย์วิจัยธุรกิจ โรงพยาบาลกรุงเทพ, 2564)

ในขณะที่ประเทศไทย ศูนย์ปฏิบัติการกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เปิดเผยว่า ตลอดเดือนมีนาคม 2563 ที่ผ่านมา มีสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นจำนวน 154 ราย เพิ่มขึ้นจากเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ที่มีจำนวน 144 ราย และเมื่อเทียบกับสถิติเดือนมีนาคม 2562 มีจำนวน 140 ราย ซึ่งแม้จะเป็นตัวเลขที่เพิ่มขึ้นไม่มากนัก แต่ก็ต้องมีการวางมาตรการรองรับต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2563)

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในหลายประเทศทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย ไม่ได้นำมาเพียงผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและเศรษฐกิจ แต่โรคโควิด-19 ที่มาพร้อมมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดด้วยการให้ผู้คนกักตัวอยู่ที่บ้าน กลับนำมาซึ่งภัยเงียบของความรุนแรงในครอบครัว ที่ทวีความรุนแรงและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นด้วย ดังนั้น บ้านอาจไม่ใช่สถานที่ปลอดภัยสำหรับทุกคน

3.5 เหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก

จากการศึกษาข้อมูลเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกนั้น ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอข้อมูลทางสถิติจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก ดังนี้

3.5.1 ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จากสถิติจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจำแนกตามปีที่เกิดเหตุ ระหว่างปี พ.ศ. 2561 - 2564 ของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีรายละเอียด ดังตาราง 6

ตาราง 6 แสดงข้อมูลจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว จำแนกตามปีที่เกิดเหตุ ปี พ.ศ. 2561-2564 ของจังหวัดพิษณุโลก

ปีที่เกิดเหตุ	ผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว (ราย)
2561	8
2562	12
2563	19
2564	23

ที่มา: ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565

จากตาราง 6 จะเห็นได้ว่าจังหวัดพิษณุโลกในแต่ละปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 - 2564 มีผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ หากยังปล่อยปัญหานี้หรือยังไม่มีแนวทางในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว อาจจะทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีเพิ่มขึ้นอีก

3.5.2 ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก

1) จำนวนคดีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประจำปี พ.ศ. 2561 - 2564 ในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก (ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก, 2564) มีดังนี้

1.1) พ.ศ. 2561 พบว่า มี 3 คดี คือ คดี พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จำนวน 1 คดี และลหุโทษ คดี พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จำนวน 2 คดี โดยมีรูปแบบความผิด คือ กระทำอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว (ระหว่างสามี-ภรรยา)

1.2) พ.ศ. 2563 พบว่า มี 2 คดี คือ คดี พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และลหุโทษ คดี พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยมีรูปแบบความผิด คือ กระทำอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว (สามีทำร้ายร่างกายภรรยา)

1.3) พ.ศ. 2564 พบว่า มี 3 คดี คือ ความผิดต่อร่างกาย พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรง และลหุโทษ คดี พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยมีรูปแบบความผิด คือ กระทำอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว (สามี

ทำร้ายร่างกายภรรยา) และการกระทำอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว (คู่สมรสเดิม โดยสามีทำร้ายภรรยาที่เคยอยู่กินร่วมกันโดยจดทะเบียนสมรส และได้จดทะเบียนหย่ากันแล้ว)

2) จำนวนคดี พ.ร.บ. คู่ครองสวัสดิภาพ ศาลเยาวชนและครอบครัว

พ.ศ. 2553 ประจำปี 2561 - 2563 (ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก, 2564)

2.1) พ.ศ. 2561 พบว่า มี 1 คดี คือ ขอคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยขอคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ กรณีผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว (สามีทำร้ายร่างกายภรรยา)

2.2) พ.ศ. 2562 พบว่า มี 1 คดี คือ ขอคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยขอคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ กรณีผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว (สามีทะเลาะ ทำร้ายร่างกายภรรยา เรื่องทรัพย์สิน และค่าทอถึงบุพการีของภรรยา ด้วยถ้อยคำหยาบคายเป็นประจำ)

2.3) พ.ศ. 2563 พบว่า มี 2 คดี คือ คู่ครองสวัสดิภาพ โดยขอคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ กรณีเป็นผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว (สามีมีพฤติกรรมอารมณ์รุนแรงมีปากเสียงทะเลาะวิวาทกับภรรยา ขว้างปา ทำร้ายทรัพย์สินและทำลายทรัพย์สินและทำร้ายร่างกายต่อหน้าบุตรเป็นประจำ)

3.5.3 สำนักงานยุติธรรมจังหวัดพิษณุโลก

จากข้อมูลของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดพิษณุโลก ได้ให้คำปรึกษาทางกฎหมาย และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูลผู้หญิงที่มารับคำขอปรึกษาเกี่ยวกับการได้รับความรุนแรงในครอบครัว แยกรายอำเภอในจังหวัดพิษณุโลก ตาราง 7

ตาราง 7 แสดงจำนวนผู้หญิงที่มารับคำขอปรึกษาเกี่ยวกับการได้รับความรุนแรงในครอบครัว แยกรายอำเภอในจังหวัดพิษณุโลก

อำเภอ	ปี 2563 (1 ต.ค. 2562 - 30 ก.ย. 2563)			ปี 2564 (1 ต.ค. 2563 - 20 พ.ค. 2564)		
	ผู้เสียหาย	จำเลย	รวมทั้งหมด	ผู้เสียหาย	จำเลย	รวมทั้งหมด
เมืองพิษณุโลก	49	5	54	38	1	39
วังทอง	30	0	30	22	0	22
บางระกำ	19	0	19	20	0	20
วัดโบสถ์	1	0	1	2	0	2
บางกระทุ่ม	3	0	3	4	0	4
พรหมพิราม	7	0	7	5	1	6
เนินมะปราง	10	0	10	13	0	13

อำเภอ	ปี 2563 (1 ต.ค. 2562 - 30 ก.ย. 2563)			ปี 2564 (1 ต.ค. 2563 - 20 พ.ค. 2564)		
	ผู้เสียหาย	จำเลย	รวมทั้งหมด	ผู้เสียหาย	จำเลย	รวมทั้งหมด
นครไทย	11	0	11	12	0	12
ชาติตระการ	6	0	6	4	0	4
รวม	136	5	141	120	2	122

ที่มา: สำนักงานยุติธรรมจังหวัดพิษณุโลก, 2564

จากตาราง 7 พบว่า มีผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวมารับขอคำปรึกษาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยใน ปี 2563 (1 ตุลาคม 2562 - 30 กันยายน 2563) มีผู้เสียหาย จำนวน 139 คน จำเลย 5 คน และปี 2564 (1 ตุลาคม 2563 - 20 พฤษภาคม 2564) มีผู้เสียหาย จำนวน 120 คน จำเลย 2 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีผู้เสียหายที่เป็นผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวมาขอรับคำปรึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี

4. ปัจจัยในการกระตุ้นให้เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงแบบไหน สาเหตุและรากเหง้าของมันก็ไม่ได้มาจากปัจจัยตัวใดตัวหนึ่ง เพียงหนึ่งเดียว จากการศึกษาที่ผ่านมาจำนวนมากได้ข้อสรุปตรงกันว่า ความรุนแรงเป็นผลพวงของการที่ปัจจัยหลายอย่างในหลายระดับมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน นับตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลไปจนถึงระดับชุมชนและสังคม นั่นแปลว่า รากเหง้าของความรุนแรงไม่ได้อยู่ที่ตัวผู้กระทำความรุนแรงเท่านั้น แต่อยู่ที่ปัจจัยนอกตัวผู้กระทำด้วย มุมมองเช่นนี้ทำให้เราเข้าใจที่มาที่ไปของความรุนแรงได้แบบเป็นองค์รวมในเชิงนิเวศวิทยา (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2552)

ตามแนวการวิเคราะห์นี้ เราอาจจะพบสาเหตุของการที่ผู้ชายบางคนตอบตีภรรยาได้ทั้งในตัวเอง (เขาอาจมีบุคลิกที่ชอบความรุนแรง) ในความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเขา (เขา และภรรยาทะเลาะกันเป็นประจำ มีปัญหาครอบครัวหรือเขาได้สัมผัสความรุนแรงระหว่างพ่อกับแม่มาตั้งแต่ยังเด็ก) ในชุมชนที่เขาอาศัยอยู่ (ชุมชนอ่อนแอไม่มีทุนทางสังคมเพียงพอ) และในสังคมและวัฒนธรรมที่เขาเติบโตมา (กลไกทางกฎหมาย อ่อนแอ วัฒนธรรมประเพณีให้อำนาจสามีเหนือภรรยา) มุมมองเช่นนี้มีความหมายในเชิงปฏิบัติว่า ถ้าจะลดความรุนแรงในสังคมลงให้ได้ จะต้องจัดการกับปัจจัยในทุกระดับให้อยู่ ในลักษณะที่ไม่เอื้อต่อความรุนแรง ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำหายเป็นอย่างยิ่ง

ความรุนแรงในครอบครัวส่งผลกระทบต่อคนข้างรุนแรงกับผู้หญิงอย่างมาก ซึ่งปัจจัยที่กระตุ้นก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวนั้นเกิดจากหลากหลายปัจจัย อาทิเช่น สภาพสังคมในปัจจุบันซึ่งจะมีสื่อต่าง ๆ ที่เราจะเห็นว่าเป็นสื่อค่อนข้างรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นสื่อในโทรทัศน์ สื่อที่อยู่บนโซเชียล

มีเดีย อินเทอร์เน็ต โปสต์ต่าง ๆ มีลักษณะค่อนข้างรุนแรงในเรื่องของการใช้คำพูด การที่ดูต่ำกว่ากล่าวใส่ร้ายอะไรกัน ในส่วนตรงนี้ถือเป็นความรุนแรงอย่างหนึ่ง นอกจากในสื่อต่าง ๆ ที่เราเห็นอาจจะเป็นคลิปภาพยนตร์ ละคร หรือว่าการ์ตูนบางอย่างที่มีเนื้อหาความรุนแรงแอบแฝงอยู่ จึงทำให้บางครั้งสมาชิกในครอบครัวอาจจะซึมซับแล้วก็เลียนแบบพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น บางครั้งคุณพ่อมีความเครียดไม่สบายใจ ซึ่งอาจมาจากสาเหตุของสภาพเศรษฐกิจ หรือคุณตามีปัญหาสุขภาพจิตเลยส่งผลให้เกิดความเครียด และทำให้บางครั้งมีการแสดงพฤติกรรมออกมาไม่เหมาะสม เช่น ซวนททะเลาะเบาะแว้ง คุณพ่อมีความเครียดอยู่ เลยนหาทางระบายความเครียดด้วยการใช้ความรุนแรงกับคุณแม่หรือลูกสาว เป็นต้น

ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูลของผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงตามปัจจัยในการกระตุ้นให้เกิดการกระทำความรุนแรงที่มารับบริการของศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข ในปี 2561 พบว่า มีผู้ที่มารับบริการเป็นถึง 27,720 คน ดังตาราง 8

ตาราง 8 แสดงจำนวนผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวจำแนกตามปัจจัยกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงที่มารับบริการของศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข ในปี 2561

ปัจจัยกระตุ้น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ได้แก่ การนอกใจ ทะเลาะ หึงหวง ฯลฯ	10,503	37.89
สภาพแวดล้อม ได้แก่ ความใกล้ชิด โอกาสเอื้ออำนวย	6,458	23.30
สารสิ่งกระตุ้น สารเสพติด และสื่อลามก	6,356	22.92
ปัญหาสุขภาพจิต ได้แก่ ความเครียด การเจ็บป่วยด้วยโรคทางจิตเวช	2,211	7.98
ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ความใกล้ชิด โอกาสเอื้ออำนวย	1,363	4.92
อื่น ๆ เช่น การมีเพศสัมพันธ์โดยความสมัครใจของวัยรุ่น การขาดทักษะการเลี้ยงดู การควบคุมอารมณ์ไม่ได้ เป็นต้น	724	2.61
ปัญหาสุขภาพกาย ได้แก่ การเจ็บป่วยเรื้อรัง ความพิการทางด้านร่างกาย ฯลฯ	105	0.38
รวม	27,720	100.00

ที่มา: กองบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ณ วันที่ 23 พฤศจิกายน 2561 อ้างถึงใน กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562

จากตาราง 8 จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้ถูกกระทำรุนแรงที่จำแนกตามปัจจัยกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงที่มีรับบริการของศูนย์พึ่งได้ จำนวน 27,720 ราย ซึ่งใน 1 เหตุการณ์การกระทำ ความรุนแรงเกิดจากปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการกระทำรุนแรงมากกว่า 1 ปัจจัย พบว่า สาเหตุของความรุนแรง 3 อันดับแรก เกิดจากสัมพันธ์ภาพในครอบครัวมากที่สุดจำนวน 10,503 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.89 รองลงมา คือ สภาพแวดล้อม จำนวน 6,458 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.30 และสาร/สิ่งกระตุ้น (สุรา/สารเสพติด/สื่อลามก) จำนวน 6,356 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.92 ของจำนวนปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการกระทำรุนแรงทั้งหมด เป็นต้น

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้สร้างบาดแผลทางใจให้กับสมาชิกในครอบครัวในระยะยาวและก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวอีกด้วย บางครั้งอาจจะเป็นเรื่องของวิตกกังวล ซึมเศร้า ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจและไม่เห็นคุณค่าของตัวเอง ถ้าผู้หญิงประสบพบเจอกับความรุนแรงตั้งแต่ในวัยเด็ก อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในตอนที่เขาเป็นผู้ใหญ่

5. สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมาเป็นเวลานานแล้วทั่วโลก รวมถึงในสังคมไทยและนับวันจะยิ่งรุนแรงมากขึ้น แต่สังคมไม่ได้ให้ความสำคัญต่อปัญหาดังกล่าวเท่าที่ควร ซึ่งจะเห็นได้จากความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับสตรีนั้นมักถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องของคนในครอบครัว บุคคลภายในไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว และการขาดมาตรการในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรี จึงส่งผลให้ความรุนแรงต่อผู้ชายยังคงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกสังคม โดยความรุนแรงต่อสตรีนั้นมาจากสาเหตุหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางครอบครัว ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (สาธิตา คมขำ, 2554) ซึ่งสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวนั้น ส่งผลให้ผู้หญิงเกิดความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจ

หทัยรัตน์ มาประณีต (2554) ได้อธิบายสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวได้ดังนี้

1. ค่านิยมระบบชายเป็นใหญ่ ความรุนแรงต่อสตรีมีพื้นฐานมาจากระบบบุรุษเป็นใหญ่ (Patriarchy) เป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์อำนาจระหว่างสตรีและบุรุษ ในสังคมชายเป็นใหญ่ บุรุษจะเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ของสังคม ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศ ผู้หญิงกลายเป็นผู้ถูกกดขี่และผู้ด้อยโอกาสทางสังคมทั้งทางด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ สิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน การตัดสินใจอนามัยเจริญพันธุ์ของตนเอง เป็นต้น การยึดถือค่านิยมบุรุษเป็นใหญ่ เป็นสาเหตุสำคัญของความรุนแรงในครอบครัว สามีหรือผู้ถูกกระทำรุนแรงมีความเชื่อว่าสามีเป็นใหญ่ เป็นช้างเท้าหน้า ภรรยาเป็นช้างเท้าหลัง เมื่อสมรสแล้วต้องเชื่อฟังและเคารพสามี เป็นสมบัติของสามี ซึ่งสามีสามารถทำอะไรก็ได้ เช่น ตบตี เตาะตอ่ย ต่ำว่า และเห็นการใช้ความรุนแรงเป็นทางออกของปัญหา

2. ความเชื่อทางศาสนา มักจะมีอิทธิพลทางความคิดและพฤติกรรมของผู้ที่นับถือในศาสนาฮินดู ได้มีการเรียบเรียงและประมวลหลักกนิติธรรมเรียกว่า กฎหมายพระมนูธรรมศาสตร์ โดยนักปราชญ์ ฮินเดีย เพื่อประโยชน์ในการบริหารบ้านเมืองให้เป็นปกติสุข ด้วยการกำหนดรูปแบบและระเบียบของสังคมให้อยู่ภายในกรอบหรือกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม กฎหมายพระมนูธรรมศาสตร์ ระบุไว้ว่าสตรีถือเป็นสมบัติของบุรุษ สตรีที่แต่งงานแล้วถือเป็นสมบัติของสามี ลูกถือเป็นสมบัติของบิดา สามารถซื้อขาย ถูกโกงโทษด้วยการทุบตีและฆ่าได้ สำหรับศาสนาพุทธนั้น ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ได้ต่อยุ่ถึงการยอมรับความรุนแรงต่อสตรี ซึ่งเป็นกฎที่แสดงให้เห็นถึงเหตุและผลของการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ กล่าวคือ ใครกระทำความผิดอันใดไว้ ดีหรือชั่วก็ตาม บุคคลผู้กระทำนั้นจะต้องเป็นผู้รับกรรมนั้น ๆ เสมอ ดังนั้น การที่สตรีต้องเผชิญกับความรุนแรงนับเป็นผลมาจากกรรมที่ได้กระทำไว้ในอดีต หากภรรยาถูกทุบตีโดยสามีเชื่อได้ว่าเธอได้ทำร้ายเขาในภพชาติที่แล้ว หากสตรีถูกขายเข้าสู่การค้าบริการทางเพศ นั้นเพราะว่าเธอได้ขายคนอื่นเข้าสู่การค้าบริการทางเพศในอดีตชาติเช่นกัน

3. ภาวะกดดันทางเศรษฐกิจ การผันผวนและการแข่งขันทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดภาวะกดดันทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีฐานะยากจน รายได้ไม่พอกับรายจ่าย สภาวะทางการเงินขาดแคลนไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ส่งผลให้ภาวะทางด้านจิตใจตกต่ำ กลุ้มใจ อารมณ์แปรปรวน รู้สึกหมดหวัง เกิดความเครียดอยู่ในใจตลอดเวลา พร้อมทั้งจะระเบิดออกมาเป็นพฤติกรรมรุนแรงได้เสมอ สามีจึงแสดงออกด้วยการทำร้ายภรรยาและลูก นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องหนี้สินล้นพ้นตัว นับเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้นำครอบครัวคิดแก้ปัญหาโดยฆ่าภรรยาและลูกและฆ่าตัวตายตาม

4. ประสบการณ์ความรุนแรงในอดีต ความรุนแรงเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ส่วนตัว หรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่พบเห็น กล่าวคือ ผู้ที่เติบโตมาจากครอบครัวที่นิยมใช้ความรุนแรง เช่น พ่อแม่ทะเลาะกัน พ่อทุบตีแม่ เพื่อนบ้านทะเลาะกัน หรือเคยถูกพ่อแม่กระทำความรุนแรงมาก่อน จึงทำให้ซึมซับความรุนแรงตั้งแต่วัยเด็ก และเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะโตขึ้นมากลายเป็นคนที่ก้าวร้าวยอมรับความรุนแรง เห็นความรุนแรงเป็นเรื่องธรรมดา และเกิดแนวคิดที่ว่าปัญหาต้องแก้ไขด้วยความรุนแรง หรือเชื่อว่าความรุนแรงจะสามารถควบคุมอีกฝ่ายหนึ่งได้

5. อิทธิพลจากการเสพสิ่งอบายมุขและสื่อลามก หมายถึง การเสพยาเสพติด การดื่มสุรา การดูสื่อลามก จะทำให้ความรู้สึกตัวลดลง เกิดอารมณ์ทางเพศมากขึ้น สติสัมปชัญญะหายไป ความสามารถในการตัดสินใจเสียไป ควบคุมตนเองไม่ได้ จึงเสี่ยงต่อการกระทำความรุนแรงได้มาก

6. การขาดวุฒิภาวะ การที่คู่รักหรือคู่สามีภรรยาต่างฝ่ายต่างยึดถือความคิดของตนเองเพียงฝ่ายเดียว ไม่ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มุ่งมั่นเอาชนะกัน เมื่อมีปัญหาหมกพยายามเอาชนะกันด้วยอารมณ์ ทำให้ต้องทะเลาะวิวาท เกิดการลงไม้ลงมือกัน อาจมีการบาดเจ็บจนถึงขั้นเสียชีวิตได้

7. สภาวะจิตผิดปกติ บุคคลที่มีอารมณ์ก้าวร้าวมักเป็นบุคคลที่มีอารมณ์เคลื่อนไหวมาก ผิดปกติ ขาดการยับยั้งควบคุมตนเองและมีความสัมพันธ์ไม่ดีกับบุคคล หากโกรธ ผิดหวังรุนแรงหรือสิ้นหวัง จะมีพฤติกรรมความรุนแรงกับบุคคลอื่นได้ เช่น ทะเลาะวิวาท ทูต

8. การด้อยสถานะทางเศรษฐกิจของสตรี สืบเนื่องจากระบบชายเป็นใหญ่ ผู้ชายจึงมีอำนาจครอบงำผู้หญิงในทุก ๆ ด้าน ผู้ชายเป็นเจ้าของหรือผู้มีอำนาจ ควบคุมทรัพยากรที่เอื้อต่อความมั่นคงและความมั่งคั่งในชีวิต ส่วนผู้หญิงขาดโอกาสในการเข้าถึงการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง ทำให้ผู้หญิงประสบปัญหาเกี่ยวกับสถานะที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจจะหว่างผู้หญิงและผู้ชายทำให้สารที่ผู้ชาย เช่น เงิน สมบัติ เกียรติยศ ยิ่งมากเท่าใด จะมีอำนาจในการจัดการมากเท่านั้น การที่ผู้หญิงต้องตกอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าและเสียเปรียบ เป็นเบี้ยล่างที่ต้องจำนนยอมต่อความรุนแรง ความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจ จึงทำให้ตกอยู่สถานะที่ภรรยาต้องพึ่งพามีอยู่

9. ความหึงหวง การสื่อสารที่ไม่เข้าใจกันระหว่างคู่รัก หรือสามีภรรยา มักเกิดจากการไม่ไว้วางใจกัน ไม่พอใจกัน ความหึงหวง จนพูดไม่รู้เรื่อง ต่ำทอกัน จนเกิดอารมณ์โมโห และส่งผลถึงการทำร้ายร่างกายรุนแรงได้

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2557) ได้อธิบายสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวได้ดังนี้

1. ตัวบุคคล จากการศึกษา พบว่า ผู้กระทำความรุนแรงเกือบทั้งหมดล้วนเป็นผู้ชายที่มีอยู่ในทุกฐานะ ทุกอาชีพ ทุกถิ่นฐานทั้งในเมืองและชนบท และเกือบทุกคนไม่ได้เป็นผู้มีสภาพจิตใจผิดปกติแต่อย่างใด จึงน่าจะมาจากปัจจัยในเชิงระบบวิธีคิดที่สะสมกันมาในครอบครัว และสังคมนั่นเอง ซึ่งการขัดเคืองทางสังคมนั้นอาจก่อรูปอยู่ 3 แบบที่จะนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัวได้ คือ

1.1 เกิดจากค่านิยมที่เชื่อว่าการได้มีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงที่ไม่เคยมีประสบการณ์ทางเพศเลยนับเป็นประสบการณ์ทางเพศที่ยิ่งใหญ่ของผู้ชายไทย มีความเชื่อว่าการร่วมเพศกับเด็กหญิงจะทำให้ร่างกายแข็งแรง และมีอายุยืนยาว

1.2 เกิดจากความไม่มั่นใจในเพศสัมพันธ์แบบไม่ต้องบังคับ ช่มชู้ผู้อื่น อาจเคยมีประสบการณ์ล้มเหลวในการมีเพศสัมพันธ์ทำให้ขาดความมั่นใจในการแสดงออกทางเพศสัมพันธ์ได้ตามปกติ ทำให้ต้องแสดงออกกับเพศที่อ่อนแอกว่า ควบคุมได้ง่ายกว่า เช่น เด็กผู้หญิง

1.3 ขาดความยับยั้งชั่งใจ ไม่สามารถแยกแยะผิดถูกในยามที่เกิดอารมณ์ทางเพศ การกระทำความรุนแรงทางเพศเพียงเพื่อต้องการบำบัดความใคร่ของตนเอง ในหลายกรณีอาจมีการเสพยาเสพติด กระตุ้นปลุกเร้าอารมณ์ เช่น การดื่มสุรา เสพสารเสพติด หรือการดูสื่อลามกอื่น ๆ ทำให้ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ มักจะมีพฤติกรรมทุตีและทำร้ายทางเพศที่รุนแรงกับผู้หญิงเสมอ

2. ครอบครัว เป็นหน่วยสังคมที่ใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุด ซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการผลิตซ้ำระบบความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมา สร้างบรรทัดฐานที่ทับทาบผู้ชายมีความสำคัญสูงกว่า บทบาทผู้หญิงผ่านกระบวนการเลี้ยงดูขัดเกลาสมาชิกในครอบครัว ทำให้สมาชิกยอมรับต่อการแบ่งงานที่แตกต่างและไม่เท่าเทียมระหว่างสมาชิก หญิง ชาย ในครอบครัว รวมถึงยอมรับต่อการควบคุมการแบ่งสรรทรัพยากรที่ไม่ยุติธรรมระหว่างเพศภายในบ้านด้วย บ้านจึงเป็นสถานที่แรกในชีวิตที่ทำให้ผู้หญิงตั้งคำถามน้อยที่สุดต่อการมีบทบาทด้อยกว่าผู้ชาย การยอมรับอำนาจที่เหนือกว่าของผู้ชายทั้งจากบทบาทที่พ่อและแม่แสดงและจากการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่เองด้วย

นอกจากนี้สภาพสังคมไทยส่วนใหญ่ต้องดิ้นรนทำมาหากิน โดยเฉพาะในสภาพเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันสูง พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูก ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัวจึงเปราะบาง ทำให้ลักษณะความเป็นปัจเจกในครอบครัวไทยต่างคนต่างอยู่มากขึ้น บทบาทของเครือข่ายใกล้ชิด บทบาทของชุมชนหรือเครือข่ายทางสังคมอื่น ๆ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมดูแลปกป้องความรุนแรงต่อผู้หญิงนั้นอ่อนแอลงอย่างยิ่ง ทั้งในส่วนของความรุนแรงที่เกิดในครอบครัวและนอกครอบครัว โอกาสที่ผู้หญิงจะถูกคนในบ้าน ซึ่งอาจเป็นพ่อ พ่อเลี้ยง พี่ชาย ลูก หรือเพื่อนบ้านล่วงละเมิดทางเพศ จึงพบว่ามีมากขึ้นด้วย ในขณะเดียวกันการพึ่งพา ขอความช่วยเหลือจากเครือข่าย เพื่อนบ้านก็ทำได้น้อยลง จึงเป็นสาเหตุให้เมื่อเกิดความรุนแรงในครอบครัวแล้ว ก็มักจะเกิดซ้ำซากติดต่อกันเป็นเวลานาน การขาดการขัดเกลาในบทบาททางเพศที่เหมาะสมในครอบครัวเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้แม้แต่ครอบครัวที่ดูอบอุ่น ก็อาจผลิตสมาชิกที่ก่อความรุนแรงขึ้นได้ เพราะขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเพศที่ถูกต้องเหมาะสม และยังคงค่านิยมว่าผู้หญิงเป็นเพศที่สวยงามมีไว้ให้เซยชม หรือแม้แต่ผู้หญิงเป็นสิ่งที่รองรับอารมณ์ความต้องการทางเพศของผู้ชาย การล่วงเกินผู้หญิงหรือแม้แต่เด็กหญิงเกิดขึ้นได้ง่าย โดยไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นความผิดร้ายแรงหรือตนเองได้ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ซึ่งมีสิทธิ์ที่อ่อนแอกว่า อีกทั้งกลุ่มทางสังคม ศาสนา โรงเรียน สื่อมวลชน สมาคม ธุรกิจและสถาบันทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ในชุมชน ได้ร่วมกันผลิตกลไกที่ทำให้ผู้ชายสามารถควบคุมเรื่องเพศของผู้หญิง การเปลี่ยนแปลงของผู้หญิง และการทำงานของหญิง โดยองค์กร เหล่านี้ทำหน้าที่สืบเนื่องทุกวัน ดอกย่ำซ้ำ ๆ เล่าต่อกันซ้ำ ๆ ให้กับสมาชิกรู้ว่าผู้ชายอยู่เหนือผู้หญิงเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ยุติธรรมและมีเหตุผล

3. สถาบัน ซึ่งเป็นโครงสร้างทางสังคมที่สำคัญและสนับสนุน ให้เกิดความรุนแรง ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจ ในสังคมปัจจุบันที่ผู้คนตกอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและวัฒนธรรมบริโภค ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว ทั้งนี้คนในสังคมมักจะมีแนวโน้มในการให้คุณค่ากับสินค้า และบริการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นความคิด ความเชื่อ การกระทำและทัศนคติที่คนในสังคมมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริโภคสินค้า ตัวอย่างเช่น การทำร้ายร่างกายผู้หญิงจากผู้ที่เป็นสามี บ่อยครั้งที่สะท้อนให้เห็นว่ามีที่มาจากปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งในความคิด ความเชื่อของวัฒนธรรมไทย ผู้ชายจะเป็นผู้หาเลี้ยงผู้หญิง ซึ่งหมายถึงว่า

ผู้หญิงจะถูกกำหนดให้ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน ครอบครัวในเรื่องอื่น ๆ แต่ในเรื่องปากท้องซึ่งเป็นหัวใจสำคัญนั้น จะอยู่ในมือผู้ชาย ผู้ชายจึงมีอำนาจในเชิงเศรษฐกิจสูงกว่า

ดังนั้น สาเหตุของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จะพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับอำนาจทางเศรษฐกิจแทบทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าทุกวันนี้เราอยู่ในสังคมทันสมัย แต่ทุกคนก็สามารถที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมทันสมัยอย่างรู้เท่าทันได้

4. สื่อ ที่ผลิตในรูปแบบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนรู้ บุคคลในครอบครัว อาจเรียนรู้การกระทำความรุนแรงจากสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ติดต่อกันนาน ๆ เข้าจนกลายเป็นค่านิยมหรือความชินชาที่รู้สึกว่าการกระทำนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดา ไม่เป็นความผิดแต่อย่างใด โดยสามารถถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งได้ เช่น ความรุนแรงจากสื่อสิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ ทีวี วีดีโอ เป็นต้น ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในละคร มักเป็นฝ่ายถูกกระทำจากผู้ชาย ด้วยเหตุผลต่าง ๆ กันไป แต่ทว่าฉากความรุนแรงเหล่านั้น กลายเป็นเสน่ห์ดึงดูดให้ผู้ชมนั่งเฝ้าหน้าจอ โทรทัศน์และทำให้ละครเหล่านี้มีกระแสความนิยม พุ่งขึ้นสูงในช่วงที่ละครเสนอฉายทางโทรทัศน์ อีกทั้งหลายเรื่องเป็นละครเก่าที่นำกลับมาสร้างใหม่ สร้างแล้ว สร้างอีก แต่คนก็ยัง พังพอใจและรอคอย ชมฉากการด่าทอ ตบตี และกระทำอย่างป่าเถื่อนต่อนางเอกอันเป็นตัวละครที่ผู้ชมเฝ้าติดตาม สงสารให้กำลังใจและสะใจไปพร้อม ๆ กัน เรื่องราวความรุนแรงเหล่านี้มีให้ เห็นกันอยู่เนือง ๆ จนกลายเป็นแนวนิยมแนวหนึ่งของละครโทรทัศน์ไทย ซึ่งเรียกกันในภาษาชาวบ้านว่า “ละครแนวตบ จูบ” เมื่อนางเอกแสดงความรุนแรงใส่ฝ่ายชายด้วยการ “ตบ” พระเอกก็มักจะแสดงความรุนแรงด้วยการ “จูบ” ยิ่งตบ ก็ยิ่งจูบสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ชม ทำให้ผู้จัดละครหลายค่ายต่างก็สรรหาเรื่องราวแนวตบจูบมาเสนอต่อผู้ชมต่อเนื่องกันมาตลอด

ในพื้นที่ของงานโฆษณา ก็มีการผลิตซ้ำเรื่องการข่มขืน ไม่น้อยไปกว่าพื้นที่ของข่าวหรือละคร แต่เรากลับตกอยู่ภายใต้ ความเชื่อที่ว่าโฆษณาเป็นเพียงการประกอบสร้างถึงความงดงาม ไม่ได้มีอิทธิพลที่จะสามารถสร้างทัศนคติที่ไม่ดีให้แก่สังคม ทั้งที่ ความจริงแล้ว งานโฆษณามีผลกระทบต่อสังคมสูงกว่าสื่ออื่น เพราะงานโฆษณามีจุดประสงค์ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค เป้าหมายสูงสุดของงานโฆษณา คือ ความรู้สึกที่ยอมเป็นทาสหรือความรู้สึกภักดีต่อแบรนด์สินค้า

ส่วน โยฮาน กัลตุง (Johan Galtung) นักทฤษฎีด้านสันติภาพ ผู้มีชื่อเสียงชาวนอร์เวย์ ได้วิเคราะห์ความรุนแรงโดยจัดเป็น 3 ระดับ คือ ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2552)

1. ความรุนแรงทางตรง หมายถึง การกระทำ (หรือไม่กระทำ) ที่มีผลให้ตัวเองหรือคนอื่นได้รับบาดเจ็บทางกายหรือทางจิตใจ เป็นความรุนแรงที่เราคุ้นชินกันอยู่ทั่วไป เราบอกได้ไม่ยากว่าใครทำอะไรกับใคร ใครบาดเจ็บ และมากน้อยเพียงใด เช่น สามีตบตีภรรยา ครูตีนักเรียน ผู้หญิงถูกล่วงละเมิดทางเพศ ฯลฯ ความรุนแรงทางตรงนี้เป็นสิ่งที่เราเห็นได้ง่ายและอยู่ในระดับพื้นผิว ที่เป็นข่าวรายวันในหน้าหนังสือพิมพ์ส่วนมากเป็นความรุนแรงทางตรง

2. ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง คือ สภาวะความรุนแรงอันเนื่องมาจากนโยบาย กฎหมาย กลไกทางการเมือง และกลไกทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม รวมถึงการรวมศูนย์อำนาจทั้งในทางการเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจที่ทำให้ประชาชนทั่วไป หรือประชาชนบางกลุ่มบางพื้นที่ “ถูกทำร้าย” ด้วยการลิดรอนสิทธิ เลือกรูปแบบ การัดเปรียบ ถูกกดขี่ และถูกกีดกันจากการเข้า ถึงทรัพยากรและปัจจัยการดำรงชีพ ส่งผลให้ตกอยู่ในความยากจน เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน และเกิดความขัดแย้งในสังคม สภาพเช่นนี้มักนำไปสู่ความรุนแรงในรูปแบบของการต่อต้านและการต่อสู้ระหว่างประชาชนกับกลไกของรัฐ หรือระหว่างประชาชนด้วยกันเอง และสิ่งเหล่านี้ก็อาจนำไปสู่ความรุนแรงทางตรง คือ การทำให้บาดเจ็บ อย่างที่กล่าว ข้างต้นได้ด้วย

3. ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม เป็นความรุนแรงอันเนื่องมาจากระบบความเชื่อ วิธีชีวิต แนวปฏิบัติ ที่ฝังแน่นอยู่ในวัฒนธรรม และสืบทอดมายาวนาน เช่น ในศาสนา ขนบประเพณี และอุดมคติ ของสังคม เป็นต้น เช่นเดียวกับความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมไม่ได้ทำร้าย บุคคลให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายและจิตใจโดยตรง แต่มันสนับสนุนรองรับและให้ความชอบธรรม แก่ความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้างให้คนเห็นว่าการกระทำบางอย่าง แม้จะรุนแรง ก็ไม่ถือว่าเป็นความรุนแรง และด้วยเหตุนี้จึงเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ เช่น พ่อแม่ตีลูกได้ ถ้าลูกไม่เชื่อฟัง เพราะถือกันว่าพ่อแม่คือผู้มีพระคุณต่อลูก สามีนั่นใจภรรยาเพื่อมีเพศสัมพันธ์ได้ เพราะภรรยามีหน้าที่ สนองความต้องการทางเพศของสามี ฯลฯ

ในความเห็นของโยฮาน กัลดุง ความรุนแรงทั้งสามระดับที่กล่าวมานี้ เชื่อมโยงกัน อยู่อย่างแยกไม่ออกในทุก ๆ การกระทำที่ถือว่าเป็นความรุนแรง เช่น ในการข่มขืนย้อมมีทั้งส่วนที่เป็น ความรุนแรงทางตรง (ผู้ชายใช้กำลังบังคับหรือทำร้ายร่างกายผู้หญิงเพื่อให้ยอมมีเพศสัมพันธ์) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (กฎหมายหละหลวม กระบวนการสอบสวนไม่สามารถเอาผิดกับผู้กระทำ ได้ง่าย ๆ) และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (มาตรฐานทางเพศที่แตกต่างกัน สำหรับชายและหญิง หญิงถูกมองเป็นเพียงวัตถุทางเพศ) ถ้าเปรียบโลกแห่งความรุนแรงทั้งหมดเหมือนกับต้นไม้ ความรุนแรงทางตรงที่ปรากฏให้เราเห็นอยู่ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็ความรุนแรงทางกาย ทางจิตใจ ทางเพศ หรือการลิดรอนสิทธิของผู้อื่น ก็เปรียบได้กับส่วนที่เป็นกิ่งก้านและใบของต้นไม้ ส่วนนี้จะงอกงาม มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์แข็งแรงของลำต้น ซึ่งเปรียบได้กับโครงสร้างสังคม ถ้าโครงสร้างสังคมเอื้อต่อความรุนแรงมาก ความรุนแรงก็ย่อมงอกงามตามไปด้วย แต่ลำต้นตลอดจน กิ่งก้านและใบของต้นไม้จะงอกงามไม่ได้ ถ้าไม่มีรากที่ติดูดเอาสารอาหารและน้ำไปหล่อเลี้ยงทุกส่วน อย่างเพียงพอ ความรุนแรงก็เช่นกันที่งอกงามและแพร่หลายอยู่ได้ก็เพราะมีปัจจัยทางวัฒนธรรม รองรับอยู่ในระดับฐานราก ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมนั้นมองเห็นได้ยาก ในหลายกรณี เรามองไม่เห็น หรือไม่คิดว่ามันเป็นความรุนแรงด้วยซ้ำ เช่นกับที่เรามองไม่เห็นรากของต้นไม้ ฉันทิดก็ฉันทัน

นอกจากนี้ ความรุนแรงในครอบครัวยังเป็นการใช้ความรุนแรงต่าง ๆ ระหว่างบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันภายในครอบครัว ซึ่งมีผลทำให้เกิดอันตรายหรือความเดือดร้อนทางกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจต่อฝ่ายที่ถูกกระทำ และรวมไปถึงการข่มขู่ คุกคาม การบีบบังคับเพื่อการทำให้อิสราภัย อิศรภาพ โดยสาเหตุของการใช้ความรุนแรงในครอบครัวสามารถแบ่งได้เป็นระดับ ดังนี้ (พงศ์พันธุ์ อนุสรณ์, 2556 อ้างถึงใน สุกัญญา สดศรี, 2560)

1. ระดับความรุนแรงในเด็ก สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการที่เด็กอาจเกิดมาในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ไม่มีความพร้อมในการมีบุตร เด็กขาดการดูแลเอาใจใส่ที่เหมาะสมจากพ่อแม่ เนื่องจากในแต่ละวันพ่อแม่ต้อง ออกไปทำงาน จึงปล่อยให้เด็กอยู่บ้านกับญาติพี่เลี้ยง หรือในบางกรณีเด็กอาจอยู่คนเดียว เป็นเหตุให้เกิดปัญหาตามมา คือ เด็กอาจถูกกระทำทางร่างกาย เช่น การทุบตีจากญาติหรือพี่เลี้ยง โดยที่พ่อแม่ไม่รับรู้พอ เด็กถูกกระทำแบบนี้บ่อยครั้ง เด็กจึงกลายเป็นคนที่เก็บกด ไม่กล้าพูด ไม่กล้าสบตากับผู้อื่น ทำให้เด็กได้รับความกระทบกระเทือนทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2. ระดับความรุนแรงในผู้หญิง (ภรรยา) ส่วนใหญ่แล้วถ้ามองจากเหตุการณ์ที่เราพบเห็นกันบ่อย ๆ ในปัจจุบันการใช้ความรุนแรงในครอบครัวระหว่างสามีภรรยา ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการมีพฤติกรรม คบขู่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เมื่อมีฝ่ายใดจับได้จึงมีการทะเลาะวิวาทกันเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายทางร่างกาย จิตใจหรืออาจรุนแรงไปถึงขั้นการทำให้อีกฝ่ายถึงขั้นเสียชีวิต และสาเหตุอีกอย่างที่มีผลให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวระหว่างสามีภรรยา คือ การมีทัศนคติค่านิยมความเชื่อที่ผิดๆว่า ผู้ชายเป็นผู้นำและมีอำนาจเหนือผู้หญิง จึงเป็นสาเหตุให้ภรรยามักจะถูกสามีกดขี่ข่มเหง ถูกทำร้ายร่างกาย และอาจถูกปิดกั้นไม่ให้ได้รับอิสรภาพ

3. ระดับความรุนแรงในผู้สูงอายุ สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการที่พ่อแม่แก่ตัวลงไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงตนเองได้ต้องให้บุตรเป็นผู้ดูแล แต่บุตรก็มีครอบครัวที่ต้องดูแลเช่นกัน ทำให้บุตรต้องเหนื่อยเป็นสอง เท่า ทั้งทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ดูแลครอบครัวของตนและดูแลพ่อแม่ตน เป็นเหตุให้เกิดการสะสมกันของความเครียด ส่งผลให้บางครั้งบุตรหลาน อาจบันดาลโทสะ ขาดสติตำหนิพ่อแม่ ทุบตีทำร้ายร่างกายให้ได้ ราบาดเจ็บ และในผู้สูงอายุนั้นกล่าวได้ว่า คือ ช่วงวัยที่มีความอ่อนไหวมาก ทำให้ผู้สูงได้รับความกระทบ กระเทือนทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือบางที่ผู้สูงอายุอาจถูกปล่อยปละละเลยจากบุตร การทอดทิ้งให้อยู่คนเดียว หรือเป็นบุคคลเร่ร่อน ไร้บ้าน ซึ่งเป็นปัญหาของสังคมอย่างมากในปัจจุบัน

จากข้อมูลทางสถิติจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวระหว่างปี พ.ศ. 2561-2564 ของศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งจำแนกตามสาเหตุของการกระทำความรุนแรงต่อสตรีในครอบครัวได้ดังตาราง 9

ตาราง 9 แสดงสาเหตุของการถูกระงับความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทย

สาเหตุ	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564
เมาสุรา/ยาเสพติด	602	714	800	912
นอกใจ/หึงหวง	305	323	295	329
สุขภาพกาย/จิต	193	213	259	353
สาเหตุอื่น ๆ	182	200	228	213
เศรษฐกิจ/ตงงาน	115	136	153	198
สื่อลามก	9	5	8	8
ไม่ระบุ	27	34	32	38
รวม	1,433	1,625	1,775	2,051

ที่มา: ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565

จากตาราง 9 พบว่า สาเหตุของการถูกระงับความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นกับผู้หญิงในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2561 จำนวน 1,433 คน ปี 2562 จำนวน 1,625 คน ปี 2563 จำนวน 1,775 คน และปี 2564 จำนวน 2,051 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงถูกระงับความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี โดยสาเหตุที่ถูกระงับความรุนแรงในครอบครัว 3 ลำดับแรก **ส่วนใหญ่มาจากการเมาสุรา/ยาเสพติด รองลงมา คือ การนอกใจ/หึงหวง และจากสุขภาพทางกาย/จิต เป็นต้น**

ดังนั้น สาเหตุความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวนั้น มีหลายทฤษฎีที่เน้นไปที่ตัวบุคคล และมองหาคำอธิบาย เช่น การดื่มเหล้าหรือใช้ยาเสพติด การเจ็บป่วยทางจิต ความเครียด ความด้อยพัฒนาและครอบครัวที่พื้นฐานของความรุนแรง ถ้าอธิบายในเชิงสังคมและโครงสร้างว่ามีต้นตอมาจากบริบททางสังคมทั้งสิ้น การทุบตีภรรยาเป็นผลสะท้อนของโครงสร้างความไม่เท่าเทียมกันทางเพศและทางเศรษฐกิจในสังคมอย่างกว้างขวาง ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในบ้านยังถูกยอมรับและอดทนกับสิ่งนี้อย่างกว้างขวาง การทำร้ายผู้หญิงจะถูกมองได้ว่าเป็นการแสดงอำนาจของผู้ชาย ซึ่งเป็นผลของความสัมพันธ์ทางสังคมที่ผู้หญิงถูกทำให้อยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าผู้ชาย แม้ในปัจจุบันกฎหมายต่าง ๆ ได้ให้สิทธิผู้ชายและผู้หญิงเท่าเทียมกัน แต่โครงสร้างอำนาจที่ผู้ชายเหนือกว่าผู้หญิงยังไม่เปลี่ยนแปลงไป ทักษะคิดความเชื่อที่ว่าผู้หญิงเป็นสมบัติของผู้ชายจึงยังฝังรากลึกทั้งผู้ชายและผู้หญิง

6. ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว ปัจจุบันปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวนับเป็นปัญหาที่สำคัญและยิ่งจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น และเป็นสาเหตุให้หลายครอบครัวต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไปอย่างไม่มีวันกลับ นอกจากนี้ยังทำให้อาณาเขตของชาติส่วนหนึ่งมีปมในใจติดตัวไปตลอดชีวิต ความรุนแรงในครอบครัวอาจกล่าวได้ว่าเป็นอีกปัญหาหนึ่งในสังคมของทุกประเทศทั่วโลกเลยทีเดียว ซึ่งผู้ถูกระทำความรุนแรงโดยส่วนใหญ่มักจะเป็นคุณแม่และลูกน้อย ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รายงานว่าสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวที่พบได้บ่อย คือ คู่สมรสทำร้ายกันเอง ทั้งสามีทำร้ายภรรยา และภรรยาทำร้ายสามีซึ่งเกิดขึ้นเป็นส่วนน้อย บิดามารดาทำร้ายบุตร และผู้ที่แข็งแรงกว่าทำร้ายบุพการีที่มีความชราภาพ หรือญาติผู้ใหญ่ที่มีความอ่อนแอทางสรีระ ซึ่งการกระทำความรุนแรงมีทั้งทางร่างกาย ทางเพศ ทางจิตใจ ทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงการละเลยทอดทิ้ง และการบังคับแสวงหาประโยชน์ ที่หนักไปกว่านั้นก็คือ เมื่อไล่ดูความเกี่ยวข้องของผู้ถูกระทำความรุนแรงต่อสตรีแล้วพบว่า อันดับหนึ่ง คือ “คู่สมรส” (ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดบึงกาฬ, ม.ป.ป.) ซึ่งแสดงข้อมูลได้ดังตาราง 10

ตาราง 10 แสดงจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงที่จำแนกความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว

ความสัมพันธ์		จำนวนเหตุการณ์	ร้อยละ
ผู้กระทำ	ผู้ถูกระทำ		
สามี	ภรรยา	979	66.78
เพื่อน	คนรู้จัก	167	11.39
ญาติ	ญาติ	110	7.50
บิดา/มารดา	บุตร	52	3.55
พี่	น้อง	35	2.38
แฟนผู้ชาย	แฟนผู้หญิง	27	1.84
บิดาเลี้ยง/มารดาเลี้ยง	บุตรเลี้ยง	25	1.71
ปู่/ย่า/ตา/ยาย	หลาน	20	1.36
บุตร	มารดา	17	1.16
หลาน	ปู่/ย่า/ตา/ยาย	13	0.89
คนแปลกหน้า	คนแปลกหน้า	12	0.82

ความสัมพันธ์		จำนวนเหตุการณ์	ร้อยละ
ผู้กระทำ	ผู้ถูกกระทำ		
น้อง	พี่	6	0.41
ภรรยา	สามี	0	0.00
รวม		1,466	100.00

ที่มา: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562

จากตาราง 10 พบว่า เหตุการณ์ความรุนแรงที่จำแนกความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงซึ่งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำที่มีการกระทำ ความรุนแรงมากที่สุด คือ คู่สามี-ภรรยา จำนวน 979 เหตุการณ์ คิดเป็นร้อยละ 66.78 รองลงมา คือ คู่เพื่อน/คนรู้จัก จำนวน 167 เหตุการณ์ คิดเป็นร้อยละ 11.39 และญาติจำนวน 110 เหตุการณ์ คิดเป็นร้อยละ 7.50 เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ผู้ที่กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวต่อผู้หญิง ส่วนใหญ่เป็นคนที่มีความใกล้ชิดกับตัวผู้หญิง และความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวนั้น มีเรื่องอำนาจความสัมพันธ์เข้ามาดทับกัน ซึ่งผู้ที่ถูกกระทำมักเก็บสิ่งนี้ไว้อย่างเจ็บปวด ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

7. ผลกระทบความรุนแรงในครอบครัว

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวสร้างบาดแผลทั้งทางร่างกายและจิตใจ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบในระยะยาวและความรุนแรง คือ ผลกระทบทางจิตใจ เพราะกระทบต่อความอยู่รอด ความมั่นคงทางจิตใจ ทำลายคุณภาพของผู้ได้รับผลกระทบ หรือ “เหยื่อ” ทั้งในระดับบุคคลและความสัมพันธ์ในครอบครัว ผู้หญิงหลายคนประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่สะท้อนขวัญกลายเป็นบาดแผลทางจิตใจที่สะสมความโกรธ ความกลัว ความคับแค้น ความเจ็บปวด ความอับอาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิต จิตใจ สัมพันธภาพในอนาคต หากว่าบาดแผลมีความรุนแรงฝังลึกและไม่ได้รับการคลี่คลายและเยียวยารักษา (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, ม.ป.ป.)

ทั้งนี้ ผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงจากการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว จะได้รับผลกระทบทางร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นอาการบาดเจ็บเล็กน้อย ได้แก่ ฟกช้ำ บวม เจ็บ บาดเจ็บมาก เช่น กระตุกหัก อวัยวะภายในช้ำหรือฉีกขาด จนกระทั่งบาดเจ็บหนักจนต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลหรืออาจบาดเจ็บสาหัสหนักจนกระทั่งเสียชีวิต นอกจากนี้แล้วยังผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว ยังได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจอีก ผู้หญิงจะรู้สึกเจ็บปวด ปวดร้าว กระทบกระเทือนจิตใจ หวาดกลัว หวาดระแวง รู้สึกหมดหนทาง รู้สึกสูญเสียอำนาจและสูญเสียความภาคภูมิใจในตัวเอง บางคนรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า หมดกำลังใจในการชีวิตต่อไป อาจคิดสั้นขอจบชีวิตฆ่าตัวตายได้ ซึ่งผลกระทบที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั้น จะส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อครอบครัวเป็นลำดับต่อมา เนื่องจากครอบครัวที่มี

พฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวอยู่เสมอ จะทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวถูกทำลาย จนในที่สุดจะนำไปสู่การหย่าร้าง เด็กหรือบุตรที่อยู่ในครอบครัวที่มีการใช้ความรุนแรงอยู่เป็นประจำ ก็อาจเกิดพฤติกรรมเลียนแบบการใช้ความรุนแรง โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจะนำไปสู่ผลกระทบต่อสังคม เนื่องจาก ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาเรื้อรังที่ถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลังได้ และมีผลกระทบในด้านเศรษฐกิจอีกด้วย เนื่องจากต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงในการแก้ไขปัญหา และสูญเสียผลิตผลต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากผู้กระทำความรุนแรงหรือผู้ถูกระทำ เกิดปัญหาเด็กเร่ร่อนจากการที่ครอบครัวแตกแยก ซึ่งแทนที่เด็กเหล่านี้จะได้ศึกษาเล่าเรียนและเป็นกำลังพัฒนาประเทศชาติ กลับเป็นผู้สร้างปัญหาในสังคม เสียเอง (รณชัย คงสกนธ์, 2551 อ้างถึงใน ปพิชญา สุนทรพิทักษ์, 2563)

ดังนั้น ผลกระทบที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัวนั้น มีทั้งผลกระทบที่มีต่อบุคคลที่ถูกกระทำไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย ทางจิตใจ และพฤติกรรม รวมไปถึงผลกระทบต่อครอบครัว ทั้งนี้เนื่องจากครอบครัวที่มีพฤติกรรมรุนแรงจะไม่สามารถทำหน้าที่ครอบครัวได้ดี เพราะสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวถูกทำลาย บุคคลที่เป็นหัวหน้าหรือเสาหลักของครอบครัว คือ สามีภรรยา หรือพ่อแม่ ไม่สามารถทำหน้าที่ของตนได้ครอบครัวไม่สงบสุข ขาดความรัก ขาดความอบอุ่น ขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดความสามัคคีและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นเหตุให้เกิดการแตกร้าง ครอบครัวในลักษณะนี้จะไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างปกติในสังคมและในที่สุดก็จะแตกและแยกทางกันไป และสิ่งสุดท้ายคือผลกระทบต่อสังคม พฤติกรรมรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อทั้งความสันติสุขและเศรษฐกิจของสังคม ทั้งยังเป็นปัญหาเรื้อรังถ่ายทอดถึงคนรุ่นหลังได้อีก จึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่สังคมต้องเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจนตระหนักถึงความรุนแรงและพร้อมใจกันทุกฝ่าย เพื่อดูแลป้องกันไม่ให้ปัญหาเกิดมากขึ้นในอนาคต ผลกระทบที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว (สุกัญญา สดศรี, 2560)

8. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของไทยเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งคนส่วนใหญ่มองว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว เมื่อเวลาผ่านไปนานวันเข้าก็ถูกทำร้ายจนทนไม่ไหว ไปแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ก็ทำได้แต่เพียงเจรจาไกล่เกลี่ย โดยผู้ถูกระทำหรือได้รับความรุนแรงส่วนใหญ่ คือ ผู้หญิง และในบทบาทการเป็นภรรยา ลูกแท้ ๆ หรือลูกเลี้ยง จึงต้องจำทุกข์ทรมานมาตลอด บางคนบาดเจ็บสาหัสถึงขั้นพิการ และบางคนลงเอยด้วยการเสียชีวิต และเพื่อให้เห็นมาตรการทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวไทย ผู้วิจัยจึงนำเสนอพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งถือเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่สำคัญในเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้หญิงที่ถูกระทำความรุนแรง และคุ้มครองผู้หญิง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อกฎหมายที่มีส่วนเข้าช่วยเหลือผู้หญิง ดังต่อไปนี้

8.1 ความผิดในการกระทำความรุนแรงในครอบครัว (มาตรา 4)

ผู้กระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวนี้เป็นความผิดยอมความกันได้ แต่ไม่ลบล้างความผิดได้ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น และหากกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 ด้วย ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้

8.2 มาตรการและวิธีการบรรเทาทุกข์ปกป้องผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว (มาตรา 10 และมาตรา 11)

ในการดำเนินการตามมาตรา 8 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี มีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว ไม่ว่าจะมีความร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยให้มีอำนาจออกคำสั่งใด ๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร รวมถึง การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ ชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ และการออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว ตลอดจนการกำหนดวิธีการดูแลบุตร เมื่อเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างแล้ว ให้เสนอมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ต่อศาลภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่วันออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หากศาลเห็นชอบกับคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ดังกล่าวแล้ว ให้คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์มีผลต่อไป

ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามมาตรา 10 หรือออกคำสั่งใด ๆ ได้ตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่เหตุการณ์หรือพฤติกรรมเกี่ยวกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หรือคำสั่งใด ๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

นอกจากนี้ หากผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

8.3 มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้กระทำความผิดฐานความรุนแรงในครอบครัว (มาตรา 12 และมาตรา 16)

ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่า ผู้กระทำความผิดฐานความรุนแรงในครอบครัวมีความผิด ตามมาตรา 4 ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุมความประพฤติผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำ อันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาล กำหนด แทนการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ได้

ในกรณีที่มีการยอมความกันในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว เจ้าหน้าที่ หรือศาล แล้วแต่กรณี อาจตั้งผู้ประนีประนอม ได้แก่ บุคคลหรือคณะบุคคล ซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาลเห็นสมควร เพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกันได้

8.4 การพิจารณาคดี

ในการพิจารณาคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุข และการอยู่ร่วมกัน ในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้

8.4.1 การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

8.4.2 การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์รวม ของชายและหญิงที่สมัครใจเข้ามาอยู่กินฉันสามีภรรยา หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคต ของบุตรเป็นสิ่งสำคัญ

8.4.3 การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะ ที่ครอบครัวนั้นต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็นผู้เยาว์

8.4.4 มาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภรรยาและบุคคลในครอบครัว ให้ปรองดองกัน และปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร

จากการนำเสนอพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จะเห็นได้ว่า กฎหมายนี้ไม่เพียงแต่มีบทลงโทษชัดเจน แต่ยังครอบคลุมถึงการบำบัด แก้ไข และฟื้นฟูพฤติกรรมผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรง และคำนึงถึงความสงบสุขของครอบครัว และการมีส่วนร่วมในการดูแลสังคมอีกด้วย ในบางประเด็นก็เป็นเรื่องที่ควรสนับสนุน แต่บางเรื่องก็ยังมีเรื่อง ที่ละเอียดอ่อน เพราะในแต่ละสังคมมีสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน กฎหมายที่ออกมาจึงต้องสอดคล้อง กับสภาพแวดล้อมของสังคมนั้นด้วย จึงเป็นสิ่งที่ควรจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและรอบด้าน

เพื่อที่จะสามารถนำกฎหมายนี้ไปใช้กับผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรง และยังสามารถป้องกันหรือลดการใช้ความรุนแรงกับผู้หญิงได้

9. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

ในปัจจุบันได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ. 2553 มีการกำหนดหลักการใหม่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนคดีครอบครัว และคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ ตลอดจนมีการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการบังคับใช้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมุ่งถึงการคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิถีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ และมีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นทุกจังหวัด โดยศาลเยาวชนและครอบครัว (สมบัติ พงศพิศภัค, 2561)

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 ได้ให้นิยาม “คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ” หมายความว่า คดีที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัว ซึ่งจะต้องบังคับตามกฎหมาย ว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัว (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ. 2553, 2553)

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. คดีร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ตามตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550
2. คดีร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพในกรณีที่มีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

หากผู้หญิงได้รับความเสียหายจากการถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีความต้องการคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ตามมาตรา 172 ดังนี้

“ผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีสิทธิร้องขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวที่ตนมีถิ่นที่อยู่หรือมีภูมิลำเนาหรือศาลที่มูลเหตุตั้งกล่าวเกิดขึ้นออกคำสั่งกำหนดมาตรการ หรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้”

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ เป็นการร้องขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีถิ่นที่อยู่หรือมีภูมิลำเนา หรือศาลที่มีการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้น คุ้มครองสวัสดิภาพโดยออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทา โดยไม่จำเป็นต้องมี

การดำเนินคดีอาญาในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือแม้คดีในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะขาดอายุความแล้ว ก็ไม่ตัดสิทธิในการร้องขอต่อศาลให้คุ้มครองสวัสดิภาพแต่อย่างใด

ผู้มีสิทธิร้องต่อศาล ได้แก่ (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. 2554, 2554)

1. บุคคลในครอบครัวซึ่งถูกกระทำความรุนแรงตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว

2. ผู้กระทำการแทน ในกรณีผู้ถูกกระทำความรุนแรงไม่อยู่ในสภาพหรือวิสัยที่จะร้องขอได้เอง ซึ่งได้แก่ ญาติ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ องค์การซึ่งมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย หรือองค์การซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ครอบครัว หรือบุคคลอื่นใด เพื่อประโยชน์ของผู้ถูกกระทำ

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายที่เน้นการคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้หญิงในการป้องกันการละเมิดสิทธิและความปลอดภัยของผู้หญิง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิและสิทธิพิเศษของผู้หญิง ซึ่งส่วนใหญ่จะมีข้อบังคับในด้านการป้องกันความรุนแรงทางเพศ และการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิและความเสียหายทางสังคมของผู้หญิง

แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิง (Empowerment)

นิยามการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment)

การเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) ตามแนวคิดของกิบสัน (Gibson, 1995 อ้างถึงใน ปรารักษ์ทิพย์ อุจระตัน, 2557) เป็นแนวคิดแบบพลวัต มีการให้การรับการแลกเปลี่ยนการมีปฏิสัมพันธ์กัน วางเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ เกิดความตระหนัก เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้บุคคลมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหา การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการพัฒนาคนและกลุ่มบุคคล โดยใช้กระบวนการที่เน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยใช้วิธีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ร่วมกันระบุปัญหาของตนเอง วิเคราะห์หาสาเหตุและความเป็นมาของปัญหา โดยใช้วิจาร์ณญาณในการมองภาพที่ต้องการจะเป็น และร่วมกันพัฒนา

การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าบุคคลมีความสามารถในการจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยมีกระบวนการในการเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ประกอบด้วย การสร้างสัมพันธภาพ การเรียนรู้ปัญหา การหาวิธีแก้ไขปัญหา การปฏิบัติเพื่อแก้ไข

ปัญหา และการประเมินผลการดำเนินการแก้ไขปัญหา วิธีการดังกล่าวจะช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคคล ช่วยให้บุคคลตระหนักในความสามารถของตน เกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Choksawad phinyo, 2005 อ้างถึงใน กิตติยาภรณ์ โชคสวัสดิ์ ภิญโญ, 2554)

บางครั้งคำว่า “อำนาจ” (Power) เมื่อใช้รวมเป็นคำว่า “การสร้างพลังอำนาจ” (Empowerment) ให้กับสตรี มักจะทำให้มีผู้เข้าใจผิด โดยเฉพาะกลุ่มผู้ชายอาจเกิดความรู้สึกอึดอัด เพราะเข้าใจว่าเป็นเรื่องของอำนาจที่มีผู้หญิงอยู่เหนือผู้ชาย แต่ความเป็นจริงแล้ว การสร้างพลังอำนาจไม่ได้หมายความว่าอำนาจที่อยู่เหนือผู้อื่น แต่มีนัยยะเชื่อมโยงไปถึงการรับรู้ในบริบทของกลุ่ม (Tharan, 1997 อ้างถึงใน ปริศนา พงษ์ทัตศิริกุล และคณะ, 2548) กล่าวคือ เมื่อรวมตัวกันเป็นกลุ่ม สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนต่างมีส่วนร่วมในอำนาจ (Power) หรือพลังของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกจะรู้สึกได้ว่ารับพลังอำนาจจากกลุ่ม อำนาจที่ว่านี้เป็นอำนาจในการแก้ไขปัญหา อำนาจมีอยู่ในระดับปัจเจกบุคคล ภายในตนเอง เป็นอำนาจที่ทำให้เกิดการยอมรับนับถือตนเอง ซึ่งก็จะขยายผลไปสู่การยอมรับผู้อื่น มีต่อตนเอง ทำให้ตนตระหนักถึงจุดอ่อนและจุดแข็งในตนเอง

ดังนั้น การเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) จึงหมายถึง กระบวนการที่เสริมสร้างให้บุคคลมีความสามารถของในการที่จะตั้งสิ่งที่มีอยู่ภายในตัวเอง มาควบคุมหรือจัดการสร้างอิทธิพลกับตนเอง และสังคมรอบข้าง อันจะส่งผลเป็นรูปธรรมต่อชีวิตตนเอง

แนวทางการสร้างพลังอำนาจให้แก่สตรี ที่ควรนำมาใช้กับการพัฒนาสถานการณ์สตรีไทย มีดังนี้ (จันทกานต์ ต้นเจริญพานิช, 2552)

1. การสร้างพลังอำนาจทางด้านเศรษฐกิจ โดยเพิ่มและปรับปรุงเรื่องการเข้าถึงการควบคุม และผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและเศรษฐกิจรวมทั้งโอกาสและบริการ ทั้งเรื่องของที่อยู่อาศัยการจ้างงาน ที่ดิน สินเชื่อ ตลาด การค้าและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อช่วยแก้ปัญหาภาระงานที่ไม่มีค่าตอบแทน ทั้งในครอบครัวและชุมชน ซึ่งตกอยู่กับสตรีเป็นส่วนใหญ่และการเลือกปฏิบัติในการทำงานระหว่างหญิงและชาย โดยหนึ่งในวิธีที่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ คือ การบริการทางการเงินและการให้สินเชื่อรายย่อย (Micro finance/credit) ซึ่งเป็นวิธีเพิ่มพลังอำนาจทางด้านเศรษฐกิจให้ผู้หญิง ผ่านการตัดสินใจของผู้หญิงในเรื่องการออม การใช้สินเชื่อและการลงทุนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสินทรัพย์ของตนเอง

2. การสร้างพลังอำนาจทางการเมือง โดยเน้นในเรื่องของการเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้หญิงและการเป็นตัวแทนในทุกระดับที่ต้องตัดสินใจ ทั้งกระบวนการทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งวิธีการสำคัญที่น่าจะพิจารณานำมาใช้ได้ แก่การให้โควตาผู้หญิงในการเข้ามาเป็นตัวแทนทางการเมืองระดับต่าง ๆ การสำรองที่นั่งในสภาให้กับผู้แทนสตรีและการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มศักยภาพความเป็นผู้นำและทักษะที่จำเป็นทางการเมืองให้กับผู้สมัครและผู้แทนที่เป็นสตรี

3. การสร้างพลังอำนาจทางการศึกษา โดยขจัดความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ ในเรื่องการเข้าถึงการศึกษาทุกระดับ และเสริมสร้างโอกาสในเรื่องการเข้าเรียนในระดับที่สูงขึ้น และการฝึกอบรม ทั้งการอ่านออก เขียนได้และทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ โดยระดับการศึกษาของสตรีที่สูงขึ้นนั้น มีความเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญกับอัตราการตายของทารกที่ลดลง และภาวะเจริญพันธุ์ที่ต่ำลง ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการสร้างพลังอำนาจให้กับสตรีประสบผลสำเร็จ ควรมีการบรรจุเรื่องการสร้างพลังอำนาจให้กับสตรีเอาไว้ในแผนพัฒนาในระดับชาติ โดยนำมาใช้เป็นกระบวนการในการสร้างศักยภาพให้กับสตรีและสร้างความเสมอภาคทางเพศให้เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างแท้จริง

2. แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิง (Gender Relations)

คำนิยามความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิง

พจนานุกรมด้านการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิง (Gender Relations) หมายถึง การปรับเปลี่ยนการมอง ผู้หญิงและผู้ชายเป็นกลุ่มที่แยกออกจากกัน มาเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ชาย และผู้หญิงที่สร้างกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มนี้ขึ้นมาอย่างไม่เท่าเทียม บทบาทหญิงชายนั้นถูกสร้างขึ้นมา โดยผ่านการที่สังคมมอบหมายกิจกรรมบางอย่างให้ผู้หญิง และบางอย่างให้ผู้ชาย ความสัมพันธ์หญิงชายถูกสร้างขึ้นจากกิจกรรม และสถาบันต่าง ๆ ของมนุษย์ ดังนั้นความสัมพันธ์หญิงชาย จึงเปลี่ยนแปลงได้ ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจดังกล่าวยังแตกต่างกันตามยุคสมัย ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้หญิงและผู้ชายจึงไม่ได้เกิดขึ้นและมีอยู่อย่างไร้ทิศทาง แต่เป็นผลของแนวทาง ที่สถาบันต่าง ๆ ดำเนินอยู่และมีการสร้างใหม่ตามกาลเวลา การที่จะขจัดความไม่เสมอภาคนั้น เราต้อง ตระหนักว่าความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่งโดยผ่านกระบวนการทางสังคม ไม่ใช่สิ่งที่เป็นธรรมชาติ ดังนั้น ความสัมพันธ์หญิงชายจึงเปลี่ยนแปลงได้ โดยผ่านการแทรกแซงอย่างเป็นระบบของมนุษย์

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิง (Gender Relations) มักถูกกำหนดและ มีการควบคุมโดยบรรทัดฐานและค่านิยมของแต่ละสังคม เมื่อสังคมกำหนดความรับผิดชอบให้ชาย หญิงแล้ว จึงทำให้สามารถบอกได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงควรไปในรูปแบบใด เช่น ในบาง สังคมกำหนดให้ชายเป็นผู้นำและหญิงเป็นผู้ตาม เป็นต้น หากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ในสังคมต่าง ๆ ลักษณะที่ปรากฏในเกือบทุกวัฒนธรรมจนอาจเรียกเป็นสากลได้ คือ การผูกขาด อำนาจทางสังคมของผู้ชาย ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิง (ปริศนา พงษ์ทัตศิริกุล และ คณะ, 2548) มีดังนี้

1. สถานะของผู้หญิงแต่งงาน หลังจากแต่งงานแล้ว ส่วนใหญ่ผู้หญิงต้องย้ายไปอยู่ใน ครอบครัวสามีถึงร้อยละ 75 ของสังคมทั่วโลก และมีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่สามีย้ายเข้าไปอยู่ใน ครอบครัวของภรรยา จึงส่งผลให้ผู้หญิงส่วนใหญ่ต้องปรับตัวกับสภาพแวดล้อมใหม่ และต้องยอม

อยู่ภายใต้อำนาจของครอบครัวสามี โดยปราศจากญาติพี่น้องดูแล และขาดอำนาจต่อรองเมื่อเกิดความขัดแย้งภายในครอบครัว

2. การสืบสกุลฝ่ายพ่อและการยอมให้ผู้ชายมีคู่สมรสมากกว่า 1 คน ในทางมานุษยวิทยา พบว่า ในสังคมทั่วไปเด็กจะสืบสกุลทางฝ่ายพ่อมากกว่าฝ่ายแม่ถึง 5 เท่า ซึ่งในสังคมที่ยอมให้มีคู่สมรสมากกว่า 1 คน พบว่า เป็นการยอมให้ผู้ชายปฏิบัติได้มากกว่าผู้หญิง โดยเห็นว่าการมีภรรยาหลายคนเป็นเรื่องปกติธรรมดา

3. การให้ผู้ชายเป็นผู้นำและมีอำนาจในการตัดสินใจ เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงความเหลื่อมล้ำทางเพศได้อย่างชัดเจนที่สุด คือ การที่ผู้นำในกลุ่มส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะในชุมชนหรือสังคม มักจะเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เช่น หัวหน้าเผ่า หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าหมู่บ้าน หรือผู้นำประเทศ เป็นต้น

4. การให้คุณค่าผู้ชายในเรื่องของความเชื่อทางศาสนา ในบางศาสนามีกฎเกณฑ์และข้อห้ามที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างเพศ และมีการกีดกันผู้หญิงจากการบวช ซึ่งในบางศาสนามักผูกขาดและชี้นำโดยผู้ชาย เช่น ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และศาสนาพุทธมีกฎเกณฑ์ข้อห้ามไม่ให้ผู้หญิงบวชเป็นพระสงฆ์ เป็นต้น

5. ความแตกต่างในการแบ่งงาน จากการศึกษาบทบาททางเพศ พบว่า ผู้หญิงทำงานหนักเท่ากับหรือมากกว่าผู้ชาย แต่งานส่วนใหญ่ของผู้หญิงมักเป็นงานบ้าน ในขณะที่ผู้ชายเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว จึงยกให้เป็นหัวหน้าครอบครัว

จากข้อมูลข้างต้น เป็นการยืนยันได้ว่า ความไม่เสมอภาคทางเพศไม่ได้เป็นความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากความแตกต่างทางธรรมชาติเท่านั้น แต่เป็นผลมาจากการกำหนดจากสังคมที่ผู้ชายเป็นฝ่ายครอบครองอำนาจ ทั้งในครอบครัวและสังคม

ระบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchy)

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ชายมีอำนาจมากกว่าผู้หญิง ทั้งในระดับครอบครัว โดยผู้ชายมักจะเป็นฝ่ายได้เปรียบ และผู้หญิงมักจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบ รวมไปถึงการกำหนดบทบาท ความสำคัญ การไม่ยอมรับ การมีอคติ และการเลือกปฏิบัติลักษณะดังกล่าวนี้เป็นผลมาจากความเชื่อในเรื่องของ **“ระบบชายเป็นใหญ่”**

Eisenstein (1981) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) หมายถึง โครงสร้างทางการเมืองที่แสวงหาทางควบคุมผู้หญิง ลดทอนอำนาจในการตัดสินใจในทุกเรื่อง แม้แต่เรื่องเพศ การเลี้ยงดูลูก การแสดงออกถึงความรัก ไปจนถึงการใช้แรงงาน

คณะกรรมการการผลิตและบริหารชุดวิชาการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ (2548) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) หมายถึง การปกครองโดยบิดาหรือผู้อาวุโส โดยมักใช้คำนี้ในการอธิบายลักษณะครอบครัวที่ถือเอาฝ่ายชายเป็นใหญ่ เป็นผู้นำหรือเป็นหัวหน้าครอบครัว ซึ่งในปัจจุบันมีการนำมาใช้ในความหมายที่กว้าง ครอบคลุมได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะที่ฝ่ายชายมีอำนาจครอบงำฝ่ายหญิง (male domination)
2. ลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ฝ่ายชายอยู่เหนือฝ่ายหญิง (The power relationship)
3. ลักษณะที่หมายถึงระบบ (system) ที่ฝ่ายหญิงตกในฐานะที่เสียเปรียบฝ่ายชายทุกด้าน

นาถฤดี เต๋นดวง (2552) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) หมายถึง ระบบโครงสร้างทางสังคมและการปฏิบัติที่ผู้ชายมีอำนาจครอบงำผู้หญิง ซึ่งในระยะแรก ๆ นั้นหมายถึง อำนาจหรือกฎของพ่อ แต่ปัจจุบันหมายถึงสถานะที่อำนาจของผู้ชาย ทั้งในระบบความคิด การปฏิบัติ ได้แทรกซึมลงในทุกระบบหรือทุกโครงสร้างของสังคม และมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิงและเพศอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งมีสถานภาพเป็นรอง

ชาคริต แก้วทันคำ (2560) ได้ให้ความหมายของคำว่า ระบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) หมายถึง สังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ มีอำนาจเหนือผู้หญิง เป็นอำนาจที่แผ่เร้นกว่าอำนาจอื่นใด คือ อำนาจหน้าที่ที่ผู้ชายโดยรวมมีเหนือกว่าผู้หญิง ครอบงำผู้หญิงไว้เป็นรอง ทำให้ผู้หญิงรู้สึกว่าการบงการของผู้ปกครองของเพศชายนั้นเป็นสิ่งพึงปรารถนา น่าภูมิใจ ทั้งนี้ โดยยกย่อง เชิดชูผู้หญิงที่ปฏิบัติเช่นนั้นว่าดีงาม สูงส่ง ทรงคุณค่า ในภาพรวมมีคุณลักษณะโครงสร้างครอบคลุมบทบาทพฤติกรรม วิธีคิด ทั้งของเพศชาย เพศหญิงและเพศอื่น ๆ ด้วย

ประชาไท (2563) ได้ให้ความหมายของคำว่า ระบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) หมายถึง ระบบทางสังคมที่เอื้อให้ผู้ชายมีอำนาจมากกว่า ทั้งอำนาจทางการเมือง อำนาจทางศีลธรรม และอภิสิทธิ์ทางสังคมต่าง ๆ

เฟมินิสต์ (Feminista) (2563) ได้ให้ความหมายของคำว่า ระบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) หรือภาษาไทยแปลว่า ปิตาธิปไตย หมายถึง ระบบที่เอื้อให้กับเพศชาย ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะพ่อ สามี ลูกชาย หรือผู้นำในชุมชน สถาบัน นั้น ๆ สามารถมีอำนาจและสิทธิเหนือกว่าเพศอื่น ๆ ไม่ว่าจะผ่านทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและศาสนา การตัดสินใจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน รวมถึงการให้คุณค่า การยกย่องเชิดชู ความเป็นชายของบุคคลและสังคมนั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น

1. ค่านิยมลูกผู้ชายดีที่สุด (Male Child Preference) ไม่ว่าจะผ่านมาก็ยุคสมัย ทารกเพศชายยังเป็นที่นิยมมากกว่าทารกเพศหญิงในหลาย ๆ สังคมและวัฒนธรรม เช่น ในประเทศอินเดีย ถ้าทารกเป็นเพศหญิง หลายครอบครัวเลือกที่จะทำแท้งเอาเด็กออก และในวัฒนธรรมจีน การเกิดมาเป็นเพศชายจะได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่น เพราะมีความเชื่อกันว่าจะช่วยสืบสกุล เป็นต้น

2. ผู้ชายในฐานะผู้นำ (Male leader หรือ Bread Winner) เมื่อเด็กผู้ชายโตขึ้น มักจะถูกสอนให้ต้องเป็นผู้นำที่เข้มแข็งและมีอำนาจในการตัดสินใจแทนคนอื่น ๆ เช่น ถ้าเป็นผู้นำกลุ่มนักเรียน ก็ต้องเข้มแข็ง ห้ามแสดงความอ่อนแอ ต้องเป็นคนปกป้องผู้หญิง และถ้าโตขึ้นมาถึงขั้นแต่งงานมีครอบครัว ก็ต้องทำงานหาเงิน เลี้ยงดูครอบครัว หรือถ้าในสายของศาสนา ผู้ชายเท่านั้นที่จะได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำทางศาสนา เป็นนักบวช เป็นศาสดา หรือในชุมชน ผู้ที่สามารถเป็นผู้นำชุมชนได้ก็ต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น และเมื่อผู้ชายถูกคาดหวังให้เป็นผู้นำ ผลกระทบในแง่ลบที่ตามมา คือ เมื่อไม่สามารถแสดงความรู้สึกได้ การเก็บอารมณ์ไว้ก็ทำให้ผู้ชายมีภาวะเครียด ซึมเศร้า หรือถึงขั้นฆ่าตัวตายได้ โดยเฉพาะถ้าผู้ชายคนไหนประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ หรือผู้ชายที่ไม่ได้อยากไปเกณฑ์ทหาร แต่ถูกบังคับ ถ้าหนีทหารก็ถูกลงโทษหรือถูกทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิต ทั้งหมดนี้ก็เป็นผลมาจากบทบาทการเป็นผู้นำที่ระบบชายเป็นใหญ่ครอบงำไว้

3. สิทธิทางการเมืองและเศรษฐกิจ เช่น การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าผู้ชายมากถ้าเทียบกับสัดส่วนทั่วโลก กว่าจะได้ผู้นำหญิงมาเป็นผู้นำ ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก และพอได้มาแล้วก็มักจะถูกโจมตีด้วยเรื่องเพศหรือความเป็นผู้หญิงอยู่เสมอ และในด้านเศรษฐกิจ ผู้ชายมักได้รับค่าแรงมากกว่าผู้หญิงในงานลักษณะเดียวกัน หรือบางงานผู้ชายทำได้ ผู้หญิงไม่สามารถทำได้ เพราะนายจ้างกังวลเรื่องการแต่งงาน การลาคลอด ดังนั้น จึงเลือกผู้ชายเข้าทำงานมากกว่า และการเลื่อนขั้นตำแหน่งงาน ผู้ชายก็มักจะได้รับโอกาสมากกว่าผู้หญิงด้วยเหตุผลนี้เช่นเดียวกัน

4. บทบาททางเพศ เนื่องจากระบบชายเป็นใหญ่ได้หล่อหลอมให้ผู้ชายเชื่อในความเป็นผู้นำของตนเอง และมองเพศหญิงด้อยกว่า ดังนั้น เรื่องบทบาททางเพศของผู้ชาย จึงสัมพันธ์กับวิถีคิดแบบชายเป็นใหญ่ เช่น การภาคภูมิใจในอวัยวะเพศของตนเอง การต้องเป็นผู้นำในทุกเรื่อง และการมีอำนาจเหนือเพศหญิง

พจนานุกรมด้านการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของคำว่า ระบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) หมายถึง ระบบการครอบครองและควบคุมของผู้ชาย และการตกเป็นเบี้ยล่างของผู้หญิงในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นลักษณะเด่นชัดในทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่อดีตกาลมาจนถึงปัจจุบัน ในทางเศรษฐกิจ ระบบชายเป็นใหญ่สะท้อนให้เห็นได้จากการแบ่งงานระหว่างผู้หญิงและผู้ชายในครอบครัวที่ทำให้งานในบ้านกลายเป็นหน้าที่ของผู้หญิงเท่านั้น งานนอกบ้านที่ผู้หญิงทำเปลี่ยนแปลงไปตามแนวทางการพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่กิจกรรมที่ผู้หญิงทำมักจะมีสถานภาพต่ำกว่าและได้รับค่าตอบแทนที่ต่ำกว่ากิจกรรมที่ผู้ชายทำ

ในการแก้ไขปัญหาคือความรุนแรงในครอบครัว จึงต้องการแก้ไขด้วยกันทั้งระบบ ซึ่งสิ่งสำคัญคือ การลบล้างระบบความคิดแบบชายเป็นใหญ่ และทำให้ผู้ชายได้รับรู้ว่าพวกเขากำลังตกเป็นเหยื่อของระบบนี้ คือ ต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติและสร้างความเข้าใจว่าทุกเพศมีความเท่าเทียมกัน ต้องเคารพ

ซึ่งกันและกัน ถึงแม้จะเป็นเรื่องยาก แต่ไม่ใช่เรื่องที่เป็นไปไม่ได้ หากผู้ชายลดการใช้ความรุนแรง และเลิกดื่มสุราที่เป็นปัจจัยกระตุ้นสำคัญที่ก่อให้เกิดความรุนแรง และก้าวมาสู่การเป็นกระบอกเสียง และช่วยกันรณรงค์ให้ผู้ชายสลัดความคิดแบบชายเป็นใหญ่ สร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้น

ผู้วิจัยจึงได้ยกกรณีตัวอย่างความรุนแรงในครอบครัวบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิงและระบบชายเป็นใหญ่ ตัวอย่างเช่น คุณซิมเมอร์ แอดมินเพจ “ลูกสาวเลว” ในการสร้างเพจหรือ “พื้นที่ปลอดภัย” ให้ผู้หญิงได้มาเล่าเรื่องที่อัดอั้นอยู่ในหัวใจ โดยหวังว่า “การเล่าเรื่อง” จะสามารถเยียวยาแผลใจของกันและกันได้ คุณซิมเมอร์เล่าว่า การเป็นลูกสาวคนเล็กของครอบครัวที่มีผู้หญิงเพียง 2 คน ในบ้านคือเธอและแม่ ทำให้คุณซิมเมอร์ต้องรับหน้าที่ทำงานบ้านและช่วยเหลืองานคุณแม่ แม้จะไม่อยากทำ เพราะรู้สึกว่าการบ้านควรเป็นหน้าที่ของทุกคนในบ้าน แต่ด้วย “ความเป็นลูก” เธอจึงไม่อาจปฏิเสธภาระหน้าที่นี้ได้ เธอรู้สึก “กลืนไม่เข้าคายไม่ออก” รู้ว่าเรื่องนี้ไม่แฟร์ เป็นการกดขี่ผู้หญิงแม่ทำงานหาเงินด้วย แล้วยังต้องทำงานบ้านอีก เช่น การซักผ้าให้คนไม่รู้ก็คนในบ้านที่เป็นผู้ชายแล้ว ต้องตาก มันก็เป็นความรับผิดชอบที่มากอยู่ แต่ถ้าไม่อยากทำ มันก็จะมีเรื่องของความเป็นลูก ที่ว่า ถ้าเราไม่ช่วยแม่ เราปล่อยให้แม่ทำคนเดียว ไม่ใช่แค่เรื่องการทำงานบ้านเป็นหน้าที่ของผู้หญิงเท่านั้น แต่การโดนพี่ชายแก้งอยู่เสมอ (สนุกตอทคอม, 2563)

จากแนวคิดข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิงและระบบชายเป็นใหญ่ เป็นปรากฏการณ์ที่สังคมและวัฒนธรรมที่เอื้อให้เพศชายมีอำนาจและใช้อำนาจนั้นเหนือเพศหญิงมาเป็นเวลานานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนกลายเป็นความเคยชิน รวมถึงคุณค่าที่ได้รับการยอมรับว่าถูกต้องดีงาม ความเชื่อ หน้าที่ต่าง ๆ ก็ถูกสร้างขึ้นโดยอิงระบบชายเป็นใหญ่ และได้รับการปลูกฝังในคนทุกคนมาตั้งแต่เกิด การกดขี่ในสังคมชายเป็นใหญ่ จึงดูเหมือนเป็นเรื่องธรรมดา รวมถึงมีการพัฒนาอยู่ในรูปแบบที่แนบเนียนมากขึ้น โดยผ่านสื่อโซเชียล นโยบายและโครงสร้างรัฐ เช่น ละคร หนังสือเรียน เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรุนแรงในครอบครัวและการสนับสนุนทางสังคม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยวิธีการหรือสาเหตุใด ล้วนทำให้เกิดความสูญเสียทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้วิจัยจึงได้มีการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการและการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว สามารถสรุปได้ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2552) ได้เสนอมาตรการในการแก้ปัญหาปัญหาความรุนแรงที่ใช้ได้ผลในทุกเรื่องและทุกระดับ มาตรการแก้ปัญหาความรุนแรงที่มีประสิทธิภาพควรเป็นมาตรการที่เป็นองค์รวม ให้ความสำคัญแก่กิจกรรมสอดแทรกที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใน 4 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับความสัมพันธ์ ระดับชุมชน และระดับสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ระดับบุคคล มาตรการสำคัญในระดับบุคคล ควรมีจุดมุ่งหมายหลักอย่างน้อย 2 ประการ คือ ประการแรก ควรมุ่งปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมที่ไม่รุนแรงในกลุ่มเด็กและวัยรุ่นทั่วไป เพื่อว่าพวกเขาจะได้ไม่เป็นผู้กระทำความรุนแรง ทั้งต่อผู้อื่นและต่อตัวเอง ขณะเดียวกันก็จะได้มีทักษะที่จะหลีกเลี่ยงความรุนแรงได้ ประการที่สอง ควรมุ่งเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อความรุนแรง ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ โดยเฉพาะผู้ที่มีแนวโน้มจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับ ความรุนแรง ทั้งในฐานะผู้ก่อและผู้รับผลของความรุนแรง ในประการที่สองนี้ ผู้เกี่ยวข้องในโครงการ ป้องกันความรุนแรง จะต้องมีความรู้และไวต่อเหตุการณ์ สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรคือ ปัจจัยเสี่ยง ที่จะทำให้เด็ก วัยรุ่น ครอบครัว ผู้สูงอายุ และชุมชน กระทำความรุนแรง ใครคือกลุ่มเสี่ยง และ ทางออกที่เหมาะสมปราศจากความรุนแรงคืออะไร

แนวทางที่จะได้ผลในระดับบุคคลอาจทำได้หลายวิธี ตัวอย่างเช่น การให้การศึกษา ในระบบโรงเรียนหรือการฝึกอบรมเฉพาะทาง ที่จะทำให้เด็ก เกิดการเรียนรู้และมีทักษะที่จะแก้ปัญหา ความขัดแย้ง โดยไม่ใช้ความรุนแรง โครงการลดปัญหาการล้อเลียนในโรงเรียน และโครงการอบรม ทางศีลธรรมที่จะช่วยให้เด็กและวัยรุ่นเรียนรู้วิธีการบริหารความโกรธ อารมณ์ของตน แทนการระบายออก ด้วยความรุนแรง หรือจัดหลักสูตรสอดแทรกในรายวิชาเพื่อความรู้เกี่ยวกับความรุนแรง สำหรับกลุ่ม ที่เสี่ยงต่อความรุนแรงทั้งเด็กและผู้ใหญ่ (เช่น ผู้มีพฤติกรรมก้าวร้าว คิดฆ่าตัวตาย) ควรมีกิจกรรม หรือหน่วยงานที่ให้คำปรึกษา หรือให้การบำบัดถ้าจำเป็น

2. ระดับความสัมพันธ์ สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของความรุนแรง คือความขัดแย้ง ดังนั้น มาตรการที่จะลดความรุนแรงจากสาเหตุนี้ ควรมุ่งให้คนรู้จักสร้างและจัดการความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ในครอบครัว ซึ่งเป็นอันดับแรกที่ใกล้ชิดและสำคัญ ในโรงเรียน และสถานที่ทำงาน ในปัจจุบันแม้ว่าสังคมจะตระหนักอยู่พอสมควรว่า ความรุนแรงในครอบครัวมีสาเหตุ สำคัญมาจากความสัมพันธ์ที่เปราะบาง แต่โครงการที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวยังมีจำกัด สื่อมวลชนและองค์กรที่ทำงานด้านส่งเสริมครอบครัวควรจะให้ ความสนใจในประเด็นนี้มากขึ้น กิจกรรมอย่างเช่น การให้คำปรึกษาน่าจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ โดยเฉพาะสำหรับคู่สามีภรรยาที่มีปัญหา เท่านั้น หากยังเป็นประโยชน์สำหรับบางคู่หรือบางครอบครัวที่ไม่มีปัญหาด้วย เนื่องจากปัญหาอาจจะ เกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้ และเราไม่สามารถทราบล่วงหน้าก่อนได้เลยว่ามันจะเกิดขึ้น แต่สำหรับบางราย ที่มีปัญหาเรื้อรัง อาจจำเป็นต้องได้รับการบำบัด ดังนั้น โครงการประเภทครอบครัวบำบัดอาจจะมี ความจำเป็น นั่นหมายถึง การเตรียมทั้งด้านบุคลากรและด้านสิ่ง อำนวยความสะดวกเพื่อการนี้

นอกจากนี้ การให้การศึกษาแก่พ่อแม่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยง ดูบุตรวัยต่าง ๆ ก็มี ความสำคัญ โดยเฉพาะในยุคที่พ่อแม่มีเวลาให้แก่ลูกน้อยลงเช่นทุกวันนี้ กิจกรรมประเภทนี้ควรถือเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาสำหรับประชาชน ซึ่งสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ สามารถทำได้ และถ้าจะให้ ดียิ่งขึ้น กิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวควรจัดควบคู่ไปกับการรณรงค์เพื่อการลด ละ เลิก

การดื่มสุรา ยาเสพติด และการพนัน เพราะมีการศึกษาจำนวนมากชี้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว

3. ระดับชุมชน มาตรการป้องกันความรุนแรงในชุมชน ควรมุ่งทำให้คนในชุมชนตระหนักในภัยคุกคามจากความรุนแรง ให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ และเฝ้าระวัง ไม่ให้โอกาสที่ความรุนแรงในรูปของอาชญากรรม หรือการทะเลาะวิวาทจะเกิดขึ้นได้ รูปแบบของกิจกรรมอาจจะเป็นการรณรงค์เพื่อให้เกิดการศึกษาแก่ประชาชนในชุมชน โดยใช้สื่อมวลชนที่มีอยู่ ดำเนินการลดปัจจัยเสี่ยงและพื้นที่เสี่ยงที่จะนำไปสู่ความรุนแรง เช่น สถานบันเทิง บ่อน และอบายมุขต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็เพิ่มพื้นที่ดี เช่น สวนสาธารณะ ห้องสมุด และสนามกีฬา จัดให้มีการเฝ้าระวังความรุนแรงโดยคนในชุมชน ร่วมมือกัน จัดให้มีแสงสว่างที่เพียงพอตามถนนและตรอกซอย และให้มีกลไกภายในสังคมเพื่อจัดการความขัดแย้งทุกระดับ โดยใช้หลักสมานฉันท์ เป็นส่วนสำคัญในการจัดการความรุนแรง โดยสรุปคือ ควรส่งเสริมกิจกรรมที่จะทำให้เกิด “ชุมชนสีขาว”

4. ระดับสังคม มาตรการในระดับสังคมจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อการขับเคลื่อนสู่สังคมที่ไร้ความรุนแรง การขับเคลื่อนในระดับมหภาค เช่นนี้จะต้องประสานพลังจาก 3 ด้านไปพร้อมกัน คือ การขับเคลื่อนความรู้ ขับเคลื่อนนโยบาย และขับเคลื่อนสังคมในลักษณะสามประสาน หรือยุทธศาสตร์สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา

4.1 ขับเคลื่อนความรู้ เพราะความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาสังคมที่ซับซ้อน การแก้ปัญหา จะต้องทำบนพื้นฐานของความรู้และข้อมูลที่เพียงพอ เชื่อถือได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการสร้างและการจัดการความรู้ให้ชัดว่า สังคมไทยมีความรุนแรงในครอบครัวด้านอะไรบ้าง ขนาดของปัญหานั้น ๆ อยู่ใน ระดับใด ใครคือกลุ่มเสี่ยง แนวโน้มเป็นอย่างไร อะไรเป็นเหตุ ปัจจัยสำคัญ จะแก้ได้อย่างไร และจะระดมองค์ความรู้ตลอดจน แนวทางปฏิบัติที่มีอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างไร

4.2 ขับเคลื่อนนโยบาย การขับเคลื่อนด้านนโยบายมีเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกันอยู่ 2 เรื่อง เรื่องแรก คือ ตัวนโยบายพร้อมด้วยยุทธศาสตร์ บนพื้นฐานของความรู้และข้อมูลที่ดี เรื่องที่สองคือ กฎหมาย ซึ่งเป็นเครื่องมือและกลไกที่จะนำนโยบายและยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ เฉพาะเรื่องกฎหมายนั้น ปัจจุบันนี้สังคมไทยมีกฎหมายที่จะให้ความคุ้มครอง หรือดูแลด้านสวัสดิการของประชากรกลุ่มต่าง ๆ อยู่พอสมควร เช่น พระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติเหล่านี้มีผลในด้านการคุ้มครองและเยียวยาผู้ถูกระทำรุนแรงได้ในระดับหนึ่ง แต่ผลในทางป้องกันความรุนแรงอาจจะไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

ดังนั้น นโยบายและยุทธศาสตร์ที่จะมีผลในเชิงป้องกัน คือ สิ่งที่จะควรจะได้ทำให้ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ตัวนโยบายที่จะมีผลในเชิงป้องกันความรุนแรงที่น่าจะได้ทำให้ชัดเจนมากขึ้น

4.3 ขับเคลื่อนสังคม เพราะความรุนแรงมีรากหยั่งลึกอยู่ในโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรม การขับเคลื่อนสังคมเพื่อลดความรุนแรงจะต้องมุ่ง ปรับเปลี่ยนโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมแห่งความรุนแรง จะต้องมียุทธศาสตร์และกระบวนการในการขับเคลื่อนสังคม ทั้งสังคมออกจากความรุนแรง และไปสู่การสร้างสังคมและวัฒนธรรมใหม่ที่เอื้อต่อความเสมอภาคและสมานฉันท์ การขับเคลื่อนนี้จะต้องทำผ่านระบบการศึกษา สื่อสารมวลชน การรณรงค์ และกลไกทางสังคม ตั้งแต่ครอบครัว ศาสนา ชุมชน ท้องถิ่น ไปจนถึงประเทศโดยรวม สังคมที่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหา มีพลังจากการมีส่วนร่วมและมีจุดมุ่งหมายร่วมกันเช่นนี้ ก็จะร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

ความรุนแรงในครอบครัวไม่ใช่สิ่งที่จะหยุดหรือลดลงได้ด้วยการ ร้องขอ แต่ด้วยการลงมือทำบนพื้นฐานของความรู้ที่เพียงพอ นโยบายที่ถูกต้อง และการขับเคลื่อนที่ทุกภาคส่วนร่วมมือกันอย่างเป็นเอกภาพ มีแต่การลงมือทำเช่นนี้เท่านั้นที่จะทำให้การหยุดความรุนแรง ซึ่งเป็นงานท้าทาย กลายเป็นงานที่ไม่ยากเกินวิสัยที่จะทำได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม (Social support)

การสนับสนุนทางสังคม (Social support) คือ การปฏิสัมพันธ์อย่างมีจุดมุ่งหมายที่นำมาซึ่งการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม เช่น การรับรู้ เข้าใจ และตอบสนองทางอารมณ์ความรู้สึก การให้ข้อมูล ให้ความช่วยเหลือ รวมถึงการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม การที่บุคคลรับรู้การสนับสนุนทางสังคม บุคคลจะเกิดการรับรู้ว่าตนได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การเห็นคุณค่า และการยอมรับ ส่งผลทางบวกต่อสุขภาพใจ ทำให้บุคคลสามารถเผชิญกับเหตุการณ์ที่มาคุกคามชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลทางจิตใจ คือทำให้บุคคลเกิดอารมณ์ที่มั่นคงต่อเหตุการณ์ที่กำลังเผชิญ มีแรงจูงใจในการแก้ไขปัญหาจากการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและสถานการณ์ และมีความเครียดลดลง (นันทินี ศุภมงคล, 2547)

ประเภทของการสนับสนุนทางสังคมมีด้วยกัน 5 ด้าน ดังนี้

1. ความรักใคร่ผูกพัน (attachment) ส่งผลให้ผู้รับการสนับสนุนรับรู้ถึงความรัก ความผูกพัน ความเอาใจใส่ ความอบอุ่น และความปลอดภัย
2. ความช่วยเหลือและคำแนะนำ (assistance/guidance) เช่น ข้อมูล คำแนะนำ และกำลังใจ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดที่บุคคลเผชิญอยู่ และส่งผลให้บุคคลสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

3. การยอมรับและการเห็นคุณค่า (reassurance of worth) เมื่อบุคคลได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ครอบครัว และสังคม ยามที่บุคคลได้แสดงความสามารถในการช่วยเหลือเรื่องต่าง ๆ ส่งผลให้บุคคลรู้สึกถึงคุณค่าในตนเองมากขึ้น

4. การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (social integration) แสดงให้เห็นถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของกลุ่มคนที่มีสถานการณ์คล้ายคลึงกัน มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และความคิดเห็น ส่งผลให้บุคคลมีเป้าหมาย รับรู้ว่าเป็นเจ้าของ และได้รับการยอมรับในกลุ่มหรือสังคม

5. การได้ช่วยเหลือประโยชน์แก่บุคคลอื่น (opportunity for nurturance) เป็นการที่บุคคลได้มีโอกาสอบรมเลี้ยงดูผู้อื่น ให้การช่วยเหลือผู้อื่น ส่งผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่น

แหล่งของการสนับสนุนทางสังคม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มปฐมภูมิ (primary groups) เป็นกลุ่มสังคมขนาดเล็ก สมาชิกในกลุ่มมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน มีความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัว การติดต่อสื่อสารเป็นแบบไม่เป็นทางการ มีลักษณะผ่อนคลาย กลุ่มปฐมภูมิเป็นแหล่งสนับสนุนทางอารมณ์ที่สำคัญมาก บุคลิกภาพของบุคคลจะได้รับอิทธิพลจากกลุ่มปฐมภูมิ ตัวอย่างของกลุ่มปฐมภูมิได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อน

2. กลุ่มทุติยภูมิ (secondary group) เป็นกลุ่มสังคมขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้ เนื่องจากกลุ่มไม่ได้เน้นที่ความผูกพันของสมาชิกกลุ่ม โดยมากเป็นการรวมกันเพื่อทำงานเฉพาะอย่าง ดังนั้นกลุ่มจะถือเอาผลงานและการแสดงบทบาทของสมาชิกเป็นสำคัญ การติดต่อสื่อสารจึงมีลักษณะเป็นทางการ ตัวอย่างของกลุ่มทุติยภูมิ ได้แก่ กลุ่มชมรม กลุ่มเพื่อนช่วยงาน

แนวคิดการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา

การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่นำแนวคิดพื้นฐานทางปรัชญา มาเป็นหลักในการศึกษาที่มุ่งทำความเข้าใจประเด็นหลัก ๆ เกี่ยวกับปรากฏการณ์ในชีวิตของมนุษย์ เน้นการคิดที่เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของคนเหมือนกัน และให้ความหมายของเรื่องที่ตนเองพบจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มีผู้ที่ให้ความหมายของปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

สารานุกรมปรัชญาของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (The Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2013) อธิบายว่า ปรากฏการณ์วิทยา คือ การศึกษาโครงสร้างของจิตสำนึกที่ได้รับประสบการณ์จากมุมมองของบุคคลหนึ่ง ซึ่งโครงสร้างหลักของประสบการณ์ คือความตั้งใจมุ่งตรงไปยังบางสิ่ง เนื่องจากเป็นประสบการณ์หรือเกี่ยวกับวัตถุบางอย่าง ประสบการณ์มุ่งตรงไปยังวัตถุ โดยอาศัยเนื้อหาหรือความหมายของมัน (ซึ่งแสดงถึงวัตถุ) พร้อมกับเงื่อนไขการเปิดใช้งานที่เหมาะสม

ชาย โพลิตา (2564) กล่าวว่า ปรัชญาการณวิทยาเป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งทำความเข้าใจประเด็นหลัก ๆ เกี่ยวกับปรัชญาการณในชีวิตของมนุษย์ในการหาความรู้ที่เป็นแก่นหรือโครงสร้างของประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือถ้าต้องการทำความเข้าใจกับประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งมีความหมายอย่างไรสำหรับผู้ประสบมัน

ปีนวดิ ศรีสุพรรณ (2561) กล่าวว่า ปรัชญาการณวิทยาเป็นการวิจัยที่อาศัยแนวความคิดและโลกทัศน์ จาก “ปรัชญาการณวิทยา” เป็นเครื่องมือในการศึกษาปรัชญาการณ และประสบการณ์ของมนุษย์

1. ปรัชญาการณวิทยา

รากฐานทางแนวคิดของการวิจัยแบบปรัชญาการณทางวิทยา คือ ปรัชญาการณที่เกิดขึ้นในราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นักปราชญาชาวเยอรมันชื่อ เอ็ดมุนด์ ฮุสแซร์ล (Edmund Husserl, ค.ศ. 1859 -1938) เป็นผู้ให้กำเนิดปรัชญาสำนักนี้ ฮุสแซร์ล กล่าวถึง ปรัชญาการณวิทยาว่าเป็นแนวทางการศึกษาทางปรัชญารูปแบบใหม่ ซึ่งต่อมาแนวคิดและแนวทางการศึกษานี้ได้รับการพัฒนาโดยนักปรัชญาหลายคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกศิษย์ของฮุสแซร์ล โดยแนวคิดปรัชญาการณวิทยาแบบต่าง ๆ ดังนี้ (ชาย โพลิตา, 2564)

- 1.1 ปรัชญาการณวิทยาเชิงบรรยาย หรือปรัชญาการณวิทยาอุตรภาพ (Descriptive/Transcendental Phenomenology)
- 1.2 ปรัชญาการณวิทยาธรรมชาติ (Naturalistic constitutive phenomenology)
- 1.3 ปรัชญาการณวิทยาแนวอัตถิภาวะ (existential phenomenology)
- 1.4 ปรัชญาการณวิทยาแนวสร้างเชิงประวัติศาสตร์ (Generative historical phenomenology)
- 1.5 ปรัชญาการณวิทยาพันธุกรรม (Genetic phenomenology)
- 1.6 ปรัชญาการณวิทยาอรรถปริวรรต (Hermeneutic phenomenology)
- 1.7 ปรัชญาการณวิทยาสำนึกนิยม (Realistic phenomenology)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาปรัชญาการณวิทยาเชิงบรรยาย (Descriptive phenomenology) ตามแนวคิดของเอ็ดมุนด์ ฮุสแซร์ล (Edmund Husserl) เป็นความคิดที่เกิดขึ้นอย่างอิสระในเรื่องที่ต้องการศึกษา หลักสำคัญของแนวคิดนี้คือ มุ่งพรรณนาความหมายที่สร้างขึ้นมาจากในจิตสำนึกผู้ศึกษา ผู้ศึกษาตามแนวคิดนี้ต้องไม่มีอคติและไม่มีอารมณ์ในสิ่งที่ศึกษา โดยขจัดความคิดเห็นของตนออกจากสิ่งที่ตนเองกำลังศึกษา (bracketing) เน้นที่จุดมุ่งหมาย (intentionality) และสาระสำคัญ (essences) ของการรับรู้ของบุคคล และมีความเชื่อว่ามนุษย์จะเข้าใจในสิ่งที่ประสบได้ด้วยกรรับรู้

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา

ปรากฏการณ์วิทยามีวิธีการดำเนินการคล้ายกับวิธีการเชิงคุณภาพอื่น ๆ ในทุกขั้นตอน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ (ซีซวาล วงศ์สารี, 2563; นันทินา โชติพิทยานนท์, ม.ป.ป.; ประยูร ภักดิ์พัฒนาทร, ปัญญา เลิศไกร, และศศลักษณ์ ทองขาว, 2564)

2.1 กำหนดหัวข้อ และคำถามการวิจัย โดยกำหนดให้เหมาะสมกับการศึกษาแบบปรากฏการณ์วิทยา ลักษณะของเรื่องควรเน้นในแนวทางการค้นหาความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ที่บุคคลประสบ และเมื่อได้ผลการวิจัยออกมาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติได้

2.2 ทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา โดยการทบทวนระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย และเตรียมความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่จะศึกษา โดยศึกษาอย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างคำถาม ทั้งนี้การทบทวนสามารถทำได้ตลอดกระบวนการวิจัย ตั้งแต่ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล ขณะเก็บรวบรวมข้อมูล และภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3 กำหนดเกณฑ์สำหรับเลือกบุคคลและปรากฏการณ์ที่จะศึกษา ผู้ให้ข้อมูลจะต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ซึ่งวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยามักใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง คือ การเลือกตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยกำหนด โดยจำนวนผู้ให้ข้อมูลขึ้นอยู่กับจำนวนข้อมูลที่สามารถตอบคำถามการวิจัยได้มากและครอบคลุมเพียงพอทุกมิติที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา

2.4 ให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้ที่ถูกเลือกมาศึกษา รวมทั้งจัดการกับประเด็นที่เกี่ยวกับจริยธรรมในการวิจัย โดยแจ้งผู้ให้ข้อมูลทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์จากการวิจัย แนวทางการพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลซักถามข้อสงสัย และใช้เวลาในการตัดสินใจเมื่อผู้ให้ข้อมูลตกลงใจที่จะเข้าร่วมในงานวิจัย ผู้วิจัยขอให้ผู้ให้ข้อมูลลงนามยินยอมในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย พร้อมทั้งนัดเวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์โดยยึดตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ

2.5 กำหนดหัวข้อ และคำถามการวิจัยที่เหมาะสมกับการศึกษาแบบปรากฏการณ์วิทยา โดยกำหนดให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเรื่องที่จะศึกษาและควรเป็นคำถามแบบปลายเปิด ไม่มีการเตรียมคำตอบไว้ล่วงหน้า

2.6 สัมภาษณ์และบันทึกการสัมภาษณ์อย่างละเอียด

2.6.1 เริ่มการสัมภาษณ์ โดยการสร้างสัมพันธภาพ และสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเอง เพราะจะทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยสามารถกระทำได้ด้วยการแนะนำตนเองชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ สิทธิของผู้ให้ข้อมูล เช่น สิทธิในการไม่ให้ข้อมูล การยุติการสนทนา การได้รับความคุ้มครองผลกระทบจากการให้ข้อมูล เป็นต้น ผู้วิจัยต้องแสดงความใส่ใจ

และสนใจผู้ให้ข้อมูล ไม่ตัดสินคุณค่าของผู้ให้ข้อมูล ในกรณีที่ต้องมีการบันทึกการสัมภาษณ์ ทั้งการบันทึกเสียง และการจดบันทึก ผู้วิจัยจะต้องขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนเมื่อผู้ให้ข้อมูลอนุญาต จึงทำการบันทึก

2.6.2 ดำเนินการสัมภาษณ์ ขณะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะต้องทำตามสบาย เป็นธรรมชาติเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลไม่รู้สึก กังวล ใช้ภาษาที่เข้าใจตรงกันทั้ง 2 ฝ่าย ผู้วิจัยแสดงความเข้าใจ ในเรื่องของผู้ให้ข้อมูล รับฟังด้วยความตั้งใจ แม้ผู้วิจัยจะไม่เห็นด้วยกับความเห็นของผู้ให้ข้อมูล แต่ไม่ควร แสดงออกให้ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ ควรแสดงถึงความสนใจ และความเข้าใจในความเห็นนั้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลเปิดเผยเรื่องราวหรือความคิดเห็น และผู้วิจัยจะต้องเคารพต่อความจริง ที่ถูกเปิดเผยขึ้น ถึงแม้ว่าเรื่องราวนั้นจะไม่ตรงกับความคิดหรือกระทบต่อความรู้สึก และอารมณ์ของผู้วิจัย เมื่อผู้วิจัย ได้ข้อมูลที่ลึกตามต้องการแล้ว ก่อนทำการยุติการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยควรสนทนาในประเด็นที่ไม่ลึก ตอบได้ง่าย ซึ่งจะทำให้ความรู้สึกและอารมณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลับเป็นปกติรวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูล ถามผู้วิจัยหรือให้ออกาสผู้ให้ข้อมูลทบทวนเพิ่มเติมข้อมูล

2.6.3 สิ้นสุดการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ในวิจัยเชิงคุณภาพนั้นอาจจะต้องกระทำ หลายครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความอุ่มตัวของข้อมูล เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยต้องแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทราบถึงระบบการรักษาความลับที่เชื่อถือได้ และกล่าวคำขอบคุณ ในกรณีที่มีการสัมภาษณ์นั้น ยังไม่ใช่ครั้งสุดท้าย ผู้วิจัยต้องขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการกลับมาสัมภาษณ์หรือเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

2.7 เตรียมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ และดำเนินการวิเคราะห์

โดยผู้วิจัยเริ่มวิเคราะห์ข้อมูลในขณะที่เก็บข้อมูลและภายหลังเก็บข้อมูล ในขณะ เก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลไปด้วย ซึ่งวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่นิยมใช้ในการศึกษา เชิงปรากฏการณ์วิทยา ประกอบด้วย

1. โคลไลซซี่ (Colaizzi) เป็นวิธีการเดียวที่ผู้วิจัยต้องนำข้อมูลกลับไปผู้ให้ข้อมูล ตรวจสอบ
2. เจียจี้ (Giorgi) มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยเพียงผู้เดียว เท่านั้น ไม่มีการนำข้อมูลไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ
3. แวน แคม (Van Kaam) จะนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลด้วย

ทั้ง 3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลมีแนวคิดมาจากฮุสเซอร์ล (Husserl) มาเป็นแนวทางการศึกษา ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนของโคลไลซซี่ (Colaizzi) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาถอดเทป หรือเรียงถ้อยคำจากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำพร้อมอ่านทบทวนถ้อยคำให้ได้ เพื่อทำความเข้าใจกับสาระสำคัญทุกประเด็นให้เกิดความเข้าใจในข้อมูล
2. ทบทวน ตรวจสอบข้อความพร้อมดีประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ และเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษาให้มากที่สุด
3. ทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งให้ความหมายและคำอธิบายที่ถูกต้องตรงกัน
4. จัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
5. เขียนพรรณนาเชื่อมโยงผลการศึกษาที่ปรากฏตามปรากฏการณ์วิทยาด้วยการบรรยายและอธิบายให้ตรงประเด็น
6. อธิบายผลการศึกษาให้ละเอียด ชัดเจนที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ภายใต้ระเบียบวิธีหรือนัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้เกิดความชัดเจนของข้อมูลที่สุดการวิจัยกำหนด
7. นำผลการศึกษาที่ค้นพบจากการวิจัยกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของความหมายและการอธิบายประเด็น พร้อมปรับแก้ไขให้ครบถ้วนก่อนอภิปรายผลการวิจัยในลำดับถัดไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในต่างประเทศ

Kaur, & Garg (2009) ได้ศึกษาเรื่องความรุนแรงในครอบครัวต่อผู้หญิง: การศึกษาเชิงคุณภาพในชุมชนชนบท พบว่า ความรุนแรงในครอบครัวเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ร่างกายและจิตใจสุขภาพของผู้หญิงนั้นป่วย และความรุนแรงทางร่างกายเป็นสาเหตุสำคัญของความกังวลในหมู่ผู้หญิงเหล่านี้ ผู้หญิงบางคนต้องทนทุกข์แม้ในระหว่างตั้งครรภ์ สามีติดเหล้ากลายเป็นสาเหตุหลักของความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงการุ้แยกจากญาติทำให้สามีทำร้ายภรรยาอีกด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ผู้หญิงเลือกที่จะอยู่เงียบๆ แม้ตนเองจะตกเป็นเหยื่อ และผู้หญิงส่วนใหญ่กลัวที่จะฟ้องกฎหมาย เพราะจะเกิดผลกระทบ เช่น การแยกทางสังคม เป็นต้น

Akhter (2014) ได้ศึกษาเรื่องความรุนแรงทางเพศในหมู่ตามเอกสารผู้ลี้ภัยโรฮิงญาในบังคลาเทศ พบว่า ผู้หญิงถูกกระทำความรุนแรงและถูกการข่มขู่ บังคับให้ทำหน้าที่เป็นเสาหลักของครอบครัว ซึ่งสถานะของผู้หญิงไม่ได้ดีขึ้น ทั้งในครอบครัวหรือชุมชน ในทางตรงกันข้ามผู้หญิงกำลังเผชิญกับความรุนแรงเพิ่มขึ้นจากครอบครัวของพวกเขา ชุมชนผู้ลี้ภัยและบุคคลภายนอก แม้ว่าผู้หญิงที่เป็นผู้ลี้ภัยทุกคนประสบความรุนแรงทั้งในและนอกค่าย

Pandey (2014) ได้ศึกษาเรื่องความรุนแรงทางร่างกายและความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงในวัยเจริญพันธุ์ในชีวิตสมรสในเนปาล: ความชุกสาเหตุและกลยุทธ์การป้องกัน พบว่า ผู้หญิงในประเทศเนปาล ร้อยละ 23 เคยมีประสบการณ์การล่วงละเมิดทางร่างกาย และร้อยละ 14 เคยมีประสบการณ์ความรุนแรงทางเพศโดยสามีของตน เมื่อเทียบกับผู้หญิงที่แต่งงานตอนอายุ 20 ปี และหลังจากนั้นผู้ที่แต่งงานอายุ 15 ปี มีร้อยละ 83 และร้อยละ 71 อัตราที่สูงขึ้นของการละเมิดทางร่างกายและทางเพศเกิดขึ้นตามลำดับ ปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ รวมถึงความอับอายของสามีภรรยาต่อหน้าคนอื่น หึงหวงและความไม่ไว้วางใจ และการตีแม่เหล็กที่มากเกินไป

Bouhours, & Broadhurst (2015) ได้ศึกษาเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิงในฮ่องกง พบว่า 1 ใน 5 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม เคยมีประสบการณ์ความรุนแรงมาตั้งแต่อายุ 16 ปี และความรุนแรงทางเพศเกิดขึ้นบ่อยมากกว่าความรุนแรงทางร่างกาย ซึ่งผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะถูกทำร้ายโดยคนรักมากกว่าคนแปลกหน้า

2. งานวิจัยในประเทศไทย

สุกัญญา สดศรี (2560) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการใช้ความรุนแรงของครอบครัวในสังคมไทย พบว่า ประเภทความรุนแรงในครอบครัว มีดังนี้ ความรุนแรงด้านร่างกาย กระทำลักษณะการตบตี ตะบอง และการที่บุคคลหนึ่งใช้อาวุธหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งทำร้ายร่างกายอีกบุคคลหนึ่งให้ได้รับบาดเจ็บ พิการ หรือเสียชีวิต ความรุนแรงด้านจิตใจ มีกระทำในลักษณะการทำร้ายจิตใจ การทำร้ายโดยการพูดจาหยาบคาย ว่าร้าย ตูถูกเหยียดหยาม ทำให้ผู้ถูกกระทำขาดความเชื่อมั่น อับอาย และได้รับความกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจ ความรุนแรงด้านสังคม กระทำในลักษณะการจำกัดสิทธิ กักขังหน่วงเหนี่ยว ไม่ยอมให้พบปะกับเพื่อนหรือญาติพี่น้อง และการไม่ให้บุตรหลานในปกครองได้รับการศึกษาตามสมควร ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ กระทำในลักษณะจำกัดค่าใช้จ่าย ควบคุมทรัพย์สินหรือไม่รับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายของครอบครัว การจำกัดสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย เป็นต้น และความรุนแรงทางเพศ กระทำในลักษณะทารุณกรรมทางเพศ การทำร้ายร่างกายทางเพศต่อเด็ก และสตรี การคุกคามทางเพศ การบังคับข่มขู่ให้มีเพศสัมพันธ์ เช่น ภรรยาถูกสามีข่มขืน พ่อเลี้ยงข่มขืนลูกเลี้ยง ญาติพี่น้องผู้ชายข่มขืนญาติผู้หญิงในครอบครัว รวมไปถึงการถูกรังแกข่มขู่บังคับให้ขายบริการทางเพศ

ปพิชญา สุนทรพิทักษ์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ประสบการณ์ของสตรีที่ผ่านพ้นปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษามูลนิธิหญิงชายก้าวไกล พบว่า การที่สามีใช้ความรุนแรงต่อภรรยาได้ก่อให้เกิดบาดแผลและได้สร้างความเจ็บปวดให้กับผู้หญิง ผู้หญิงต้องเผชิญกับความหวาดกลัว รู้สึกเศร้า เสียใจ ที่สามีกระทำความรุนแรงต่อเธอ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัวได้ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม รวมทั้งสร้างผลกระทบต่อลูกๆ ของเธอ เช่นเดียวกัน จุดเปลี่ยนที่ทำให้ผู้หญิงคิดว่าเธอควรมองหาทางเลือกอื่นให้กับชีวิต เกิดจากการที่ผู้หญิง

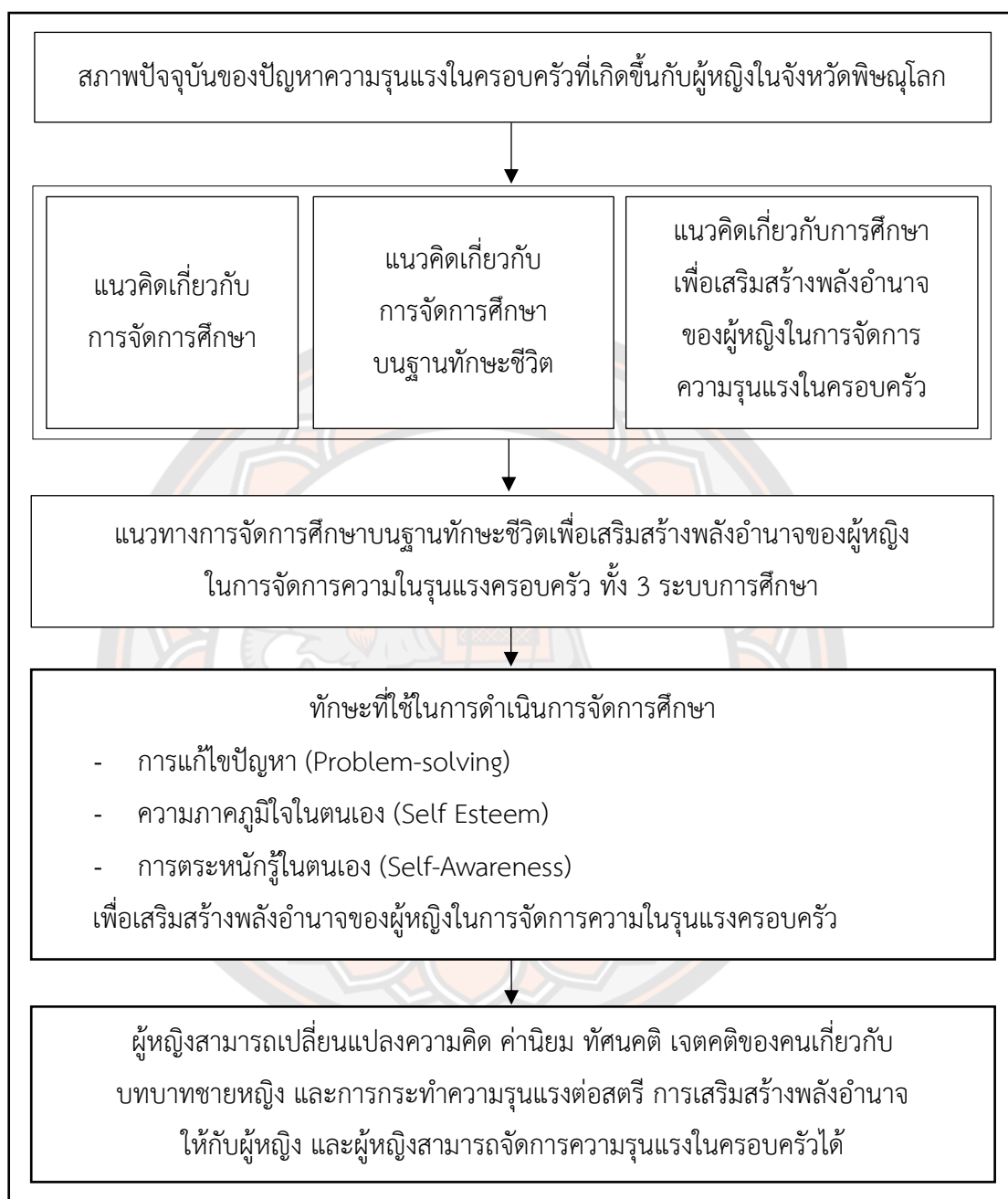
ถูกทำร้าย จนเธอรู้สึกว่าเจ็บจนทนไม่ไหวอีกต่อไป เพราะความเจ็บปวดที่ได้รับอาจก่อให้เกิดการสูญเสียชีวิตได้ ในวันใดวันหนึ่ง

เกียรติเฉลิม รักษ์งาม (2565) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหา และแนวทางการป้องกัน ความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดปทุมธานี: กรณีศึกษาช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 พบว่า สาเหตุความรุนแรงในครอบครัวเกิดจากยาเสพติด เมาสุรา นิสัยส่วนตัวเป็นคนอารมณ์ร้อน ความหึงหวง ปัญหาเศรษฐกิจ สภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ ใช้คำพูดหยาบคาย เสียงดัง ดุด่า ตะคอก ทำร้ายร่างกายด้วยการตบ ตี ต่อย เตะ และการทำร้ายกันด้วยอาวุธ ทำให้ผู้ถูกกระทำได้รับความกระทบกระเทือนทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ เช่น ร่างกายได้รับความเจ็บปวด ตั้งแต่มีบาดแผล เล็กน้อย ถ้ามีความรุนแรงมากๆ ก็อาจถึงขั้นพิการหรือเสียชีวิต มีความหวาดกลัว ลักษณะความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ สามีภรรยากระทำความรุนแรง ผู้ปกครองทำความรุนแรงกับเด็ก การกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ และการล่วงละเมิดทางเพศ แนวทางป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ ด้านกระบวนการยุติธรรมต้องรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง บูรณาการกฎหมายต่าง ๆ กระบวนการทำงานกระบวนการยุติธรรมต้องทำงานร่วมกับแพทย์ กำหนดหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน พัฒนาองค์ความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการสอบสวนข้อเท็จจริงกับเด็กและผู้หญิง คนในชุมชน ต้องช่วยกันดูแลคอยแจ้งเหตุการณ์ถ้าเกิดความรุนแรงขึ้นในครอบครัว ควรปรึกษาญาติผู้ใหญ่ หรือคนที่ไว้ใจได้ และควรมีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อเป็นจุดบริการให้ความช่วยเหลือและดูแล เรื่องความรุนแรงในครอบครัว

ช่องว่างงานวิจัย (Gap of Reach)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวหลายประเด็น ได้แก่ ความรุนแรงในครอบครัวต่อผู้หญิง แนวทางการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาสตรีไทย และภูมิหลังทางครอบครัวที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งยังไม่มีงานวิจัยใดที่นำแนวคิดการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต (Life Skill Based Education) มาใช้เป็นทฤษฎีหลักของงานวิจัยในการสร้างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงครอบครัว

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการดำเนินงานแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 คือ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก

ผู้วิจัยแบ่งวิธีการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร

1. เอกสารที่ใช้ในการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษานั่งสืบ ตำราวิชาการต่าง ๆ เอกสารจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง อีกทั้ง สถิติต่าง ๆ และข้อมูลจากแหล่งอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ รายงานข้อมูลจากองค์การอนามัยโลกสาขาประเทศไทย (World Health Organization Thailand) รายงานข้อมูลจากคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประจำปี 2561 รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงในครอบครัว สำหรับการรายงานตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประจำปี 2561 รายงานความรุนแรงในครอบครัว รวบรวมโดยศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สุขศึกษา พลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มัธยมศึกษาปีที่ 1 รายงานคดีที่เกิดจากความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก

จากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดพิษณุโลก รายงานคดีความพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำทารุณกรรมรุนแรง ในครอบครัว พ.ศ. 2550 จากศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก และรายงานผู้เข้ารับบริการ ของพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารจากแหล่งต่าง ๆ แล้ว จึงนำมาจัดหมวดหมู่และเชื่อมโยงเข้ากับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ โดยอาศัยการตีความ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพิจารณาประเด็นที่ค้นพบจากเอกสาร บทความ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview)

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหาในเอกสาร มากำหนดเกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนด ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 3 คน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านสตรี 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในครอบครัว

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มการศึกษาในระบบ ศึกษาที่โรงเรียนทรัพย์ไพรวัลย์วิทยาคม จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูฝ่ายปกครอง ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มการศึกษานอกระบบ ศึกษาที่บ้านพักเด็กและครอบครัว จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 4 คือ กลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัย ศึกษาที่สมาคมสตรีศรีสองแคว ประกอบด้วย นายกสมาคม และสมาชิกของสมาคม จำนวน 2 คน

ดังนั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้ง 4 กลุ่ม สามารถแจกแจงได้ดังตาราง 11 ดังนี้

ตาราง 11 แสดงข้อมูลของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้ง 4 กลุ่ม ในวัตถุประสงค์
การวิจัยข้อที่ 1

กลุ่ม	รายละเอียด	จำนวน (คน)
กลุ่มที่ 1 คือ ผู้เชี่ยวชาญด้าน ความรุนแรงในครอบครัว	ผู้เชี่ยวชาญด้านสตรี	1
	ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง	1
	ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในครอบครัว	1
กลุ่ม 2 คือ กลุ่มการศึกษาในระบบ	ศึกษากับโรงเรียนทรัพย์สินพิทยาลัยวิทยาคม จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูฝ่ายปกครอง ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา	4
	ศึกษากับบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก	1
กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มการศึกษานอกระบบ	ประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์	1
กลุ่มที่ 4 คือ กลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัย	ศึกษากับสมาคมสตรีศรีสองแคว ประกอบด้วย นายกสมาคมและสมาชิกของสมาคม	2
รวม		10

2. เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ

กลุ่มที่ 1 คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในครอบครัว

1. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับด้านสตรี ด้านความรุนแรงในครอบครัว และด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง ไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. เป็นผู้จัดกิจกรรม/โครงการต่างๆ เกี่ยวกับประเด็นสตรี การพัฒนาสตรี การศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง หรือความรุนแรงในครอบครัว
3. เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานรัฐหรือเอกชนในฐานะผู้ที่สามารถถ่ายทอดเกี่ยวกับประเด็นสตรี การพัฒนาสตรี การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง หรือความรุนแรงในครอบครัวแก่ผู้หญิง ประชาชนทั่วไป และหน่วยงานที่ต่างๆ ได้

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มการศึกษาในระบบ

1. เป็นบุคลากรภายในโรงเรียนที่ส่วนเกี่ยวข้องในการดูแล/ให้คำปรึกษาแก่นักเรียน เมื่อนักเรียนเกิดปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือ เช่น ผู้อำนวยการ ครูฝ่ายดูแลกิจการนักเรียน

ครูประจำชั้น ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา หรือครูแนะแนว เป็นต้น

2. เป็นโรงเรียนที่เคยเข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการยุติและป้องกันความรุนแรงต่อสตรีและเด็ก หรือความรุนแรงในครอบครัว

กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มการศึกษานอกระบบ

1. เป็นผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในปฏิบัติงานเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้หญิงจากความรุนแรงในครอบครัว ให้ความคุ้มครองและจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้หญิง เช่น หัวหน้าบ้านพักเด็กและครอบครัว นักสังคมสงเคราะห์ นักพัฒนาสังคม และนักจิตวิทยา เป็นต้น

2. เป็นหน่วยงานที่มุ่งเน้นช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงต่อสตรี และช่วยเหลือเด็กและผู้หญิง

กลุ่มที่ 4 คือ กลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัย

1. เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของผู้หญิง และส่งเสริมการป้องกันหรือยุติความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ นายกสมาคม หรือสมาชิกของสมาคม เป็นต้น

2. เป็นกลุ่มที่ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาอาสาสมัคร กลุ่ม องค์กร เครือข่าย ในการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงไทยในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

3.1 ผู้วิจัยในฐานะเครื่องมือการวิจัย เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยมากที่สุด ผู้วิจัยจึงเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง และผู้วิจัยเคยมีประสบการณ์โดยตรงในการทำวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโทที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงต่อสตรี คือ การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีความสัมพันธ์กับความรุนแรงทางด้านร่างกายของสตรีในจังหวัดพิษณุโลก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ ต้องมีจรรยาบรรณนักวิจัยเป็นพื้นฐานสำคัญด้วย

3.2 เครื่องบันทึกเสียงและอุปกรณ์บันทึก ใช้ในการบันทึกบทสนทนาของผู้ให้ข้อมูลหลักกับผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ตามที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ไว้ และผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลกลับมาตรวจสอบได้

3.3 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อใช้ประกอบการพูดคุย สอบถาม สังเกตในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยสร้างข้อคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

3.3.1 สภาพปัจจุบันและปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก

3.3.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง

3.3.3 สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

- 3.3.4 ประเภทของความรุนแรงในครอบครัว
- 3.3.5 ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว
- 3.3.6 วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว
- 3.3.7 สถานการณ์โควิด-19 กับความรุนแรงในครอบครัว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขณะที่เก็บข้อมูลและภายหลังเก็บข้อมูล ซึ่งในขณะที่เก็บข้อมูลนั้นผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลไปด้วย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา ตามแนวคิดของฮุสแซร์ล (Husserl) โดยการใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนของโคไลซ์ซี่ (Colaizzi) ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาถอดเทปคำให้สัมภาษณ์คำต่อคำ และพิมพ์ หลังจากนั้น ผู้วิจัยอ่านบทสัมภาษณ์หลาย ๆ ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจกับข้อมูลทั้งหมดโดยภาพรวม อย่างแท้จริง

4.2 รวบรวมข้อมูลรายละเอียดจากผู้ให้ข้อมูล โดยการจับประโยคสำคัญที่เป็นข้อมูล เดียวกัน และเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษาให้มากที่สุด

4.3 ทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งให้ความหมายและคำอธิบาย ที่ถูกต้องตรงกัน

4.4 ทบทวนข้อมูล และนำมาจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ และสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์การวิจัย

4.5 นำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาเขียนอธิบายตามวัตถุประสงค์ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลอย่างละเอียดครบถ้วน โดยเขียนในรูปแบบบรรยายที่มีความต่อเนื่องกัน กลมกลืนกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยพยายาม ตัดข้อมูลหรือหัวข้อที่ไม่จำเป็นออกไป

4.6 อธิบายผลการศึกษาให้ละเอียดครบถ้วน ชัดเจนเท่าที่จะเป็นไปได้ และอยู่บนพื้นฐาน ของข้อมูลประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล โดยเขียนในรูปแบบบรรยาย

4.7 นำผลการศึกษาที่ค้นพบจากการวิจัยกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูล เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ประเด็นของการศึกษาที่ระบุไว้ในคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมปรับแก้ไขก่อนอภิปราย ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ และสรุปข้อมูลที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยวิธีการ สรุปความในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา เพื่อประกอบการอธิบายข้อมูลที่ได้จากการวิจัยแบบ เชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

5. ผลที่ได้จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 คือ ทราบสภาพปัจจุบันของ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ศึกษาจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 มาสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การศึกษาวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 คือ เพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก

ผู้วิจัยแบ่งวิธีการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ในทั้งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ จากนั้น นำมาสังเคราะห์จัดหมวดหมู่ เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่การวิเคราะห์ผลการวิจัย

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยอาศัยการตีความ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพิจารณาประเด็นที่ค้นพบจากแนวคิดทฤษฎี เอกสาร บทความ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. นำข้อมูลจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 และข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อนำไปสร้างและร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวของผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 3 ระบบ ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย

3. สร้างและร่างแนวทางในการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำไปทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยนำร่างแนวทางในการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก มาตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างแนวทางโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 3 ท่าน และตัวแทนจากกลุ่มการศึกษาทั้ง 3 ระบบ ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 3 ท่าน

ดังนั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้ง 2 กลุ่ม สามารถแจกแจงได้ดังตาราง 12 ดังนี้

ตาราง 12 แสดงข้อมูลของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้ง 2 กลุ่ม ในวัตถุประสงค์
การวิจัยข้อที่ 2

กลุ่ม	รายละเอียด	จำนวน (คน)
กลุ่มที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญด้านสตรี	1
	คือ ผู้เชี่ยวชาญด้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรี	1
	ความรุนแรงในครอบครัว	1
กลุ่ม 2	ตัวแทนจากการศึกษาในระบบ ศึกษาที่โรงเรียน	1
	แพทย์ไพรวัลย์วิทยาคม จังหวัดพิษณุโลก	
	ตัวแทนจากการศึกษานอกระบบ ศึกษาที่บ้านพักเด็ก	1
คือ กลุ่มการศึกษา	และครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก	
ทั้ง 3 ระบบ	ตัวแทนจากการศึกษาตามอัธยาศัย ศึกษาที่สมาคม	1
	สตรีศรีสองแคว ประกอบด้วย นายกสมาคม และสมาชิกของสมาคม	
	รวม	6

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยช่วยในการสังเกตบรรยากาศและช่วยบันทึกข้อมูลตลอดการจัดประชุมกลุ่ม

2. เครื่องมือในการวิจัย คือ ข้อมูลวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 และข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อนำไปสร้างและร่างแนวทางการจัดการศึกษานานาชาติเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 3 ระบบ ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอด้วยการพรรณนา (Descriptive) และใช้การสังเคราะห์ข้อมูล ใช้การสังเคราะห์เชิงคุณลักษณะ (Qualitative Synthesis) สังเคราะห์เนื้อหาสาระเฉพาะส่วนที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยด้วยวิธีการบรรยาย เพื่อสร้างแนวทางการจัดการศึกษานานาชาติเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

4. นำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 3 คน และตัวแทนจากทั้ง 3 ระบบการศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอก และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อสร้างเป็นแนวทาง

การจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

5. จัดทำ แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

ผลที่ได้จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 คือ แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ทั้ง 3 ระบบการศึกษา คือ การศึกษาในระบบ นอกระบบการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย 3 ประเด็นการศึกษา คือ 1) การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว 2) ความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว 3) การตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) คือ ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักหลายคน จากนั้นนำข้อมูลมาเปรียบเทียบเพื่อหาข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา ก่อนจะนำมาสร้างเป็นข้อสรุปและอภิปราย

2. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) คือ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ทั้งการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่ม

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory triangulation) คือ ผู้วิจัยใช้มุมมองของทฤษฎีต่าง ๆ มาพิจารณาข้อมูลชุดเดียวกันว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

แผนการดำเนินงานการวิจัย

ผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินการวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว” โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สถานที่ทำการวิจัย คือ จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่ติด 1 ใน 10 จังหวัดที่มีการรายงานการกระทำความรุนแรงในครอบครัวมากที่สุดของภาพรวมในประเทศไทย (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2563) แบ่งพื้นที่ในการศึกษาตามรูปแบบการจัดการศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย

- 1.1 การศึกษาในระบบ ศึกษาที่โรงเรียนทรัพย์สินพิชญ์วิทยาคม จังหวัดพิษณุโลก
 - 1.2 การศึกษานอกระบบ ศึกษาที่บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก
 - 1.3 การศึกษาตามอัธยาศัย ศึกษาที่สมาคมสตรีศรีสองแคว
 2. ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย คือ 1 ปี
 3. แผนดำเนินงานการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้
 - 3.1 วางแผนการวิจัยรวบรวมข้อมูล และดำเนินงานตามขั้นตอนจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
 - 3.2 ทำการศึกษาเอกสารจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ
 - 3.3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 3 ท่าน
 - 3.4 ทำสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มการศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 3.5 บันทึกข้อมูลที่ได้รวบรวมมา สรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อสร้างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงไทยในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
 - 3.6 สรุปผลการวิจัยและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์
 - 3.7 จัดทำบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติ
- ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจัดทำแผนการดำเนินงานวิจัย ดังตาราง 13

ตาราง 13 แสดงแผนการดำเนินงานวิจัย

กิจกรรม/ขั้นตอน การดำเนินงาน	เดือน												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1. วางแผนการวิจัยรวบรวมข้อมูล และดำเนินงานตามขั้นตอนจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์													
2. ทำการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ ศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก													
3. ทำการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ สร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก													

กิจกรรม/ขั้นตอน การดำเนินงาน	เดือน												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
4. บันทึกข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมาสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อสร้างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว													
5. สรุปผลการวิจัยและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์													
6. จัดทำบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติ													

จริยธรรมการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้วิจัยพิทักษ์กลุ่มตัวอย่างด้วยวาจาในการพบปะครั้งแรก โดยการแนะนำตัว ชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย
2. ผู้วิจัยแจ้งกลุ่มตัวอย่างให้ทราบถึงสิทธิในการเข้าร่วมการวิจัย และสามารถบอกเลิกได้โดยไม่ต้องชี้แจงเหตุผล และไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง
3. ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงและแจ้งกลุ่มตัวอย่างให้ทราบว่าข้อมูลทั้งหมดจะถูกนำเสนอเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ
4. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะถูกเก็บเป็นความลับไว้ไม่มีการเปิดเผยให้เกิดความเสียหายแก่กลุ่มตัวอย่าง และจะนำผลประเมินที่ได้สรุปออกมาเป็นภาพรวมเพื่อใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเท่านั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำตารางสรุปวิธีการดำเนินการวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว” โดยมีวิธีการดำเนินการดำเนินงานแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังภาพ ต่อไปนี้

ภาพ 2 แสดงวิธีการดำเนินการดำเนินงานแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก และเพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก โดยเสนอเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งผู้วิจัยแบ่งประเด็นในการศึกษา ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง 3) สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว 4) ประเภทความรุนแรงในครอบครัว 5) ผลกระทบความรุนแรงในครอบครัว และ 6) วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว 7) สถานการณ์โควิด-19 กับความรุนแรงในครอบครัว พบว่า

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก

1.1 เหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก

จากสถิติจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ของศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ตั้งแต่ปี 2561 มีผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 8 คน ปี 2562 จำนวน 12 คน ปี 2563 จำนวน 19 คน และปี 2564 จำนวน 23 คน และจากสถิติการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ของศูนย์ปฏิบัติการคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ปี 2562 พบว่ามีผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 9 คน ปี 2563 จำนวน 16 คน และในปี 2564 จำนวน 16 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในทุก ๆ ปี จังหวัดพิษณุโลกเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงเพิ่มขึ้นทุกปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

...ในพิษณุโลกมีผู้หญิงถูกระทำความรุนแรงเยอะ ยิ่งอยู่อำเภอนอก ๆ เมือง ยิ่งแล้วใหญ่ โดนเยอะ แต่ถ้าผู้หญิงที่อยู่ในเมือง เขาจะเข้าถึงสื่อได้ จะรู้ว่าป้องกันตัวเองอย่างไร แต่ไม่ใช่ว่าจะไม่มีเลย ในเมืองก็มีนะ ทั้งเด็กวัยเรียน วัยทำงาน คนแก่

(ผู้ให้ข้อมูลด้านสตรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2564)

...เชื่อว่าพิษณุโลกยังมีผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวอีกมาก เพราะผู้ชายส่วนใหญ่จะคิดว่าตัวเองเป็นหัวหน้า มีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิง จะทำอะไรก็ได้

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษาตามอัธยาศัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2564)

...ส่วนใหญ่ผู้เข้ามาใช้บริการจะเป็นเด็กและผู้หญิง ถ้าเป็นเด็กจะเป็นวัยเรียนและวัยรุ่น ที่อายุไม่เกิน 20 ปีที่เข้ามาเยอะมาก ส่วนวัยรุ่นใหญ่จะมีไปจนถึงผู้สูงอายุที่โดนมา แล้วเข้ามาใช้บริการ

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษานอกระบบ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2564)

เมื่อเข้าสู่การดำเนินคดีความตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัว คู่สมรสผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จากการรายงานข้อมูลของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก ประจำปี 2561 - 2564 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นคดีความในรูปแบบความผิดกระทำความรุนแรงในครอบครัว ในลักษณะสามีทำร้ายร่างกายภรรยา เช่นเดียวกับคดีความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพ ศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ประจำปี 2561 - 2563 ได้รายงานไว้ว่า คดีความส่วนใหญ่จะเป็นคดีความรุนแรงในครอบครัว ในลักษณะสามีทำร้ายร่างกายภรรยา มีพฤติกรรมอารมณ์รุนแรงมีปากเสียงทะเลาะวิวาทกับภรรยา ขว้างปา ทำลายทรัพย์สิน และทำร้ายร่างกายภรรยาต่อหน้าบุตรเป็นประจำ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การดำเนินคดีความตามกฎหมายในคดีความรุนแรงในครอบครัว จะเป็นในลักษณะที่สามีทำร้ายภรรยาเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังมีพบว่า มีผู้หญิงบางคนที่ไม่ประสงค์ที่จะดำเนินคดีความ เนื่องจากมีความคิดว่าการดำเนินคดีความฟ้องร้องขึ้นศาลมีค่าใช้จ่ายมากมาย อีกทั้ง ยังเสียเวลาประกอบอาชีพ ทำให้ขาดรายได้ จึงเลือกที่จะไม่ดำเนินคดีความ ซึ่งผู้หญิงบางคนมีความต้องการที่จะดำเนินคดีความ เนื่องจากมีความขัดแย้งกันเรื่องของทรัพย์สิน จึงต้องฟ้องร้องต่อสู้กันในชั้นศาล เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ตนเอง

...พอเราถามว่าดำเนินคดีใหม่ เขาบอกว่าไม่เอา ไม่มีเงิน เสียเวลาทำมาหากิน แต่บางคน เขาก็ฟ้องร้องกันนะ เพราะสามีไปบังคับข่มขู่จะเอาทรัพย์สินของภรรยา แต่ภรรยาไม่ให้ สามีเลย ใช้อาวุธปืนขู่ ขู่ไปขู่มา จนสุดท้ายภรรยาถูกฆ่าตายโดยสามี ทั้งที่ยังฟ้องร้องไม่เสร็จเลย
(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษานอกระบบ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2564)

...มีผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรงเยอะ แต่เขาไม่กล้าไปแจ้งความ กลัวว่าไปแจ้งแล้ว คนอื่นจะรู้ เขารู้สึกเสียอาย ไม่อยากให้คนอื่นรู้ว่าครอบครัวมีปัญหา โดนข่มขู่ คิดว่าไปแจ้งความแล้วเหมือนประจานตัวเอง แล้วก็กลัวผู้ชายกลับมาทำร้ายเขาอีก แล้วที่ไม่ไปก็เพราะไม่มีเงิน ไม่มีญาติพาไป
(ผู้ให้ข้อมูลด้านสตรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2564)

ความรุนแรงที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงเรื่องที่มีผู้หญิงได้มีการร้องทุกข์เข้ามา ยังมี ความรุนแรงในครอบครัวอีกมากมายที่ไม่ได้รับการแจ้ง ซึ่งการดำเนินคดีความตามกฎหมายในกรณี ความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องที่ผู้หญิงบางคนคิดว่ามีค่าใช้จ่ายเยอะ ถ้าตนเองไม่ได้มีฐานะทาง เศรษฐกิจที่ดี ตนเองคงไม่สามารถที่จะไปฟ้องร้องได้ และสู้กับค่าใช้จ่ายจิตใจในการดำเนินคดีไม่ไหว รวมทั้ง ต้องสละเวลาไปดำเนินการฟ้องร้อง ซึ่งผู้หญิงบางคนมองว่าเป็นการเสียเวลาในการไปประกอบอาชีพ หรือเสียเวลาชีวิต อีกทั้งยังก่อให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวล หรือความทุกข์ใจในการไปขึ้นศาล จึงทำให้ผู้หญิงบางคนล้มเลิกในการฟ้องร้องดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัวไปในที่สุด

1.2 ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษาสถิติคดี พ.ร.บ. ความรุนแรงในครอบครัว คุ่มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประจำปี 2561 - 2564 ของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด พิษณุโลก พบว่า ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำ/ ผู้ถูกกระทำ คือ สามี/ภรรยา เช่นเดียวกับรายงานสถิติการกระทำความรุนแรงในครอบครัวของศูนย์ ปฏิบัติการคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก ประจำปี 2562 - 2564 รายงานว่า ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่ คือ สามี/ภรรยา บิดา/มารดา-บุตร พี่/น้อง และ ปู่-ย่า/ตา-ยาย/หลาน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความรุนแรงในครอบครัวนั้นล้วนเกิดจากคนใกล้ชิดกับผู้หญิง โดยความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นมีเรื่องของอำนาจความสัมพันธ์เข้ามากดทับ และหากความสัมพันธ์นั้น ลึกลับสุดลง มันอาจเกิดขึ้นกับคนที่เคยเป็นคู่รักกันก็ได้

...โอ้โห้ในพิษณุโลกมีสติความรุนแรงในครอบครัว ที่เคยไปช่วยมาล่าสุดเลย พ่อเลี้ยง
ข่มขืนลูกเลี้ยงมานานมากเกือบ 20 ปี แม่แท้ๆ ก็ปกปิดไม่ยอมบอกให้คนอื่นรู้เรื่อง ยอมให้
สามีตัวเองทำลูกสาวตัวเองอยู่อย่างนั้น แล้วยังช่วยปกป้องสามีตัวเองที่เป็นพ่อเลี้ยงอีกด้วย
พอญาติๆ รู้เรื่องเข้า ก็ไม่อยากจะยุ่ง คิดว่าเป็นเรื่องส่วนตัวในครอบครัวของเขา

(ผู้ให้ข้อมูลด้านสตรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2564)

...พ่อแท้ ๆ ข่มขืนลูกสาวอายุไม่ถึง 18 ปีเลย พ่อเป็นคนมีอารมณ์ทางเพศสูงบวกกับ
วันที่พ่อก่อเหตุ พ่อกินเหล้าเข้าไปแล้วเมา กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางเพศ จึงข่มขืนลูกสาว
ตัวเองไปเลย

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษานอกระบบ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2564)

...เด็กพ่อแม่แยกทางกัน เลยมารอาศัยอยู่กับตายาย แล้วตาเป็นคนเข้มงวด หัวโบราณ
หลานสาวจึงถูกบังคับจากตาให้ทำตามคำสั่ง ตามกรอบที่ตาวางไว้เท่านั้น จนทำให้หลาน
เก็บกด มีภาวะซึมเศร้า พ่อไปหาแม่ แม่ก็ไม่เคยสนใจ ไม่ค่อยมาหา เด็กเลยขาดความรัก
ความอบอุ่น เมื่อโตขึ้นเด็กรู้สึกที่ไม่อยากอยู่กับตา เพราะโดนบังคับจิตใจจากตามาเป็น
ระยะเวลานาน จนมาวันหนึ่งหลานกินยาล้างท้องน้ำ พยายามฆ่าตัวตาย โชคดีที่นำตัว
ส่งโรงพยาบาลรักษาไว้ได้ทัน

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษาตามอัธยาศัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2564)

...สามีเป็นครูโรงเรียนไปมีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับนักเรียนหญิงที่เป็นลูกศิษย์ของ
ตัวเอง พอภรรยาเป็นครูเหมือนกันทราบเรื่อง เลยรู้สึกรังเกียจ ไม่อยากให้สามีมาถูกเนื้อ
ต้องตัว จึงขอหย่าขาด แต่สามีไม่ยอมหย่า และยังทุบตี ทำร้ายร่างกาย เอาสายไฟมารัดคอ
ในโรงเรียนด้วย โชคดีที่ครูในโรงเรียนมาเจอเข้า เลยช่วยไว้ได้ทัน

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง,
ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2564)

เป็นเรื่องปกติที่ทุกครอบครัวจะต้องมีปัญหา มีปากเสียงกัน หรือมีความคิดเห็น
ที่ไม่ตรงกันบ้าง แต่ในครอบครัวที่ไม่ปกติจะมีการใช้ความรุนแรงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ไม่ว่าจะรูปแบบ
ใดก็ตาม ทั้งระหว่างสามีกับภรรยา ลูกกับพ่อหรือแม่ หรือกับเครือญาติ เมื่อเกิดความรุนแรง
ในครอบครัวขึ้นแล้ว สมาชิกทุกคนล้วนแต่ได้รับความบอบช้ำทั้งทางกายและทางใจ ไม่ว่าจะทางตรง
และทางอ้อม ความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นเหตุผลหลักที่นำไปสู่การเป็นปัญหาสังคมได้

1.3 การขอความช่วยเหลือ เมื่อได้รับความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษารายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดพิษณุโลก ประจำปี 2565 พบว่า เมื่อผู้หญิงหรือเด็กได้รับความรุนแรงในครอบครัวมา จะเข้าแจ้งขอความช่วยเหลือ หรือติดต่อขอเข้ารับบริการ และหน่วยงานต่าง ๆ อย่างสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก จะมีกระบวนการการช่วยเหลือคุ้มครองและมีการติดตามผู้หญิงและเด็กที่ถูกกระทำ ความรุนแรงในทุกครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก และให้ความช่วยเหลือโดยการให้คำปรึกษา ใกล้เคียง หรือทำบันทึกข้อตกลง และประสานงานให้กับทางตำรวจ หากผู้หญิงและเด็กต้องการดำเนินคดีความ ตามกฎหมาย โดยมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ตำรวจ บ้านพักเด็กและครอบครัว พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และอัยการ และเมื่อผู้กระทำ ความรุนแรงมีภาวะอันตราย ทำร้ายคนในครอบครัวหรือผู้อื่น และผ่านการวินิจฉัยจากแพทย์แล้ว ทาง พมจ. จะส่งเข้ารับ การบำบัดตาม พ.ร.บ.สุขภาพจิต พ.ศ. 2551

...ส่วนใหญ่ผู้มาเข้ารับบริการจะเป็นเด็กและผู้หญิง ทางเราจะได้แจ้งขอความช่วยเหลือ มาหลายช่องทาง เช่น ผู้หญิงที่โดนกระทำ ความรุนแรงจะแจ้งเข้ามาเอง ได้รับการประสานงาน จากตำรวจ หรือ พมจ. ส่งเรื่องมา

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษาครอบครัว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2564)

หากผู้หญิงได้รับความเสียหายจากการถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวต้องการ คุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ. 2553 ตามมาตรา 172 ดังนี้

มาตรา 172 ผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีสิทธิร้องขอให้ศาล เยาวชนและ ครอบครัวที่ตนมีถิ่นที่อยู่หรือมีภูมิลำเนาหรือศาลที่มูลเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นออกคำสั่ง กำหนดมาตรการ หรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ด้วย ความรุนแรงในครอบครัวได้

การร้องขอให้ศาลมีคำสั่งออกมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพหรือวิธีการบรรเทาทุกข์ ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวข้างต้น โดยไม่จำเป็นต้องมี การดำเนินคดีอาญาในความผิดฐานกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หรือแม้คดีในความผิดฐาน กระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจะขาดอายุความแล้ว ก็ไม่ตัดสิทธิในการร้องขอต่อศาล ให้คุ้มครองสวัสดิภาพแต่อย่างใด

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งผู้ที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวกับผู้หญิงส่วนใหญ่ นั้นเป็นบุคคลใกล้ชิด คือสามี บิดา และปู่/ตา เป็นต้น และข้อมูลจากบางหน่วยงานเป็นเพียงข้อมูลที่ได้รับการแจ้งขอความช่วยเหลือ ร้องทุกข์เข้ามาเท่านั้น ยังไม่ได้รวมถึงผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว แต่ไม่ได้ออกมาขอความช่วยเหลือหรือดำเนินคดีทางกฎหมาย ซึ่งผู้หญิงที่ไม่ได้ประสงค์ที่จะดำเนินคดีความหรือเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย และประสงค์ที่จะเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายตามในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบความผิด คือ กระทำความรุนแรงในครอบครัว ในลักษณะสามีทำร้ายร่างกายภรรยา และคดีตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสวัสดิภาพ ศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จะเป็นคดีในลักษณะสามีทำร้ายร่างกายภรรยา จึงทำให้ผู้หญิงมาดำเนินการทางกฎหมายเข้าสู่กระบวนการทางชั้นศาล โดยการขอคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพตามคำสั่งศาล เพื่อความปลอดภัยของตนเอง โดยผู้หญิงบางคนที่ไม่ได้ประสงค์ที่จะดำเนินคดีความ มองว่าการดำเนินคดีความฟ้องร้องชั้นศาลมีค่าใช้จ่ายมากมาย อีกทั้ง ยังเสียเวลาประกอบอาชีพ ทำให้ขาดรายได้ จึงเลือกที่จะไม่ดำเนินคดีความ แต่บางคนมีความประสงค์ที่จะดำเนินคดีความ เนื่องจากมีความขัดแย้งกันเรื่องของทรัพย์สิน จึงต้องฟ้องร้องต่อสู้กันในชั้นศาล เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ตนเอง และในส่วนของ การขอความช่วยเหลือ เมื่อผู้หญิงได้รับความรุนแรงจะเป็นในลักษณะให้คำปรึกษา ไกล่เกลี่ย ทำบันทึกข้อตกลง ประสานงานกับทางตำรวจเพื่อเข้าสู่การดำเนินคดีความทางกฎหมาย และร้องขอให้ศาลมีคำสั่งออกมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพหรือวิธีการบรรเทาทุกข์ ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการสร้างรากฐานของระดับการดำรงชีวิตของคนให้ดีขึ้น ซึ่งผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวมานั้น ต้องเริ่มจากการพัฒนา “ตนเอง” ก่อน เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พร้อมทั้ง ปรับปรุงการดำเนินชีวิตให้สอดคล้อง และรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายหลักในการ “พึ่งพาตนเอง” ให้ได้

2.1 ผู้หญิงทุกคนมีคุณค่าในตนเอง

...สิ่งแรกเลยต้องทำให้ผู้หญิงรู้สึกและเห็นถึงคุณค่าของตนเอง และสร้างความเชื่อมั่น ความภาคภูมิใจในตัวเอง ส่วนใหญ่ผู้หญิงที่อยู่ในวงจรของความรุนแรงในครอบครัว เขาจะขาดสิ่งนี้ เพราะเขาไม่เห็นคุณค่าของตัวเอง ถ้าเขาพัฒนาทัศนคติ ความคิดให้เห็นคุณค่าในตัวเองแล้ว ค่อยส่งเสริมการประกอบอาชีพให้ภายหลัง จิตใจสำคัญมากๆ ถ้าผู้หญิง

มีสภาพจิตใจที่แข็งแกร่ง เห็นคุณค่าของตัวเอง มีความมั่นใจ เชื่อมมั่นในศักยภาพของตัวเอง ได้ เขาจะมีความกล้าออกมาจากวังวนนั้นๆ และกล้าที่จะยืนด้วยลำแข้งของตัวเอง การเสริมกำลังใจให้แก่ผู้หญิงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ถ้าใจเขาเข้มแข็งก็จะสามารถทำอะไรก็ได้

(ผู้ให้ข้อมูลด้านความรุนแรงในครอบครัว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2564)

...อบรมให้ความรู้แก่ผู้หญิงให้รู้ถึงคุณค่าของตนเอง และค้นหาปัญหาของตนเอง เพื่อที่จะยกศักยภาพของผู้หญิงออกมา สร้างเครือข่ายผู้หญิงในการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาผู้หญิงให้มีความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตนเองในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดพิษณุโลก รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษาตามอัธยาศัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2564)

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะต้องเริ่มจากตนเองก่อน โดยการทำให้ผู้หญิงรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นการปรับทัศนคติ เสริมความเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อผู้หญิงมีสภาพจิตใจที่แข็งแกร่ง เห็นคุณค่าในตนเองแล้ว ผู้หญิงจะกล้าออกมาจากวงจรความรุนแรงหรือกล้าที่จะยืนด้วยลำแข้งของตนเอง พัฒนางานเองให้เป็นที่ดีขึ้น สามารถดูแลตนเองได้ และไม่ตกอยู่ในภาวะพึ่งพิงสามี

2.2 ผู้หญิงมีศักยภาพพอ

...อันดับแรกเลยต้องประเมินสถานะของเขาก่อนว่าในด้านหน้าที่การงานว่า เขาอยู่ในสถานะที่ต้องพึ่งพิงหรือไม่ หรือเขาพอมีศักยภาพพอที่จะสามารถดูแลตัวเองได้หรือไม่ เพราะผู้หญิงที่มีศักยภาพพอ เขาจะสามารถดูแลตัวเองได้ เขาจะมีความเข้มแข็ง แต่ผู้หญิงที่ยังอยู่ในภาวะที่ต้องพึ่งพิงสามี อาจจะมาจากที่เขาไม่มีงานทำ จึงเป็นไปไม่ได้ที่เขาจะเริ่มใหม่ เราจึงต้องพัฒนาทัศนคติ พัฒนาความคิดให้เขาเข้มแข็ง และกล้าที่จะออกมายืนด้วยลำแข้งของตัวเอง จริง ๆ แล้วในปัจจุบันสังคมไทยมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้หญิงได้ แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับผู้หญิงว่า เขาจะกล้าที่จะออกมาเปลี่ยนแปลงหรือเปล่า และต้องปรับทัศนคติที่คิดแต่จะต้องพึ่งพิงแต่ผู้ชายด้วย

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2564)

...ถ้าเป็นผู้พิการหรือผู้ที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา จะพัฒนาคุณภาพชีวิตและให้ฝึกอบรมสร้างอาชีพ เพื่อให้สามารถดำรงเลี้ยงชีพตนเองได้ และถ้าคนไหนสนใจอยากผลิตต่อ ยอดสินค้า ก็จะหาตลาดให้แก่ปล่อยสินค้าให้ พาออกบูธ OTOP และช่วยให้จดทะเบียนสินค้า OTOP

(ผู้ให้ข้อมูลด้านสตรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2564)

...ในกรณีที่เป็นเด็กวัยเรียน บ้านพักเด็กและครอบครัวจะมุ่งเน้นไปที่การศึกษาเป็นอันดับแรก ถ้าเด็กคนไหนหยุดเรียนจะทำการประสานกับทางโรงเรียนและสำนักงานเขตการศึกษาให้เด็กได้เข้าเรียนทันตามช่วงวัยของเด็ก แต่ถ้าเป็นวัยทำงานต้องการฝึกอาชีพ ทางบ้านพักเด็กและครอบครัวจะจัดหาแหล่งฝึกอาชีพให้

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษานอกระบบ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2564)

จากการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง พบว่า ผู้หญิงต้องพัฒนาทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง รวมทั้งเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความภาคภูมิใจแก่ตนเอง และปรับทัศนคติที่คิดว่าตนเองจะไม่สามารถใช้ชีวิตด้วยตนเองได้ หากปราศจากผู้ชาย จึงทำให้ต้องอยู่ในภาวะจำยอมหรืออดทนอยู่กับความรุนแรงที่ตนเองได้รับให้ได้ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้หญิงที่ตกอยู่ในวงจรความรุนแรงในครอบครัวจะขาดสิ่งเหล่านี้ และคิดว่าตนเองไม่สามารถออกมาจากวงจรของความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ เนื่องจากต้องพึ่งพิงผู้ชาย จึงทำให้ผู้หญิงจะไม่เห็นคุณค่าในตนเอง และไม่เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง จึงต้องตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงต่อไป หากผู้หญิงมีสภาพจิตใจที่แข็งแกร่ง เห็นคุณค่าของตัวเอง มีความมั่นใจ และเชื่อมั่นในศักยภาพของตัวเองแล้ว จะมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง กล้าที่จะออกมายืนด้วยลำแข้งของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้หญิงสร้างอาชีพหารายได้ เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้

3. สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษาข้อมูลจากศาลเด็กและเยาวชนจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก และศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง พบว่า สาเหตุส่วนใหญ่ที่ผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวมาจากการดื่มสุรา ติดสารเสพติด และใช้สารเสพติดมาเป็นระยะเวลาาน การนอกใจหึงหวง ภาวะทางเศรษฐกิจ/ตกงาน สื่อลามก สุขภาพจิต/กาย บุคลิกภาพ การอบรมเลี้ยงดู การที่ครอบครัวไม่เอาใจใส่ เลี้ยงดูแบบปล่อย และปัญหาด้านทัศนคติทางเพศ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และเนื้อหาในหนังสือเรียน

รายวิชาพื้นฐาน สุขศึกษา พลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีเนื้อหาในแบบเรียนที่อธิบายถึงพฤติกรรมที่นำไปสู่อันตรายทางเพศ และพฤติกรรมที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้ง่าย ดังนี้

“1) การแต่งกายที่ล่อแหลมยั่วอารมณ์ทางเพศของเพศหญิง อาจทำให้เพศชายเกิดอารมณ์ความต้องการทางเพศ จึงพยายามหาโอกาสล่วงละเมิดทางเพศ 2) การแสดงกิริยาท่าทางสนใจเพศตรงข้ามอย่างเปิดเผย เช่น การพูดจาเกี้ยวพาราสี การถูกเนื้อต้องตัว การจับมือถือแขน และ 3) การไว้ว่างใจเพศตรงข้าม หรืออยู่ในที่ลับตาสองต่อสองกับเพศตรงข้าม ทำให้มีโอกาสล่วงละเมิดทางเพศและเกิดการมีเพศสัมพันธ์ขึ้นได้”

เนื้อหาในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สุขศึกษา พลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีเนื้อหาที่สะท้อนความแตกต่างผู้ชายอยู่เหนือผู้หญิงชัดเจน และแบบเรียนไม่ส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ ซึ่งอาจทำให้นักเรียนรู้สึกว่าถ้าตนเองปฏิบัติตนตามเนื้อหาในแบบเรียน จะถูกตีตราหรือถูกสังคมมองว่าเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้น มาจากการที่ตนเองแต่งตัวล่อแหลม จึงเป็นเหตุทำให้เกิดอารมณ์ทางเพศแก่เพศชาย ซึ่งเนื้อหาจากหนังสือเรียนดังกล่าว จะทำให้ผู้ชายรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้เป็นคนผิดที่กระทำความรุนแรง แต่กลับไปโทษผู้หญิงที่แต่งตัวยั่วชวนเอง และจากข้อมูลในหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้รายงานถึงสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกนั้น ส่วนใหญ่มาจากการตีมสุรา ดิตสารเสพติดหรือใช้สารเสพติดมาเป็นระยะเวลาานาน ซึ่งเป็นปัจจัยในการกระตุ้นให้เกิดกระทำความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนี้ การนอกใจ หึงหวง ภาวะทางเศรษฐกิจหรือตงงาน สุขภาพจิต/กาย การอบรมเลี้ยงดูที่ครอบครัวไม่เอาใจใส่หรือเลี้ยงดูแบบปล่อยปะปล่อย และเคยถูกระทำความรุนแรงจากบุคคลในครอบครัว เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงได้ อีกทั้ง ทักษะคติทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนไว้อันควร และการเสพสื่อลามกอนาจาร เป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

...ตีมสุรา ใช้ยาเสพติด มาเป็นอันดับ 1 เลยที่ทำให้ความรุนแรงมันเกิดเร็วขึ้น และมาจากความยากจน เกิดความเครียด คนเลยมาพึ่งสุรายาเสพติด แต่การใช้สุรายาเสพติด อาจจะไม่ใชสาเหตุจริงๆ ที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว สุราและยาเสพติดเป็นปัจจัยกระตุ้นที่ทำให้กระทำความรุนแรงในครอบครัว สาเหตุของการกระทำความรุนแรงจริง ๆ มาจากทัศนคติ รากเหง้าของความคิด ความคิดชายเป็นใหญ่ ผู้ชายต้องเป็นช่างเท้าหน้า อันดับ 2 คือ อาการหึงหวง และ ภาวะทางเศรษฐกิจมีผลต่อการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และที่ยังเกิดความรุนแรงในครอบครัวอยู่ก็มาจากทัศนคติดั้งเดิมในสังคมที่ยังไม่หายไป ความคิดชายเป็นใหญ่ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เลยส่งผลให้ผู้หญิงตกอยู่

ภายใต้อำนาจของผู้ชาย ด้อยกว่าผู้ชาย และต้องคอยฟังคำสั่งจากผู้ชาย อยู่ในอำนาจต่อรองกับผู้ชาย ผู้ชายเป็นเจ้าของผู้หญิง

(ผู้ให้ข้อมูลด้านความรุนแรงในครอบครัว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2564)

...สาเหตุของการเกิดความรุนแรงในครอบครัวมาจากความแตกต่างกันทางความคิด เช่น ความเห็นต่างกันทางด้านการเมืองที่ไม่ไปในทิศทางเดียวกัน จนนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว และช่วงวัยของพ่อแม่และลูก และสื่อที่เป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะสื่อในปัจจุบันที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความรุนแรง อาชญากรรม ความขัดแย้ง และเรื่องราวทางเพศอยู่เสมอ ๆ

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษาตามอัธยาศัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2564)

...ผู้ชายบางคนสารเคมีในสมองไม่เท่ากัน เลยกะทำความรุนแรงไปโดยไม่รู้สึกรู้ตัว และก็พฤติกรรมและลักษณะนิสัยของผู้ชายที่เป็นมาโดยสันดาน การเลี้ยงดูมาตั้งแต่วัยเด็กตัวเองถูกทุบตีตั้งแต่เด็ก จนส่งผลในวัยผู้ใหญ่ และมีบางครอบครัวเข้าใจกับสภานิติบัญญัติว่า รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี ว่าลูกทำผิดต้องตี แต่ไม่พยายามทำเข้าใจ จึงเป็นการสร้างบาดแผลทางใจให้แก่เด็ก เด็กบางคนโดนมาเป็นระยะเวลาเนิ่นนาน จึงทำให้มีพฤติกรรมที่ชอบความรุนแรง เพราะตัวเองเคยโดนมา

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2564)

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น พบว่า สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกมาจากการตีสุรา และการใช้สารเสพติด หรือติดยาเสพติดมาเป็นระยะเวลาเนิ่นนาน จึงเป็นปัจจัยในการกระตุ้นที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว อีกทั้งยังเป็นตัวเร่งให้เกิดความรุนแรงเร็วขึ้น และด้วยปัญหาทางเศรษฐกิจและความยากจน ทำให้เกิดความเครียด จึงทำให้ต้องไปพึ่งสุรายาเสพติด เพื่อระบายความเครียด แต่กลับกลายเป็นควบคุมสติไม่ได้ จนก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว และปัญหาการนอกใจ หึงหวง จนเกิดความสัมพันธ์ที่ไม่ดีภายในครอบครัว เป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว และบางคนมีปัญหาทางด้านสุขภาพ เนื่องจากสารเคมีในสมองไม่เท่ากัน จึงกระทำความรุนแรงไปโดยไม่รู้สึกรู้ตัว และอีกหนึ่งสาเหตุของการเกิดความรุนแรงในครอบครัวมาจากทัศนคติชายเป็นใหญ่ที่เป็นทัศนคติดั้งเดิมในสังคมที่ยังไม่หายไป และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ส่งผลให้ผู้หญิงตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย ด้อยกว่าผู้ชาย ผู้ชายเป็นเจ้าของผู้หญิง และต้องคอยฟังคำสั่งผู้ชายเท่านั้น นอกจากทัศนคติชายเป็นใหญ่แล้ว

พฤติกรรมและลักษณะนิสัยของผู้ชายที่เป็นมาโดยสันดาน เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูมาตั้งแต่ วัยเด็กหรือถูกทุบตีตั้งแต่เด็ก ซึ่งมีบางครอบครัวไม่พยายามทำความเข้าใจลูก คิดว่าลูกทำผิดต้องตี เพื่อเป็นการอบรมสั่งสอน จึงเป็นการสร้างบาดแผลทางใจให้แก่เด็ก เด็กบางคนโดนมาเป็นระยะ เวลานาน จึงทำให้มีพฤติกรรมที่ชอบความรุนแรง เพราะตัวเองเคยโดนมา เมื่อโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ จึงมีโอกาที่จะกระทำความรุนแรงในครอบครัว และอีกสาเหตุหนึ่งที่เกิดขึ้นในสมัยนี้ คือ ความแตกต่าง ทางความคิดในเรื่องของการเมืองที่ไม่ไปในทิศทางเดียวกัน และช่วงวัยของพ่อแม่ลูกที่กระตุ้นให้เกิด ความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนี้ สื่อยังเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะสื่อในปัจจุบันมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความรุนแรง อาชญากรรม ความขัดแย้ง และเรื่องราว ทางเพศหรือสื่อลามกอนาจาร ที่ส่งผลให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมได้

4. ประเภทของความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษาข้อมูลจากศาลเด็กและเยาวชนจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรง ในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ประเภทความรุนแรง ในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกนั้น มีทั้งเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีความ และ ผู้หญิงเข้ามาขอรับบริการบริการ ขอคำปรึกษา หรือขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ได้รับความรุนแรงทางด้านร่างกายที่กระทำในลักษณะถูกทำร้ายร่างกาย รองลงมา คือ ความรุนแรงทางด้านจิตใจที่กระทำในลักษณะดูต่ำ ว่ากล่าว อีกทั้งยังพบว่าเกิดความรุนแรงทางเพศ และความรุนแรงทางสังคมขึ้นกับผู้หญิงอีก

...ความรุนแรงที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ในพิษณุโลกจะเป็นความรุนแรงทางด้านร่างกาย ที่สามีทำกับภรรยา ลูกทำกับแม่ เช่น ทุบ ตี ตบ รองลงมาจะเป็นความรุนแรงทางเพศ ถูกบังคับ ช่มชู้ และความรุนแรงทางจิตใจ ที่โดนบังคับ ช่มชู้ เช่น ให้ภรรยาทำงาน ทุกอย่างเยี่ยงทาส ต่ำเสี่ยๆ หายๆ สร้างความเจ็บช้ำน้ำใจให้แก่ผู้หญิง ส่วนความรุนแรง ทางเศรษฐกิจ สามีจะคอยกีดกันทรัพย์สินไม่ให้ภรรยายุ่งเกี่ยว และความรุนแรงทางสังคม ผู้หญิงถูกกักขัง หน่วงเหนี่ยว ไม่ให้พบเจอผู้อื่น และผู้หญิงจะมีหน้าที่การงานก้าวหน้ากว่า ผู้ชายไม่ได้จะคอยขัดขวาง พุดจาให้เสียใจ กดให้ผู้หญิงต่ำกว่าตัวเอง

(ผู้ให้ข้อมูลด้านสตรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2564)

...ส่วนใหญ่เด็กที่มีปัญหาทางบ้าน เด็กจะถูกผู้ปกครองตำหนิในเวลาที่ถูกผู้ปกครองตีหรือดุด่า
ทำให้เด็กได้รับความกระทบกระเทือนต่อจิตใจ เด็กบางคนถูกส่งมาจากมูลนิธิมาเรียนที่โรงเรียน
เคยถูกล่วงละเมิดทางเพศจากคนที่บ้านมา ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษาในระบบ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2564)

จากข้อมูลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น พบว่า ประเภทความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น
กับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก สามารถแบ่งออกได้ดังนี้ **ความรุนแรงทางด้านร่างกาย**เป็นความรุนแรง
ที่เกิดขึ้นมากที่สุด ซึ่งกระทำในลักษณะทุบ ตี ตบ ต่อย หรือทำให้ร่างกายได้รับบาดเจ็บสาหัส
โดยผู้กระทำจะมีรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสามีทำกับภรรยา ลูกทำกับแม่ ทั้งนี้ความรุนแรง
ทางด้านร่างกายยังส่งผลให้เกิด**ความรุนแรงทางจิตใจ**ได้อีกด้วย ซึ่งเป็นการสร้างความเจ็บช้ำน้ำใจ
แก่ผู้หญิง โดยจะกระทำในลักษณะบังคับ ช่มชู้ ดุ ต่ำ ว่ากล่าว ใช้คำพูดรุนแรง หยาบคายหรือบ่นทอน
จิตใจ ในเชิงเปรียบเทียบว่าผู้หญิงด้อยกว่าผู้ชาย ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ผู้หญิงรู้สึกเป็นทุกข์
หรือรู้สึกอับอาย จึงส่งผลให้ผู้หญิงได้รับความกระทบกระเทือนต่อจิตใจ และยังพบว่า **ความรุนแรง**
ทางเพศเป็นความรุนแรงในครอบครัวด้านหนึ่งซึ่งผู้หญิงและเด็กได้รับอีกเช่นกัน ซึ่งกระทำในลักษณะ
ถูกบังคับข่มขืน หรือล่วงละเมิดทางเพศ นอกจากนี้ ยังมี**ความรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจ**ที่กระทำ
ในลักษณะคอยกีดกันทรัพย์สินไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สิน และ**ความรุนแรงทางสังคม**ที่กระทำ
ในลักษณะกักขัง หน่วงเหนี่ยวผู้หญิง ไม่ให้พบเจอผู้อื่น และผู้หญิงจะมีหน้าที่การงานก้าวหน้ากว่า
ผู้ชายไม่ได้ จะคอยขัดขวาง พูดจาให้รู้สึกเสียใจ และกดขี่ผู้หญิงต่ำกว่าตัวเอง

5. ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษาข้อมูลจากศาลเด็กและเยาวชนจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้หญิงที่ถูกกระทำหรือได้รับความรุนแรง
ในครอบครัวมา จะมีสภาพจิตใจย่ำแย่ เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
ซึ่งผู้หญิงบางคนมีความรู้สึกต่อผู้ชายไม่เหมือนเดิม บางคนมีความหวาดกลัว วิตกกังวล และถึงขั้น
เป็นโรคซึมเศร้า นอกจากนี้ ยังส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางสังคมและเสียหายต่อทรัพย์สินอีกด้วย

...ความรุนแรงในครอบครัวส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะผู้หญิงที่ถูก
กระทำ ความรุนแรงเขาจะมีอาการเครียด หงุดหงิดง่าย แยกตัว ส่งผลต่อการทำงานอย่าง
ไม่มีประสิทธิภาพ มีอารมณ์แปรปรวน ซึมเศร้า สิ้นหวัง บางคนมีความเครียดมากจนต้องไป
พึ่งพาสารเสพติด บางคนทะเลาะกับคนในครอบครัวอยู่บ่อย ๆ อาจทำให้คนในครอบครัว
เกิดอาการทางจิตเวช เช่น โรคจิตประสาท โรคซึมเศร้า หรือโรคบุคลิกภาพแปรปรวน

(ผู้ให้ข้อมูลด้านสตรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2564)

...ผู้หญิงได้รับความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจ ได้รับความเครียดสะสม จนกลายเป็นโรคซึมเศร้า และถึงขั้นเสียชีวิต ผู้หญิงจะสูญเสียอิสรภาพความเป็นส่วนตัว ในการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่ดีหรือเกิดความแตกแยก ทำให้ผู้หญิง มีพฤติกรรมและทัศนคติในการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปในทางที่ไม่ดี

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง,
ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2564)

...ผลกระทบจากการที่ผู้หญิงได้รับความรุนแรงทางด้านร่างกายจะมีทั้งที่ไม่อยาก กลับเข้าไปอยู่กับสามี และกลับเข้าไปอยู่กับสามี เพราะต้องพึ่งพิงสามีในด้านการเงิน ที่อยู่อาศัย เลยทำให้ต้องกลับเข้าไปอยู่กับสามีอีก ในกรณีที่เด็กเมื่อได้รับความรุนแรงมา เช่น ได้รับความรุนแรงทางเพศ หรือถูกล่วงละเมิดมา เขาจะได้รับความกระทบกระเทือน ทางจิตใจ และถ้าเด็กถูกล่วงละเมิดมาตั้งแต่อายุยังน้อย เขาจะมีพฤติกรรมทางเพศที่โต กว่าวัย เป็นสาวไว มีความกล้าที่จะเข้าหาผู้ชาย มีความไวต่อเพศตรงข้ามมากขึ้นกว่าเด็ก ที่เคยถูกล่วงละเมิดทางเพศ และเด็กบางคนจะเปลี่ยนจากผู้หญิงเป็นทอม ดี หรือไม่ชอบผู้ชายไปเลย

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษานอกระบบ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2564)

จากข้อมูลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น พบว่า ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว ที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในในจังหวัดพิษณุโลก ส่วนใหญ่นั้นส่งผลกระทบต่อทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ซึ่งทำให้ ผู้หญิงมีสภาพจิตใจย่ำแย่ รู้สึกเจ็บปวด มีความเครียด วิตกกังวล หวาดกลัว ไม่มั่นใจในตนเอง บางคน สะสมความเครียดมาเป็นระยะเวลาาน จนกลายเป็นโรคซึมเศร้า และถึงขั้นเสียชีวิต และเมื่อเด็ก บางคนที่ได้รับการรุนแรงภายในครอบครัวมา เวลาไปโรงเรียนจะมีอาการเหม่อลอย ไม่มีสติอยู่กับ ตัวเอง ไม่สามารถสนใจในเนื้อหาการเรียนได้ และมีอารมณ์ฉุนเฉียว ถ้าในกรณีเด็กถูกล่วงละเมิด ทางเพศ จะได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ ทำให้มีพฤติกรรมทางเพศที่โตเกินกว่าวัย มีความกล้าที่จะ เข้าหาผู้ชาย และเด็กบางคนเปลี่ยนแปลงเพศวิถีของตนเองจากผู้หญิงเป็นทอม ดี หรือไม่ชอบผู้ชาย ไปเลย และบางคนไปพึ่งพายาเสพติด เพราะคิดว่าจะช่วยระบายความเครียดได้ นอกจากนี้ ยังส่งผล กระทบต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่อาจเกิดความแตกแยกและเกิดรอยร้าวภายในใจทำให้ ผู้หญิงมีพฤติกรรมและทัศนคติในการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปในทางที่ไม่ดี และบางคนสูญเสียอิสรภาพ ความเป็นส่วนตัวในการดำเนินชีวิตไป

6. วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษาข้อมูลจากศาลเด็กและเยาวชนจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวแล้ว มาดำเนินคดีมักใช้ความอดทน มีการพูดคุยระบายกับบุคคลใกล้ชิด และใช้กระบวนการทางศาลในการจัดการ และใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการขอความช่วยเหลือ ให้หน่วยงานต่าง ๆ เห็นเมื่อพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลกทราบเรื่อง จึงเข้ามาทำการช่วยเหลือและได้มีการดำเนินคดีความ และเนื้อหาในหนังสือเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีเนื้อหาในแบบเรียนได้แนะแนวทางป้องกันพฤติกรรมอย่างไรไม่ให้เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ มีข้อปฏิบัติ ดังนี้

“1) วางตัวในการคบเพื่อนต่างเพศ อย่างเหมาะสม เช่น เพศชายควรให้เกียรติเพศหญิง ไม่ฉวยโอกาสถูกตัว เพศหญิงควรรักษานวลสงวนตัว เรียบร้อย ไม่เล่นคลุกคลีกับเพศชาย 2) แต่งกายสุภาพ ไม่ใส่กางเกงหรือกระโปรงสั้น และเสื้อผ่ารัดรูปเกินไป เพราะเป็นที่ดึงดูดใจของเพศตรงข้าม”

เช่นเดียวกับหนังสือเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า มีเนื้อหาในแบบเรียนได้เสนอวิธีการเตรียมตนเองให้ปลอดภัยจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดังนี้

“ควรแต่งกายให้เรียบร้อย รัดกุม เหมาะสมกับวัย และรู้จักกาลเทศะ โดยไม่สวมใส่เสื้อผ้าที่บางจนเกินไป กางเกงหรือกระโปรงที่สั้นเกินไป เพื่อไม่ให้เป็นการยั่วยุอารมณ์ทางเพศโดยไม่ตั้งใจ ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ตนเองได้”

เนื้อหาในแบบเรียนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างเสริมเจตคติ มิติหญิงชาย และความเสมอภาคระหว่างเพศผ่านโรงเรียนและสื่อการสอน ซึ่งจากเนื้อหาในแบบเรียนข้างต้นนั้น ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การแต่งกายของผู้หญิงที่ต้องมีความสุภาพเรียบร้อย ไม่สวมใส่เสื้อผ้าที่บาง กางเกงหรือกระโปรงที่สั้นเกินไป และต้องมีพฤติกรรมรักษานวลสงวนตัว เรียบร้อย เพื่อไม่ให้เป็นการยั่วยุอารมณ์ทางเพศโดยไม่ตั้งใจ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความรุนแรงแก่ตนเองได้ ซึ่งหากแบบเรียนยังกวดขันผู้หญิง และเป็นอุปสรรคต่อความเสมอภาคระหว่างเพศ ในอนาคตอาจนำไปสู่ความก้าวร้าวรุนแรงได้นอกจากแบบเรียนที่เสนอแนวทางในการป้องกันความรุนแรงแล้ว ผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวมา เธอจะมีวิธีการในการจัดการความรุนแรง โดยมักใช้ความอดทน พุดระบายกับคนใกล้ชิด และขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้เข้ามาช่วยเหลือ และมีการดำเนินคดีความใช้กระบวนการศาลในการจัดการ

...เล่าเรื่องราวให้คนที่เชื่อใจได้และยินดีรับฟัง เช่น ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง ที่จะช่วยปกป้องตัวเองจากความรุนแรงในครอบครัวได้ และพยายามบอกเล่าให้หลาย ๆ คนฟัง จนกว่าจะได้รับการช่วยเหลือและมั่นใจได้ว่าตัวเองหรือคนในครอบครัวปลอดภัย แล้วขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตำรวจ บ้านพักเด็กและครอบครัว

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง,
ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2564)

...ถ้าเขา (ผู้หญิง) ตกอยู่ในสถานการณ์อันตราย เขาต้องใช้วิธีการหลีกเลี่ยงที่จะก่อให้เกิดความรุนแรง และพยายามออกมาจากสถานการณ์ตอนนั้นก่อน

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษาตามอัธยาศัย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2564)

จากข้อมูลการศึกษาดังกล่าว พบว่า วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัวนั้น จะเริ่มจากการพูดคุยเล่าเรื่องราวที่ตนเองได้รับความรุนแรงให้คนที่เชื่อใจฟังและยินดีรับฟังก่อนให้มั่นใจว่าจะได้รับความช่วยเหลือและตนเองหรือคนในครอบครัวจะปลอดภัย แล้วจึงขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ และเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรง ผู้หญิงจะใช้วิธีการหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญหน้า และพยายามออกมาจากสถานการณ์นั้นก่อน และแบบเรียนในปัจจุบันต้องสอดแทรกเนื้อหาเข้ากับบทเรียนและเชื่อมโยงกับความจริงในปัจจุบันให้มากที่สุด เมื่อนักเรียนตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้นักเรียนสามารถจัดการกับความรุนแรงได้ หากเกิดขึ้นในครอบครัวของตนเอง

7. สถานการณ์โควิด-19 กับความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษาข้อมูลองค์การอนามัยโลกสาขาประเทศไทย (World Health Organization Thailand) พบว่า ช่วงสถานการณ์โควิด-19 มีแนวโน้มที่ผู้หญิงจะถูกทำร้ายจากสามีหรือคนรักมากขึ้น และลูก ๆ ถูกกระทำรุนแรงเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวใช้เวลาอยู่ในบ้านพร้อมกันมากขึ้น และครอบครัวประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจหรือตกงาน ซึ่งการหยุดชะงักในการดำรงชีวิตและความสามารถในการหาเลี้ยงชีพ จึงทำให้เกิดความเครียดในครอบครัวมากขึ้น และมีแนวโน้มของความขัดแย้งและความรุนแรงเพิ่มสูงขึ้น เช่นเดียวกับข้อมูลจาก **กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์** พบว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ แต่ปัจจัยหลักๆ ที่นำไปสู่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้น คือ การหิวหิว และปัจจัยอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น การดื่มสุราและยาเสพติด สุขภาพกาย และสุขภาพจิต เป็นต้น

...ภาวะเศรษฐกิจในช่วงโควิดมีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว เพราะทำให้คนตกงาน ขาดรายได้ เกิดความเครียด จึงก่อเหตุความรุนแรงในครอบครัว

(ผู้ให้ข้อมูลด้านความรุนแรงในครอบครัว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2564)

นอกจากนี้ ข้อมูลของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ได้สำรวจความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งหมด 9 จังหวัด 40 อำเภอ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ราชบุรี ชลบุรี เชียงใหม่ พิษณุโลก อุตรธานี อุบลราชธานี สุราษฎร์ธานี และสงขลา พบว่า ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน จากร้อยละ 34.6 ในปี 2560 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 42.2 ในปี 2563 ซึ่งสะท้อนว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 นั้น ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น

...สถานการณ์โควิด พบว่ามีผู้เข้ารับบริการเยอะ ในกรณีที่โทรเข้าแจ้ง ขอคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว พอเจ้าหน้าที่ได้ลงพื้นที่ไปพบเคสความรุนแรงในครอบครัวมาจากสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ดี ขาดรายได้ เกิดความเครียด จึงกระทำความรุนแรง

(ผู้ให้ข้อมูลด้านการศึกษานอกระบบ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2564)

ผู้หญิงประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในช่วงสถานการณ์โควิด-19 นั้นมีเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ซึ่งจากที่ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลข้างต้นมาเป็นเพียงแค่ผู้หญิงที่เข้ามาขอความช่วยเหลือ หรือขอคำปรึกษาเท่านั้น แต่ยังมีผู้หญิงที่ไม่กล้าออกมาขอความช่วยเหลือ เนื่องจากติดปัจจัยหลาย ๆ อย่าง

...ในช่วงโควิดมีผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรง แต่เขาไม่กล้าออกมาแจ้งหรือขอความช่วยเหลือ กลัวติดโควิดด้วย จากปัญหาทางเศรษฐกิจ ภาวะยากจนด้วย และด้วยภาวะพึ่งพิง ทำให้ต้องทนอยู่กันไป

(ผู้ให้ข้อมูลด้านสตรี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2564)

จากข้อมูลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น พบว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 มีผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวเยอะ โดยใช้วิธีการโทรเข้าแจ้งขอคำปรึกษาให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่มาช่วยเหลือ และมีทั้งไม่กล้าออกมาแจ้งหรือขอความช่วยเหลือ เนื่องจากกลัวติดโรคโควิด-19 มีฐานะยากจน และติดภาวะที่ต้องพึ่งพิง จึงทำให้ต้องอดทนอยู่ และส่วนใหญ่สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น

ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 มาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ทำให้คนตกงาน ขาดรายได้ ไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ตามปกติ จึงทำให้เกิดความเครียด ส่งผลให้กระทำความรุนแรงกับคนในครอบครัว

จากข้อสรุปข้างต้นเมื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาออกแบบข้อคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง 3) สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว 4) ประเภทของความรุนแรงในครอบครัว 5) ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว 6) วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว และ 7) สถานการณ์โควิด-19 กับความรุนแรงในครอบครัว เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาตามแนวคิดของฮัสเซอร์ล (Husserl) ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนของโคไลซซี่ (Colaizzi) 7 ขั้นตอนแล้ว ผู้วิจัยจึงสรุปข้อมูลที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยวิธีการสรุปความในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา ดังนี้

จากศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า

1. สภาพปัจจุบันและสถานการณ์โควิด-19 กับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก

1.1 เหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก

หญิงในจังหวัดพิษณุโลกถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นนั้น จะเกิดขึ้นในลักษณะความรุนแรงด้านร่างกายมากที่สุด เช่นเดียวกับช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ที่จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวอยู่ในบ้านพร้อมกันมากขึ้น และบางครอบครัวประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจหรือตกงาน ทำให้ไม่สามารถออกไปทำงานประกอบอาชีพได้ตามปกติ จึงเกิดความเครียดภายในครอบครัว ส่งผลให้กระทำความรุนแรงกับคนในครอบครัว

1.2 ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว

ผู้ที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวกับผู้หญิงส่วนใหญ่เป็นบุคลิกใกล้ชิด คือ สามี บิดา และปู่/ตา เป็นต้น ซึ่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นมีเรื่องของอำนาจความสัมพันธ์เข้ามาดทับ และหากความสัมพันธ์นั้นสิ้นสุดลง มันอาจเกิดขึ้นกับคนที่เคยเป็นคู่รักกันได้

1.3 การขอความช่วยเหลือ เมื่อได้รับความรุนแรงในครอบครัว

เมื่อผู้หญิงหรือเด็กได้รับความรุนแรงในครอบครัวมา จะเข้าแจ้งขอความช่วยเหลือหรือติดต่อขอเข้ารับบริการ และหน่วยงานต่าง ๆ อย่างสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก จะมีกระบวนการการช่วยเหลือคุ้มครองและมีการติดตามผู้หญิงและเด็กที่ถูก

กระทำความรุนแรงในทุกครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก และให้ความช่วยเหลือโดยการให้คำปรึกษา โกล่เกลี่ย หรือทำบันทึกข้อตกลง และประสานงานให้กับทางตำรวจ หากผู้หญิงและเด็กต้องการดำเนินคดีความตามกฎหมาย โดยมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ตำรวจ บ้านพักเด็กและครอบครัว พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และอัยการ หากผู้หญิงได้รับความเสียหายจากการถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวต้องการคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 สามารถทำได้ โดยการขอคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพตามคำสั่งศาล เพื่อความปลอดภัยของตนเอง และผู้หญิงบางคนที่ไม่ได้ประสงค์ที่จะดำเนินคดีความ มองว่าการดำเนินคดีความฟ้องร้องขึ้นศาลมีค่าใช้จ่ายมากมาย อีกทั้ง ยังเสียเวลาประกอบอาชีพ ทำให้ขาดรายได้ จึงเลือกที่จะไม่ดำเนินคดีความ แต่บางคนมีความประสงค์ที่จะดำเนินคดีความ เนื่องจากมีความขัดแย้งกันเรื่องของทรัพย์สิน จึงต้องฟ้องร้องต่อสู้กันในชั้นศาล เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ตนเอง

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะต้องเริ่มจากตนเองก่อน โดยการทำให้ผู้หญิงรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นการปรับทัศนคติ เสริมความเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อผู้หญิงมีสภาพจิตใจแข็งแกร่ง เห็นคุณค่าในตนเองแล้ว ผู้หญิงจะกล้าออกมาจากวงจรความรุนแรงหรือกล้าที่จะยืนด้วยลำแข้งของตนเอง พัฒนาดตนเองให้เป็นคนที่ดีขึ้น สามารถดูแลตนเองได้ และไม่ตกอยู่ในภาวะพึ่งพิงสามี หากผู้หญิงมีสภาพจิตใจที่แข็งแกร่ง เห็นคุณค่าของตัวเอง มีความมั่นใจ และเชื่อมั่นในศักยภาพของตัวเองแล้ว จะมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง กล้าที่จะออกมายืนด้วยลำแข้งของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้หญิงสร้างอาชีพหารายได้ เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้

3. สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

สาเหตุของการเกิดความรุนแรงในครอบครัวนั้น ส่วนใหญ่มาจากการดื่มสุรา ติดสารเสพติด หรือใช้สารเสพติดมาเป็นระยะเวลาานาน ซึ่งเป็นปัจจัยในการกระตุ้นให้เกิดกระทำความรุนแรงในครอบครัว อีกทั้งยังเป็นตัวเร่งให้เกิดความรุนแรงเร็วขึ้น รวมทั้ง ปัญหาการนอกใจ/หึงหวง และปัญหาทางเศรษฐกิจ ตกงาน และความยากจน ทำให้เกิดความเครียด จึงต้องไปพึ่งสุรายาเสพติด เพื่อระบายความเครียด แต่กลับกลายเป็นควบคุมสติไม่ได้ จนก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว และปัญหาด้านสุขภาพจิต อันเนื่องมาจากสารเคมีในสมองไม่เท่ากัน จึงกระทำความรุนแรงไปโดยไม่รู้สึกตัว และทัศนคติชายเป็นใหญ่ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ส่งผลให้ผู้หญิงตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย รู้สึกด้อยกว่าผู้ชาย ผู้ชายเป็นเจ้าของผู้หญิง และผู้หญิงต้องคอยพึ่งคำสั่งผู้ชายเท่านั้น ซึ่งทัศนคติและความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุของการเกิดความรุนแรงในครอบครัว และอีกสาเหตุหนึ่งที่เกิดขึ้นในสมัยนี้ คือ ความแตกต่างทางความคิดในเรื่องของการเมืองที่ไม่ไปในทิศทางเดียวกัน และช่วงวัยของพ่อแม่ลูก

ที่แตกต่างกันกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว และในส่วนของเนื้อหาในหนังสือเรียนรายวิชา พื้นฐาน สุขศึกษา พลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีเนื้อหาที่สะท้อนความแตกต่างผู้ชายอยู่เหนือผู้หญิงชัดเจน และแบบเรียน ไม่ส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ ซึ่งอาจทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณภาพของตนเองปฏิบัติตนตามเนื้อหา ในแบบเรียน จะถูกตีตราหรือถูกสังคมมองว่าเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นมาจากการที่ ตนเองแต่งตัวล่อแหลม จึงเป็นเหตุทำให้เกิดอาชญากรรมทางเพศแก่เพศชาย ซึ่งเนื้อหาจากหนังสือเรียน ดังกล่าว จะทำให้ผู้ชายรู้สึกว่าคุณภาพของตนเองไม่ได้เป็นคนผิดที่กระทำความรุนแรง แต่กลับไปโทษผู้หญิงที่แต่งตัว ยั่วชวนเอง

4. ประเภทของความรุนแรงในครอบครัว

ส่วนประเภทความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกนั้น ประกอบด้วย **ความรุนแรงทางด้านร่างกาย** ซึ่งเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นมากที่สุด จะกระทำ ในลักษณะทุบ ตี ตบ ต่อย หรือทำให้ร่างกายได้รับบาดเจ็บสาหัส และ **ความรุนแรงทางจิตใจ** เป็นการสร้างความเจ็บช้ำน้ำใจแก่ผู้หญิง โดยจะกระทำในลักษณะบังคับ ช่มชู้ ดุ ด่า ว่ากล่าว ใช้คำพูดรุนแรง หยาดคายหรือบั่นทอนจิตใจ ในเชิงเปรียบเทียบว่าผู้หญิงด้อยกว่าผู้ชาย ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ผู้หญิงรู้สึกเป็นทุกข์หรือรู้สึกอับอาย และยังพบว่า **ความรุนแรงทางเพศ** เป็นความรุนแรง ในครอบครัวด้านหนึ่งที่ผู้หญิงและเด็กได้รับอีกเช่นกัน ซึ่งกระทำในลักษณะถูกบังคับข่มขืน หรือ ล่วงละเมิดทางเพศ นอกจากนี้ ยังมีความรุนแรงทางด้าน **เศรษฐกิจ** ที่กระทำในลักษณะคอยกีดกัน ทรัพย์สินไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สิน และ **ความรุนแรงทางสังคม** ที่กระทำในลักษณะกักขัง หน่วงเหนี่ยว ผู้หญิง ไม่ให้พบเจอผู้อื่น และผู้หญิงจะมีหน้าที่การงานก้าวหน้ากว่าผู้ชายไม่ได้ จะคอยขัดขวาง พุดจา ให้รู้สึกเสียใจ กดให้ผู้หญิงต่ำกว่าตัวเอง

5. ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว

เมื่อผู้หญิงถูกกระทำหรือได้รับความรุนแรงในครอบครัวมา จะส่งผลกระทบต่อทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ทำให้ผู้หญิงมีสภาพจิตใจย่ำแย่ เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ผู้หญิงบางคนมีความรู้สึก ต่อผู้ชายไม่เหมือนเดิม บางคนมีความหวาดกลัว วิตกกังวล และไม่มั่นใจในตนเอง บางคนสะสม ความเครียดมาเป็นระยะเวลาาน จนกลายเป็นโรคซึมเศร้า และบางคนถึงขั้นเสียชีวิต และเมื่อเด็ก บางคนที่ได้รับผลกระทบภายในครอบครัวมา เวลาไปโรงเรียนจะมีอาการเหม่อลอย ไม่มีสติอยู่กับ ตัวเอง จึงส่งผลให้ไม่สามารถสนใจในเนื้อหาสาระการเรียนได้ และมีอารมณ์ฉุนเฉียว

6. วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัวนั้น จะเริ่มจากการพูดคุยเล่าเรื่องราวที่ตนเอง ได้รับผลกระทบให้คนที่เชื่อใจฟังและยินดีรับฟังก่อนให้มั่นใจว่าจะได้รับความช่วยเหลือและตนเอง หรือคนในครอบครัวจะปลอดภัย แล้วจึงขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ และเมื่อตกอยู่ใน

สถานการณ์ความรุนแรง ผู้หญิงจะใช้วิธีการหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญหน้า และพยายามออกมาจากสถานการณ์นั้นก่อน และในเนื้อหาในแบบเรียนนั้น ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การแต่งกายของผู้หญิงที่ต้องมีความสุภาพเรียบร้อย ไม่สวมใส่เสื้อผ้าที่บาง กางเกงหรือกระโปรงที่สั้นเกินไป และต้องมีพฤติกรรมรักนวลสงวนตัว เรียบร้อย เพื่อไม่ให้เป็นการยั่วยุอารมณ์ทางเพศโดยไม่ตั้งใจ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความรุนแรงแก่ตนเองได้ ซึ่งหากแบบเรียนยังกดทับผู้หญิง และเป็นอุปสรรคต่อความเสมอภาคระหว่างเพศ ในอนาคตอาจนำไปสู่ความก้าวร้าวรุนแรงได้ ดังนั้น แบบเรียนในปัจจุบันต้องสอดแทรกเนื้อหาเข้ากับบทเรียนและเชื่อมโยงกับความจริงในปัจจุบันให้มากที่สุด เมื่อนักเรียนตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้นักเรียนสามารถจัดการกับความรุนแรงได้ หากเกิดขึ้นในครอบครัวของตนเอง

จากการวิเคราะห์และสรุปข้อมูลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก สามารถอธิบายได้ตามตาราง ดังนี้

ตาราง 14 แสดงสรุปสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก

ประเด็นในการศึกษา	สภาพปัจจุบัน
1. สภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุกปี - ความรุนแรงทางด้านร่างกายที่พบเยอะที่สุด - ผู้ที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวจะเป็นคนใกล้ชิดทั้งสิ้น เช่น สามี บิดา และปู่/ตา เป็นต้น - ผู้หญิงมาขอรับคำปรึกษาหรือขอความช่วยเหลือจากการได้รับความรุนแรงในครอบครัวมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี - ให้ความช่วยเหลือโดยการให้คำปรึกษา ไกล่เกลี่ย หรือทำบันทึกข้อตกลง และประสานงานให้กับทางตำรวจ - หากต้องการดำเนินคดีความตามกฎหมาย จะมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ตำรวจ บ้านพักเด็กและครอบครัว พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และอัยการ - สามารถขอคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพตามคำสั่งศาล เพื่อความปลอดภัยของตนเองได้ - ผู้หญิงบางคนที่ไม่ได้ประสงค์ที่จะดำเนินคดีความ มองว่าการดำเนินคดีความฟ้องร้องขึ้นศาลมีค่าใช้จ่ายมากมาย อีกทั้ง ยังเสียเวลาประกอบอาชีพ ทำให้ขาดรายได้

ประเด็นในการศึกษา	สภาพปัจจุบัน
2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง	<ul style="list-style-type: none"> - การทำให้ผู้หญิงรู้สึกและเห็นคุณค่าของตนเอง และสร้างความเชื่อมั่น ความเข้มแข็ง - พัฒนาทัศนคติหรือปรับทัศนคติที่ไม่ต้องไปพึ่งพิงผู้ชาย - ผู้หญิงมีสภาพจิตใจแข็งแกร่ง เห็นคุณค่าของตัวเอง มีความมั่นใจ และเชื่อมั่นในศักยภาพของตัวเองแล้ว จะมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง กล้าที่จะออกมายืนด้วยลำแข้งของตนเอง - ปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้หญิงสร้างอาชีพหารายได้ เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้
3. สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> - การดื่มสุรา ใช้อาเพศติด - การหึงหวง นอกใจกัน - ภาวะทางเศรษฐกิจหรือตกงาน - สื่อต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความรุนแรง อาชญากรรม ความขัดแย้ง และเรื่องราวทางเพศหรือสื่อลามกอนาจาร - ทัศนคติชายเป็นใหญ่ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ - ความแตกต่างทางความคิดในเรื่องของการเมือง - ช่วงวัยของพ่อแม่ลูก - เนื้อหาในแบบเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2551 ที่สะท้อนความแตกต่างผู้ชายอยู่เหนือผู้หญิงชัดเจน ทำให้ผู้ชายรู้สึกว่าตนเองไม่ได้เป็นคนผิดที่กระทำความรุนแรง แต่กลับไปโทษผู้หญิงที่แต่งตัวยั่วยวนเอง
4. ประเภทของความรุนแรงในครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> - ความรุนแรงทางด้านร่างกาย กระทำในลักษณะทุบ ตี ตบ ต่อย และทำร้ายให้บาดเจ็บ - ความรุนแรงทางจิตใจ กระทำในลักษณะดู ด่า ว่ากล่าวให้เสียหายหรือหยาบคายให้กระทบกระเทือนจิตใจ - ความรุนแรงทางเพศ กระทำในลักษณะข่มขืน ล่วงละเมิดเพศ - ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ กระทำในลักษณะกีดกันทรัพย์สินไม่ให้ยุ่งเกี่ยว - ความรุนแรงทางด้านสังคม กระทำในลักษณะกักขัง หน่วงเหนี่ยว ไม่ให้พบเจอผู้อื่น และขัดขวางความเจริญก้าวหน้าของผู้หญิง
5. ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> - ผลกระทบทางร่างกาย เป็นในลักษณะที่ทำให้บาดเจ็บทางร่างกาย และถึงขั้นเสียชีวิต - ผลกระทบทางจิตใจ เป็นในลักษณะมีสภาพจิตใจแย่ รู้สึกเจ็บปวด ความเครียดวิตกกังวล หวาดกลัว ไม่มั่นใจในตนเอง บางคนถึงขั้นเป็นโรคซึมเศร้า สิ้นหวัง มีอาการเหม่อลอย - ผลกระทบต่อการทำงาน ส่งผลให้การทำงานไร้ประสิทธิภาพ

ประเด็นในการศึกษา	สภาพปัจจุบัน
	<ul style="list-style-type: none"> - ฟังพยายาสเพ็ดติด และมีอาการทางจิตเวช เช่น โรคจิตประสาท โรควิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า - การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากผู้หญิงเป็นทอม/ดี้
6. วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> - เล่าเรื่องราวให้คนที่เชื่อใจได้และยืนยันที่จะรับฟัง หรือพูดระบายให้คนใกล้ชิดฟัง และยืนยันรับฟังก่อนให้มั่นใจว่าจะได้รับความช่วยเหลือและตนเองหรือคนในครอบครัวจะปลอดภัย แล้วจึงขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ - ใช้วิธีการหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญหน้า และพยายามออกมาจากสถานการณ์นั้นก่อน - ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการขอความช่วยเหลือเมื่อได้รับความรุนแรง - สอดแทรกเนื้อหาเข้าไปในบทเรียน เพื่อให้นักเรียนทราบและสามารถจัดการกับความรุนแรงได้ - เนื้อหาในหนังสือเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2551 ไม่ได้เสนอวิธีการในการจัดการความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นกับผู้หญิง แต่เน้นไปการแต่งกายของผู้หญิงที่ต้องมีความสุภาพเรียบร้อย และต้องมีพฤติกรรมรักษานวลสงวนตัว
7. สถานการณ์โควิด-19 กับความรุนแรงในครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น - มีผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว แต่ไม่กล้าออกมาแจ้งหรือขอความช่วยเหลือ - ใช้วิธีการโทรเข้าแจ้งขอคำปรึกษาให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่มาช่วยเหลือ - ปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ทำให้คนตกงาน ขาดรายได้ ไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ตามปกติ จึงเกิดความเครียด และนำไปสู่การกรพบทำ ความรุนแรงในครอบครัว

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก

การจัดทำร่างแนวทางทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 และข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ร่วมกัน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา (Conceptual Design) สามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษามีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา หรือตามอัยาศัย ย่อมขึ้นกับความเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันไป เนื่องจากการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องดำเนินการไป

อย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกาและวิธีการ ดำเนินการ มีทรัพยากรต่าง ๆ สนับสนุน และต้องมีกระบวนการประเมินผลการจัดการศึกษาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้ด้วย ทั้งนี้ ผลผลิตของการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้ที่ได้รับการศึกษา ส่วนผลลัพธ์หรือผลสะท้อนสุดท้าย คือ ผู้หญิงสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต (Life Skills Based Education) สามารถสรุปได้ว่า ในทั่วโลกถูกนำมาใช้เพื่อช่วยให้สตรี เด็กและเยาวชน ที่ตกอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงหรือทำหายต่อการได้รับความรุนแรงในครอบครัว มุ่งเน้นการปลูกฝังทักษะชีวิตส่วนบุคคล เช่น การสะท้อนตนเอง การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหาและทักษะระหว่างบุคคล เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในโลกแห่งความจริงได้อย่างมีความสุขและบรรลุศักยภาพส่วนบุคคลของตนเองอย่างเต็มที่ ตลอดจนเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับสำหรับความท้าทายที่จะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและอนาคต

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถสรุปได้ว่า การศึกษามีความสำคัญต่อทุกคนในสังคม การศึกษาจึงควรเป็นกระบวนการที่ช่วยเปลี่ยนแปลงความคิด ค่านิยม ทัศนคติ เจตคติของคนเกี่ยวกับบทบาทชายหญิงและการกระทำความรุนแรงต่อสตรี การเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้หญิงจึงมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดแนวทางหนึ่งในการจัดการความไม่เสมอภาคระหว่างหญิงชายในสังคม ซึ่งการสร้างพลังอำนาจให้ผู้หญิงนี้จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงในทุกมิติ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับสังคม ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ โดยอาศัยการส่งเสริมจากสังคม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะต้องตระหนักถึงเรื่องของการสร้างความเท่าเทียมและความเสมอภาคในทุกรูปแบบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิด และจำเป็นต้องวางนโยบายที่ส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติและการเปลี่ยนแปลงจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

ทั้งนี้แนวทางการจัดการศึกษาจึงต้องมีความสอดคล้องกับการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต และเมื่อวิเคราะห์จากแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต และแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว พบว่า การจัดการศึกษาควรมีหลายรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งทักษะที่ใช้ในการดำเนินการ ประกอบด้วย **การแก้ไขปัญหา (Problem-solving) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness)** เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยมีต้องมีรูปแบบ ขั้นตอน วิธีการดำเนินการ การจัดกิจกรรม และการประเมินผลอย่างชัดเจน และการจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเปลี่ยนแปลงความคิด ค่านิยม ทัศนคติ เจตคติของคนเกี่ยวกับ

บทบาทชายหญิง และการกระทำความรุนแรงต่อสตรี การเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้หญิง และผู้หญิงสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้

ประเด็นหลักในการสร้างแนวทางทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหา (Problem-solving) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) ทั้ง 3 รูปแบบการศึกษา ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ครอบคลุมความรุนแรง ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความรุนแรงทางด้านร่างกายด้วยการศึกษานบนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการศึกษานบนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางเพศด้วยการศึกษานบนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางเศรษฐกิจด้วยการศึกษานบนฐานทักษะชีวิต และความรุนแรงทางสังคมด้วยการศึกษานบนฐานทักษะชีวิต ซึ่งในแต่ละประเด็นการจัดการศึกษาจะมีแนวทางการดำเนินต่าง ๆ สามารถสรุปได้ดังร่างแนวทางที่กำหนดขึ้นเป็นรายละเอียดประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ต่อไป ดังนี้

ตาราง 15 แสดงร่างแนวทางในการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก

ประเด็นการจัดการศึกษา	ร่างแนวทางการจัดการศึกษา
1. การแก้ไขปัญหา	<p>การศึกษาในระบบ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนและนำมาใช้ต่อเนื่องในทุกปี การศึกษาที่เสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว และวิธีการหลีกเลี่ยงจากการสถานการณ์ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว 2.2 ความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว หากตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงจะสามารถจัดการอย่างไร 2.3 ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หากต้องการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีความตามกฎหมายจะต้องดำเนินการอย่างไร 3. เนื้อหาสาระการเรียนรู้ต้องสอดแทรกในรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษา และพลศึกษา ให้ครอบคลุมความรุนแรง ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> 3.1 ความรุนแรงทางด้านร่างกายด้วยการศึกษานบนฐานทักษะชีวิต

ประเด็นการจัดการศึกษา	ร่างแนวทางการจัดการศึกษา
	<p>3.2 ความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต</p> <p>3.3 ความรุนแรงทางเพศด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต</p> <p>3.4 ความรุนแรงทางเศรษฐกิจด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต</p> <p>3.5 ความรุนแรงทางสังคมด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต</p> <p>4. ผู้เรียน คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปลาย</p> <p>5. ครูผู้สอน หรือผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ได้แก่ ครู และอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา</p> <p>6. จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน</p>
2. การแก้ไขปัญหา	<p>การศึกษานอกระบบ</p> <p>1. จัดการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนและนำมาใช้ต่อเนื่องกับผู้หญิงในทุกช่วงวัย รวมทั้งนักศึกษา เยาวชนนอกโรงเรียน นักให้คำปรึกษา</p> <p>2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้</p> <p>2.1 วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว และวิธีการหลีกเลี่ยงจากการสถานการณ์ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว</p> <p>2.2 ความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว หากตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงจะสามารถจัดการอย่างไร</p> <p>2.3 ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หากต้องการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีความตามกฎหมายจะต้องดำเนินการอย่างไร</p> <p>3. เนื้อหาสาระการเรียนรู้ต้องครอบคลุมกับความรุนแรง ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่</p> <p>3.1 ความรุนแรงทางด้านร่างกายด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต</p> <p>3.2 ความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต</p> <p>3.3 ความรุนแรงทางเพศด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต</p> <p>3.4 ความรุนแรงทางเศรษฐกิจด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต</p> <p>3.5 ความรุนแรงทางสังคมด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต</p> <p>4. มุ่งเน้นการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียน</p>
3. การแก้ไขปัญหา	<p>การศึกษาตามอัธยาศัย</p> <p>1. จัดการเรียนรู้ได้ในทุกพื้นที่ ผู้เรียนรู้ ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง และผู้ที่มีความสนใจ ทุกช่วงวัย</p> <p>2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้</p> <p>2.1 วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว และวิธีการหลีกเลี่ยงจากการสถานการณ์ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว</p>

ประเด็นการจัดการศึกษา	ร่างแนวทางการจัดการศึกษา
	<p>2.2 ความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว หากตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงจะสามารถจัดการอย่างไร</p> <p>2.3 ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หากต้องการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีความตามกฎหมายจะต้องดำเนินการอย่างไร</p> <p>3. เนื้อหาสาระการเรียนรู้ต้องครอบคลุมกับความรุนแรง ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่</p> <p>3.1 ความรุนแรงทางด้านร่างกายด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต</p> <p>3.2 ความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต</p> <p>3.3 ความรุนแรงทางเพศด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต</p> <p>3.4 ความรุนแรงทางเศรษฐกิจด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต</p> <p>3.5 ความรุนแรงทางสังคมด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต</p> <p>4. มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p>
<p>2. ความภาคภูมิใจในตนเอง</p>	<p>การศึกษาในระบบ</p> <p>1. จัดการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนและนำมาใช้ต่อเนื่องในทุกปี การศึกษาที่เสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน</p> <p>2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้</p> <p>2.1 ปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว</p> <p>2.2 พัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง</p> <p>2.3 เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้ง เชื่อมมั่นในศักยภาพของตนเอง</p> <p>3. ผู้เรียน คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปลาย</p> <p>4. ครูผู้สอน หรือผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ได้แก่ ครู และอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา</p> <p>5. จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน</p>
<p>2. ความภาคภูมิใจในตนเอง</p>	<p>ศึกษานอกระบบ</p> <p>1. จัดการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนและนำมาใช้ต่อเนื่องกับผู้หญิงในทุกช่วงวัย รวมทั้งนักศึกษา เยาวชนนอกโรงเรียน นักให้คำปรึกษา</p> <p>2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้</p> <p>2.1 ปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว</p> <p>2.2 พัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง</p>

ประเด็นการจัดการศึกษา	ร่างแนวทางการจัดการศึกษา
	<p>2.3 เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้ง เชื่อมมั่นในศักยภาพของตนเอง</p> <p>3. มุ่งเน้นการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียน</p>
<p>2. ความภาคภูมิใจในตนเอง</p>	<p>การศึกษาตามอัธยาศัย</p> <p>1. จัดการเรียนรู้ได้ในทุกพื้นที่ ผู้เรียนรู้ ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง และผู้ที่มีความสนใจ ทุกช่วงวัย</p> <p>2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้</p> <p>2.1 ปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว</p> <p>2.2 พัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง</p> <p>2.3 เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้ง เชื่อมมั่นในศักยภาพของตนเอง</p> <p>3. มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p>
<p>3. การตระหนักรู้ในตนเอง</p>	<p>การศึกษาในระบบ</p> <p>1. จัดการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนและนำมาใช้ต่อเนื่องในทุกปี การศึกษาที่เสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน</p> <p>2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้</p> <p>2.1 การมองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า</p> <p>2.2 การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว หรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว</p> <p>2.3 เมื่อสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองในขณะที่ตัดสินใจ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น</p> <p>2.4 สามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเองได้ดีขึ้น และพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ</p> <p>2.5 เชื่อมมั่นในศักยภาพของตนเอง และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง</p> <p>3. ผู้เรียน คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปลาย</p> <p>4. ครูผู้สอน หรือผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ได้แก่ ครู และอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา</p> <p>5. จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน</p>

ประเด็นการจัดการศึกษา	ร่างแนวทางการจัดการศึกษา
3. การตระหนักรู้ในตนเอง	<p>การศึกษานอกระบบ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนและนำมาใช้ต่อเนื่องกับผู้หญิงในทุกช่วงวัย รวมทั้งนักศึกษา เยาวชนนอกโรงเรียน นักให้คำปรึกษา 2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 การมองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า 2.2 การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว หรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว 2.3 เมื่อสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองในขณะที่ตัดสินใจ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น 2.4 สามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเองได้ดีขึ้น และพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ 2.5 เชื่อมมั่นในศักยภาพของตนเอง และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง 3. มุ่งเน้นการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียน
3. การตระหนักรู้ในตนเอง	<p>การศึกษาตามอัธยาศัย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดการเรียนรู้ได้ในทุกพื้นที่ ผู้เรียนรู้ ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง และผู้ที่มีความสนใจ ทุกช่วงวัย 2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 การมองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า 2.2 การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว หรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว 2.3 เมื่อสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองในขณะที่ตัดสินใจ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น 2.4 สามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเองได้ดีขึ้น และพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ 2.5 เชื่อมมั่นในศักยภาพของตนเอง และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง 3. มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เมื่อผู้วิจัยสร้างและร่างแนวทางในการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 3 ระบบ ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย จึงนำไปตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขอร่างแนวทางทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก โดยประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ระหว่างกลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญ และตัวแทนจากทั้ง 3 ระบบการศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก สรุปผลที่ได้ดังนี้

1. แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก การจัดการศึกษาในระบบ

ทักษะที่ 1 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกับร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก ในเรื่องการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

1. เพิ่มการทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนก่อนการทำการทำกิจกรรม
2. เพิ่มการทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนภายหลังการทำการทำกิจกรรม
3. เพิ่มเติมเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ และสิทธิเด็ก
4. เพิ่มข้อมูลหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ เมื่อประสบกับความรุนแรงในครอบครัว
5. ในการจัดกิจกรรมควรเป็นลักษณะในการสอดแทรกในการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือแทรกในรายวิชา กิจกรรมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และกิจกรรมโฮมรูมกับการจัดการและดูแลนักเรียนเป็นกลุ่ม เป็นต้น
6. ครูผู้ถ่ายทอดความรู้สามารถเป็นครูแนะแนว ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา

ทักษะที่ 2 ความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกับร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

ในจังหวัดพิษณุโลก ในเรื่องความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

1. เพิ่มการทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนก่อนการทำกิจกรรม
2. เพิ่มแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนภายหลังการทำกิจกรรม
3. เพิ่มเติมเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในเรื่องการรักษาตนเองให้ปลอดภัย เมื่อประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
4. ในการจัดกิจกรรมควรเป็นลักษณะในการสอดแทรกในการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือแทรกในรายวิชา กิจกรรมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และกิจกรรมโฮมรูมกับการจัดการและดูแลนักเรียนเป็นกลุ่ม
5. ครูผู้ถ่ายทอดความรู้สามารถเป็นครูแนะแนว ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม หรือนักจิตวิทยาโรงเรียน

ทักษะที่ 3 การตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกับร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก ในเรื่องการตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ได้ให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

1. เพิ่มการทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนก่อนการทำกิจกรรม
2. เพิ่มแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนภายหลังการทำกิจกรรม
3. ในการจัดกิจกรรมควรเป็นลักษณะในการสอดแทรกในการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือแทรกในรายวิชา กิจกรรมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ กิจกรรมโฮมรูมกับการจัดการและดูแลนักเรียนเป็นกลุ่ม เป็นต้น
4. ครูผู้ถ่ายทอดความรู้สามารถเป็นครูแนะแนว ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม หรือนักจิตวิทยาโรงเรียน

2. แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก การจัดการศึกษานอกระบบ

องค์ประกอบที่ 1 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

ผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกับร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก ในเรื่องการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ได้ให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

1. เพิ่มเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในเรื่องการให้ข้อมูลความช่วยเหลือ การคุ้มครองทางกฎหมาย และการรู้เท่าทันสื่อ
2. เพิ่มข้อมูลหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ เมื่อประสบกับความรุนแรงในครอบครัว
3. การจัดกิจกรรมควรเป็นลักษณะทำหลักสูตร/คอร์สที่เสริมสร้างพลังอำนาจและสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตผู้หญิง หรือกิจกรรมพัฒนาทักษะเมื่อผู้หญิงประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ทักษะที่ 2 ความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกับร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก ในเรื่องความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ให้คงไว้ตามที่เสนอ และได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จัดการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนและนำมาใช้ต่อเนื่องกับผู้หญิงในทุกช่วงวัยรวมทั้งนักศึกษา เยาวชนนอกโรงเรียน นักให้คำปรึกษา
2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้
 - 2.1 ปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
 - 2.2 พัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง
 - 2.3 เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้ง เชื่อมมั่นในศักยภาพของตนเอง
3. มุ่งเน้นการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียน
4. การจัดกิจกรรมควรเป็นลักษณะทำหลักสูตร/คอร์สที่เสริมสร้างพลังอำนาจและสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตผู้หญิง หรือกิจกรรมพัฒนาทักษะเมื่อผู้หญิงประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ทักษะที่ 3 การตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการ ความรุนแรงในครอบครัว

ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกับร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ในจังหวัดพิษณุโลก ในเรื่องการตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ให้คงไว้ตามข้อเสนอที่ได้ร่างแนวทาง และเสนอแนะเพิ่มเติมไว้ดังนี้

1. จัดการเรียนรู้ได้ในทุกพื้นที่ ผู้เรียนรู้ ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง และผู้ที่มีความสนใจทุกช่วงวัย
 2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้
 - 2.1 ปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
 - 2.2 พัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง
 - 2.3 เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้ง เชื่อมมั่นในศักยภาพของตนเอง
 3. มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 4. การจัดการกิจกรรมควรเป็นลักษณะทำหลักสูตร/คอร์สที่เสริมสร้างพลังอำนาจและสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตผู้หญิง หรือกิจกรรมพัฒนาทักษะเมื่อผู้หญิงประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
- ### 3. แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

ทักษะที่ 1 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกับร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ในจังหวัดพิษณุโลก ในเรื่องการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

1. เพิ่มเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในเรื่องการให้ข้อมูลความช่วยเหลือ การคุ้มครองทางกฎหมาย และการรู้เท่าทันสื่อ
2. เพิ่มข้อมูลหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ เมื่อประสบกับความรุนแรงในครอบครัว
3. การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ควรทำในลักษณะให้ความรู้ทางออนไลน์ หรือการใช้ระบบ ICT ที่เหมาะสมกับบริบทในการเรียนรู้ หรือนำสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line Official Account Facebook มาใช้ในการนำเสนอ หรือจัดทำแคมเปญรณรงค์

ทักษะที่ 2 ความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการ ความรุนแรงในครอบครัว

ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกับร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ในจังหวัดพิษณุโลก ในเรื่องความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ให้คงไว้ตามข้อเสนอที่ได้ร่างแนวทาง และได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1. จัดการเรียนรู้ได้ในทุกพื้นที่ ผู้เรียนรู้ ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง และผู้ที่มีความสนใจทุกช่วงวัย
2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้
 - 2.1 ปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
 - 2.2 พัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง
 - 2.3 เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้ง เชื่อมมั่นในศักยภาพของตนเอง
3. มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรทำในลักษณะให้ความรู้ทางออนไลน์ หรือการใช้ระบบ ICT ที่เหมาะสมกับบริบทในการเรียนรู้ หรือนำสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line Official Account Facebook มาใช้ในการนำเสนอ หรือจัดทำแคมเปญรณรงค์

ทักษะที่ 3 การตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการ ความรุนแรงในครอบครัว

ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกับร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ในจังหวัดพิษณุโลก ในเรื่องการตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ให้คงไว้ตามข้อเสนอที่ได้ร่างแนวทาง และได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1. จัดการเรียนรู้ได้ในทุกพื้นที่ ผู้เรียนรู้ ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง และผู้ที่มีความสนใจทุกช่วงวัย
2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาสาระ ดังนี้
 - 2.1 การมองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า
 - 2.2 การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว หรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว

2.3 เมื่อสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองในขณะที่ตัดสินใจ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น

2.4 สามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเองได้ดีขึ้น และพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ

2.5 เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

3. มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรทำในลักษณะให้ความรู้ทางออนไลน์ หรือการใช้ระบบ ICT ที่เหมาะสมกับบริบทในการเรียนรู้ หรือนำสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line Official Account Facebook มาใช้ในการนำเสนอ หรือจัดทำแคมเปญรณรงค์

จากการนำผู้วิจัยนำเสนอร่างแนวทางในการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก มาตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างแนวทางโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในครอบครัว และตัวแทนจากกลุ่มการศึกษาทั้ง 3 ระบบ ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุง แก้ไขแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลกตามฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ และตัวแทนจากทั้ง 3 ระบบการศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ดังนี้

4. แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก การจัดการศึกษาในระบบ ซึ่งทักษะที่ใช้ในการดำเนินการ ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหา (Problem-solving) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยมีรูปแบบ ขั้นตอน วิธีการดำเนินการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ดังนี้

ทักษะที่ 1 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

การจัดการเรียนรู้ตามทักษะการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สามารถนำมาใช้ต่อเนื่องในทุกปีการศึกษา เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยการใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้

- 1.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สามารถคิดวิเคราะห์ และนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้
- 1.2 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ หากตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการได้รับความรุนแรง
- 1.3 เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงสิทธิเด็ก และข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว
- 1.4 เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว

2. ผู้สอน ได้แก่ ครูและอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หรือครูแนะแนว เป็นต้น

3. ผู้เรียน คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปลาย

4. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 4.1 วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว และวิธีการหลีกเลี่ยงจากการสถานการณ์ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว
- 4.2 ความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว หากตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงจะสามารถจัดการอย่างไร
- 4.3 ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หากต้องการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีความตามกฎหมายจะต้องดำเนินการอย่างไร
- 4.4 สิทธิเด็ก เพื่อให้ผู้เรียน (บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี) ทราบว่าเป็นผู้ที่ต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิด้านต่างๆ ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ประกอบด้วย สาระสำคัญของสิทธิของเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ สิทธิที่จะมีชีวิตรอด สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง สิทธิในการพัฒนา และสิทธิในการมีส่วนร่วม
- 4.5 การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อได้อย่างมีสติและรู้ตัว
- 4.6 หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ เมื่อประสบกับความรุนแรงในครอบครัว
ซึ่งเนื้อหาสาระการเรียนรู้ข้างต้น ต้องสอดแทรกในรายวิชาให้ครอบคลุมความรุนแรงทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความรุนแรงทางด้านร่างกายด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางเพศด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางเศรษฐกิจด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต และความรุนแรงทางสังคมด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต เป็นต้น

5. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

- 5.1 ผู้สอนศึกษาแผนจัดการเรียนรู้
- 5.2 ผู้สอนเตรียมสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ และตรวจสอบความพร้อม สภาพการใช้งานของสื่อการเรียนรู้ทุกชนิดก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 5.3 ก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้จะให้ผู้เรียนเริ่มทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนก่อนการทำกิจกรรม
- 5.4 ผู้สอนชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด
- 5.5 จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน
- 5.6 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้
- 5.7 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้เรียน หากผู้เรียนมีข้อสงสัยในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้
- 5.8 สรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียนภายหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น
- 5.9 เมื่อผู้เรียนได้รับความรู้จากเนื้อหาสาระการเรียนรู้ดังกล่าวแล้ว จึงให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมของผู้เรียน โดยเทียบกับผลการวัดและประเมินก่อนเรียนและประเมินหลังเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. สื่อการเรียนรู้

มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

- 6.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้
- 6.2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 6.3 คลิปวีดีโอบรรยาย
- 6.4 ใบความรู้/ใบงาน

7. กิจกรรมจัดการเรียนรู้

จัดกิจกรรมในลักษณะสอดแทรกในการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือแทรกในรายวิชา กิจกรรมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และกิจกรรมโฮมรูมกับการจัดการและดูแลนักเรียนเป็นกลุ่ม เป็นต้น

8. การวัดและประเมินผล

สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 8.1 การสังเกตการถาม-ตอบ

8.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

8.3 สังเกตการมีส่วนร่วม

8.4 การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน

ทักษะที่ 2 ความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการ ความรุนแรงในครอบครัว

การจัดการเรียนรู้ตามทักษะความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถนำมาใช้ต่อเนื่องในทุกปี การศึกษา เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยการใช้ โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้

1.1 เพื่อพัฒนาและปรับทัศนคติผู้หญิงให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเห็นความสำคัญ ของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

1.2 เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง และสร้างเชื่อมั่นในศักยภาพ ของตนเอง

2. ผู้สอน คือ ครูและอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา ครูแนะแนว หรือนักจิตวิทยาโรงเรียน

3. ผู้เรียน คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปลาย

4. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

4.1 การปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

4.2 การพัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

4.3 การเสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้ง การสร้างความ เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

5. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

5.1 ผู้สอนศึกษาแผนจัดการเรียนรู้

5.2 ผู้สอนเตรียมสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ และตรวจสอบความพร้อม สภาพ การใช้งานของสื่อการเรียนรู้ทุกชนิดก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.3 ก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้จะให้ผู้เรียนเริ่มทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมิน ความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนก่อนการทำกิจกรรม

5.4 ผู้สอนชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรม การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด

5.5 จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน

5.6 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

5.7 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้เรียน หากผู้เรียนมีข้อสงสัยในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้

5.8 สรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียนภายหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น

5.9 เมื่อผู้เรียนได้รับความรู้จากเนื้อหาสาระการเรียนรู้ดังกล่าวแล้ว จึงให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมของผู้เรียน โดยเทียบกับผลการวัดและประเมินก่อนเรียนและประเมินหลังเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. สื่อการเรียนรู้

มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

6.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้

6.2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

6.3 คลิปวิดีโอบรรยาย

6.4 ใบความรู้/ใบงาน

7. กิจกรรมจัดการเรียนรู้

จัดกิจกรรมในลักษณะสอดแทรกในการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือแทรกในรายวิชา กิจกรรมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และกิจกรรมโฮมรูมกับการจัดการและดูแลนักเรียนเป็นกลุ่ม เป็นต้น

8. การวัดและประเมินผล

สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

8.1 การสังเกตการถาม-ตอบ

8.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

8.3 สังเกตการมีส่วนร่วม

8.4 การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน

ทักษะที่ 3 การตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

การจัดการเรียนรู้ตามทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง สามารถนำมาใช้ต่อเนื่องในทุกปี การศึกษา เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยการใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายการจัดเรียนรู้

- 1.1 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง
- 1.2 เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก มองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า

- 1.3 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง

2. ผู้สอน คือ ครูและอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา ครูแนะแนว หรือนักจิตวิทยาโรงเรียน

3. ผู้เรียน คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปลาย

4. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 4.1 การมองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า
- 4.2 การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว หรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว
- 4.3 การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองในขณะที่ตัดสินใจ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น
- 4.4 การประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง และทำให้รู้จักตนเอง ได้ดีขึ้น และพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ

- 4.5 การเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

5. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

- 5.1 ผู้สอนศึกษาแผนจัดการเรียนรู้
- 5.2 ผู้สอนเตรียมสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ และตรวจสอบความพร้อม สภาพการใช้งานของสื่อการเรียนรู้ทุกชนิดก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 5.3 ก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้จะให้ผู้เรียนเริ่มทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนก่อนการทำกิจกรรม
- 5.4 ผู้สอนชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด
- 5.5 จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน
- 5.6 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้
- 5.7 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้เรียน หากผู้เรียนมีข้อสงสัยในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้
- 5.8 สรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียนภายหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น

5.9 เมื่อผู้เรียนได้รับความรู้จากเนื้อหาสาระการเรียนรู้ดังกล่าวแล้ว จึงให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมของผู้เรียน โดยเทียบกับผลการวัดและประเมินก่อนเรียนและประเมินหลังเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. สื่อการเรียนรู้

มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

- 6.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้
- 6.2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 6.3 คลิปวีดีโอบรรยาย
- 6.4 ใบความรู้/ใบงาน

7. กิจกรรมจัดการเรียนรู้

จัดกิจกรรมในลักษณะสอดแทรกในการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือแทรกในรายวิชา กิจกรรมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และกิจกรรมโฮมรูมกับการจัดการและดูแลนักเรียนเป็นกลุ่ม เป็นต้น

8. การวัดและประเมินผล

สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 8.1 การสังเกตการถาม-ตอบ
- 8.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
- 8.3 สังเกตการมีส่วนร่วม
- 8.4 การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน
- 8.5 วัดความตระหนักรู้

5. แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก การจัดการศึกษานอกระบบ ซึ่งทักษะที่ใช้ในการดำเนินการ ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหา (Problem-solving) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยมีรูปแบบ ขั้นตอน วิธีการดำเนินการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ดังนี้

ทักษะที่ 1 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

การจัดการเรียนรู้ตามทักษะการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถจัดการเรียนรู้ต่อเนื่องได้ตลอดชีวิตและมีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน มุ่งองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้

1.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สามารถคิดวิเคราะห์ และนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้

1.2 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ หากตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการได้รับความรุนแรง

1.3 เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

1.4 เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อมูลในการความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว

2. ผู้สอน คือ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานศาลยุติธรรม และสมาคมหรือองค์กร

เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้หญิง เป็นต้น

3. ผู้เรียน คือ ผู้หญิงทุกช่วงวัย รวมทั้งนักศึกษา เยาวชนนอกโรงเรียน และนักให้คำปรึกษา

4. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

4.1 วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว และวิธีการหลีกเลี่ยงจากการสถานการณ์ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว

4.2 ความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว หากตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงจะสามารถจัดการอย่างไร

4.3 ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หากต้องการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีความตามกฎหมายจะต้องดำเนินการอย่างไร

4.4 การคุ้มครองทางกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัว คุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นต้น

4.5 ข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว

4.6 การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อได้อย่างมีสติและรู้ตัว

ซึ่งเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต้องสอดแทรกให้ครอบคลุมความรุนแรงทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความรุนแรงทางด้านร่างกายด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางเพศด้วยการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางเศรษฐกิจด้วยการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต และความรุนแรงทางสังคมด้วยการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต

5. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

- 5.1 ประชุมวางแผนการจัดการเรียนรู้ และกำหนดหลักสูตร/คอร์ส หรือกิจกรรม
- 5.2 ประชาสัมพันธ์เชิญกลุ่มสตรี หรือผู้ที่สนใจรับทราบและเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 5.3 ประสานงานกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง
- 5.4 จัดเตรียมสถานที่ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้
- 5.5 ผู้สอนชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด
- 5.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน
- 5.7 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้
- 5.8 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้เรียน หากผู้เรียนมีข้อสงสัยในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้
- 5.9 สรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียนภายหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น

6. สื่อการเรียนรู้

มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

- 6.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้
- 6.2 สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี
- 6.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 6.4 คลิปวิดีโอบรรยาย
- 6.5 ใบความรู้/ใบงาน

7. กิจกรรมจัดการเรียนรู้

จัดกิจกรรมในลักษณะทำหลักสูตร/คอร์สที่เสริมสร้างพลังอำนาจและสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตผู้หญิง หรือกิจกรรมพัฒนาทักษะเมื่อผู้หญิงประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

8. การวัดและประเมินผล

สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 8.1 การสังเกตการถาม-ตอบ

8.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

8.3 สังเกตการมีส่วนร่วม

8.4 การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน

ทักษะที่ 2 ความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการ ความรุนแรงในครอบครัว

การจัดการเรียนรู้ตามทักษะความภาคภูมิใจในตนเอง เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถจัดการเรียนรู้ต่อเนื่องได้ตลอดชีวิตและมีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้

1.1 เพื่อพัฒนาและปรับทัศนคติผู้หญิงให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

1.2 เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง และสร้างเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

2. ผู้สอน คือ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานศาลยุติธรรม และสมาคมหรือองค์กรเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้หญิง เป็นต้น

3. ผู้เรียน คือ ผู้หญิงทุกช่วงวัย รวมทั้งนักศึกษา เยาวชนนอกโรงเรียน และนักให้คำปรึกษา

4. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

4.1 ปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

4.2 การพัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

4.3 เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้ง เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

5. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

5.1 ประชุมวางแผนการจัดการเรียนรู้ และกำหนดหลักสูตร/คอร์ส หรือกิจกรรม

5.2 ประชาสัมพันธ์เชิญกลุ่มสตรี หรือผู้ที่สนใจรับทราบและเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.3 ประสานงานกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง

5.4 จัดเตรียมสถานที่ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้

5.5 ผู้สอนชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด

- 5.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน
- 5.7 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้
- 5.8 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้เรียน หากผู้เรียนมีข้อสงสัยในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้

5.9 สรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียนภายหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น

6. สื่อการเรียนรู้

มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

- 6.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้
- 6.2 สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี
- 6.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 6.4 คลิปวีดีโอบรรยาย
- 6.5 ใบความรู้/ใบงาน

7. กิจกรรมจัดการเรียนรู้

จัดกิจกรรมในลักษณะทำหลักสูตร/คอร์สที่เสริมสร้างพลังอำนาจและสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตผู้หญิง หรือกิจกรรมพัฒนาทักษะเมื่อผู้หญิงประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

8. การวัดและประเมินผล

สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 8.1 การสังเกตการถาม-ตอบ
- 8.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
- 8.3 สังเกตการมีส่วนร่วม
- 8.4 การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน

ทักษะที่ 3 การตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

การจัดการเรียนรู้ตามทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถจัดการเรียนรู้ต่อเนื่องได้ตลอดชีวิตและมีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้

- 1.1 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง

1.2 เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก มองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า

1.3 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง

2. ผู้สอน คือ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานศาลยุติธรรม และสมาคมหรือองค์กรเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้หญิง เป็นต้น

3. ผู้เรียน คือ ผู้หญิงทุกช่วงวัย รวมทั้งนักศึกษา เยาวชนนอกโรงเรียน และนักให้คำปรึกษา

4. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

4.1 การมองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า

4.2 การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว หรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว

4.3 เมื่อสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองในขณะที่ตัดสินใจ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น

4.4 สามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเองได้ดีขึ้น และพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ

4.5 การเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

5. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

5.1 ประชุมวางแผนการจัดการเรียนรู้ และกำหนดหลักสูตร/คอร์ส หรือกิจกรรม

5.2 ประชาสัมพันธ์เชิญกลุ่มสตรี หรือผู้ที่สนใจรับทราบและเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.3 ประสานงานกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง

5.4 จัดเตรียมสถานที่ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้

5.5 ผู้สอนชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด

5.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน

5.7 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างปฏิบัติการจัดการเรียนรู้

5.8 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้เรียน หากผู้เรียนมีข้อสงสัยในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้

5.9 สรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียนภายหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น

6. สื่อการเรียนรู้

มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

- 6.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้
- 6.2 สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี
- 6.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 6.4 คลิปวิดีโอบรรยาย
- 6.5 ใบความรู้/ใบงาน

7. กิจกรรมจัดการเรียนรู้

จัดกิจกรรมในลักษณะทำหลักสูตร/คอร์สที่เสริมสร้างพลังอำนาจและสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตผู้หญิง หรือกิจกรรมพัฒนาทักษะเมื่อผู้หญิงประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

8. การวัดและประเมินผล

สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 8.1 การสังเกตการถาม-ตอบ
- 8.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
- 8.3 สังเกตการมีส่วนร่วม
- 8.4 การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน
- 8.5 วัดความตระหนักรู้

6. แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งทักษะที่ใช้ในการดำเนินการ ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหา (Problem-solving) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยมีรูปแบบ ขั้นตอน วิธีการดำเนินการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ดังนี้

ทักษะที่ 1 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

การจัดการเรียนรู้ตามทักษะการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถจัดการเรียนรู้ได้ในทุกพื้นที่ชีวิต โดยมุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้

- 1.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สามารถคิดวิเคราะห์ และนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวได้
- 1.2 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ หากตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการได้รับความรุนแรง
- 1.3 เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว
- 1.4 เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อมูลในการความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว

2. ผู้เรียน คือ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง และผู้ที่มีความสนใจ ทุกช่วงวัย เป็นต้น

3. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 3.1 วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว และวิธีการหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว
- 3.2 ความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว หากตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงจะสามารถจัดการอย่างไร
- 3.3 ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หากต้องการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีความตามกฎหมายจะต้องดำเนินการอย่างไร
- 3.4 การคุ้มครองทางกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัว คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นต้น
- 3.5 ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว
- 3.6 การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อได้อย่างมีสติและรู้ตัว

ซึ่งเนื้อหาสาระการเรียนรู้ดังกล่าวต้องสอดแทรกให้ครอบคลุมความรุนแรงทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความรุนแรงทางด้านร่างกายด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางเพศด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางเศรษฐกิจด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต และความรุนแรงทางสังคมด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต

4. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

- 4.1 ประชาสัมพันธ์เชิญกลุ่มสตรี หรือผู้ที่สนใจรับทราบและเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 4.2 ประสานงานกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง

- 4.3 จัดเตรียมสถานที่ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้
- 4.4 ชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด
- 4.5 อบรมให้ความรู้
- 4.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
- 4.7 เรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4.8 ติดตาม ตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาผลการจัดการศึกษา
- 4.9 รายงานผลการดำเนินงาน

5. สื่อการเรียนรู้

มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

- 5.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้
- 5.2 สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้แรงต่อสตรี
- 5.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์/แหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต
- 5.4 คลิปวิดีโอบรรยาย

6. กิจกรรมจัดการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะให้ความรู้ทางออนไลน์ หรือการใช้ระบบ ICT ที่เหมาะสมกับบริบทในการเรียนรู้ หรือนำสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line Official Account Facebook มาใช้ในการนำเสนอ หรือจัดทำแคมเปญรณรงค์

7. การวัดและประเมินผล

สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 7.1 การสังเกตการถาม-ตอบ
- 7.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
- 7.3 สังเกตการมีส่วนร่วม
- 7.4 แบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้

ทักษะที่ 2 ความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

การจัดการเรียนรู้ตามทักษะความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถจัดการเรียนรู้ได้ในทุกพื้นที่ โดยมุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้

1.1 เพื่อพัฒนาและปรับทัศนคติผู้หญิงให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

1.2 เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง และสร้างเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

2. ผู้เรียน คือ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง และผู้ที่มีความสนใจ ทุกช่วงวัย เป็นต้น

3. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

3.1 ปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

3.2 พัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

3.3 เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้ง เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

4. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

4.1 ประชาสัมพันธ์เชิญกลุ่มสตรี หรือผู้ที่สนใจรับทราบและเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.2 ประสานงานกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง

4.3 จัดเตรียมสถานที่ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้

4.4 ชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด

4.5 อบรมให้ความรู้

4.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

4.7 เรียนรู้ด้วยตนเอง

4.8 ติดตาม ตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาผลการจัดการศึกษา

4.9 รายงานผลการดำเนินงาน

6. สื่อการเรียนรู้

มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

6.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้

6.2 สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี

6.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์/แหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

6.4 คลิปวีดีโอบรรยาย

7. กิจกรรมจัดการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะให้ความรู้ทางออนไลน์ หรือการใช้ระบบ ICT ที่เหมาะสมกับบริบทในการเรียนรู้ หรือนำสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line Official Account Facebook มาใช้ในการนำเสนอ หรือจัดทำแคมเปญรณรงค์

8. การวัดและประเมินผล

สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 8.1 การสังเกตการถาม-ตอบ
- 8.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
- 8.3 สังเกตการมีส่วนร่วม
- 8.4 แบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้

ทักษะที่ 3 การตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

การจัดการเรียนรู้ตามทักษะการตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถจัดการเรียนรู้ได้ในทุกพื้นที่ โดยมุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้

- 1.1 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง
- 1.2 เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก มองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า

และมีคุณค่า

- 1.3 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง

2. ผู้เรียน คือ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง และผู้ที่มีความสนใจ ทุกช่วงวัย เป็นต้น

3. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 3.1 ปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
- 3.2 พัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง
- 3.3 เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้ง เชื่อมมั่นในศักยภาพ

ของตนเอง

4. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

4.1 ประชาสัมพันธ์เชิญกลุ่มสตรี หรือผู้ที่สนใจรับทราบและเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- 4.2 ประสานงานกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง

- 4.3 จัดเตรียมสถานที่ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้
- 4.4 ชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด
- 4.5 อบรมให้ความรู้
- 4.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
- 4.7 เรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4.8 ติดตาม ตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาผลการจัดการศึกษา
- 4.9 รายงานผลการดำเนินงาน

5. สื่อการเรียนรู้

มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

- 5.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้
- 5.2 สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้แรงต่อสตรี
- 5.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์/แหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต
- 5.4 คลิปวิดีโอบรรยาย

6. กิจกรรมจัดการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะให้ความรู้ทางออนไลน์ หรือการใช้ระบบ ICT ที่เหมาะสมกับบริบทในการเรียนรู้ หรือนำสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line Official Account Facebook มาใช้ในการนำเสนอ หรือจัดทำแคมเปญรณรงค์

7. การวัดและประเมินผล

สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 7.1 การสังเกตการถาม-ตอบ
- 7.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
- 7.3 สังเกตการมีส่วนร่วม
- 7.4 แบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้

จากการสรุปผลแนวทางทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลกตามฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ และตัวแทนจากทั้ง 3 ระบบการศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ข้างต้น สามารถอธิบายได้ตามตาราง 16 ดังนี้

ตาราง 16 แสดงแนวทางทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของ
 ผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก

ประเด็นการจัดการศึกษา	แนวทางการจัดการศึกษา
1. การแก้ไขปัญหา	<p>การศึกษาในระบบ</p> <p>การจัดการเรียนรู้ตามทักษะการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวสามารถนำมาใช้ต่อเนื่องในทุกปีการศึกษา เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยการใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเป้าประกอบ ดังนี้</p> <p>1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้</p> <p>1.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สามารถวิเคราะห์ และนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้</p> <p>1.2 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ หากตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการได้รับความรุนแรง</p> <p>1.3 เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงสิทธิเด็ก และข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว</p> <p>1.4 เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว</p> <p>2. ผู้สอน คือ ได้แก่ ครูและอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หรือครูแนะแนว เป็นต้น</p> <p>3. ผู้เรียน คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปลาย</p> <p>4. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย</p> <p>4.1 วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว และวิธีการหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว</p> <p>4.2 ความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว หากตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงจะสามารถจัดการอย่างไร</p> <p>4.3 ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หากต้องการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีความตามกฎหมายจะต้องดำเนินการอย่างไร</p> <p>4.4 สิทธิเด็ก เพื่อให้ผู้เรียน (บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี) ทราบว่าเป็นผู้ที่ต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิในด้านต่างๆ ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก</p>

ประเด็นการจัดการศึกษา
แนวทางการจัดการศึกษา

ประกอบด้วย สารสำคัญเรื่องสิทธิของเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ สิทธิที่จะมีชีวิตรอด สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง สิทธิในการพัฒนา และสิทธิในการมีส่วนร่วม

4.5 การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะ เนื้อหาสาระของสื่อได้อย่างมีสติและรู้ตัว

4.6 หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ เมื่อประสบกับความรุนแรงในครอบครัว เนื้อหาสาระการเรียนรู้ข้างต้น ต้องสอดแทรกในรายวิชาให้ครอบคลุม ความรุนแรงทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความรุนแรงทางด้านร่างกายด้วยการศึกษาด้านพื้นฐานทักษะชีวิต 2) ความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการศึกษาด้านพื้นฐานทักษะชีวิต 3) ความรุนแรงทางเพศด้วยการศึกษาด้านพื้นฐานทักษะชีวิต 4) ความรุนแรงทางเศรษฐกิจด้วยการศึกษาด้านพื้นฐานทักษะชีวิต และ 5) ความรุนแรงทางสังคม ด้วยการศึกษาด้านพื้นฐานทักษะชีวิต

5. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

5.1 ผู้สอนศึกษาแผนจัดการเรียนรู้

5.2 ผู้สอนเตรียมสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ และตรวจสอบความพร้อมสภาพการใช้งานของสื่อการเรียนรู้ทุกชนิดก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.3 ก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้จะให้ผู้เรียนเริ่มทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนก่อนการทำกิจกรรม

5.4 ผู้สอนชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด

5.5 จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน

5.6 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

5.7 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้เรียน หากผู้เรียนมีข้อสงสัย ในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้

5.8 สรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียนภายหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น

5.9 เมื่อผู้เรียนได้รับความรู้จากเนื้อหาสาระการเรียนรู้ดังกล่าวแล้ว จึงให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียน ด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมของผู้เรียน โดยเทียบกับผลการวัดและประเมินก่อนเรียนและประเมินหลังเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. สื่อการเรียนรู้ มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่

หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

ประเด็นการจัดการศึกษา	แนวทางการจัดการศึกษา
	<p>6.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้</p> <p>6.2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์</p> <p>6.3 คลิปวิดีโอบรรยาย</p> <p>6.4 ใบความรู้/ใบงาน</p> <p>7. กิจกรรมจัดการเรียนรู้</p> <p>จัดกิจกรรมในลักษณะสอดแทรกในการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือ แทรกในรายวิชา กิจกรรมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน กิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ และกิจกรรมโฮมรูมกับการจัดการและดูแลนักเรียนเป็นกลุ่ม เป็นต้น</p> <p>8. การวัดและประเมินผล สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้</p> <p>8.1 การสังเกตการถาม-ตอบ</p> <p>8.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้</p> <p>8.3 สังเกตการมีส่วนร่วม</p> <p>8.4 การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน</p>
<p>2. การแก้ไขปัญหา</p>	<p>การศึกษานอกระบบ</p> <p>การจัดการเรียนรู้ตามทักษะการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถจัดการเรียนรู้ต่อเนื่องได้ตลอดชีวิตและมีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน มีองค์ประกอบ ดังนี้</p> <p>1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้</p> <p>1.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สามารถคิดวิเคราะห์ และนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้</p> <p>1.2 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ หากตก อยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการได้รับความรุนแรง</p> <p>1.3 เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว</p> <p>1.4 เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อมูลในการความช่วยเหลือ หากประสบกับ ความรุนแรงในครอบครัว</p> <p>2. ผู้สอน คือ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เช่น พัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานศาล ยุติธรรม และสมาคมหรือองค์กรเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้หญิง เป็นต้น</p> <p>3. ผู้เรียน คือ ผู้หญิงทุกช่วงวัย รวมทั้งนักศึกษา เยาวชนนอกโรงเรียน และนักให้คำปรึกษา</p>

4. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

4.1 วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว และวิธีการหลีกเลี่ยงจากการสถานการณ์ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว

4.2 ความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว หากตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงจะสามารถจัดการอย่างไร

4.3 ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หากต้องการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีความตามกฎหมายจะต้องดำเนินการอย่างไร

4.4 การคุ้มครองทางกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัว คุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นต้น

4.5 ข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว

4.6 การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะ เนื้อหาสาระของสื่อได้อย่างมีสติและรู้ตัว

เนื้อหาสาระการเรียนรู้ต้องสอดแทรกให้ครอบคลุมความรุนแรงทั้ง

5 ด้าน ได้แก่ 1) ความรุนแรงทางด้านร่างกายด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต 2) ความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต 3) ความรุนแรงทางเพศด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต 4) ความรุนแรงทางเศรษฐกิจด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต และ 5) ความรุนแรงทางสังคมด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต

5. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

5.1 ประชุมวางแผนการจัดการเรียนรู้ และกำหนดหลักสูตร/คอร์สหรือกิจกรรม

5.2 ประชาสัมพันธ์เชิญกลุ่มสตรี หรือผู้ที่สนใจรับทราบและเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.3 ประสานงานกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง

5.4 จัดเตรียมสถานที่ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้

5.5 ผู้สอนชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด

5.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน

5.7 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

ประเด็นการจัดการศึกษา
แนวทางการจัดการศึกษา

- 5.8 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้เรียน หากผู้เรียนมีข้อสงสัย
ในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้
- 5.9 สรุปทบทวนร่วมกับผู้เรียนภายหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น
- 6. สื่อการเรียนรู้** มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่
- 6.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้
- 6.2 สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี
- 6.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 6.4 คลิปวิดีโอบรรยาย
- 6.5 ใบความรู้/ใบงาน
- 7. กิจกรรมจัดการเรียนรู้**
- จัดกิจกรรมในลักษณะทำหลักสูตร/คอร์สที่เสริมสร้างพลังอำนาจและ
สร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตผู้หญิง หรือกิจกรรมพัฒนาทักษะเมื่อผู้หญิงประสบกับ
ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
- 8. การวัดและประเมินผล** สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้
- 8.1 การสังเกตการถาม-ตอบ
- 8.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
- 8.3 สังเกตการมีส่วนร่วม
- 8.4 การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน

3. การแก้ไขปัญหา
การศึกษาตามอัธยาศัย

การจัดการเรียนรู้ตามทักษะการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว
สามารถจัดการเรียนรู้ได้ในทุกพื้นที่ ชีวิต โดยมุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียน
สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้

- 1.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว
สามารถคิดวิเคราะห์ และนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรง
ในครอบครัวได้
- 1.2 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้
หากตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการได้รับความรุนแรง
- 1.3 เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว
-

ประเด็นการจัดการศึกษา
แนวทางการจัดการศึกษา

1.4 เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อมูลในการความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว

2. ผู้เรียน คือ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง และผู้ที่มีความสนใจทุกช่วงวัย เป็นต้น

3. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

3.1 วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว และวิธีการหลีกเลี่ยงจากการสถานการณ์ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว

3.2 ความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว หากตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงจะสามารถจัดการอย่างไร

3.3 ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หากต้องการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีความตามกฎหมายจะต้องดำเนินการอย่างไร

3.4 การคุ้มครองทางกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัว คุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นต้น

3.5 ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว

3.6 การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะ เนื้อหาสาระของสื่อได้อย่างมีสติและรู้ตัว

เนื้อหาสาระการเรียนรู้ต้องครอบคลุมกับความรุนแรง ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความรุนแรงทางด้านร่างกายด้วยการศึกษานานาชาติทุกชีวิต 2) ความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการศึกษานานาชาติทุกชีวิต 3) ความรุนแรงทางเพศด้วยการศึกษานานาชาติทุกชีวิต 4) ความรุนแรงทางเศรษฐกิจด้วยการศึกษานานาชาติทุกชีวิต และ 5) ความรุนแรงทางสังคมด้วยการศึกษานานาชาติทุกชีวิต

4. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

4.1 ประชาสัมพันธ์เชิญกลุ่มสตรี หรือผู้ที่สนใจรับทราบและเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.2 ประสานงานกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง

4.3 จัดเตรียมสถานที่ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้

4.4 ชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด

4.5 อบรมให้ความรู้

4.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

ประเด็นการจัดการศึกษา	แนวทางการจัดการศึกษา
	<p>4.7 เรียนรู้ด้วยตนเอง</p> <p>4.8 ติดตาม ตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาผลการจัดการศึกษา</p> <p>4.9 รายงานผลการดำเนินงาน</p> <p>5. สื่อการเรียนรู้ มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่</p> <p>5.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้</p> <p>5.2 สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี</p> <p>5.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์/แหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต</p> <p>5.4 คลิปวิดีโอบรรยาย</p> <p>6. กิจกรรมจัดการเรียนรู้</p> <p>กิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะให้ความรู้ทางออนไลน์ หรือการใช้ระบบ ICT ที่เหมาะสมกับบริบทในการเรียนรู้ หรือนำสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line Official Account Facebook มาใช้ในการนำเสนอ หรือจัดทำแคมเปญรณรงค์</p> <p>7. การวัดและประเมินผล สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้</p> <p>7.1 การสังเกตการถาม-ตอบ</p> <p>7.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้</p> <p>7.3 สังเกตการมีส่วนร่วม</p> <p>7.4 แบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้</p>
<p>2. ความภาคภูมิใจในตนเอง</p>	<p>การศึกษาในระบบ</p> <p>การจัดการเรียนรู้ตามทักษะความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถนำมาใช้ต่อเนื่องในทุกปีการศึกษา เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยการใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีองค์ประกอบ ดังนี้</p> <p>1. เป้าหมายการจัดเรียนรู้</p> <p>1.1 เพื่อพัฒนาและปรับทัศนคติผู้หญิงให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว</p> <p>1.2 เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง และสร้างเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง</p> <p>2. ผู้สอน คือ ครูและอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา ครูแนะแนว หรือนักจิตวิทยาโรงเรียน</p>

ประเด็นการจัดการศึกษา
แนวทางการจัดการศึกษา

3. ผู้เรียน คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปลาย

4. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

4.1 การปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

4.2 การพัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

4.3 การเสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้งการสร้างเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

5. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

5.1 ผู้สอนศึกษาแผนจัดการเรียนรู้

5.2 ผู้สอนเตรียมสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ และตรวจสอบความพร้อม สภาพการใช้งานของสื่อการเรียนรู้ทุกชนิดก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.3 ก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้จะให้ผู้เรียนเริ่มทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนก่อนการทำกิจกรรม

5.4 ผู้สอนชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด

5.5 จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน

5.6 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

5.7 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้เรียน หากผู้เรียนมีข้อสงสัยในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้

5.8 สรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียนภายหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น

5.9 เมื่อผู้เรียนได้รับความรู้จากเนื้อหาสาระการเรียนรู้ดังกล่าวแล้ว จึงให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากการเรียนรู้ และการร่วมกิจกรรมของผู้เรียน โดยเทียบกับผลการวัดและประเมินก่อนเรียน และประเมินหลังเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. สื่อการเรียนรู้ มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

6.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้

6.2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

6.3 คลิปวีดีโอบรรยาย

ประเด็นการจัดการศึกษา	แนวทางการจัดการศึกษา
	<p>6.4 ใบความรู้/ใบงาน</p> <p>7. กิจกรรมจัดการเรียนรู้</p> <p>จัดกิจกรรมในลักษณะสอดแทรกในการเรียนการสอนในห้องเรียน หรือแทรกในรายวิชา กิจกรรมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และกิจกรรมโฮมรูมกับการจัดการและดูแลนักเรียนเป็นกลุ่ม เป็นต้น</p> <p>8. การวัดและประเมินผล สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้</p> <p>8.1 การสังเกตการถาม-ตอบ</p> <p>8.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้</p> <p>8.3 สังเกตการมีส่วนร่วม</p> <p>8.4 การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน</p>
<p>2. ความภาคภูมิใจในตนเอง</p>	<p>การศึกษานอกระบบ</p> <p>การจัดการเรียนรู้ตามทักษะความภาคภูมิใจในตนเอง เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถจัดการเรียนรู้ต่อเนื่องได้ตลอดชีวิตและมีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งองค์ประกอบ ดังนี้</p> <p>1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้</p> <p>1.1 เพื่อพัฒนาและปรับทัศนคติผู้หญิงให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว</p> <p>1.2 เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง และสร้างเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง</p> <p>2. ผู้สอน คือ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานศาลยุติธรรม และสมาคมหรือองค์กรเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้หญิง เป็นต้น</p> <p>3. ผู้เรียน คือ ผู้หญิงทุกช่วงวัย รวมทั้งนักศึกษา เยาวชนนอกโรงเรียน และนักให้คำปรึกษา</p> <p>4. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย</p> <p>4.1 ปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว</p> <p>4.2 การพัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง</p>

ประเด็นการจัดการศึกษา
แนวทางการจัดการศึกษา

4.3 เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้งเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

5. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

5.1 ประชุมวางแผนการจัดการเรียนรู้ และกำหนดหลักสูตร/คอร์สหรือกิจกรรม

5.2 ประชาสัมพันธ์เชิญกลุ่มสตรี หรือผู้ที่สนใจรับทราบและเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.3 ประสานงานกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง

5.4 จัดเตรียมสถานที่ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้

5.5 ผู้สอนชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด

5.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน

5.7 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

5.8 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้เรียน หากผู้เรียนมีข้อสงสัยในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้

5.9 สรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียนภายหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น

6. สื่อการเรียนรู้ มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

6.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้

6.2 สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี

6.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

6.4 คลิปวีดีโอบรรยาย

6.5 ใบความรู้/ใบงาน

7. กิจกรรมจัดการเรียนรู้

จัดกิจกรรมในลักษณะทำหลักสูตร/คอร์สที่เสริมสร้างพลังอำนาจและสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตผู้หญิง หรือกิจกรรมพัฒนาทักษะเมื่อผู้หญิงประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

8. การวัดและประเมินผล สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

8.1 การสังเกตการถาม-ตอบ

8.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้

8.3 สังเกตการมีส่วนร่วม

8.4 การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน

ประเด็นการจัดการศึกษา	แนวทางการจัดการศึกษา
<p>2. ความภาคภูมิใจในตนเอง</p>	<p>การศึกษาตามอัธยาศัย</p> <p>การจัดการเรียนรู้ตามทักษะความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถจัดการเรียนรู้ได้ในทุกพื้นที่ โดยมุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งองค์ประกอบ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 เพื่อพัฒนาและปรับทัศนคติผู้หญิงให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 1.2 เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง และสร้างเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง 2. ผู้เรียน คือ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง และผู้ที่มีความสนใจ ทุกช่วงวัย เป็นต้น 3. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย <ol style="list-style-type: none"> 3.1 ปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 3.2 พัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง 3.3 เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้งเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง 4. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ <ol style="list-style-type: none"> 4.1 ประชาสัมพันธ์เชิญกลุ่มสตรี หรือผู้ที่สนใจรับทราบและเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4.2 ประสานงานกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง 4.3 จัดเตรียมสถานที่ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ 4.4 ชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด 4.5 อบรมให้ความรู้ 4.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสม 4.7 เรียนรู้ด้วยตนเอง 4.8 ติดตาม ตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาผลการจัดการศึกษา 4.9 รายงานผลการดำเนินงาน 5. สื่อการเรียนรู้ มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

ประเด็นการจัดการศึกษา	แนวทางการจัดการศึกษา
	<p>5.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้</p> <p>5.2 สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี</p> <p>5.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์/แหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต</p> <p>5.4 คลิปวิดีโอบรรยาย</p> <p>6. กิจกรรมจัดการเรียนรู้</p> <p>กิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะให้ความรู้ทางออนไลน์ หรือการใช้ระบบ ICT ที่เหมาะสมกับบริบทในการเรียนรู้ หรือนำสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line Official Account Facebook มาใช้ในการนำเสนอ หรือจัดทำแคมเปญรณรงค์</p> <p>7. การวัดและประเมินผล สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้</p> <p>7.1 การสังเกตการถาม-ตอบ</p> <p>7.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้</p> <p>7.3 สังเกตการมีส่วนร่วม</p> <p>7.4 แบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้</p>
<p>3. การตระหนักรู้ในตนเอง</p>	<p>การศึกษาในระบบ</p> <p>การจัดการเรียนรู้ตามทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง สามารถนำมาใช้ ต่อเนื่องในทุกปีการศึกษา เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการ ความรุนแรงในครอบครัว โดยการใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ ดังกล่าวนี้นี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีองค์ประกอบ ดังนี้</p> <p>1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้</p> <p>1.1 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง</p> <p>1.2 เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก มองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า</p> <p>1.3 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อย ของตนเอง</p> <p>2. ผู้สอน คือ ครูและอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา ครูแนะแนว หรือนักจิตวิทยาโรงเรียน</p> <p>3. ผู้เรียน คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปลาย</p> <p>4. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย</p> <p>4.1 การมองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า</p>

ประเด็นการจัดการศึกษา
แนวทางการจัดการศึกษา

4.2 การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่สถานการณ์ ความรุนแรงในครอบครัว หรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว

4.3 การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองในขณะที่ยึดสติใจ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น

4.4 การประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง และทำให้รู้จักตนเองได้ดีขึ้น และพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ

4.5 การเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

5. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

5.1 ผู้สอนศึกษาแผนจัดการเรียนรู้

5.2 ผู้สอนเตรียมสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ และตรวจสอบความพร้อมสภาพการใช้งานของสื่อการเรียนรู้ทุกชนิดก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.3 ก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้จะให้ผู้เรียนเริ่มทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนก่อนการทำกิจกรรม

5.4 ผู้สอนชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด

5.5 จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน

5.6 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างปฏิบัติการจัดการเรียนรู้

5.7 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้เรียน หากผู้เรียนมีข้อสงสัยในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้

5.8 สรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียนภายหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น

5.9 เมื่อผู้เรียนได้รับความรู้จากเนื้อหาสาระการเรียนรู้ดังกล่าวแล้ว จึงให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมของผู้เรียน โดยเทียบกับผลการวัดและประเมินก่อนเรียนและประเมินหลังเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. สื่อการเรียนรู้ มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

6.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้

6.2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

6.3 คลิปวีดีโอบรรยาย

6.4 ใบบความรู้/ใบงาน

7. กิจกรรมจัดการเรียนรู้

จัดกิจกรรมในลักษณะสอดแทรกในการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือ
แทรกในรายวิชา กิจกรรมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน กิจกรรมลดเวลาเรียน
เพิ่มเวลารู้ และกิจกรรมโฮมรูมกับการจัดการและดูแลนักเรียนเป็นกลุ่ม เป็นต้น

8. การวัดและประเมินผล สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 8.1 การสังเกตการถาม-ตอบ
- 8.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
- 8.3 สังเกตการมีส่วนร่วม
- 8.4 การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน
- 8.5 วัดความตระหนักรู้

3. การตระหนักรู้ในตนเอง

การศึกษานอกระบบ

การจัดการเรียนรู้ตามทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง เพื่อเสริมสร้างพลัง
อำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถจัดการเรียนรู้
ต่อเนื่องได้ตลอดชีวิตและมีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้
ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้

- 1.1 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง
- 1.2 เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก มองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด
ความรู้สึก และมีคุณค่า
- 1.3 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อย
ของตนเอง

2. ผู้สอน คือ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เช่น พัฒนา
สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานศาล
ยุติธรรม และสมาคมหรือองค์กรเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้หญิง เป็นต้น

3. ผู้เรียน คือ ผู้หญิงทุกช่วงวัย รวมทั้งนักศึกษา เยาวชนนอกโรงเรียน
และนักให้คำปรึกษา

4. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 4.1 การมองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า
- 4.2 การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึก
รู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่สถานการณ์
ความรุนแรงในครอบครัว หรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว

ประเด็นการจัดการศึกษา
แนวทางการจัดการศึกษา

4.3 เมื่อสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองในขณะที่ตัดสินใจ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น

4.4 สามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเองได้ดีขึ้น และพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ

4.5 การเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

5. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

5.1 ประชุมวางแผนการจัดการเรียนรู้ และกำหนดหลักสูตร/คอร์สหรือกิจกรรม

5.2 ประชาสัมพันธ์เชิญกลุ่มสตรี หรือผู้ที่สนใจรับทราบและเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.3 ประสานงานกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง

5.4 จัดเตรียมสถานที่ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้

5.5 ผู้สอนชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด

5.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน

5.7 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างปฏิบัติการกรรมการเรียนรู้

5.8 ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้เรียน หากผู้เรียนมีข้อสงสัยในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้

5.9 สรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียนภายหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น

7. สื่อการเรียนรู้ มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่

7.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้

7.2 สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี

7.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

7.4 คลิปวีดีโอบรรยาย

7.5 ใ้บทความรู้/ใบงาน

8. กิจกรรมจัดการเรียนรู้

จัดกิจกรรมในลักษณะทำหลักสูตร/คอร์สที่เสริมสร้างพลังอำนาจและสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตผู้หญิง หรือกิจกรรมพัฒนาทักษะเมื่อผู้หญิงประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ประเด็นการจัดการศึกษา
แนวทางการจัดการศึกษา

9. การวัดและประเมินผล สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 9.1 การสังเกตการถาม-ตอบ
 - 9.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
 - 9.3 สังเกตการมีส่วนร่วม
 - 9.4 การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน
 - 9.5 วัดความตระหนัก
-

3. การตระหนักรู้ในตนเอง
การศึกษาตามอัธยาศัย

การจัดการเรียนรู้ตามทักษะการตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถจัดการเรียนรู้ได้ในทุกพื้นที่ โดยมุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายการจัดการเรียนรู้

- 1.1 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง
- 1.2 เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก มองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า
- 1.3 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง

2. ผู้เรียน คือ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง และผู้ที่มีความสนใจ ทุกช่วงวัย เป็นต้น

3. เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 3.1 ปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
- 3.2 พัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง
- 3.3 เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้งเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

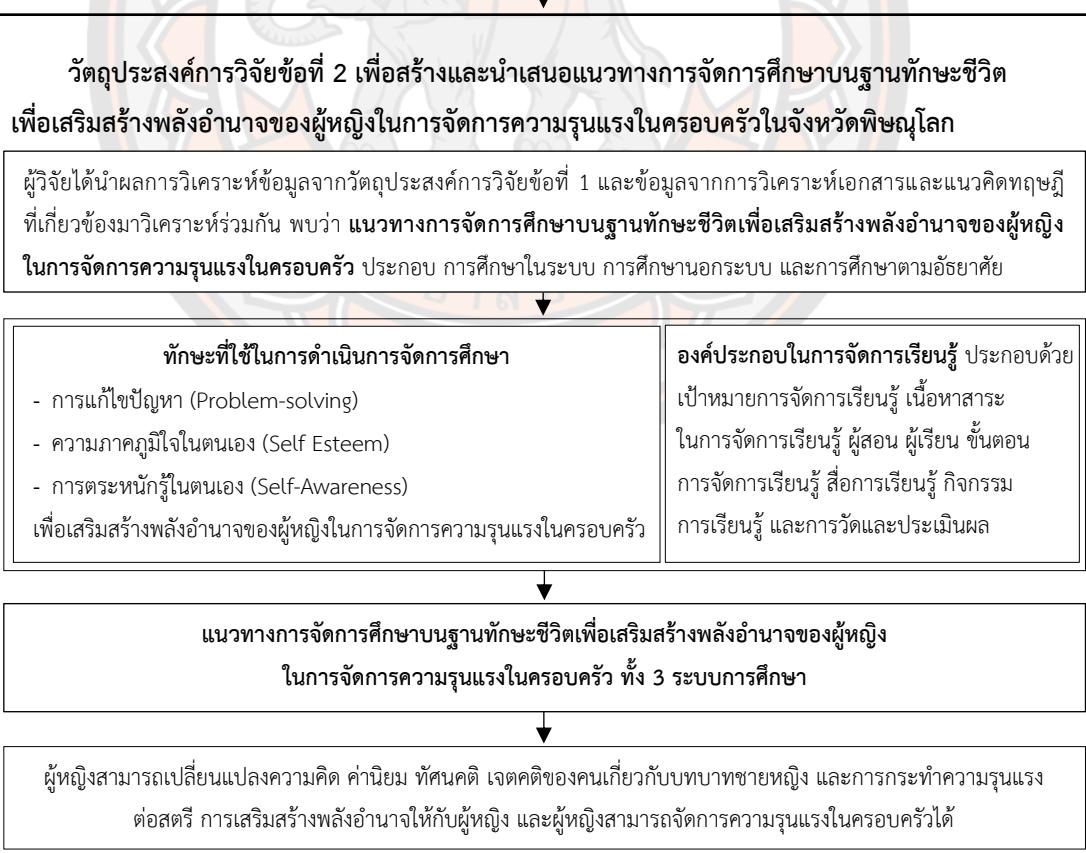
4. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

- 4.1 ประชาสัมพันธ์เชิญกลุ่มสตรี หรือผู้ที่สนใจรับทราบและเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 - 4.2 ประสานงานกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง
 - 4.3 จัดเตรียมสถานที่ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้
 - 4.4 ชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด
-

ประเด็นการจัดการศึกษา	แนวทางการจัดการศึกษา
	<p>4.5 อบรมให้ความรู้</p> <p>4.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสม</p> <p>4.7 เรียนรู้ด้วยตนเอง</p> <p>4.8 ติดตาม ตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาผลการจัดการศึกษา</p> <p>4.9 รายงานผลการดำเนินงาน</p> <p>5. สื่อการเรียนรู้ มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่</p> <p>5.1 เอกสารประกอบการเรียนรู้</p> <p>5.2 สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี</p> <p>5.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์/แหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต</p> <p>5.4 คลิปวิดีโอบรรยาย</p> <p>6. กิจกรรมจัดการเรียนรู้</p> <p>กิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะให้ความรู้ทางออนไลน์ หรือการใช้ระบบ ICT ที่เหมาะสมกับบริบทในการเรียนรู้ หรือนำสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line Official Account Facebook มาใช้ในการนำเสนอ หรือจัดทำแคมเปญรณรงค์</p> <p>7. การวัดและประเมินผล สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้</p> <p>7.1 การสังเกตการถาม-ตอบ</p> <p>7.2 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้</p> <p>7.3 สังเกตการมีส่วนร่วม</p> <p>7.4 วัดความตระหนักรู้</p> <p>7.5 แบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้</p>

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก และเพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า		
<p>1. ผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกถูกระบาดความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งผู้ที่กระทำความรุนแรงส่วนใหญ่เน้นล้วนเป็นบุคคลใกล้ชิด คือ สามเณร บิดา และปู่/ตา และเมื่อได้รับความรุนแรงในครอบครัวมา จะเข้าแจ้งขอความช่วยเหลือ หรือติดต่อขอเข้ารับบริการ และหน่วยงานต่าง ๆ</p>		
<p>2. ช่วงสถานการณ์โควิด-19 จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวอยู่ในบ้านพร้อมกันมากขึ้น</p>	<p>3. ส่วนใหญ่สาเหตุมาจากการดื่มสุรา ดิตสารเสพติดหรือใช้สารเสพติดมาเป็นระยะเวลาาน</p>	<p>4. ประเภทความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความรุนแรงด้านร่างกายซึ่งเกิดขึ้นมากที่สุด ด้านจิตใจทางเพศ ด้านเศรษฐกิจ และสังคม</p>
<p>5. ส่งผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ ผู้หญิงมีสภาพจิตใจยำแย่ เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน มีความหวาดกลัว วิตกกังวล และไม่มีมั่นใจในตนเอง</p>	<p>6. ใช้วิธีการจัดการความรุนแรง โดยเริ่มจากการพูดคุยเล่าเรื่องราวให้คนที่เชื่อใจรับฟังก่อน เพื่อให้มั่นใจว่าจะได้รับความช่วยเหลือ แล้วจึงขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ</p>	<p>7. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง โดยเริ่มต้นจากการทำให้ผู้หญิงรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง ปรับทัศนคติ เสริมสร้างความเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในตนเอง</p>

บทที่ 5

บทสรุป

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก 2) เพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นวิธีหลักในการศึกษา โดยมีขั้นตอนในการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก โดยการศึกษาเอกสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) แล้วใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาตามแนวคิดของฮุสแซร์ล (Husserl) โดยการใช้วิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนของโคไลซซี่ (Colaizzi) และนำมาวิธีการสรุปความแล้วนำเสนอในรูปแบบของการบรรยาย เพื่อนำไปสู่การศึกษาวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก โดยการนำข้อมูลจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 และข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อนำไปสร้างและร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวของผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 3 ระบบ ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อนำไปทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านความรุนแรงในครอบครัว และตัวแทนจากทั้ง 3 ระบบการศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก และนำร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวที่ได้นำมาปรับปรุงแก้ไขและเผยแพร่

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาการศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปได้ตามประเด็น 7 ประเด็น ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันและปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นนั้น จะเกิดขึ้นในลักษณะความรุนแรงด้านร่างกายมากที่สุด และข้อมูลจากบางหน่วยงานเป็นเพียงข้อมูลที่ได้รับการแจ้งขอความช่วยเหลือ ร้องทุกข์เข้ามาเท่านั้น ยังไม่ได้รวมถึงผู้หญิงที่ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว แต่ไม่ได้ออกมาขอความช่วยเหลือหรือดำเนินคดีทางกฎหมาย

ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว

ผู้ที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวกับผู้หญิงส่วนใหญ่นั้นล้วนเป็นบุคคลใกล้ชิด คือ สามี บิดา และปู่/ตา เป็นต้น ซึ่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นมีเรื่องของอำนาจความสัมพันธ์เข้ามาดทับ และหากความสัมพันธ์นั้นสิ้นสุดลง มันอาจเกิดขึ้นกับคนที่เคยเป็นคู่รักกันก็ได้

การขอความช่วยเหลือ เมื่อได้รับความรุนแรงในครอบครัว

เมื่อผู้หญิงหรือเด็กได้รับความรุนแรงในครอบครัวมา จะเข้าแจ้งขอความช่วยเหลือหรือติดต่อขอเข้ารับบริการ และหน่วยงานต่าง ๆ อย่างสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพิษณุโลก จะมีกระบวนการการช่วยเหลือคุ้มครองและมีการติดตามผู้หญิงและเด็กที่ถูกกระทำ ความรุนแรงในทุกครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก และให้ความช่วยเหลือโดยการให้คำปรึกษา ไกล่เกลี่ย หรือทำบันทึกข้อตกลง และประสานงานให้กับทางตำรวจ หากผู้หญิงและเด็กต้องการดำเนินคดีความ ตามกฎหมาย โดยมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ตำรวจ บ้านพักเด็กและครอบครัว พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และอัยการ หากผู้หญิงได้รับความเสียหายจากการถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวต้องการคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชน และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 สามารถทำได้โดยการขอคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพตามคำสั่งศาล เพื่อความปลอดภัยของตนเอง และผู้หญิงบางคนไม่ได้ประสงค์ที่จะดำเนินคดีความ มองว่าการดำเนินคดีความฟ้องร้องขึ้นศาลมีค่าใช้จ่ายมากมายอีกทั้ง ยังเสียเวลา ประกอบอาชีพ ทำให้ขาดรายได้ จึงเลือกที่จะไม่ดำเนินคดีความ แต่บางคนมีความประสงค์ที่จะดำเนินคดีความ เนื่องจากมีความขัดแย้งกันเรื่องของทรัพย์สิน จึงต้องฟ้องร้องต่อสู้กันในชั้นศาล เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ตนเอง

1.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง

พบว่า จุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะต้องเริ่มจากตนเองก่อน โดยการทำให้ผู้หญิงรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นการปรับทัศนคติ เสริมความเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อผู้หญิงมีสภาพจิตใจแข็งแกร่ง เห็นคุณค่าในตนเองแล้ว ผู้หญิงจะกล้าออกมาจากวงจรความรุนแรงหรือกล้าที่จะยืนด้วยลำแข้งของตนเอง พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่ดีขึ้น สามารถดูแลตนเองได้ และไม่ตกอยู่ในภาวะพึ่งพิงสามี หากผู้หญิงมีสภาพจิตใจที่แข็งแกร่ง เห็นคุณค่าของตัวเอง มีความมั่นใจ และเชื่อมั่นในศักยภาพของตัวเองแล้ว จะมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง กล้าที่จะออกมายืนด้วยลำแข้งของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้หญิงสร้างอาชีพหารายได้ เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้

1.3 สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

พบว่า สาเหตุของการเกิดความรุนแรงในครอบครัวนั้น ส่วนใหญ่มาจากการตีมีสุรา ติดสารเสพติดหรือใช้สารเสพติดมาเป็นระยะเวลาานาน ซึ่งเป็นปัจจัยในการกระตุ้นให้เกิดกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว อีกทั้งยังเป็นตัวเร่งให้เกิดความรุนแรงเร็วขึ้น รวมทั้ง ปัญหาการนอกใจ/หึงหวง และปัญหาทางเศรษฐกิจ ตกงาน และความยากจน ทำให้เกิดความเครียด จึงต้องไปพึ่งสุรา ยาเสพติด เพื่อระบายความเครียด แต่กลับกลายเป็นควบคุมสติไม่ได้ จนก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว และปัญหาด้านสุขภาพจิต อันเนื่องมาจากสารเคมีในสมองไม่เท่ากัน จึงกระทำความรุนแรงไปโดยไม่รู้สึกตัว และทัศนคติชายเป็นใหญ่และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ส่งผลให้ผู้หญิงตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย รู้สึกด้อยกว่าผู้ชาย ผู้ชายเป็นเจ้าของผู้หญิง และผู้หญิงต้องคอยฟังคำสั่งผู้ชายเท่านั้น ซึ่งทัศนคติและความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ เป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุของการเกิดความรุนแรงในครอบครัว และอีกสาเหตุหนึ่งที่เกิดขึ้นในสมัยนี้ คือ ความแตกต่างทางความคิดในเรื่องของการเมืองที่ไม่ไปในทิศทางเดียวกัน และช่วงวัยของพ่อแม่ลูกที่แตกต่างกันกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว และในส่วนของเนื้อหาในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สุขศึกษา พลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีเนื้อหาที่สะท้อนความแตกต่างผู้ชายอยู่เหนือผู้หญิงชัดเจน และแบบเรียนไม่ส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ ซึ่งอาจทำให้นักเรียนรู้สึกว่าถ้าตนเองปฏิบัติตามเนื้อหาในแบบเรียน จะถูกตีตราหรือถูกสังคมนมองว่าเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นมาจากการที่ตนเองแต่งตัวล่อแหลม จึงเป็นเหตุทำให้เกิดอารมณ์ทางเพศแก่เพศชาย ซึ่งเนื้อหาจากหนังสือเรียนดังกล่าว จะทำให้ผู้ชายรู้สึกว่าตนเองไม่ได้เป็นคนผิดที่กระทำความรุนแรง แต่กลับไปโทษผู้หญิงที่แต่งตัวยั่ววนเอง

1.4 ประเภทของความรุนแรงในครอบครัว

พบว่า ประเภทความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกนั้น ประกอบด้วย **ความรุนแรงทางด้านร่างกาย** ซึ่งเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นมากที่สุด จะกระทำในลักษณะทุบ ตี ตบ ต่อย หรือทำให้ร่างกายได้รับบาดเจ็บสาหัส และ**ความรุนแรงทางจิตใจ** เป็นการสร้างความเจ็บช้ำน้ำใจแก่ผู้หญิง โดยจะกระทำในลักษณะบังคับ ข่มขู่ ดุ ต่ำ ว่ากล่าว ใช้คำพูดรุนแรง หยาดคายหรือบั่นทอนจิตใจ ในเชิงเปรียบเทียบว่าผู้หญิงด้อยกว่าผู้ชาย ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ผู้หญิงรู้สึกเป็นทุกข์หรือรู้สึกอับอาย และยังพบว่า **ความรุนแรงทางเพศ**เป็นความรุนแรงในครอบครัวด้านหนึ่งที่ผู้หญิงและเด็กได้รับอีกเช่นกัน ซึ่งกระทำในลักษณะถูกบังคับข่มขืน หรือล่วงละเมิดทางเพศ นอกจากนี้ ยังมี**ความรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจ**ที่กระทำในลักษณะคอยกีดกันทรัพย์สินไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สิน และ**ความรุนแรงทางสังคม**ที่กระทำในลักษณะกักขัง หน่วงเหนี่ยวผู้หญิง ไม่ให้พบเจอผู้อื่น และผู้หญิงจะมีหน้าที่การงานก้าวหน้ากว่าผู้ชายไม่ได้ จะคอยขัดขวาง พุดจาให้รู้สึกเสียใจ กดให้ผู้หญิงต่ำกว่าตัวเอง

1.5 ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว

พบว่า เมื่อผู้หญิงถูกกระทำหรือได้รับความรุนแรงในครอบครัวมา จะส่งผลกระทบต่อทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้ผู้หญิงมีสภาพจิตใจแย่ เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ผู้หญิงบางคนมีความรู้สึกต่อผู้ชายไม่เหมือนเดิม บางคนมีความหวาดกลัว วิตกกังวล และไม่มั่นใจในตนเอง บางคนสะสมความเครียดมาเป็นระยะเวลานาน จนกลายเป็นโรคซึมเศร้า และบางคนถึงขั้นเสียชีวิต และเมื่อเด็กบางคนที่ได้รับ ความรุนแรงภายในครอบครัวมา เวลาไปโรงเรียนจะมีอาการเหม่อลอย ไม่มีสติอยู่กับตัวเอง จึงส่งผลให้ไม่สามารถสนใจในเนื้อหาสาระการเรียนได้ และมีอารมณ์ฉุนเฉียว

1.6 วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

พบว่า จะเริ่มจากการพูดคุยเล่าเรื่องราวที่ตนเองได้รับความรุนแรงให้คนที่เชื่อใจ ฟัง และยินดีรับฟังก่อนให้มั่นใจว่าจะได้รับความช่วยเหลือและตนเองหรือคนในครอบครัวจะปลอดภัยแล้ว จึงขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ และเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรง ผู้หญิงจะใช้วิธีการหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญหน้า และพยายามออกมาจากสถานการณ์นั้นก่อน และในเนื้อหาในแบบเรียนนั้น ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การแต่งกายของผู้หญิงที่ต้องมีความสุภาพเรียบร้อย ไม่สวมใส่เสื้อผ้าที่บาง กางเกงหรือกระโปรงที่สั้นเกินไป และต้องมีพฤติกรรมรักษานวลสงวนตัว เรียบร้อย เพื่อไม่ให้เป็นการยั่วยุอารมณ์ทางเพศโดยไม่ตั้งใจ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความรุนแรงแก่ตนเองได้ ซึ่งหากแบบเรียนยังกดทับผู้หญิง และเป็นอุปสรรคต่อความเสมอภาคระหว่างเพศ ในอนาคตอาจนำไปสู่ความก้าวร้าวรุนแรงได้ ดังนั้น แบบเรียนในปัจจุบันต้องสอดแทรกเนื้อหาเข้ากับบทเรียนและเชื่อมโยงกับความจริงในปัจจุบันให้มากที่สุด เมื่อนักเรียนตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้ นักเรียนสามารถจัดการกับความรุนแรงได้ หากเกิดขึ้นในครอบครัวของตนเอง

1.7 สถานการณ์โควิด-19 กับความรุนแรงในครอบครัว

พบว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 จำนวนความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวอยู่ในบ้านพร้อมกันมากขึ้น และบางครอบครัวประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจหรือตกงาน ทำให้ไม่สามารถออกไปทำงานหาเลี้ยงชีพได้ตามปกติ จึงเกิดความเครียดภายในครอบครัวมากขึ้น ส่งผลให้กระทำความรุนแรงกับคนในครอบครัว นอกจากนี้ การหึงหวงยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว เนื่องจากคนไม่ได้พบปะ พูดคุยกัน เจอหน้ากันได้ตามปกติ ต้องเปลี่ยนการสื่อสารมาเป็นทางออนไลน์แทน ซึ่งอาจทำให้การสื่อสารในบางครั้งคลาดเคลื่อนและเข้าใจผิดได้ พร้อมกับปัจจัยกระตุ้น อันได้แก่ การดื่มสุรา เสพยาเสพติด จึงไปกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงเร็วขึ้น และในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว จะใช้วิธีการโทรเข้าแจ้งขอคำปรึกษาให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่มาช่วยเหลือ ซึ่งมีทั้งไม่กล้าออกมาแจ้งหรือขอความช่วยเหลือ เนื่องจากกลัวติดเชื้อโควิด-19 มีฐานะยากจน และติดภาวะที่ต้องพึ่งพิง จึงทำให้ต้องอดทนอยู่กับความรุนแรงที่ตนเองได้รับ

จากการสรุปผลการวิจัยข้างต้น 7 ประเด็นข้างต้น พบว่า ผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นนั้น จะเกิดขึ้นในลักษณะความรุนแรงด้านร่างกายมากที่สุด เช่นเดียวกับ **ช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19** ที่จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวอยู่ในบ้านพร้อมกันมากขึ้น ซึ่ง **ผู้ที่กระทำความรุนแรงในครอบครัว** กับผู้หญิงส่วนใหญ่นั้นล้วนเป็นบุคคลใกล้ชิด คือ สามี บิดา และปู่/ตา โดยสาเหตุของการเกิด **ความรุนแรงในครอบครัว** นั้น ส่วนใหญ่มาจากการดื่มสุรา ติดสารเสพติดหรือใช้สารเสพติดมาเป็นระยะเวลาานาน ซึ่งเป็นปัจจัยในการกระตุ้นให้เกิดกระทำความรุนแรงในครอบครัว อีกทั้งยังเป็นตัวเร่งให้เกิดความรุนแรงเร็วขึ้น รวมทั้ง ปัญหาการนอกใจ/หึงหวง และปัญหาทางเศรษฐกิจ ตกงาน และ ความยากจน ทำให้เกิดความเครียด จึงต้องไปพึ่งสุรายาเสพติด เพื่อระบายความเครียด แต่กลับกลายเป็นควบคุมสติไม่ได้ จนก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว และปัญหาด้านสุขภาพจิต อันเนื่องมาจาก สารเคมีในสมองไม่เท่ากัน จึงกระทำความรุนแรงไปโดยไม่รู้สึกรู้สีกตัว และทัศนคติชายเป็นใหญ่และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ส่งผลให้ผู้หญิงตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย รู้สึกด้อยกว่าผู้ชาย ผู้ชายเป็นเจ้าของผู้หญิง และผู้หญิงต้องคอยฟังคำสั่งผู้ชายเท่านั้น ซึ่งทัศนคติและความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุของการเกิดความรุนแรงในครอบครัว ส่วน **ประเภทความรุนแรงในครอบครัว** ที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกนั้น ประกอบด้วย **ความรุนแรงทางด้านร่างกาย** จะกระทำในลักษณะทุบ ตี ตบ ต่อย หรือทำให้ร่างกายได้รับบาดเจ็บสาหัส และ **ความรุนแรงทางจิตใจ** เป็นการสร้าง ความเจ็บช้ำน้ำใจแก่ผู้หญิง โดยจะกระทำในลักษณะบังคับ ข่มขู่ คุกคาม ว่ากล่าว ใช้คำพูดรุนแรง หยาดคายหรือบั่นทอนจิตใจ ในเชิงเปรียบเทียบว่าผู้หญิงด้อยกว่าผู้ชาย ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่า

ทำให้ผู้หญิงรู้สึกเป็นทุกข์หรือรู้สึกอับอาย **ความรุนแรงทางเพศ** จะกระทำในลักษณะถูกบังคับข่มขืน หรือล่วงละเมิดทางเพศ นอกจากนี้ ยังมีความรุนแรงทาง**ด้านเศรษฐกิจ**ที่กระทำในลักษณะคอยกีดกัน ทรัพย์สินไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สิน และ**ความรุนแรงทางสังคม**ที่กระทำในลักษณะกักขัง หน่วงเหนี่ยว ผู้หญิง ไม่ให้พบเจอผู้อื่น และผู้หญิงจะมีหน้าที่การงานก้าวหน้ากว่าผู้ชายไม่ได้ จะคอยขัดขวาง พุดจา ให้รู้สึกเสียใจ กดให้ผู้หญิงต่ำกว่าตัวเอง **เมื่อผู้หญิงถูกกระทำหรือได้รับความรุนแรงในครอบครัวมา จะส่งผลกระทบต่อทั้งทางร่างกายและจิตใจ** ทำให้ผู้หญิงมีสภาพจิตใจแย่ เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ผู้หญิงบางคนมีความรู้สึกต่อผู้ชายไม่เหมือนเดิม บางคนมีความหวาดกลัว วิตกกังวล และไม่มั่นใจ ในตนเอง บางคนสะสมความเครียดมาเป็นระยะเวลาานาน จนกลายเป็นโรคซึมเศร้า และบางคนถึงขั้นเสียชีวิต และเมื่อเด็กบางคนที่ได้รับ ความรุนแรงภายในครอบครัวมา เวลาไปโรงเรียนจะมีอาการ เหม่อลอย ไม่มีสติอยู่กับตัวเอง จึงส่งผลให้ไม่สามารถสนใจในเนื้อหาสาระการเรียนได้ และมีอารมณ์ อุนเฉียว เมื่อผู้หญิงได้รับความรุนแรงในครอบครัวมา จะใช้**วิธีการจัดการความรุนแรง**โดยเริ่มจาก การพูดคุยเล่าเรื่องราวที่ตนเองได้รับความรุนแรงให้คนที่เชื่อใจฟังและยินดีรับฟังก่อนให้มั่นใจว่าจะ ได้รับ ความช่วยเหลือและตนเองหรือคนในครอบครัวจะปลอดภัย แล้วจึงขอความช่วยเหลือจาก หน่วยงานต่าง ๆ และเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรง ผู้หญิงจะใช้วิธีการหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญหน้า และพยายามออกมาจากสถานการณ์นั้นก่อน และในเนื้อหาในแบบเรียนต้องสอดแทรกเนื้อหาเข้ากับ บทเรียนและเชื่อมโยงกับความจริงในปัจจุบันให้มากที่สุด เมื่อนักเรียนตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรง ในครอบครัว เพื่อให้ นักเรียนสามารถจัดการกับความรุนแรงได้ หากเกิดขึ้นในครอบครัวของตนเอง นอกจากนี้ **การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง**จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรจะได้รับ โดยเริ่มต้นจากตนเองก่อน ในลักษณะการทำให้ผู้หญิงรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นการปรับทัศนคติ เสริมความเชื่อมั่น และ ความภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อผู้หญิงมีสภาพจิตใจแข็งแกร่ง เห็นคุณค่าในตนเองแล้ว ผู้หญิงจะกล้า ออกมาจากวงจรความรุนแรงหรือกล้าที่จะยืนด้วยลำแข้งของตนเอง พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่ดีขึ้น สามารถดูแลตนเองได้ และไม่ตกอยู่ในภาวะพึ่งพิงสามี หากผู้หญิงมีสภาพจิตใจที่แข็งแกร่ง เห็นคุณค่า ของตัวเอง มีความมั่นใจ และเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองแล้ว จะมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง กล้าที่จะออกมายืนด้วยลำแข้งของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ช่วยส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้หญิงสร้างอาชีพหารายได้ เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้

2. ผลการศึกษาจากการสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก

พบว่า การจัดการศึกษาควรมีหลายรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ หรือ การศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งทักษะที่ใช้ในการดำเนินการ ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหา (Problem-solving) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยมีต้องมีรูปแบบ

ขั้นตอน วิธีการดำเนินการ การจัดกิจกรรม และการประเมินผลอย่างชัดเจน และการจัดการศึกษา ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเปลี่ยนแปลงความคิด ค่านิยม ทักษะคติ เจตคติของคนเกี่ยวกับ บทบาทชายหญิง และการกระทำความรุนแรงต่อสตรี การเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้หญิง และ ผู้หญิงสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ สรุปผลที่ได้ดังนี้

2.1 แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของ ผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก การจัดการศึกษาในระบบ

จัดการเรียนรู้ตามทักษะการแก้ไขปัญหา (Problem-solving) ความภาคภูมิใจ ในตนเอง (Self Esteem) และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจ ของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถนำมาใช้ต่อเนื่องในทุกปีการศึกษา โดยการใช้ โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน สามารถอธิบายตามทักษะ ดังนี้

ทักษะที่ 1 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบนฐานทักษะชีวิตเพื่อ เสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการ เรียนรู้ คือ 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สามารถคิดวิเคราะห์ และ นำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ 2) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดการความรุนแรง ในครอบครัวได้ หากตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการได้รับความรุนแรง 3) เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึง สิทธิเด็ก และข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว และ 4) เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงหน่วยงาน ที่ให้ความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว **เนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้** ประกอบด้วย 1) วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว และวิธีการหลีกเลี่ยงจากการสถานการณ์ ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว 2) ความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว หากตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงจะสามารถจัดการอย่างไร 3) ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรง ในครอบครัว หากต้องการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีความตามกฎหมายจะต้องดำเนินการอย่างไร 4) สิทธิเด็ก เพื่อให้ผู้เรียน (บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี) ทราบว่าเป็นผู้ที่ต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิด้าน ต่าง ๆ ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ประกอบไปด้วย สาระสำคัญของสิทธิของเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ สิทธิที่จะมีชีวิตรอด สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง สิทธิในการพัฒนา และสิทธิในการมีส่วนร่วม 5) การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อได้อย่างมีสติ และรู้ตัว และ 6) หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ เมื่อประสบกับความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเนื้อหา สาระการเรียนรู้ต้องสอดแทรกในรายวิชาให้ครอบคลุมความรุนแรงทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ความรุนแรง ทางด้านร่างกายด้วยการศึกษาด้านทักษะชีวิต ความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการศึกษาด้าน ฐาน ทักษะชีวิต ความรุนแรงทางเพศด้วยการศึกษาด้านทักษะชีวิต ความรุนแรงทางเศรษฐกิจด้วยการ ศึกษาบนฐานทักษะชีวิต และความรุนแรงทางสังคมด้วยการศึกษาด้านทักษะชีวิต

ทักษะที่ 2 ความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อพัฒนาและปรับทัศนคติผู้หญิงให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 2) เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง และสร้างเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 2) การพัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง 3) เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้งเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

ทักษะที่ 3 การตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ 1) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง 2) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก มองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่าและ 3) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การมองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า 2) การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว หรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว 3) การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองในขณะที่ตัดสินใจจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น 4) การประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเองได้ดีขึ้น และพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ 5) การเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

ผู้สอน ได้แก่ ครูและอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หรือครูแนะแนว เป็นต้น

ผู้เรียน คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปลาย

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้ 1) ผู้สอนศึกษาแผนจัดการเรียนรู้ 2) ผู้สอนเตรียมสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ และตรวจสอบความพร้อม สภาพการใช้งานของสื่อการเรียนรู้ทุกชนิด ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้จะให้ผู้เรียนเริ่มทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนก่อนการทำกิจกรรม 4) ผู้สอนชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด 5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน 6) สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ 7) ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้เรียน หากผู้เรียนมีข้อสงสัยในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ 8) สรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียนภายหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น 9) เมื่อผู้เรียนได้รับความรู้จากเนื้อหาสาระการเรียนรู้ดังกล่าวแล้ว จึงให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากการเรียนรู้

และการร่วมกิจกรรมของผู้เรียน โดยเทียบกับผลการวัดและประเมินก่อนเรียนและประเมินหลังเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน

สื่อการเรียนรู้ มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่ เอกสารประกอบการเรียนรู้ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คลิปวิดีโอ บรรยาย และใบความรู้/ใบงาน

กิจกรรมจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมในลักษณะสอดแทรกในการเรียนการสอน ในห้องเรียนหรือแทรกในรายวิชา กิจกรรมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และกิจกรรมโฮมรูมกับการจัดการและดูแลนักเรียนเป็นกลุ่ม เป็นต้น

การวัดและประเมินผล สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสังเกต การถาม-ตอบ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การสังเกตการมีส่วนร่วม การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน และวัดความตระหนักรู้

2.2 แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก การจัดการศึกษานอกระบบ

การจัดการเรียนรู้ตามทักษะการแก้ไขปัญหา (Problem-solving) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถจัดการเรียนรู้ต่อเนื่องได้ตลอดชีวิตและมีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถอธิบายตามทักษะ ดังนี้

ทักษะที่ 1 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สามารถคิดวิเคราะห์ และนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ 2) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ หากตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการได้รับความรุนแรง 3) เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว และ 4) เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อมูลในการความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว และวิธีการหลีกเลี่ยงจากการสถานการณ์ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว 2) ความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว หากตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงจะสามารถจัดการอย่างไร 3) ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หากต้องการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีความตามกฎหมายจะต้องดำเนินการอย่างไร 4) การคุ้มครองทางกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัว คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

พ.ศ. 2553 เป็นต้น 5) ข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว และ 6) การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อได้อย่างมีสติ และรู้ตัว ซึ่งเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต้องสอดแทรกในรายวิชาให้ครอบคลุมความรุนแรงทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความรุนแรงทางด้านร่างกายด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางเพศด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต ความรุนแรงทางเศรษฐกิจด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต และความรุนแรงทางสังคมด้วยการศึกษابนฐานทักษะชีวิต

ทักษะที่ 2 ความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อพัฒนาและปรับทัศนคติผู้หญิงให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 2) เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง และสร้างเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 2) การพัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง 3) เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้ง เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

ทักษะที่ 3 การตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง 2) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก มองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า 3) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การมองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า 2) การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว หรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว 3) เมื่อสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองในขณะที่ตัดสินใจ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น 4) สามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเองได้ดีขึ้น และพัฒนานตนเองให้มีประสิทธิภาพ และ 5) การเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

ผู้สอน คือ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานศาลยุติธรรม และสมาคมหรือองค์กรเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้หญิง เป็นต้น

ผู้เรียน คือ ผู้หญิงทุกช่วงวัย รวมทั้งนักศึกษา เยาวชนนอกโรงเรียน และนักให้คำปรึกษา

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้ 1) ประชุมวางแผนการจัดการเรียนรู้ และกำหนดหลักสูตร/คอร์ส หรือกิจกรรม 2) ประชาสัมพันธ์เชิญกลุ่มสตรี หรือผู้ที่สนใจรับทราบและเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ประสานงานกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง 4) จัดเตรียมสถานที่ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ 5) ผู้สอนชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด 6) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน 7) สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ 8) ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้เรียน หากผู้เรียนมีข้อสงสัยในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ 9) สรุปบทเรียนร่วมกับผู้เรียนภายหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น

สื่อการเรียนรู้ มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่ เอกสารประกอบการเรียนรู้ สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คลิปวิดีโอบรรยาย และใบความรู้/ใบงาน

กิจกรรมจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมในลักษณะทำหลักสูตร/คอร์สที่เสริมสร้างพลังอำนาจและสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตผู้หญิง หรือกิจกรรมพัฒนาทักษะเมื่อผู้หญิงประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

การวัดและประเมินผล สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้ การสังเกตการณ์ถาม-ตอบ สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ สังเกตการมีส่วนร่วม การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน และการวัดความตระหนักรู้

2.3 แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

การจัดการเรียนรู้ตามทักษะการแก้ไขปัญหา (Problem-solving) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว สามารถจัดการเรียนรู้ได้ในทุกพื้นที่ ชีวิต โดยมุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ทักษะที่ 1 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สามารถคิดวิเคราะห์ และนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ 2) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ หากตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการได้รับความรุนแรง 3) เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว 4) เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อมูลในการความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) วิธีการจัดการความรุนแรง

ในครอบครัว และวิธีการหลีกเลี่ยงจากการสถานการณ์ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว 2) ความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว หากตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงจะสามารถจัดการอย่างไร 3) ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หากต้องการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีความตามกฎหมายจะต้องดำเนินการอย่างไร 4) การคุ้มครองทางกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัว คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 5) ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว และ 6) การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อได้อย่างมีสติและรู้ตัว ซึ่งเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต้องสอดแทรกในรายวิชาให้ครอบคลุมความรุนแรงทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความรุนแรงทางด้านร่างกายด้วยการศึกษานานาชาติทักษะชีวิต ความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการศึกษานานาชาติทักษะชีวิต ความรุนแรงทางเพศด้วยการศึกษานานาชาติทักษะชีวิต ความรุนแรงทางเศรษฐกิจด้วยการศึกษานานาชาติทักษะชีวิต และความรุนแรงทางสังคมด้วยการศึกษานานาชาติทักษะชีวิต

ทักษะที่ 2 ความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิง

ในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อพัฒนาและปรับทัศนคติผู้หญิงให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 2) เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง และสร้างเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 2) พัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง 3) เสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้ง เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

ทักษะที่ 3 การตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิง

ในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง 2) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก มองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า 3) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การมองเห็นหรือเข้าใจว่าเรามีตัวตน ความคิด ความรู้สึก และมีคุณค่า 2) การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว หรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว 3) เมื่อสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองในขณะที่ตัดสินใจ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น 4) สามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเองได้ดีขึ้น และพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ และ 5) เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

ผู้เรียน คือ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง และผู้ที่มีความสนใจ ทุกช่วงวัย เป็นต้น

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้ 1) ประชาสัมพันธ์เชิญกลุ่มสตรี หรือผู้ที่สนใจ รับประทานและเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ประสานงานกับผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง 3) จัดเตรียมสถานที่ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ 4) ชี้แจงเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนทราบอย่างละเอียด 5) อบรมให้ความรู้ 6) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสม 7) เรียนรู้ด้วยตนเอง 8) ติดตามตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาผลการจัดการศึกษา 9) รายงานผลการดำเนินงาน

สื่อการเรียนรู้ มีการใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่ เอกสารประกอบการเรียนรู้ สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี สื่ออิเล็กทรอนิกส์/แหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และคลิปวิดีโอบรรยาย

กิจกรรมจัดการเรียนรู้ จัดในลักษณะให้ความรู้ทางออนไลน์ หรือการใช้ระบบ ICT ที่เหมาะสมกับบริบทในการเรียนรู้ หรือนำสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line Official Account Facebook มาใช้ในการนำเสนอ หรือจัดทำแคมเปญรณรงค์

การวัดและประเมินผล สามารถประเมินได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้ การสังเกตการณ์ถาม-ตอบ สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ สังเกตการมีส่วนร่วม และแบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาการศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปได้ตามประเด็น 7 ประเด็น ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก

ผลการศึกษาพบว่า ผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งข้อมูลจากบางหน่วยงานเป็นเพียงข้อมูลที่ได้รับ การแจ้งขอความช่วยเหลือเท่านั้น ยังไม่ได้รวมถึงผู้หญิงที่ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว แต่ไม่ได้ ออกมาขอความช่วยเหลือหรือดำเนินคดีทางกฎหมาย และส่วนใหญ่ผู้ที่กระทำ ความรุนแรงในครอบครัว กับผู้หญิงนั้น คือ สามี บิดา และปู่/ตา เป็นต้น โดยความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นนั้น จะเกิดขึ้น ในลักษณะความรุนแรงด้านร่างกายมากที่สุด ในลักษณะทุบ ตี หรือสามีทำร้ายร่างกายภรรยา ซึ่งมีทั้ง ผู้หญิงที่ไม่ประสงค์ดำเนินคดีความหรือเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย และมีความประสงค์ที่จะเข้าสู่ กระบวนการทางกฎหมายตามในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากศูนย์ปฏิบัติการกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2565) พบว่า ผู้หญิงที่ถูกกระทำทารุณแรงในครอบครัวมีจำนวนสูงขึ้นทุกปี และถูกกระทำทารุณแรงทางด้านร่างกายมากที่สุด โดยผู้กระทำทารุณแรงในครอบครัวจะเป็นคนใกล้ชิดที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะของสามีภรรยา และสอดคล้องกับ Brigitte Bouhours, & Roderic Broadhurst, (2015) พบว่า ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะถูกทำร้ายโดยคนรักมากกว่าคนแปลกหน้า ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ความทารุณแรงในครอบครัวยังคงเกิดขึ้นกับผู้หญิง ซึ่งนับวันจะเพิ่มมากขึ้น และไม่มีแนวโน้มที่จะลดลง โดยความทารุณแรงทางด้านร่างกายเกิดขึ้นกับผู้หญิงมากที่สุด ดังนั้น ปัญหาความทารุณแรงในครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่เพียงแต่ทิ้งรอยแผลด้านร่างกายให้กับผู้หญิง แต่ยังรวมไปถึงบาดแผลในจิตใจที่ผู้หญิงทุกคนต้องเผชิญ การแก้ไขปัญหาี้ คงต้องรวมไปถึงการช่วยกันส่งเสริมต่อต้านความทารุณแรง รวมถึงการมองผู้หญิงอย่างเข้าใจ และยอมรับความจริงว่า ในบางครั้งสถาบันครอบครัวก็อาจเป็นแหล่งผลิตความทารุณแรงได้

1.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง

ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิงเริ่มจากตนเองก่อน โดยการทำให้ผู้หญิงรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นการปรับทัศนคติ เสริมความเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อผู้หญิงมีสภาพจิตใจแข็งแกร่ง เห็นคุณค่าในตนเองแล้ว ผู้หญิงจะกล้าออกมาจากวงจรความทารุณหรือกล้าที่จะยืนด้วยลำแข้งของตนเอง พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่ดีขึ้น สามารถดูแลตนเองได้ และไม่ตกอยู่ในภาวะพึ่งพิงสามี หากผู้หญิงมีสภาพจิตใจที่แข็งแกร่ง เห็นคุณค่าของตัวเอง มีความมั่นใจ และเชื่อมั่นในศักยภาพของตัวเองแล้ว จะมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงกล้าที่จะออกมายืนด้วยลำแข้งของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้หญิงสร้างอาชีพหารายได้ เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีมาสโลว์ หรือทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Maslow, 1943 as cited in Elizabeth, 2020) กล่าวว่า ความปรารถนาของมนุษย์นั้นติดตัวมาแต่กำเนิดและความปรารถนาเหล่านี้จะเรียงลำดับขั้นของความปรารถนา ตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ความปรารถนาขั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับ ซึ่ง ขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Self-Esteem needs) ในลักษณะของความต้องการนับถือตนเอง (Self-respect) คือ การมีความภูมิใจและการสร้างความนับถือตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความแข็งแรง มีความสามารถในตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น และมีความเป็นอิสระ มีคุณค่าและมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานหรือภารกิจต่างๆ ได้ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการมองเห็นคุณค่าในตนเองมีสำคัญต่อทุกช่วงชีวิตของมนุษย์ เป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้หญิงสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณค่า และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง และก้าวข้ามความเจ็บปวดที่ตนเองนั้นเคยได้รับ

1.3 สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มาจากการตีสุรา ดิตสารเสพติดหรือใช้สารเสพติดมาเป็นระยะเวลาานาน ซึ่งเป็นปัจจัยในการกระตุ้นให้เกิดกระทำความรุนแรงในครอบครัว อีกทั้งยังเป็นตัวเร่งให้เกิดความรุนแรงเร็วขึ้น รวมทั้ง ปัญหาการนอกใจ/หึงหวง และปัญหาทางเศรษฐกิจ ตกงาน และความยากจน ทำให้เกิดความเครียด จึงต้องไปพึ่งสุรายาเสพติด เพื่อระบายความเครียด แต่กลับกลายเป็นควบคุมสติไม่ได้ จนก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว และปัญหาด้านสุขภาพจิต อันเนื่องมาจากสารเคมีในสมองไม่เท่ากัน จึงกระทำความรุนแรงไปโดยไม่รู้สีกตัว และทัศนคติชายเป็นใหญ่และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ส่งผลให้ผู้หญิงตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย รู้สึกด้อยกว่าผู้ชาย ผู้ชายเป็นเจ้าของผู้หญิง และผู้หญิงต้องคอยฟังคำสั่งผู้ชายเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เกียรติเฉลิม รักษ์งาม (2565) พบว่า เกิดจากการใช้ยาเสพติด เมาสุรา มีความหึงหวง และปัญหาเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดความเครียด ความกดดัน จากรายได้ไม่พอกับรายจ่าย เมื่อมีปัญหาสะสมมากขึ้นก็จะหาทางออกด้วยการตีสุราจนมาบางรายใช้ยาเสพติด แล้วแสดงพฤติกรรมความรุนแรงใส่ภรรยา และสอดคล้อง Ravneet Kaur, & Suneela Garg (2009) พบว่า สามิติตเหล้ากลายเป็นสาเหตุหลักของความรุนแรงในครอบครัว ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า สาเหตุของการกระทำความรุนแรงในครอบครัวอาจมาจากหลายปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรง แต่ถ้ามองในเชิงโครงสร้างทางสังคม มีรากฐานมาจากทัศนคติชายเป็นใหญ่ที่ทำให้ผู้ชายมักคิดว่ามีอำนาจเหนือผู้หญิง หรือการทำร้ายผู้หญิงถูกมองได้ว่าเป็นแสดงอำนาจของผู้ชาย ถึงว่าในปัจจุบันกฎหมายต่าง ๆ ได้ให้สิทธิชายหญิงเท่าเทียมกันแล้ว แต่โครงสร้างอำนาจที่ชายเหนือกว่าผู้หญิงยังไม่เปลี่ยนแปลงไป

1.4 ประเภทของความรุนแรงในครอบครัว

ผลการศึกษาพบว่า ประเภทความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก มีทั้งเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีความ และผู้หญิงเข้ามาขอรับบริการบริการ ขอคำปรึกษา หรือขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งออกได้ดังนี้ ความรุนแรงทางด้านร่างกายเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นมากที่สุด ซึ่งกระทำในลักษณะทุบ ตี ตบ ต่อย หรือทำให้ร่างกายได้รับบาดเจ็บสาหัส โดยผู้กระทำจะมีรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสามีทำกับภรรยา ลูกทำกับแม่ ทั้งนี้ความรุนแรงทางด้านร่างกายยังส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางจิตใจได้อีกด้วย ซึ่งเป็นการสร้างความเจ็บช้ำน้ำใจแก่ผู้หญิง โดยจะกระทำในลักษณะบังคับ ข่มขู่ ดุ ด่า ว่ากล่าว ใช้คำพูดรุนแรง หยาบคายหรือบั่นทอนจิตใจ ในเชิงเปรียบเทียบว่าผู้หญิงด้อยกว่าผู้ชาย ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ผู้หญิงรู้สึกเป็นทุกข์หรือรู้สึกอับอาย จึงส่งผลให้ผู้หญิงได้รับความกระทบกระเทือนต่อจิตใจ และยังพบว่า ความรุนแรงทางเพศเป็นความรุนแรงในครอบครัวด้านหนึ่งที่ผู้หญิงและเด็กได้รับอีกเช่นกัน ซึ่งกระทำในลักษณะถูกบังคับข่มขืน หรือล่วงละเมิดทางเพศ โดยผู้ที่กระทำจะมีความสัมพันธ์เป็นพ่อเลี้ยง พ่อแท้ ๆ หรือลุง ปู่ และเมื่อเด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศมา จะส่งผลให้เกิดปัญหาทางสุขภาพจิต นอกจากนี้ ยังมี

ความรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจที่กระทำในลักษณะคอยกีดกันทรัพย์สินไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สิน และความรุนแรงทางสังคมที่กระทำในลักษณะกักขัง หน่วงเหนี่ยวผู้หญิง ไม่ให้พบเจอผู้อื่น และผู้หญิงจะมีหน้าที่การงานก้าวหน้ากว่าผู้ชายไม่ได้ จะคอยขัดขวาง พุดจาให้รู้สึกเสียใจ กดให้ผู้หญิงต่ำกว่าตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุกัญญา สดศรี (2560) พบว่า ความรุนแรงด้านร่างกาย กระทำ ลักษณะการตบตี เตะ ต่อย และการที่บุคคลหนึ่งใช้อาวุธหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งทำร้ายร่างกายอีกบุคคลหนึ่ง ให้ได้รับบาดเจ็บ พิการหรือเสียชีวิต ความรุนแรงด้านจิตใจ มีกระทำในลักษณะการทำร้ายจิตใจ การทำร้ายโดยการพุดจาหยาบคาย ว่าร้าย ดุฎกเหยียดหยาม ทำให้ผู้ถูกกระทำขาดความเชื่อมั่น อับอาย และได้รับความกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจ ความรุนแรงด้านสังคม กระทำในลักษณะ การจำกัดสิทธิ กักขังหน่วงเหนี่ยว ไม่ยอมให้พบปะกับเพื่อนหรือญาติพี่น้อง และการไม่ให้บุตรหลาน ในปกครองได้รับการศึกษาตามสมควร ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ กระทำในลักษณะจำกัดค่าใช้จ่าย ควบคุมทรัพย์สินหรือไม่รับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายของครอบครัว การจำกัดสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย เป็นต้น และความรุนแรงทางเพศ กระทำในลักษณะทารุณกรรมทางเพศ การทำร้ายร่างกายทางเพศต่อเด็กและสตรี การคุกคามทางเพศ การบังคับข่มขู่ให้มีเพศสัมพันธ์ เช่น ภรรยาถูกสามีข่มขืน พ่อเลี้ยงข่มขืนลูกเลี้ยง ญาติพี่น้องผู้ชายข่มขืนญาติผู้หญิงในครอบครัว รวมไปถึง การถูกรังแกข่มขู่บังคับให้ขายบริการทางเพศ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ความรุนแรงในครอบครัวนั้น สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งกับเพศหญิงและเพศชาย แต่ผู้หญิงมักตกเป็นเหยื่อมากกว่าผู้ชาย และอาจเกิด ความรุนแรงขึ้นได้ในหลายรูปแบบแตกต่างกัน เมื่อผู้ชายกระทำความรุนแรงแล้ว จะส่งผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยกัน รวมถึงเป็นสาเหตุหลักของการเป็นปัญหาสังคม

1.5 ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว

ผลการศึกษาพบว่า ผู้หญิงที่ถูกกระทำหรือได้รับความรุนแรงในครอบครัวมา ส่งผลกระทบต่อทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ซึ่งทำให้ผู้หญิงมีสภาพจิตใจย่ำแย่ เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ผู้หญิงบางคนมีความรู้สึกต่อผู้ชายไม่เหมือนเดิม บางคนมีความหวาดกลัว วิดกกังวล และไม่มั่นใจ ในตนเอง บางคนสะสมความเครียดมาเป็นระยะเวลานาน จนกลายเป็นโรคซึมเศร้า และบางคนถึงขั้นเสียชีวิต และเมื่อเด็กบางคนที่ได้รับ ความรุนแรงภายในครอบครัวมา เวลาไปโรงเรียนจะมีอาการเหม่อลอย ไม่มีสติอยู่กับตัวเอง ไม่สามารถสนใจในเนื้อหาสาระการเรียนได้ และมีอารมณ์ฉุนเฉียว ถ้าในกรณีเด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศ จะได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ ทำให้มีพฤติกรรมทางเพศ ที่โตเกินกว่าวัย มีความกล้าที่จะเข้าหาผู้ชาย และเด็กบางคนเปลี่ยนแปลงเพศวิถีของตนเองจากผู้หญิง เป็นทอม ดี หรือไม่ชอบผู้ชายไปเลย และบางคนไปพึ่งพายาเสพติด เพราะคิดว่าจะช่วยระบาย ความเครียดได้ นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่อาจเกิดความแตกแยก และเกิดรอยร้าวภายในใจ ทำให้ผู้หญิงมีพฤติกรรมและทัศนคติในการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปในทางที่ไม่ดี และบางคนสูญเสียอิสรภาพความเป็นส่วนตัวในการดำเนินชีวิตไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ

ปพิชญา สุนทรพิทักษ์ (2563) พบว่า การใช้ความรุนแรงในครอบครัวได้ส่งผลกระทบต่อผู้หญิง ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ซึ่งการที่สามีใช้ความรุนแรงต่อภรรยาทำให้เกิดบาดแผลและได้สร้างความเจ็บปวดให้กับผู้หญิง และผู้หญิงต้องเผชิญกับความหวาดกลัว รู้สึกเศร้า เสียใจ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า การที่ผู้หญิงได้รับความรุนแรงในครอบครัวนั้น ไม่ได้สร้างแค่บาดแผลทางกายที่สามารถรักษาให้หายได้ แต่สร้างบาดแผลทางใจอย่างเจ็บปวดที่ยากจะลืม ต้องใช้ระยะเวลารักษายาวนาน ซึ่งผู้หญิงบางคนก็ไม่สามารถลืมเหตุการณ์ความรุนแรงที่ถูกกระทำได้ แม้เหตุการณ์สิ้นสุดมาเป็นเวลานานแล้ว เป็นต้น

1.6 วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

ผลการศึกษา พบว่า ผู้หญิงจะเริ่มจากการพูดคุยเล่าเรื่องราวที่ตนเองได้รับความรุนแรงให้คนที่เชื่อใจฟังและยินดีรับฟังก่อนให้มั่นใจว่าจะได้รับความช่วยเหลือและตนเองหรือคนในครอบครัวจะปลอดภัย แล้วจึงขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ และเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรง ผู้หญิงจะใช้วิธีการหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญหน้า และพยายามออกมาจากสถานการณ์นั้นก่อน และในเนื้อหาในแบบเรียนต้องสอดแทรกเนื้อหาเข้ากับบทเรียนและเชื่อมโยงกับความจริงในปัจจุบันให้มากที่สุด เมื่อนักเรียนตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้ นักเรียนสามารถจัดการกับความรุนแรงได้ หากเกิดขึ้นในครอบครัวของตนเอง นอกจากนี้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรจะได้รับ โดยเริ่มต้นจากตนเองก่อน ในลักษณะการทำให้ผู้หญิงรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นการปรับทัศนคติ เสริมความเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อผู้หญิงมีสภาพจิตใจแข็งแกร่ง เห็นคุณค่าในตนเองแล้ว ผู้หญิงจะกล้าออกมาจากวงจรความรุนแรงหรือกล้าที่จะยืนด้วยลำแข้งของตนเอง พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่ดีขึ้น สามารถดูแลตนเองได้ และไม่ตกอยู่ในภาวะพึ่งพิงสามี หากผู้หญิงมีสภาพจิตใจที่แข็งแกร่ง เห็นคุณค่าของตัวเอง มีความมั่นใจ และเชื่อมั่นในศักยภาพของตัวเองแล้ว จะมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง กล้าที่จะออกมายืนด้วยลำแข้งของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้หญิงสร้างอาชีพหารายได้ เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ ปพิชญา สุนทรพิทักษ์ (2563) พบว่า สิ่งที่เกิดขึ้นได้สร้างความเปลี่ยนแปลงทางความคิดต่อผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงเริ่มติดต่อ ขอความช่วยเหลือจากแหล่งสนับสนุนทางสังคมต่างๆ เช่น ครอบครัว เพื่อน ตำรวจ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม บ้านพักฉุกเฉิน มูลนิธิหญิงชายก้าวไกลและผู้นำชุมชน แหล่งสนับสนุนทางสังคมเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ความช่วยเหลือจนทำให้ผู้หญิงสามารถผ่านพ้นปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไปได้ และสอดคล้องกับการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) นันทินี ศุภมงคล (2547) อธิบายว่า การที่บุคคลรับรู้การสนับสนุนทางสังคม บุคคลจะเกิดการรับรู้ว่าคุณค่าในตนเองได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การเห็นคุณค่า และการยอมรับ ส่งผลทางบวกต่อสุขภาพกายและสุขภาพใจ ทำให้บุคคลสามารถเผชิญกับเหตุการณ์ที่มาคุกคามชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้

สามารถอธิบายได้ว่า ผู้หญิงสามารถที่จะขอความช่วยเหลือหรือสามารถจัดการความรุนแรงที่ตนเองถูกกระทำได้ เนื่องจากในปัจจุบันมีการนำเสนอข่าวความรุนแรงในครอบครัว พร้อมให้สังคมได้ตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงมากขึ้น และทุกคนสามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ได้ จึงเป็นอีกช่องทางในการขอความช่วยเหลือได้

1.7 สถานการณ์โควิด-19 กับความรุนแรงในครอบครัว

ผลการศึกษา พบว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 จำนวนความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวอยู่ในบ้านพร้อมกันมากขึ้น และบางครอบครัวประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจหรือตกงาน ทำให้ไม่สามารถออกไปทำงานหาเลี้ยงชีพได้ตามปกติ จึงเกิดความเครียดภายในครอบครัวมากขึ้น ส่งผลให้กระทำความรุนแรงกับคนในครอบครัว นอกจากนี้ การทิ้งทวงยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว เนื่องจากคนไม่ได้พบปะ พูดคุยกัน เจอหน้ากันได้ตามปกติ ต้องเปลี่ยนการสื่อสารมาเป็นทางออนไลน์แทน ซึ่งอาจทำให้การสื่อสารในบางครั้งคลาดเคลื่อนและเข้าใจผิดได้ พร้อมกับปัจจัยกระตุ้น อันได้แก่ การดื่มสุรา เสพยาเสพติด จึงไปกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงเร็วขึ้น และในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว จะใช้วิธีการโทรเข้าแจ้งขอคำปรึกษาให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่มาช่วยเหลือ ซึ่งมีทั้งไม่กล้าออกมาแจ้งหรือขอความช่วยเหลือ เนื่องจากกลัวติดเชื้อโควิด-19 มีฐานะยากจน และติดภาวะที่ต้องพึ่งพิง จึงทำให้ต้องอดทนอยู่กับความรุนแรงที่ตนเองได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เกียรติเฉลิม รักษาาม (2565) พบว่า ผู้กระทำความรุนแรงมักจะเกิดความเครียดจากปัญหาด้านเศรษฐกิจในครอบครัวเกิดความกดดันจากรายได้ไม่พอกับรายจ่าย เมื่อมีปัญหามากขึ้นก็จะหาทางออกด้วยการดื่มสุราจนเมา บางรายใช้ยาเสพติด แล้วกระทำความรุนแรงใส่ภรรยา ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมา ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและเศรษฐกิจเท่านั้น แต่โรคโควิด-19 ที่มาพร้อมมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดด้วยการให้ผู้คนกักตัวอยู่ที่บ้าน กลับนำมาซึ่งภัยเงียบของความรุนแรงในครอบครัวที่ทวีความรุนแรงและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นด้วย นอกจากนี้สถานการณ์โควิด-19 ทำให้ผู้ถูกกระทำความรุนแรงไม่กล้าออกจากบ้าน หรือเข้าขอความช่วยเหลือจากสถานบริการต่าง ๆ อีกด้วย เพราะกังวลต่อความเสี่ยงในการติดเชื้อ

2. การสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งประกอบด้วย 3 ประเด็นการศึกษา คือ 1) การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว 2) ความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว 3) การตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ในรูปแบบการจัดการศึกษา 3 รูปแบบ

คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก เมื่อพิจารณาแนวทางทั้งหมดในการจัดการศึกษาที่กล่าวมานั้น สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่มีเป้าหมายเพื่อให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพในโลกศตวรรษที่ 21 และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เนื่องจากแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวจัดการศึกษา ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางข้อเสนอแนะขึ้นดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรปรับแบบเรียนที่เป็นอุปสรรคต่อความเท่าเทียมกันทางเพศ ควรออกแบบหลักสูตรที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคทางเพศ เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่เคารพสิทธิเนื้อตัวร่างกายของตนเองและผู้อื่นอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความรู้แก่ประชาชน และสังคมต่างๆ เพื่อให้ตระหนักถึงความรุนแรงในครอบครัว แม้ว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้น อาจจะไม่ได้เกิดขึ้นกับตนเอง แต่ก็สามารถช่วยเหลือผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงนั้นได้อย่างไร และสร้างทัศนคติให้แก่คนในสังคมหรือชุมชนว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นไม่ใช่เรื่องส่วนตัว เมื่อพบเห็นต้องลุกขึ้นมาช่วยเหลือ

ข้อเสนอแนะสำหรับการการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางสำหรับการการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษา เพื่อเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว
2. ควรนำแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานชุมชนมาใช้ในการศึกษาวิจัยในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้หญิงในประเด็นความรุนแรงในครอบครัว

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยสุรินทร์

บรรณานุกรม

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงในครอบครัว สำหรับการรายงานตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กรมสุขภาพจิต. (2552). หญิง เท่าเทียม ชาย ลดความรุนแรงต่อสตรี, ข่าวสารกรมสุขภาพจิต. สืบค้น 10 มีนาคม 2562, จาก <http://www.prasri.go.th/new2016>
- กรมสุขภาพจิต. (2563). จะทำอะไร เมื่อความรุนแรงไม่ใช่เรื่องไกลตัว และบ้านไม่ใช่ Safe Zone ของทุกคน, ข่าวสารกรมสุขภาพจิต. สืบค้น 20 มกราคม 2566, จาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30715>
- กรมสุขภาพจิต. (2564). ห่วงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว, ข่าวสารกรมสุขภาพจิต. สืบค้น 20 มกราคม 2566, จาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30544>
- กิตติยาภรณ์ โชคสวัสดิ์ ภิญญ. (2554). การเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลในครอบครัวต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ผู้ป่วยเอดส์. วารสารมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 16(4), 416-427.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2562). ชาย-หญิงจะเท่าเทียมกันได้ต้องเริ่มที่ครอบครัว-โรงเรียน, ข่าวสารกรมสุขภาพจิต. สืบค้น 22 มกราคม 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/849712>
- เกษตรชัย และหิม, และเก็ดถวา บุญปรากฏ. (2559). ภูมิหลังครอบครัวที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวของคู่สมรสไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, 57(2), 83-105.
- เกียรติเฉลิม รักษ์งาม. (2565). สภาพปัญหา และแนวทางการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ในจังหวัดปทุมธานี: กรณีศึกษาช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. 2554. (26 กันยายน 2554). 128(71ก), 25-28.
- คณะกรรมการการผลิตและบริหารชุดวิชาการศึกษามหาบัณฑิตชายหญิง. (2548). ชุดวิชาการศึกษามหาบัณฑิตชายหญิง การศึกษามหาบัณฑิตชายหญิง Gender studies. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2557). *ยุคความรุนแรงต่อผู้หญิง*. เชียงใหม่: Newsletter. คมกฤช จันทร์ขจร. (2551). *การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จะเด็จ เชาวน์วิไล. (ม.ป.ป.). *ผู้ชายเลิกเหล้า หัวใจไร้ความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อนหญิง.
- จันทกานต์ ต้นเจริญพานิช. (2552). การสร้างพลังอำนาจให้สตรี: แนวทางสำคัญในการสร้างความเสมอภาคระหว่างหญิงชายของประเทศไทย. ใน *การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 6* (น. 1142-1149). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- ชลาศัย กันมินทร์. (26 เมษายน 2562). *ความรุนแรงในครอบครัว: ปัญหาและแนวทางป้องกัน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ชัชวาล วงศ์สารี. (2563). การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา: สาขาพยาบาลศาสตร์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 6(10), 1-14.
- ชาคริต แก้วทันคำ. (2560). *ทำไม “เรา” ทุกคนควรเป็นเฟมินิสต์?* สืบค้น 25 ธันวาคม 2563, จาก https://www.matichonweekly.com/special-report/article_68514
- ชาย โปธิสิตา. (2564). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ: คู่มือนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและนักวิจัยสังคมศาสตร์*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ชูชาติ รอดถาวร, และภาสกร บุญนิยม. (ม.ป.ป.). *หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สุขศึกษา พลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6*. นนทบุรี: ไทยร่มเกล้า.
- ทิตา ณ นคร. (2547). *ความรุนแรงต่อผู้หญิง ปัญหาส่วนตัวหรือปัญหาโครงสร้าง?* ใน *อ่อนเรือน ทองอยู่สุข (บรรณาธิการ), มติสตรี วิถีสังคมไทย* (น. 182-203). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). *สาวเมืองนนท์แจ้งจับผู้แว่งกะจิว ซ่อมสุตทารุณ บังคับขายตัวเลี้ยง*. สืบค้น 19 มกราคม 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/central/2017091>
- นภาพรณ หะวานนท์. (2555). *คำให้การของผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้าย*. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- นันทิชา โชติพิทยานนท์. (ม.ป.ป.). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. ใน *เอกสารประกอบการสอนวิชาการระเบียบวิธีวิจัยทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ MPA 6203*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ. (2546). *การพัฒนากระบวนฐานข้อมูลและสังเคราะห์งานวิจัย ด้านความรุนแรงในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- นันทินี ศุภมงคล. (2547). *ความวิตกกังวล การสนับสนุนทางสังคมและกลวิธีการเผชิญปัญหาของ นิสิตนักศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาถฤดี เต๋นดวง. (2552). *อำนาจและความขัดแย้งบนร่างกายของผู้หญิง สิทธิการเจริญพันธุ์และเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิง: แนวคิดสตรีนิยม*. กรุงเทพฯ: รันนิง ปริเพรส ชิสเต็ม.
- ปพิชญา สุนทรพิทักษ์. (2563). *ผู้หญิงกับประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษา มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประชาไท. (2563). *เฟมินิสต์ประท้วงแตก: ระบุบชชายเป็นใหญ่ไม่มีอยู่แล้ว? สืบค้น 25 ธันวาคม 2563*, จาก <https://prachatai.com/journal/2020/06/88393>
- ประยูร ภักดิ์พัฒนาทร, ปัญญา เลิศไกร, และศศลักษณ์ ทองขาว. (2564). *ปรากฏการณ์วิทยากับการศึกษาวิตชีวิตครอบครัวคุณแม่มือใหม่. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยา เชียงพุด, 6(10), 67-79.*
- ปรัชญา เวสารัชช. (2545). *หลักการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- ปรารค์ทิพย์ อุจะรัตน. (2557). *ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อการพัฒนาศักยภาพ การดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชุมชน. วารสารพยาบาลทหารบก, 15(2), 216-224.*
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันท์. (2562). *พื้นฐานการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มิ่ง เซอร์วิส ซัพพลาย.
- ปริศนา พงษ์ทัตศิริกุล, สุพัตรา ภูธนานุสรณ์, และศิริกุล อินทรพาณิชย์. (2545). *หน่วยที่ 13 การเสริมสร้างมิติชายหญิงในการพัฒนา. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการศึกษามหาบัณฑิตชายหญิง. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ. (2561). *ปรัชญาการวิจัย และจรรยาบรรณการวิจัย. ใน เอกสารประกอบ การบรรยาย โครงการฝึกอบรมสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ (ลูกไก่) รุ่นที่ 7. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.*
- พจนานุกรมด้านการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย. (ม.ป.ป.). *ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง ผู้หญิงและผู้ชาย*. สืบค้น 25 ธันวาคม 2563, จาก <http://164.115.24.170/genderterm/dictionary/data/dic5.xml>.
- พจนานุกรมด้านการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย. (ม.ป.ป.). *ระบุบชชายเป็นใหญ่*. สืบค้น 25 ธันวาคม 2563, จาก <http://164.115.24.170/genderterm/idxdic.html>
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550. (25 กรกฎาคม 2550). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 (ตอน 41 ก), น. 1-14.

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.

(22 พฤศจิกายน 2553). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 127 (ตอน 72 ก), น. 12-73.

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562. (19 พฤษภาคม 2562).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 (ตอน 67 ก), น. 171-190.

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551.

(3 มีนาคม 2551). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 125 (ตอน 41 ก), น. 1-11.

พูนสุข มาศรีสังสรรค์. (2554). *การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ* (ปริญญาณิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

โพสต์ทูเดย์. (2559). *เหตุผู้ชายนอร์เวย์บีบคอเมียตายคาบ้าน อีจฉ่าฝ่ายหญิงเก่งกว่า*.

สืบค้น 19 มกราคม 2564, จาก <https://www.posttoday.com/world/417911>

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2561). *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เฟมินิสต้า. (2563). *ระบบชายเป็นใหญ่" คืออะไรนะ?* สืบค้น 25 ธันวาคม 2563,

จาก <http://www.feminista.in.th/post/patriarchy>

มติชนออนไลน์. (2563). *สตรีทั่วโลกร่วมเรียกร้อง ยุติความรุนแรงในครอบครัว หลังโควิดซ้ำเติมปัญหา*.

สืบค้น 23 มกราคม 2564, จาก https://www.matichon.co.th/foreign/news_2458765

มติชนออนไลน์. (2564). *หัวใจสลาย! ปู่ข่มขืนหลานแท้ๆ วัย 11 ปี จนตั้งครรภ์นอกมดลูก มีอาการ*

แพ้หนัก เสียชีวิต. สืบค้น 19 มกราคม 2564, จาก https://www.matichon.co.th/region/news_2530685

มนัญญา เกตุแก้ว. (2557). *ทัศนคติของนิสิตต่อการใช้ความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษา*

มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี:

มหาวิทยาลัยบูรพา.

มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล. (2563). *จับตาสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทย*

ในช่วงโควิด-19. สืบค้น 5 มกราคม 2564, จาก <https://www.wmp.or.th/post/>

มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล. (2563). *สุขสร้างได้กับครอบครัว...ไร้ความรุนแรง*. สืบค้น 6 มกราคม 2564,

จาก <https://www.wmp.or.th/post/>

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. สืบค้น 25 ธันวาคม

2563, จาก <https://dictionary.orst.go.th/>

รุ่งนิภา เหลียง. (2561). *สตรีกับการศึกษาในทัศนะของเพลโต*. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*,

38(3), 1-14.

- เลิศชาย ปานมูข. (2558). *คำนิยามศัพท์ทางการศึกษา ด้านการเรียนการสอน*. สืบค้น 19 มกราคม 2564, จาก <http://www.lertchaimaster.com/forum/index.php?topic=2.0>
- วรรณภา โพธิ์น้อย. (2548). มิติชายหญิงในด้านการศึกษา. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการศึกษาบทยาวชายหญิง หน่วยที่ 6-10* (น. 39-45). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา. (2561). *แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการรู้สารสนเทศของนักศึกษาการศึกษานอกระบบในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชุดา มาตันบุญ. (2556). *การพัฒนากลไกในระดับชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขการกระทำ ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีในพื้นที่ชายแดนภาคเหนือของประเทศไทย*. เชียงใหม่: พิมพ์ฉัตรการพิมพ์.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดบึงกาฬ. (ม.ป.ป.). *การกระทำความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายช่วยได้*. สืบค้น 20 มกราคม 2564, จาก <https://bngjc.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/14/iid/133860>
- ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก. (2564). *คดี พ.ร.บ.คุ้มครองสวัสดิภาพ ศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ประจำปี 2561-2563*. พิษณุโลก: ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก. (2564). *สถิติคดี พ.ร.บ. ความรุนแรงในครอบครัว คู่คุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประจำปี 2561 - 2564*. พิษณุโลก: ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิษณุโลก.
- ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง. (2563). *งานเสวนาวิพากษ์หลักสูตรแบบเรียนเนื้อหา ลดคุณค่าเพศหญิง*. สืบค้น 7 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.tcijthai.com/news/2020/26/current/11077>
- ศูนย์จิตรักษ์ โรงพยาบาลกรุงเทพ. (2564). *อยู่ใกล้กันมากขึ้น อย่ารักกันน้อยลงช่วง COVID-19*. สืบค้น 23 มกราคม 2564, จาก <https://www.bangkokhospital.com/content/during-covid-19-do-not-let-love-decrease>
- ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). *สถิติจำนวนเหตุการณ์ทั้งหมดความรุนแรงต่อบุคคลทั่วไป และความรุนแรงในครอบครัว จำแนกตามประเภทความรุนแรง เดือน ทุกเดือน พ.ศ. 2564*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2565, จาก http://www.violence.in.th/violence/report/violence/report.aspx?event_status=2&relation_type=0&category=9&order_by=-1&year=2020

- ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). สถิติจำนวนเหตุการณ์ทั้งหมดความรุนแรงต่อบุคคลทั่วไปและความรุนแรงในครอบครัว จำแนกตามสาเหตุ เดือน ทุกเดือน พ.ศ. 2562. สืบค้น 1 ตุลาคม 2565, จาก http://www.violence.in.th/violence/report/violence/report.aspx?event_status=2&relation_type=0&category=9&order_by=-1&year=2020
- ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). สถิติจำนวนเหตุการณ์ทั้งหมดความรุนแรงต่อบุคคลทั่วไปและความรุนแรงในครอบครัว จำแนกตามปีที่เกิดเหตุ ปี พ.ศ. 2525-2565. สืบค้น 1 ตุลาคม 2565, จาก http://www.violence.in.th/violence/report/violence/report.aspx?event_status=2&relation_type=0&category=9&order_by=-1&year=2020
- ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2564). *SDG Recommends 5 อินโฟกราฟิก* เล่าสถานการณ์ “ความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กหญิง” ในโลก 5 รูปแบบ. สืบค้น 20 มกราคม 2566, จาก <https://www.sdgmove.com/2021/12/14/sdg-recommends-5-infographics-5-situations-of-violence-against-women-today/>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2562). *Guidebook องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2552). *สุขภาพคนไทย 2552: เพื่อสุขภาวะแห่งมวลมนุษยชาติ* หยุดความรุนแรง. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- สนุกดอทคอม. (2563). “ลูกสาวแล้ว” พื้นที่เยียวยาใจและสร้างความเข้าใจให้สังคม. สืบค้น 23 มกราคม 2564, จาก <https://www.sanook.com/news/8327322/>
- สมบัติ พงษ์พิงศภัค. (2561). คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 11(2), 105-130.
- สมหมาย ปวะบุตร. (2558). *ตำราหลักการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สาธิตา คมขำ. (2554). เจตคติของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อปัญหาสามีทำร้ายภรรยา. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 3(1), 142-172.
- สำนักข่าวไทย. (2563). *วิพากษ์หลักสูตรแบบเรียนเนื้อหาลดคุณค่าผู้หญิง*. สืบค้น 7 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://tna.mcot.net/social-566916>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2558). *ผู้หญิงไทยกับเด็ก เหยื่อความรุนแรง*. สืบค้น 28 มกราคม 2566, จาก <https://www.thaihealth.or.th/%E0%B8%9C%>

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (ม.ป.ป.). *ความตายจากความรุนแรงในครอบครัว*
รีวิว หนังสือ “ก่อร่างสร้าง “ตน” คู่มือสร้างภาวะการณ้นำเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรง
ในครอบครัวที่เกิดขึ้นในชุมชน. สืบค้น 23 มกราคม 2564, จาก <https://peacefuldeath.co>
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2563). *ปัญหาความรุนแรงครอบครัว ภัยเงียบ*
ในวิกฤตโรคโควิด 19. จดหมายข่าวมุมมองสิทธิ, 9(4 เมษายน 2563), 1-8.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงาน*
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานยุติธรรมจังหวัดพิษณุโลก. (2564). *สถิติคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายและจำเลย*
ในคดีอาญา ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก: สำนักงานยุติธรรม
จังหวัดพิษณุโลก.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2546).
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.
กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.*
กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education*
in Thailand 2018). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). *เอกสารสาระหลักการ*
และแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กคน.: คัมภีร์ กคน.. กรุงเทพฯ: หน่วยงานพิเศษ
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัด
กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2557). *คัมภีร์ กคน.. กรุงเทพฯ:*
หน่วยงานพิเศษ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ. (2565). *กรมควบคุมโรค รณรงค์วันยุติ*
ความรุนแรงต่อสตรีสากล ปี 2565. สืบค้น 20 มกราคม 2566, จาก [https://ddc.](https://ddc.moph.go.th/brc/news.php?news=29888&deptcode=brc)
moph.go.th/brc/news.php?news=29888&deptcode=brc
- สุกัญญา สดศรี. (2560). *ปัญหาการใช้ความรุนแรงของครอบครัวในสังคมไทย. วารสาร มจร*
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(ฉบับพิเศษ), 600-609.

- สุกิจ อยู่ในธรรม. (2561). มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว:
 ศึกษากรณีการจดทะเบียนสมรส. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*
ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 8(2), 45-51.
- สุดารัตน์ พรหมสีใหม่. (2563). เมื่ออยู่บ้านไม่ปลอดภัย ความรุนแรงในครอบครัวช่วงโควิดและ
 การเข้าถึงความช่วยเหลือ. สืบค้น 6 มกราคม 2564, จาก <https://adaymagazine.com/domestic-violence-during-pandemic/>
- สุภาวดี น้อยมณี. (2558). การสำรวจสถานการณ์เสี่ยงต่อความรุนแรงในครอบครัวในตำบลแม่ียงฮ่อ
 อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์.
- สุมิตร สุวรรณ. (2554). *รัฐกับแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 วิทยาเขตกำแพงแสน.
- สุวรรณณี หาญมุสิกวัฒน์กูร, ชื่นสุข อาศัยธรรมกุล, และพิมพ์วัลย์ บุญมงคล. (2555). ความรุนแรง
 บนฐานเพศภาวะ และความรุนแรงในครอบครัว: ฐานคิดทางสังคมและวัฒนธรรมรากเหง้า
 ของความรุนแรงที่ยิ่งกว่า. *วารสารเพศวิถีศึกษา*, 2, 79-96.
- หทัยรัตน์ มาประณีต. (2554). การศึกษาทัศนคติด้านความรุนแรงต่อสตรีของสตรีในชุมชนเมือง.
วารสาร ศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์),
 3(6), 163-177.
- องค์การสหประชาชาติ ประเทศไทย. (2558). เป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่เท่าเทียม รับรองการศึกษา
 ที่เท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน. สืบค้น 15 มกราคม 2564,
 จาก <https://www.un.or.th/globalgoals/th/global-goals/quality-education/>
- อังคณา ช่วยคำชู. (2555). ความรุนแรงในครอบครัว: สาเหตุ ผลกระทบและแนวทางการช่วยเหลือ.
วารสารธรรมศาสตร์, 31(3), 130-145.
- อัจฉรา ศรีพันธ์. (2561). *การศึกษาบนฐานชีวิตและชุมชน: เมื่อประชาชนลุกขึ้นมาปฏิรูปการศึกษา*.
 กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตเซอร์โพรเซชั่น.
- อัญญา ปลอดเปลื้อง. (2556). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา. *วารสารพยาบาลกระทรวง*
สาธารณสุข, 13(2), 1-10.
- เอกรินทร์ สีมหาศาล, รุจิร ภู่อารยะ, และสุสรดิษฐ์ ทองเปรม. (ม.ป.ป.). *สื่อการเรียนรู้ ชุดแม่บท*
มาตรฐาน สุขศึกษาและพลศึกษา หลักสูตรแกนกลาง ตรงตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (พิมพ์ครั้งที่ 15). นนทบุรี: ไทยร่วมเกล้า.

- Aminah Jahangir, & Neha Mankani. (2014). *Aahung-empowering adolescents in pakistan through life skills-based education*. New York: The United Nations Girls' Education Initiative.
- Brigitte Bouhours, & Roderic Broadhurst. (2015). *Violence against women in Hong Kong*. Retrieved January 3, 2021, from <http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1077801215593646>
- Eisenstein, Zillah, R. (1981). *The radical future of liberal feminism*. New York: Longman.
- Elizabeth Hopper. (2020). *Maslow's hierarchy of needs explained*. Retrieved February 20, 2022, from https://www-thoughtco-com.translate.goog/maslows-hierarchy-of-needs-4582571?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=th&_x_tr_hl=th&_x_tr_pto=sc
- Glocal Khabar. (2019). *Importance of life-skill based education*. Retrieved December 26, 2020, from <https://glocalkhabar.com/importance-of-life-skill-based-education/>
- Joar Svanemyr, Qadeer Baig, & Venkatraman Chandra-Mouli. (2015). Scaling up of life skills based education in Pakistan: A case study. *Sex Education*, 15(3), 248-262.
- Learning Liftoff. (2018). *The importance of life skills-based education*. Retrieved December 26, 2020, from <https://www.learningliftoff.com/the-importance-of-life-skills-based-education/>
- Melinda Smith, & Jeanne Segal. (2019). What is domestic violence and abuse? Retrieved October 20, 2020, from <https://www.helpguide.org/articles/abuse/domestic-violence-and-abuse.htm>
- Ministry for Education and Employment, Government of Malta. (2020). *Overview of non-formal certification*. Retrieved January 18, 2021, from <https://education.gov.mt/en/nonformaleducation/Pages/def-of-non-formal.aspx>
- Ravindra Prajapati, Bosky Sharma, & Dharmendra Sharma. (2017). Significance of life skills education. *Contemporary Issues in Education Research*, 10(1), 1-6.
- Ravneet Kaur, & Suneela Garg. (2009). *Domestic violence against women: A qualitative study in a rural community*. Retrieved December 31, 2020, from <http://aph.sagepub.com/content/22/2/242.abstract>
- Sara Vanakumar. (2020). Life skill education for creative and productive citizens. *Journal of Critical Reviews*, 7(9), 554-558.

- Shamima Akhter. (2014). *Gender-based violence among documented Rohingya refugees in Bangladesh*. Retrieved December 30, 2020, from <http://ijg.sagepub.com/content/21/2/225.abstract>
- Shanta Pandey. (2014). *Physical or sexual violence against women of childbearing age within marriage in Nepal: Prevalence, causes, and prevention strategies*. Retrieved January 3, 2021, from <http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0020872814537857>
- Society for Public Health Education. (n.d.). *Life skills based education*. Retrieved December 26, 2020, from <https://tutoringwithatwist.ca/life-skills-based-education-2/>
- The Center for Family Justice. (2020). What is Domestic Violence? Retrieved October 20, 2020, from <https://centerforfamilyjustice.org/faq/domestic-violence/>
- The Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2013). *Phenomenology*. Retrieved December 25, 2022, from https://plato-stanford-edu.translate.goog/entries/phenomenology/?_x_tr_sl
- UNICEF. (1997). *Life skills for young ugandans- secondary teachers' training manual*. Ugandan: UNICEF.
- United Nations. (n.d.). *What is domestic abuse?* Retrieved October 20, 2020, from <https://www.un.org/en/coronavirus/what-is-domestic-abuse>
- Women's Aid Federation of England. (2019). What is domestic abuse? Retrieved October 20, 2020, from <https://www.womensaid.org.uk/information-support/what-is-domestic-abuse/>
- World Health Organization. (2020). *Life skills education school handbook prevention of noncommunicable diseases*. Geneva: World Health Organization.
- World Population Foundation. (2010). *Life skills based education programme in Pakistan an evaluation 2006 - 2010*. Pakistan: World Population Foundation.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยนครพนม

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญและผู้ให้ข้อมูล

1. นางชุตินันท์ เครือสุข
ประธานพัฒนาสตรีจังหวัดพิษณุโลก
2. ดร.สุเนตร ทองคำพงษ์
นายกสมาคมสุขปัญญา จังหวัดพิษณุโลก
3. นางอริยาพร อรุณเนตร
ผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัว จังหวัดพิษณุโลก
4. นางสาวดุจดาว อินทโชติ
นักสังคมสงเคราะห์ บ้านพักเด็กและครอบครัว จังหวัดพิษณุโลก
5. ดร.นพเก้า ทองชุมสิน
ผู้อำนวยการโรงเรียนทรัพย์ไพรวัลย์วิทยาคม จังหวัดพิษณุโลก
6. นายชัยภัทร ศรีทума
ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนทรัพย์ไพรวัลย์วิทยาคม
จังหวัดพิษณุโลก
7. นายกฤษฎา ไชยศาสตร์
ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา โรงเรียนทรัพย์ไพรวัลย์วิทยาคม จังหวัดพิษณุโลก
8. นางสาวอุทุมพร กัญญาประสิทธิ์
ครูฝ่ายปกครอง โรงเรียนทรัพย์ไพรวัลย์วิทยาคม จังหวัดพิษณุโลก
9. นางรุ่งกานต์ ศรีลัมพ์
นายกสมาคมสตรีศรีสองแคว จังหวัดพิษณุโลก

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์แนวคำถามในการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์แนวคำถามในการสัมภาษณ์

คำชี้แจง

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัด
พิษณุโลก

ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....หน่วยงานที่สังกัด.....

วันที่สัมภาษณ์.....สถานที่.....

1. ท่านคิดว่าสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกเป็นอย่างไร
2. ท่านคิดว่าควรพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิงที่ประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างไร
3. ท่านคิดว่าสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวเกิดจากสิ่งใด
4. ท่านคิดว่าประเภทของความรุนแรงในครอบครัวมีกี่ประเภท อะไรบ้าง
5. ท่านคิดผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวส่งผลให้เกิดสิ่งใดบ้างกับผู้หญิง
6. ท่านคิดว่าวิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัวควรเป็นอย่างไร
7. ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ท่านคิดว่ามีผู้หญิงได้รับความรุนแรงในครอบครัวหรือกำลังประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร

ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประเด็นการสนทนากลุ่ม

ประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของ ร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิง ในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในครั้งนี้เพื่อประชุมอภิปรายแลกเปลี่ยน
ข้อคิดเห็น วิพากษ์ วิวิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดีที่สุดในความเหมาะสม
ของแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการ
ความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก

ประเด็นในการพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบของแนวทางการจัดการศึกษา
บนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว
ในจังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 3 รูปแบบการศึกษา ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย มีดังนี้

1. การแก้ไขปัญหา ครอบคลุมความรุนแรง ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่
 - 1.1 ความรุนแรงทางด้านร่างกายด้วยการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต
 - 1.2 ความรุนแรงทางด้านจิตใจด้วยการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต
 - 1.3 ความรุนแรงทางเพศด้วยการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต
 - 1.4 ความรุนแรงทางเศรษฐกิจด้วยการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต
 - 1.5 ความรุนแรงทางสังคมด้วยการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต
2. ความภาคภูมิใจในตนเอง
3. การตระหนักรู้ในตนเอง

ประเด็นการจัด การศึกษา	ร่างแนวทางการจัดการศึกษา	ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		คงเดิม	ข้อเสนอแนะ
	<p>2.3 เมื่อสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองใน ขณะที่ตัดสินใจ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น</p> <p>2.4 สามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดี และข้อด้อยของตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเองได้ดี ขึ้น และพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ</p> <p>2.5 เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และมีความ กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง</p> <p>3. มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ ง่ายและสะดวก โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p>		<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

